

Проширење управљања ризиком од поплава отпорног на климу у Босни и Херцеговини

Извјештај о процјени утицаја на животну
средину и друштво

и

Оквир друштвеног управљања и
управљања животном средином

САДРЖАЈ

Садржај	2
Резиме	10
Увод 12	
1.1 Основне информације	12
1.2 Преглед пројекта	13
1.2.1 Сажет приказ активности.....	13
1.3 Алтернативе пројекту.....	37
1.3.1 Не радити ништа	37
1.3.2 Алтернативне локације	37
Законски и институционални оквир за питања животне средине и друштвена питања	38
1.4 Законодавство, политике и прописи	38
1.4.1 Закони и други прописи о животној средини:.....	38
1.4.2 Закони који се односе на запошљавање:.....	39
1.4.3 Људска права	40
1.5 Процјена утицаја на животну средину у Босни и Херцеговини	41
1.6 Мултилатерални споразуми и протоколи о биодиверзитету.....	42
1.7 Принципи и стандарди УНДП-а.....	43
Опис постојећег стања животне средине.....	61
1.8 Клима.....	61
1.9 Геологија, топографија и земљиште	61
1.9.1 Геологија	61
1.9.2 Топографија	65
1.9.3 Тла	65
1.10 Површинске воде	66
1.10.1 Квалитет воде	69
1.10.2 Плављење.....	70
1.11 Подземне воде	72
1.12 Флора и фауна.....	72
1.12.1 Копнена флора и фауна	72
1.12.2 Водена флора и фауна	73
1.12.3 утицаји хидроенергетских схема.....	74
1.12.4 Заштићена подручја	74
1.12.5 Економски допринос екосистема	80

1.13	Квалитет ваздуха.....	80
1.14	Амбијентална бука	82
1.15	Социокономска питања.....	82
1.15.1	Кориштење земљишта.....	82
1.15.2	Посјед земљишта	82
1.15.3	Становништво.....	83
1.15.4	Интерно расељене особе	83
1.15.5	Политичка питања / питања управљања	84
1.15.6	Запошљавање, рад и услови рада	84
1.15.7	Род.....	84
1.15.8	Археологија и културно наслеђе	86
1.15.9	Неексплодирана убојита средства	86
	Процјена ризика животне средине и друштвених ризика.....	88
1.16	УНДП-ов скрининг животне средине и друштвени скрининг	88
1.17	Методологија процјене утицаја ризика.....	88
1.18	Директни утицаји	106
1.19	Индијектни утицаји	107
1.20	Кумулативни утицаји	107
1.21	Прекогранични утицаји.....	107
1.22	Потенцијалне користи	107
	Мјере избјегавања и ублажавања	108
	Укључивање актера и учешће јавности	108
1.23	Јавне консултације и пружање информација о питањима животне средине и друштвеним питањима	108
1.24	Инструменти заштите који се односе на пројект	109
	Управљање ризицима животне средине и друштвеним ризицима	111
1.25	Сврха и циљеви Оквир управљања питањима животне средине и друштвеним питањима	111
1.26	Преглед институционалних аранжмана за Оквир управљања питањима животне средине и друштвеним питањима	111
1.26.1	Администрација	112
1.27	Реализација и рад	113
1.27.1	Структура и одговорност опће управе.....	113
1.27.2	Службеник за мјере заштите и службеници на терену	114
1.27.3	Улога и одговорност УНДП-а.....	114

1.28	Реализација пројекта и администрација	114
1.28.1	Реализација пројекта	114
1.28.2	Администрација Оквира за управљање питањима животне средине и друштвеним питањима	115
1.28.3	Процедуре животне средине, планови рада/инструкције специфичне за локацију и активности.....	115
1.28.4	Извјештавање о еколошком инциденту.....	115
1.28.5	Дневне и седмичне контролне листе инспекцијског надзора животне средине.....	115
1.28.6	Корективне мјере	116
1.28.7	Преглед и ревизија.....	116
1.29	Обука	116
	Комуникација	116
1.30	Јавне консултације и пружање информација о питањима животне средине и друштвеним питањима	116
1.31	Регистар притужби и механизам рјешавања жалби	117
1.31.1	Регистар притужби	118
1.31.2	Механизам за рјешавање жалби	119
	Кључни показатељи животне средине и друштвени показатељи	123
1.32	Површинске воде	123
1.32.1	Критерији учинка	123
1.32.2	Мониторинг	123
1.32.3	Извјештавање	123
1.33	Ерозија, одводњавање и контрола седимента	126
1.33.1	Основне информације	126
1.33.2	Критерији учинка	126
1.33.3	Мониторинг	126
1.33.4	Извјештавање	126
1.34	Екологија	132
1.34.1	Критерији учинка	132
1.34.2	Мониторинг	132
1.34.3	Извјештавање	132
1.35	Квалитет ваздуха.....	135
1.35.1	Основне информације	135
1.35.2	Критерији учинка	135
1.35.3	Мониторинг	135

1.35.4	Извјештавање	135
1.36	Бука и вибрација.....	138
1.36.1	Основне информације	138
1.36.2	Критерији учинка	138
1.36.3	Мониторинг	138
1.36.4	Извјештавање	138
1.37	Управљање отпадом.....	142
1.37.1	Основне информације	142
1.37.2	Критерији учинка	142
1.37.3	Мониторинг	142
1.38	Друштвено управљање.....	145
1.38.1	Основне информације	145
1.38.2	Критерији учинка	145
1.38.3	Извјештавање	145
1.39	Археолошко и културно наслеђе.....	149
1.39.1	Критерији учинка	149
1.39.2	Извјештавање	149
1.40	Неексплодирана убојита средства	151
1.40.1	Критерији учинка	151
1.40.2	Извјештавање	151
1.41	Мјере управљања ванредним ситуацијама	153
1.41.1	Критерији учинка	153
1.41.2	Мониторинг	153
1.41.3	Извјештавање	153
	Буџет за имплементацију ЕСМФ-а	1
	Додатак 1.....	2
	Скрининг пројекта помоћу УНДП СЕСП шаблона	2
	Додатак 2.....	3
	акциони план за превенцију сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања (СЕАХ)3	
	Додатак 3.....	9
	Процедура случајних налаза културног наслеђеја	9
	Процедура поступања са случајним налазима	10
	Увод	10
	Процедура поступања са случајним налазима	10

Извјештавање	10
Додатак 4.....	11
План ангажмана актера и консултације с актерима	11
Увод	13
1.42 Преглед пројекта	13
а. Сврха овог документа	13
Прописи и захтјеви	14
1.43 Захтјеви УНДП-а.....	14
1.44 Захтјеви ГЦФ-а	15
б. Објављивање информација	15
ц. Ангажирање заинтересираних страна.....	16
д. Механизми за рјешавање притужби (ГРМ)	16
1.45 Захтјеви владе БиХ за грађење	16
Сажет приказ претходних активности ангажмана актера.....	18
Актери пројекта.....	18
1.46 Анализа актера	18
е. Регистар актера пројекта.....	22
Програм ангажмана актера	22
Ресурси и одговорности.....	31
2. Преглед	33
3. Иницијалне консултације са кључним домаћим актерима, мисија израде пројекта ГЦФ – БиХ 11-16. март 2018.	33
4. Представљање Идеје – 24. јули 2018.....	43
5. Састанак о прихватању Идеје – 27. септембар 2018.....	44
6. Радионица за валидацију концептне ноте – 05. фебруар 2019.	45
7. Састанак са контакт тачком за ГЦФ, министрицом Сребренком Голић – 06. фебруар 2019.	47
8. Валидацијска радионица за комплетан приједлог пројекта – 16. октобар 2019.....	47
9. Консултације с представницима опћина/мјесних заједница у БиХ, 2019.....	49
а. Општина Добој.....	49
б. Општина Добој-Југ.....	50
ц. Општина Модрича	50
д. Град Бијељина	50
е. Град Приједор.....	50
ф. Град Градишка.....	51
г. Општина Србац	51

х.	Општина Лакташи.....	51
и.	Град Бања Лука	52
ј.	Опћина Равно, Херцеговина	52
10.	Састанак са контакт тачком са ГЦФ-ом, министрицом Сребренком Голић – 06. децембар 2019.	53
11.	Састанци са контакт тачком са ГЦФ-ом, министрицом Сребренком Голић – 2022.....	53
12.	САСТАНЦИ СА АГЕНЦИЈОМ ЗА РАВНОПРАВНОСТ СПОЛОВА И ГЕНДЕР ЦЕНТРИМА.....	53
Додатак 5.....		54
Додатак 6.....		60
Додатак 7.....		67
Додатак 8.....		76
Увод		82
1.47	Основне информације о пројекту.....	82
1.48	Локалитети пројекта	82
1.49	Сукоб и осјетљивост на сукобе	82
а.	Шта је сукоб?	82
б.	Осјетљивост на сукобе	83
Методологија		85
1.50	Хисторијски контекст	85
1.51	Мапирање актера	85
1.52	Анализа покретача сукоба и несигурности	85
1.53	Разумијевање динамике сукоба.....	85
Подаци о сукобу		86
1.54	Хисторијски сукоб	86
1.55	Актери и динамика актера	88
ц.	Основне линије сукоба међу актерима	88
1.55.1	Дистрибуција основних етничких група.....	89
д.	Актери повезани с пројектом.....	90
1.56	Покретачи сукоба и несигурности.....	93
е.	Политички узроци сукоба.....	93
ф.	Економски извори сукоба.....	95
1.57	Недавни сукоби и тензије	99
г.	Сукоби у периоду 2009-2021.	99
х.	Сукоби у периоду октобар 2021-септембар 2022.....	111
и.	Динамика сукоба.....	114

Процјена елемената пројекта	114
1.58 Сажетак пројектних активности.....	114
1.59 процјена потенцијала пројектних активности да узрокују сукоб	117
Закључци.....	129
Препоруке	129
1.60 Препоручене мјере ублажавања сукоба	129
j. Ангажман актера	130
к. Механизам за рјешавање притужби	130
л. Заједнички приступ јачању сарадње	132
м. Имплементација планова заштите	132
1.61 Мониторинг	132
Табела 1. Предложене ЕБА/неструктурне мјере у оквиру активности 2.2.1.....	16
Табела 3. Сажетак друштвених и еколошких стандарда УНДП-а покренутих пројектом и њихових захтјева за пројекат, заједно са ЕИБ-овим еколошким и друштвеним стандардима и политикама и законима БиХ који су усклађени са захтјевима УНДП СЕС-а.	46
Табела 4. Хисторијски поплавни догађаји и смртни случајеви у Босни и Херцеговини	71
Табела 6. Преглед постојећих заштићених подручја у Босни и Херцеговини, према подацима из јула 2017.	76
Табела 10. УНДП-ова матрица ризика	90
Табела 11. Процјена ризика	91
Табела 14. Мјере управљања квалитетом воде	124
Табела 13. Мјере контроле ерозије, одводњавања и седимента	127
Табела 14. Мјере управљања флором и фауном	133
Табела 15. Мјере управљања квалитетом ваздуха	136
Табела 18. Мјере управљања буком и вибрацијом.....	139
Табела 17. Мјере управљања отпадом.....	143
Табела 18: Мјере управљања друштвеним питањима	146
Табела 19: Археолошко и културно наслеђе	150
Табела 20. Мјере управљања неексплодираним убојитим средствима	152
Табела 21. Мјере управљања ванредном ситуацијом.....	154
Табле 22. Процјена буџета за имплементацију ЕСМФ-а.....	1
Табела 1. Кључни актери, њихове улоге, надлежности и укључивање у пројект	19
<i>Табела 2. Активности ангажмана актера у подршци постизању исхода.....</i>	<i>25</i>
Табела 1. Кључни актери, њихове улоге, одговорности и укључивање у пројект	90

Табела 4 Контролна листа за процјену осјетљивости пројектних активности на сукобе (према Голдвун и Цхигас 2013)	122
Табела 5. Ризик од сукоба за пројектне активности/анализа осјетљивости	123
Слика 1. Локација предложених интервенција за активност 2.2.2 које би финансирао ГЦФ	23
Слика 2. Просјечни временски услови у Босни и Херцеговини	61
Слика 3. Геолошка карта Босне и Херцеговине. (Хрватовић, 2006).....	62
Слика 4. Мапа опасности од земљотреса у Босни и Херцеговини (УНДП 2016)	64
Слика 5. Топографија Босне и Херцеговине.....	65
Слика 6. Тла у Босни и Херцеговини.....	66
Слика 7. Ријечни сливови и ријеке Босне и Херцеговине	68
Фигуре 8 Локација ХЕ у БиХ	69
Слика 9. Локације рамсарских мочвара у БиХ	77
Слика 10. Локација пројектног локалитета у односу на мочвару Хутово Блато.....	78
Слика 11. Однос између границе мочваре Хутово Блато и предложеног локалитета ријеке Крупе. 79	
Слика 12. Ситуација у погледу копнених мина у Босни и Херцеговини 2016. године	87
Слика 13. Структура организације пројекта.....	113
Слика 14. Вишеслојни механизам за рјешавање притужби	120

САЖЕТАК

Босна и Херцеговина је посебно осјетљива на екстремне падавине и поплава у ријечним сливовима и резултира највећим штетама од свих природних опасности с којима се БиХ суочава. Повећан интензитет и промјенљивост падавина због климатских промјена узрокују све чешће и интензивније поплаве на подручју БиХ. Главни извори плављења у БиХ су флувијалне, плувијалне, бујичне и подземне воде.

Овлаштено тијело БиХ (НДА) и водни субјекти у Босни и Херцеговини, уз подршку УНДП-а, формулирају пројект прилагођавања утицајима климатских промјена повезаних с поплавама за подношење ГЦФ-у. Пројектом ће се настојати побољшати отпорност рањивих заједница на утицаје климатских промјена јачањем управљања ризицима од поплава у Босни и Херцеговини отпорном на климу.

Пројектом ће се смањити осјетљивост на поплаве широм БиХ (плувијалне, ријечне и бујичне поплаве) кроз побољшане климатске информације и успоставу система за прогнозирање поплава и рано упозоравање. Побољшано стварање и кориштење информација везаних за климу омогућит ће здраво доношење одлука и улагања у мјере за смањење ризика од поплава, отпорних на климу.

Како би се то постигло, пројект ће тежити сљедећим резултатима:

Резултат 1: Системи раног упозоравања на бујичне поплаве (ФФЕWC) који се заснивају на информацијама о клими и повећана производња и кориштење климатских података ради смањења рањивости на катастрофе повезане с поплавама.

Резултат 2: Проширено смањење ризика од поплава које је засновано на екосистему, неструктурно и отпорно на климу.

Резултат 3: Улагања у заштиту од поплава отпорна на климу јачају капацитет прилагођавања и смањују изложеност поплавама изазваним климом.

Очекује се да ће пројект, према процјенама, бити користан за 924.453 директних корисника.

Овај Извјештај о процјени управљања животне средине и друштвеног управљања (ЕСАР) припремљен је као подршка приједлогу пројекта и каснијој provedби. ЕСАР је припремљен кориштењем јавно доступних информација, пројектних референтних докумената, конзултација с актерима, као што су влада, невладине организације и чланови тима за израду пројекта, те теренских посјета стручњака за заштиту репрезентативним локацијама.

ЕСАР је припремљен на основу ризика утврђених прегледом активности кориштењем УНДП-ове процедуре друштвених стандарда и стандарда животне средине. Профил ризика пројекта је оцијењен као умјерен (категорија Б). Ризици се сматрају прихватљивим и њима се може управљати примјеном мјера ублажавања.

ЕСАР укључује и Оквир за управљање животном средином и друштвом (ЕСМФ), који даје преглед врста мјера ублажавања које ће вјероватно бити потребне приликом provedбе пројекта. Гдје је то прикладно, оквири управљања животном средином и друштвом за одређену локацију или упуте за рад на локацији могу се припремити за рјешавање конкретних питања.

ЕСАР и ЕСМФ оцртавају низ мјера за ублажавање и планова који су потребни. У табели ниже су наведени потребни кључни планови и њихов приближан временски оквир.

Кључни планови /потребне мјере	Временски оквир
Преглед, ажурирање и имплементација ЕСМФ-а	Почетак пројекта и касније годишње или према потреби
Преглед, ажурирање и имплементација Плана укључивања актера	Почетак пројекта и касније годишње или према потреби
Преглед, ажурирање и имплементација родне анализе и акционог плана	Почетак пројекта и касније годишње или према потреби
Израда и имплементација плана увођења у рад	Прије извођења радова /изградња
Прелиминарне процјене утицаји на животну средину за специфичну локацију и накнадне дозволе животне средине за грађевинске радове како би се осигурала усклађеност с важећим регулаторним захтјевима у политици за стандарде животне средине и друштвене стандарде (СЕС) БиХ и УНДП-а	Прије извођења радова (министар потврђује захтјев)
Механизам за рјешавање притужби	Почетак пројекта
Мјесечни извјештаји извођача	Изградња
План набавки	Прије јавних набавки
План управљања отпадом	Изградња
Провјере и ревизије	Мјесечно/годишње
Смјернице за стабилизацију ријечног корита и приобалних подручја у складу с природом за усмјеравање пројекта радова на уређењу ријечних корита.	Прије извођења радова

Увод

Овај Извјештај о процјени животне средине и друштвеној процјени (ЕСАР) припремљен је у склопу израде пројектног приједлога за „Повећање климатски отпорног управљања ризицима од поплава у Босни и Херцеговини“ од стране НДА и ентитета Босне и Херцеговине за Зелени климатски фонд (ГЦФ).

ЕСАР је припремљен кориштењем јавно доступних информација (законодавство, извјештаји, документи, мапе, слике и претраживање интернета итд.), референтних докумената пројекта (нпр. Концептна нота, Студија изведивости, Родна анализа и Акциони план итд.), консултација с актерима, као што су власти, невладине организације и чланови тима за израду пројекта, те теренске посјете стручњака за заштиту репрезентативним локацијама. Процјена ризика и предложене мјере за ублажавање ослањају се на доступне информације и искуство чланова тима на сличним пројектима.

Будући да овај пројект подржава УНДП у својој улози акредитираног субјекта ГЦФ-а, пројект је прегледан у односу на УНДП-ове друштвене стандарде и стандарде животне средине и сматра се пројектом умјереног ризика (ГЦФ категорија Б). Ради управљања идентифицираним ниским до умјереним ризицима, за пројект је припремљен Оквир за управљање животном средином и друштвеним управљањем (ЕСМФ) који чини дио овог документа (дио 0).

1.1 ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Босна и Херцеговина (БиХ) је земља средњег дохотка с процијењених 3,531 милиона становника и укупном површином од 51.209,2 км². Рат од 1992. до 1995. године имао је разоран утицај на људске, друштвене и економске ресурсе и створио огромне изазове у погледу послеријатне обнове и економског и друштвеног опоравка. Овај изазов додатно је усложњен пријелазом на тржишну економију која захтијева структурне реформе и побољшано управљање.

Босна и Херцеговина је посебно осјетљива на екстремне падавине и поплаве у ријечним сликовима које резултирају највећим штетама од свих природних опасности с којима се БиХ суочава. Повећан интензитет и промјенљивост падавина због климатских промјена узрокују све чешће и интензивније поплаве на подручју БиХ.

Главни извори плављења у БиХ су флувијалне, плувијалне, бујичне и подземне воде. Ријечни сливови с високим ризиком од поплава су Уна (у БиХ 9.130 км²), Врбас (6.386 км²), Босна (10.457 км²), Укрина (15.15 км²), Неретва и Требишњица (10.110 км²), што чини 75% укупне површине БиХ. У условима климатских промјена, укупан број погођених особа је 924.453 и 314.630 домаћинства, што је 26,2% укупног становништва БиХ или 27,2% укупних домаћинства у БиХ.

Један од темељних узрока све веће рањивости и штета од поплава је недостатак квалитетних климатских података и система за прогнозирање и рано упозоравање на поплаве. Као резултат тога, власти у БиХ нису у могућности доносити квалифициране одлуке, а погођено становништво не може се ефикасно носити с ризиком. Недостатак климатских информација и знања о ризицима повећавају рањивост и трошкове поплава.

Овлаштено тијело БиХ (НДА) и водни субјекти Босне и Херцеговине су уз подршку УНДП-а формулирали пројект прилагођавања на утицаје климатских промјена повезаних с поплавама који ће бити достављен ГЦФ-у. Предложене активности у пројекту дефиниране су на основу програма радова које су осмислили водни субјекти у сарадњи с локалним властима и заједницама. Пројектом ће се настојати побољшати отпорност рањивих заједница на утицаје климатских промјена повећањем управљања ризицима од поплава у Босни и Херцеговини отпорним на климу.

1.2 ПРЕГЛЕД ПРОЈЕКТА

Циљ пројекта је рјешавати све већу рањивост заједница и егзистенције у БиХ на појачане климатски изазване хидрометеоролошке катастрофе повезане с поплавама (плувијалне, ријечне и бујичне). То ће се постићи усвајањем свеобухватног и интегрираног приступа управљању ризицима од поплава, што ће резултирати јачањем институционалних, техничких и финансијских капацитета за израду и provedбу дугорочних стратегија управљања ризицима од поплава, укључујући комбинацију структурних и неструктурних мјера које штите заједнице, примјенити приступе засноване на екосистему и поновно уравнотежити природне функције екосистема. Осим тога, ојачани системи раног упозоравања и хитног одговора пружит ће прогнозе и рано упозорење ризичној популацији.

Пројект ће смањити осјетљивост на поплаве широм БиХ (на плувијалне, ријечне и бујичне поплаве) кроз побољшане климатске информације и успоставу система за прогнозирање поплава и рано упозоравање. Побољшано стварање и кориштење климатских информација омогућит ће здраво доношење одлука и улагања у мјере за смањење ризика од поплава које су отпорне на климу.

1.2.1 Сажет приказ активности

Приједлог пројекта обухвата сљедеће активности:

РЕЗУЛТАТ 1: СИСТЕМИ РАНОГ УПОЗОРАВАЊА НА БУЈИЧНЕ ПОПЛАВЕ КОЈИ СЕ ЗАСНИВАЈУ НА ИНФОРМАЦИЈАМА О КЛИМИ И ПОВЕЋАНА ПРОИЗВОДЊА И КОРИШТЕЊЕ ПОДАТАКА О КЛИМИ СМАЊУЈУ РАЊИВОСТ НА КАТАСТРОФЕ ВЕЗАНЕ ЗА ПОПЛАВЕ

Активност 1.1: Надоградити и проширити покривеност хидрометријске мреже за побољшано праћење климатских варијабли у сливним подручјима I. категорије. Активност 1.1 ће укључити сљедеће подактивности:

- **1.1.1:** израдити оптимизирану спецификацију хидрометријске мреже, израдити ИКТ стратегију и план за хидрометријску мрежу
- **1.1.2:** Набавити и монтирати опрему за повећање густоће мреже хидрометеоролошких мотрења и проширити праћење на већи распон хидрометријских варијабли које климатске промјене доносе, а посебно:
 - Метеоролошка и хидролошка мрежа за побољшано праћење бујица
 - Интеграција хидрометријске мреже ХЕ у националну мрежу
 - Мрежа за праћење подземних вода за слив Јадранског мора (укључује развој методологија и протокола за праћење подземних вода)
- Праћење седимента
- **1.1.3:** Поставити одржив рад и одржавање мреже и,
- **1.1.4:** Развити дугорочне механизме финансирања одржавања хидрометријске мреже
- **Активност 1.2:** Унаприједити информације о опасностима од поплава узрокованих климатским промјенама, ризицима и рањивости за стратешко управљање и здраво доношење одлука о управљању поплавама узрокованих климатским промјенама. Активност 1.2 ће укључивати сљедеће подактивности:
 - **1.2.1:** Развити хидролошко моделирање за све главне сливове (ријеке I. категорије) како би се надопунили ЕУФД модели опасности и ризика WБИФ пројекта
 - **1.2.2:** Развити комплетне хидрауличке моделе за сливове
 - **1.2.3:** Израдити мапе опасности, ризика и рањивости на бујице за цијелу земљу
 - **1.2.4:** Моделирање ХЕ за развој побољшаних погонских правила за хидроелектране (ХЕ). Укључивање рада ХЕ у моделирање опасности и ризика од поплава

Активност 1.3: Развити интегрирани централизовани систем за прогнозирање и рано упозоравање на поплаве, на нивоу заједнице. Активност 1.3 ће укључити сљедеће подактивности:

- **1.3.1:** Развити и имплементирати ФФЕWC систем заснован на утицајима (централизован и на нивоу заједнице)
- **1.3.2:** Имплементирати систем раног упозоравања у заједници у заједницама високог приоритета за које ће систем раног упозоравања бити подржан на основу сљедећих разматрања: релативно висок ризик, кратко вријеме реакције у случају екстремних догађаја, потенцијална техничка ограничења за централни систем да би дјелотворно опслужио заједници (нпр. због удаљене локације или проблема с везом)
- **1.3.3:** Прегледати, идентифицирати и израдити ФФЕWC производе специфичне за секторе (на основу истраживања тржишта и анкета о спремности плаћања (WTP)). Ревидирати постојећи приступ и кориштење информација о клими и ризику од поплава у одређеним секторима (пољопривреда, хидроенергија/енергија)
- **1.3.4:** Израдити и провести план развоја капацитета за уградњу приступа моделирању опасности и ризика од поплава и система раног упозоравања на бујичне поплаве у одговарајуће институције у БиХ (на основу извјештаја о институционалним капацитетима израђеног за Врбас).

Активност 1.4: Израдити и провести домаће протоколе и СОП-ове о генерирању података, управљању подацима и комуникацији за дјелотворан систем раног упозоравања на бујичне поплаве и управљање ризицима од поплава. Активност 1.4 ће укључити сљедеће подактивности:

- **1.4.1:** Провести СОП-ове за систем упозоравања и дисеминације и комуникације „последње миље“. На основу дизајна за Врбас, наведени систем последње миље (укључујући технологије дисеминације и упозорења) ће бити имплементирам
- **1.4.2:** Израдити националне протоколе и СОП-ове за генерирање података, управљање подацима потребним за управљање ризиком од поплава.
- **1.4.3:** Израдити протоколе за размјену података и платформу за климатске податке у свим владиним институцијама у оба ентитета. Потребно је израдити/побољшати инфраструктуру просторних података како би се осигурао проток/размјена климатских података

РЕЗУЛТАТ 2: ПРОШИРЕНО СМАЊЕЊЕ РИЗИКА ОД ПОПЛАВА КОЈЕ ЈЕ БАЗИРАНО НА ЕКОСИСТЕМУ, НЕСТРУКТУРНО И ОТПОРНО НА КЛИМУ.

Активност 2.1: Интегрирати смањење ризика од поплава узрокованих климом у секторско планирање (пољопривреда, хидроенергија, критична инфраструктура, шумарство) и просторно планирање. Активност 2.1 ће укључити сљедеће подактивности:

- **2.1.1:** Интегрирати смањење ризика од поплава узрокованих климом у секторске стратегије, планове и техничке смјернице за пољопривреду, хидроенергију и критичну инфраструктуру, шумарство и животну средину.
- **2.1.2:** Израдити националну политику и законодавство за зонирање плавних подручја, засновано на мапирању опасности, ризика и рањивости, прописе о грађењу отпорном на поплаве и интегрирање питања климатских промјена у стандарде пројектирања и изградње критичне инфраструктуре.
- **2.1.3:** Ажурирати методологије и стандарде засноване на климатским ризицима за пројектирање инфраструктуре, грађевински материјал, кориштење и одржавање критичне инфраструктуре у БиХ
- **2.1.4:** Пружити обуку и техничке савјете о пројектирању инфраструктуре отпорне на климатске промјене, приступима грађењу и раду и одржавању

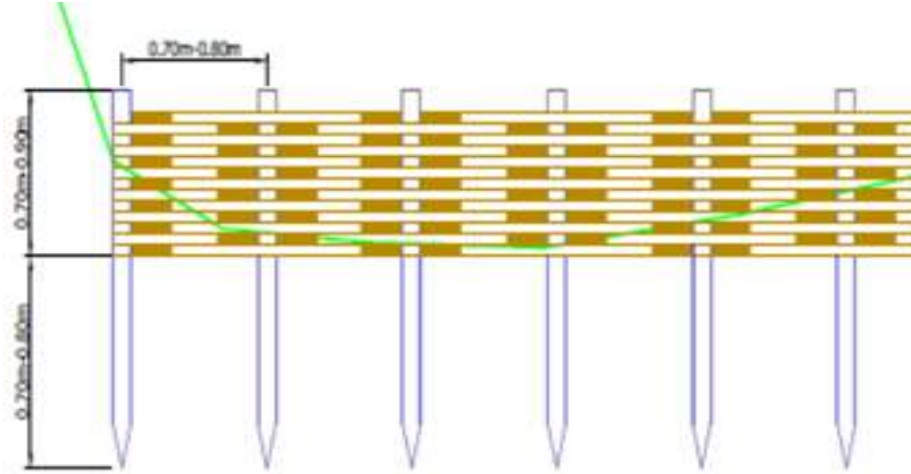
Активност 2.2: Провести и интегрирати нове методе смањења ризика од поплава и прилагођавања климатским промјенама засноване на екосистему. Активност 2.2 ће укључити сљедеће подактивности:

- **2.2.1:** Провести мјере управљања сливним подручјем ради смањења ерозије

- Смањење ерозије на бујичним водотоцима, нпр. габионски зидови, седиментне баријере итд.
- Стабилизација прекомјерно еродираних ријечних обала вегетацијским покривачем и његовом коријенском мрежом
- Садња шумских појасева на пољопривредном земљишту
- Идентифицирати пољопривредну инфраструктуру која би могла одговорити на климатске пријетње, као што су системи наводњавања и резервоари те прикупљање кишнице у сваком циљном базену. Процијенити и идентифицирати ризике од поплава за пољопривредну инфраструктуру у циљаним сливовима, као и могућности управљања ризиком од поплава повезане с пољопривредном инфраструктуром под климатским промјенама и потенцијалном новом инфраструктуром, као што су ретенцијски базени за наводњавање који би такође могли послужити као ретенције за задржавање воде ради заштите од поплава;
- Израдити схему агро-форестације за идентифицирану површину поплавног подручја равнице и проведбени план за схему.

Табела 1. Предложене ЕБА/неструктурне мјере у оквиру активности 2.2.1

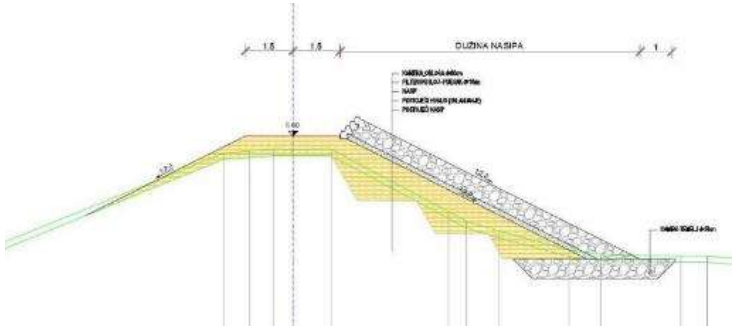
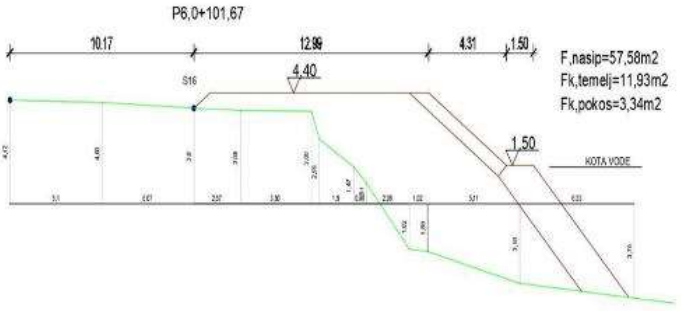
Ријечни слив	Назив мјере	Кратак опис мјере
Слив ријеке Врбас	Санација низводних дијелова ријеке Јошавке, на критичним мјестима гдје је изражена ерозија	Санација на критичним дијеловима ријеке Јошавке. Укупна дужина еродираних обала је цца. 500м. Уклањање поплавних наноса, заштита обала природним каменом и подизање малих насипа како би се задржали поплавни токови у омјеру 1:100 унутар ријечног корита.
Слив ријеке Врбас	Баријере за заштиту од бујичних поплава и поплавних наноса на сливу Јошавке	Изградња баријера за заштиту од бујичних поплава ради контроле седиментације. Предвиђена је изградња 9 баријера. Укупна запремина камених баријера је цца. 17.000,00 м³.

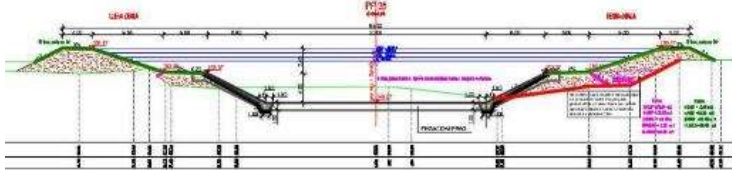
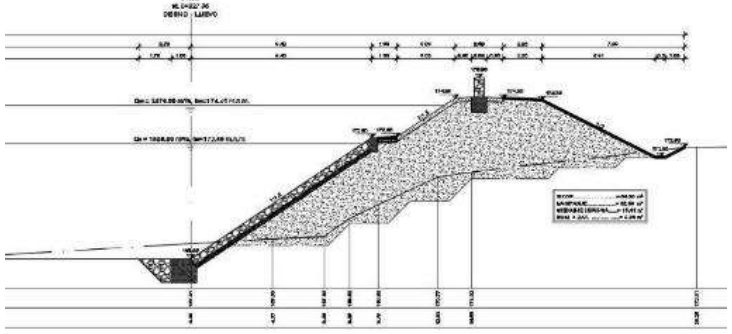
Слив ријеке Врбас	Плетене баријере	Изградња плетених баријера за контролу седимента. Планирана је изградња 16 баријера унутар цијелог ријечног слива. Укупна дужина 16 плетених баријера је цца. 1.100м.

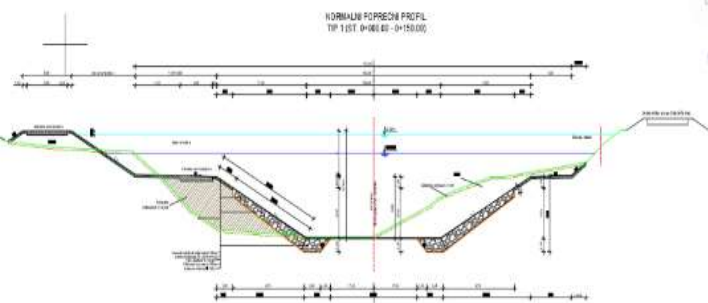
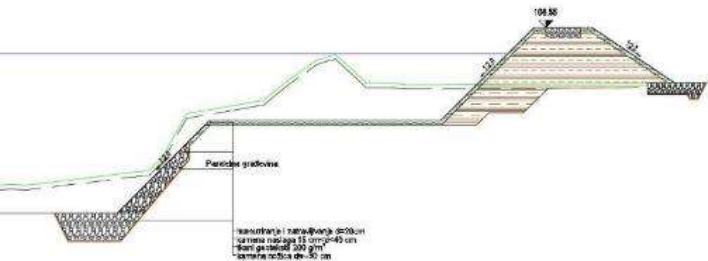
Слив Врбас ријеке	Пошумљавање	Препоручена површина пошумљавања у сливу ријеке Јошавке износи око 200 ха.
Слив Врбас ријеке	Затрављивање	Препоручена површина затрављивања у сливу ријеке Јошавке износи око 80 ха.

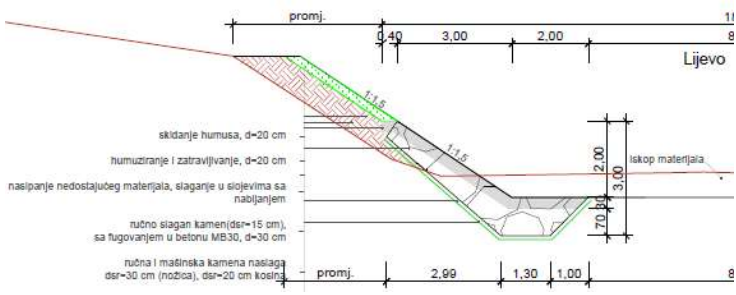
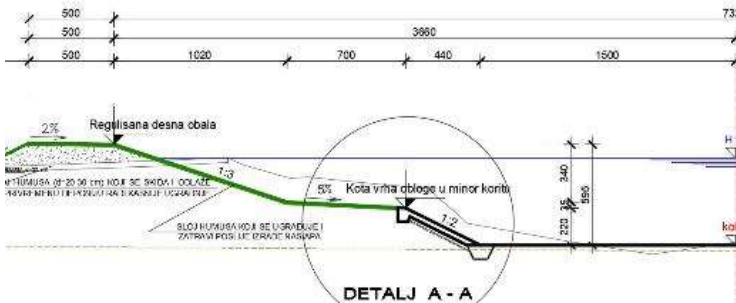
У прилогу 5. се налазе додатне информације о баријерама за заштиту од бујичних поплава и поплавних наноса.

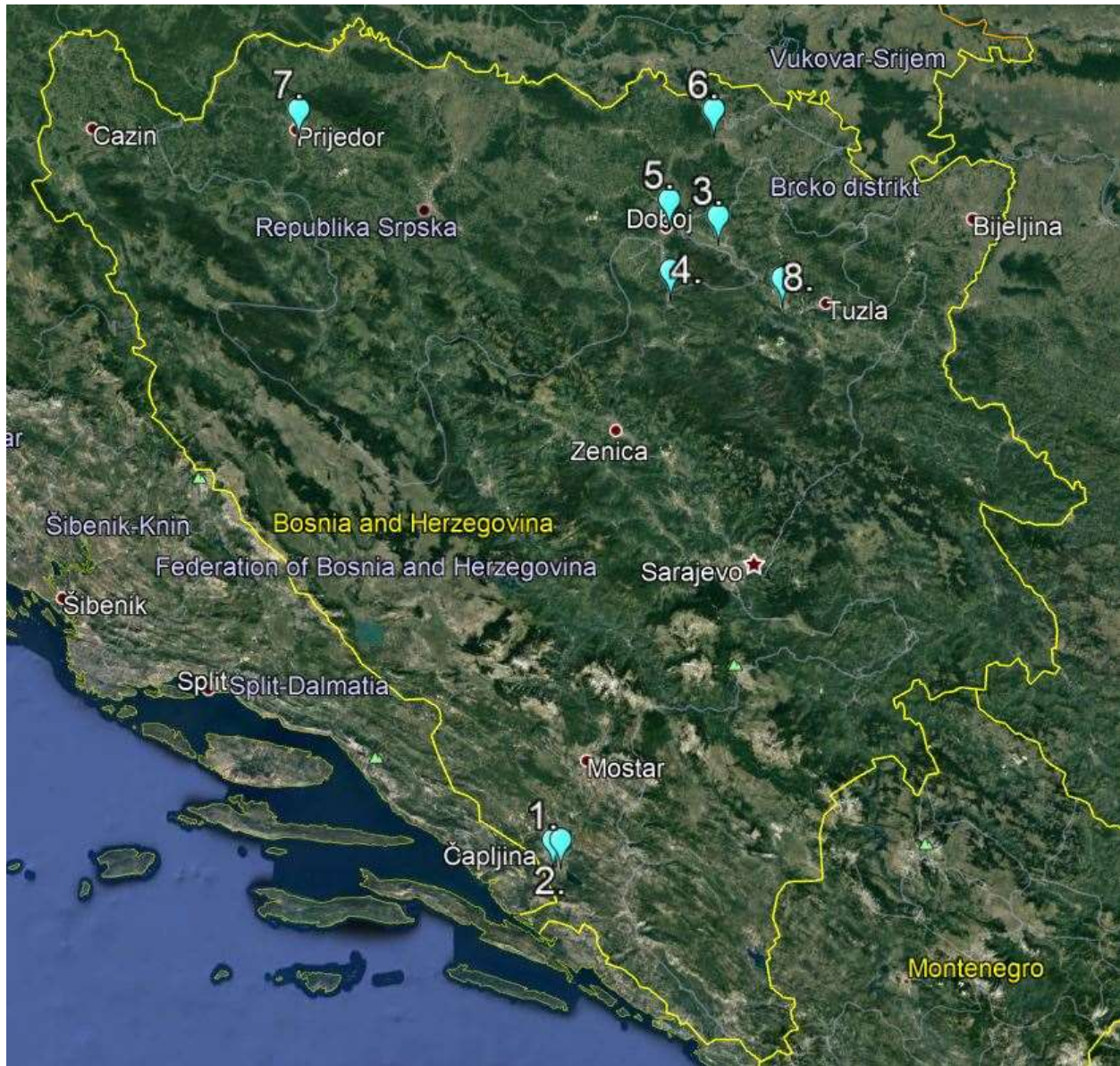
- 2.2.2: Провести 21 одабрану неструктурну мјеру смањења ризика од поплава. Осам (8) од ове 21 неструктурне мјере за смањење ризика од поплава финансираће се средствима ГЦФ-а. У **Error! Reference source not found.** су приказани примјери предложених мјера.

Ријечн и базен	Назив мјере	Кратак опис мјере
Слив ријеке Неретве	Санација десног обрамбеног насипа на ријеци Крупи у насељу Вишићи. $L=4.000$ м	Радови се састоје од доградње постојећег заштитног насипа на десној обали ријеке Крупе. Постојећи насип не може издржати нивое поплава изазваних климатским промјенама за догађаје у рангу појаве 1:100.
Слив ријеке Неретве	Уклањање поплавних наноса и санација оштећене обале ријеке Неретве на дионици Струге-Чапљина.	Уклањање прекомјерног поплавног наноса из ријечног корита и заштита ријечне обале – лијеве обале ријеке облагањем природним каменом да би се спријечила даљња ерозија. Није потребно додатно ископавање из ријечног корита (тј. задржат ће се природни ниво корита). На критичним дијеловима ископани поплавни нанос из ријечног корита користит ће се за затрпавање еродираних обала. Није потребно додатно ископавање еродираних обала.

Слив ријеке Босне	Завршетак линије обране од поплава у урбаним подручјима (слив ријеке Саве) - Грачаница Ријека Спреча – протјече кроз оба ентитета.	Десна обала је у ФБиХ, а лијева у РС-у. Укупна дужина санације: 2.500 м. Уклањање поплавног наноса, заштита обале природним каменом и подизање малих насипа како би се вода у омјеру 1:100 задржала унутар ријечног корита.
Слив ријеке Босне	Завршетак линије обране од поплава у урбаним подручјима (слив ријеке Саве) – Маглај	Мјера се састоји од профилирања десне обале ријеке Босне, уклањања поплавног наноса, заштите обале природним каменом у цементном малтеру и подизања мањих насипа како би се вода у омјеру 1:100 задржала у кориту. Камени насип је подигнут на висину 1:20 годишњег водостаја, док је остатак насипа изграђен од земље и глине. Како би се одржала политика „живота с ријеком“, Агенција за воде затражила је изградњу стубишта од врха до дна насипа на сваких 100 метара ријечне обале. Такође, на врху насипа пројектирана је пјешачка стаза.
Слив ријеке Босне	Изградња обалоутврде на лијевој обали почевши од новог, Јапанског моста у Добоју низводно у дужини од цца 1.0 км.	Уклањање поплавног наноса, заштита обале природним каменом и подизање насипа како би се вода у омјеру 1:100 задржала унутар ријечног корита. Сав материјал добива се из локалних каменолома.

	NORMALNI POPREČNI PROFIL TOP 1:500 (P=0.01) - 0+150.00	
Слив ријеке Босне	Изградња заштитних конструкција у насељу Добор: • Регулација главног корита ријеке Босне у дужини од 2.000 м • Изградња заштитног насипа уз ријеку Босну у дужини од 2.000 м • Изградња насипа уз ријеку Дусу у дужини од 250 м и конструкције на ушћу канала Дубоковац. Ploščina gradivnik - materijal: natplovna plošica - debljina: 15 cm - visina: 40 cm - debljina: 200 g/m² - debljina: 10 cm	Уклањање поплавног наноса, заштита обале природним каменом и подизање насипа како би се вода у омјеру 1:100 задржала унутар ријечног корита. Сав материјал добива се из локалних каменолома.
Слив ријеке Сане	Регулација канала ријеке Гомјенице око града Приједора од мјеста стјечишта са ријеком Саном па узводно у дужини од цца 4 км.	Кошење и обрезивање постојеће вегетације унутар инундацијског подручја, уклањање поплавног наноса, заштита обале природним каменом и подизање насипа како би се вода у омјеру 1:100 задржала унутар ријечног корита.

		Укупна дужина површине предложених радова од ушћа ријеке Гомјенице узводно 3,0 км.
Слив ријеке Босне	Завршетак линије одбране од поплава у урбаним подручјима (слив ријеке Саве) – Лукавац Л=1200 м	Уклањање поплавног наноса, заштита обале природним каменом и подизање насипа како би се вода у омјеру 1:100 задржала унутар ријечног корита. Сав материјал добива се из локалних каменолома. -Уклањање/кошење вегетације дуж обале и унутар ријечног корита.

Слика 1. Локација предложених интервенција за активност 2.2.2 које би финансирао ГЦФ

Више информација о насипима и обалоутврдама на ријекама Неретви, Босни и Сани налази се у Прилогу 5. овог извјештаја.

Активност 2.3: Кодифицирати и интегрirati рјешења за „прилагођавање засновано на екосистему“ (ЕБА) у политике и прописе и изградити свијест о концептима „стварања простора за воду“ и/или „живота с поплавама“ међу доносиоцима одлука и у заједницама. Активност 2.3 ће укључити сљедеће подактивности:

- **2.3.1:** Изградити смјернице најбоље праксе за неструктурне мјере:
- Изградити методологију и смјернице за провођење анализе услова животне средине, локалних социоекономских и институционалних услова ријечних сливова која би се користила приликом избора и пројектирања одговарајућих рјешења за прилагођавање засновано на екосистему за ријечне сливове.
- Изградити методологију за оцјену система како би се утврдиле постојеће врсте екосистема и абиотских процеса те идентифицирале могућности и ограничења за дјелотворно очување и обнову екосистема.
- Изградити методологију и смјернице за подузимање процјене ризика и оцјене мјера прилагођавања заснованог на екосистему кроз прилагођавање традиционалних метода процјене и оцјене ризика за рјешења заснована на природи, како би се укључио цијели низ користи које генерирају пројекти који се заснивају на природи
- **2.3.2:** изградити техничку спецификацију, стандарде и протоколе за пројектирање и провођење неструктурних мјера
- Прегледати постојеће међународне техничке спецификације, стандарде и протоколе за пројектирање и изградњу конструкција заснованих на природи те их прилагодити и изградити за БиХ.
- Развити портал знања и центар заједничких ресурса за прикупљање, упоређивање и размјену знања и попуњавање ових празнина како би се унаприједило прихватање рјешења заснованих на природи. Израда и примјена квантифицирајућих инжењерских протокола за екосистеме захтијеваће блиску сарадњу између еколога или стручњака с добрим разумијевањем природних система и инжењера. Портал знања ове природе омогућује сарадњу и размјену знања
- **2.3.3:** Преглед и provedба обуке потребне за нове неструктурне мјере

Активност 2.4: Преглед и јачање институционалних капацитета и израда дугорочних институционалних планова за управљање ризиком од поплава отпорним на климатске промјене. Активност 2.4 ће укључити сљедеће подактивности:

- **2.4.1:** Уградити обуку на тему управљање ризиком од поплава у постојеће владине програме обуке за дугорочну обуку из управљања ризиком од поплава у БиХ.
- **2.4.2:** Изградити план развоја институционалних капацитета с процјеном трошкова и приоритетима за рјешавање недостатака у техничким, функционалним и људским капацитетима утврђеним кроз процјену институционалних капацитета која је завршена
- **2.4.3:** Провести обуку у заједници и иницијативе за подизање свијести на нивоу заједнице.

РЕЗУЛТАТ 3: УЛАГАЊА У ЗАШТИТУ ОД ПОПЛАВА ОТПОРНУ НА КЛИМУ ЈАЧАЈУ КАПАЦИТЕТ ПРИЛАГОЂАВАЊА И СМАЊУЈУ ИЗЛОЖЕНОСТ КЛИМАТСКИ ИЗАЗВАНИМ ПОПЛАВАМА

Активност 3.1: Изградити инвестицијски оквир за цијелу земљу за смањење ризика и управљање поплавама изазваних климом, укључујући одредбе за укључивање приватног сектора у финансирање климатских ризика. Активност 3.1 ће укључити сљедеће подактивности:

- **3.1.1:** Изградити инвестицијски оквир за смањење ризика и управљање поплавама изазваних климом, укључујући одредбе за ангажман јавног и приватног/производног сектора у финансирању смањења климатских ризика;
- **3.1.2:** Изградити механизме финансирања и пријеноса ризика на темељу детаљне социоекономске процјене ризика, штета и губитака;

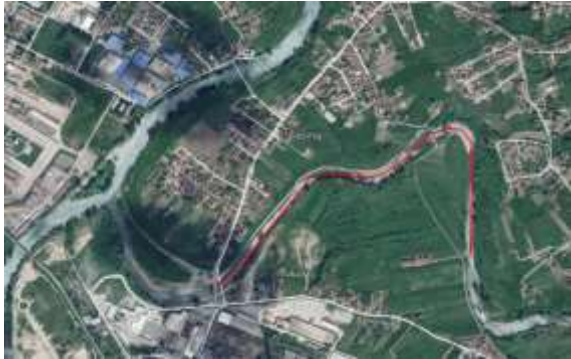
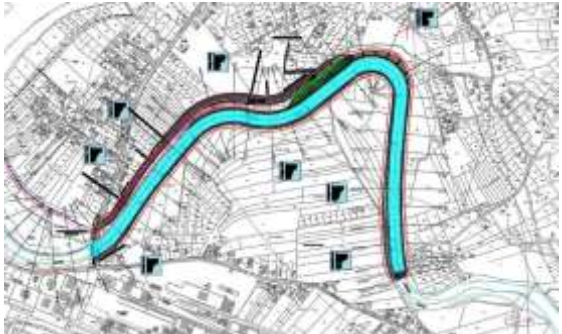
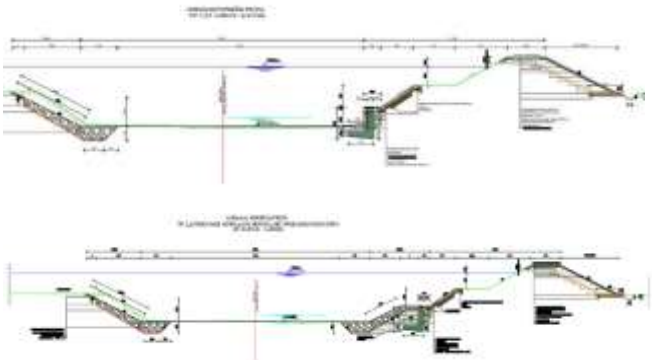

- **3.1.3:** Осмислити схему осигурања од природних катастрофа и истражити и идентифицирати друге производе и алате за финансирање смањења ризика и механизме пријеноса ризика.
- **3.1.4:** Израдити алат за осмишљавање базиран на процјени за структурне и неструктурне мјере управљања ризиком од поплава, планирање улагања у управљање ризиком од поплава, механизме финансирања смањења климатских ризика и за осмишљавање и доношење одлука о опцијама управљања ризиком од поплава на основу процјене, на темељу приступа анализе трошкова и користи (ЦБА).

Активност 3.2: Формулирати и имплементирати вишегодишње опћинске инвестицијске планове отпорне на климатске промјене и родно одговорне планове спремности заједница у одабраним опћинама и једном кантону у сливу Врбаса, Уне-Сане, Босне, Дрине, Неретве и Требишњице. Активност 3.2 ће укључити сљедеће подактивности:

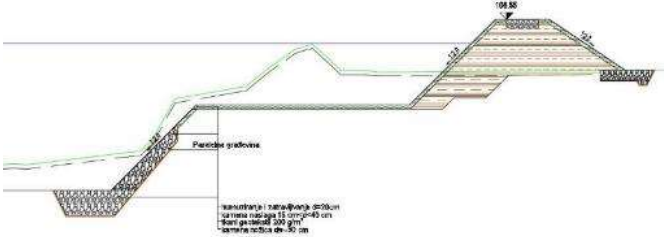
- 3.2.1: Израдити опћински инвестицијски план за планирање управљања ризиком од поплава отпорног на климу за 10-12 заједница с највећим ризиком и 1 кантон
- 3.2.2: Израдити планове спремности за 10-12 најризичнијих заједница и 1 кантон на основу методологије Врбаса

Активност 3.3: Провести климатски отпорне структурне интервенције за смањење ризика од поплава и антиерозионе интервенције у сливовима ријека Врбас, Уна-Сана и Босна, Неретва и Требишњица. Активност 3.3 ће укључити сљедеће подактивности:

- 3.3.1: Финализирати детаљан дизајн структурних мјера за заштиту од поплава отпорних на климу, идентифицираних кориштењем метода анализе трошкова и користи и одабир опција вођено процјеном за идентификацију и одређивање приоритета критичних структура за заштиту од поплава.
- 3.3.2: Имплементирати нову одбрану од поплава и санацију и надоградњу постојећих одбрана од поплава са заштитом од климатских промјена.

Структурне мјере које ће се провести у оквиру подактивности 3.3.2				
бр.	Ријечни слив	Гоогле имаге/тлоцрт /фотографија са локације	Назив мјере	Кратак опис мјере
1.	Врбас		Санација корита ријеке Врбање у Бањој Луци	Радови на уређењу главног ријечног корита у смислу стабилизације и осигурања ријечних обала, као и на профилирању ријечних корита. Пројектом ће се додатно побољшати конкавна кривина на локалитету „Црни Вир“ те ће се извршити санација и надвишење постојеће десне обалоутврде.

Структурне мјере које ће се провести у оквиру подактивности 3.3.2				
бр.	Ријечни слив	Гоогле имаге/тлоцрт /фотографија са локације	Назив мјере	Кратак опис мјере
2.	Врбас		Ревитализација канала Борна у општини Градишка	Санација на лијевој обали канала с 2,1 км дугим насипом уз канал. На лијевој обали потребно је узвишење од око 0,4 м просјечне дужине 300 м, као бетонски зид уз постојећу саобраћајницу. На десној обали потребно је узвишење од 0,6 м у дужини од око 2 км. Потребно је дно канала у дужини од 2,1 км, што укључује и обнову 4 постојећа каскаде.

3.	Босна		Доградња насипа на ријеци Босни у насељу Модрича ИВ у општини Модрича	Систем заштите насеља Добор од високог водостаја ријеке Босне изградњом и реконструкцијом десне обалоутврде. Уклањање поплавног наноса, заштита обала природним каменом и подизање насипа како би се 1/100 воде задржало унутар ријечног корита. Сав материјал добива се из локалних каменолома. Такође је предвиђена регулација два водотока притока ријеке Босне, Дусе и Дубоковца на подручју насеља Добор, као и унутарња одводња изградњом примарне,

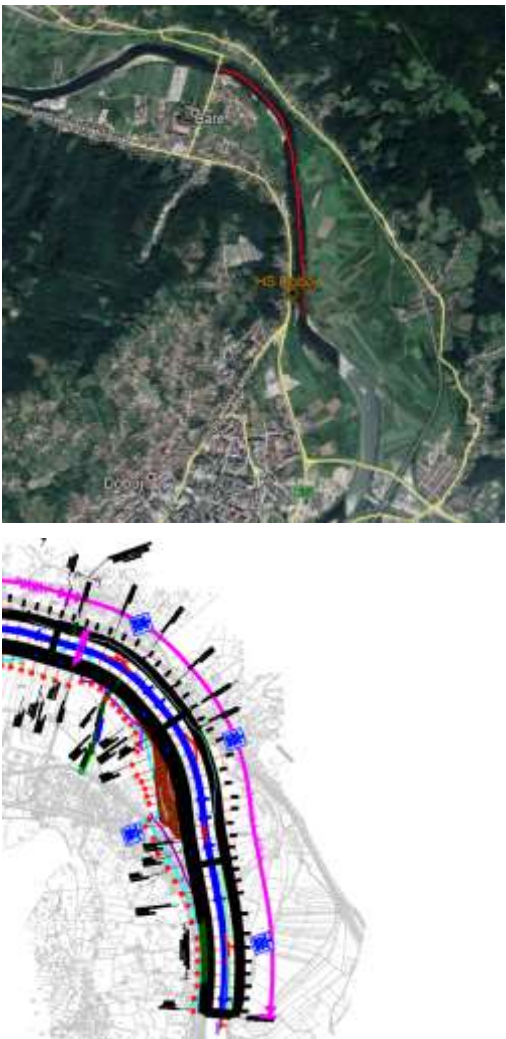
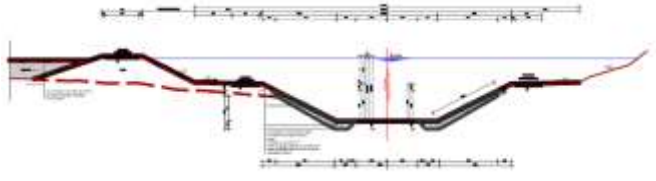

GREEN
CLIMATE
FUND

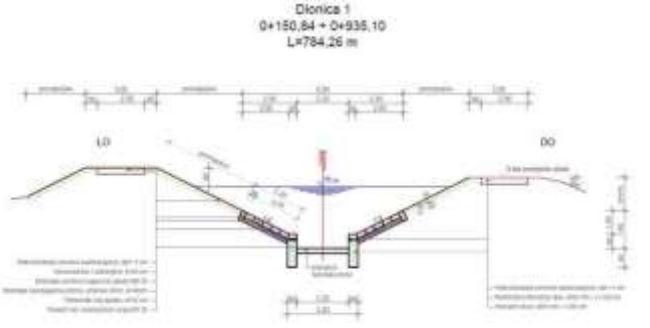

Додатак VI (б) – Извјештај о процјени утицаја на животну средину и друштво

Приједлог за финансирање средствима Зеленог климатског фонда

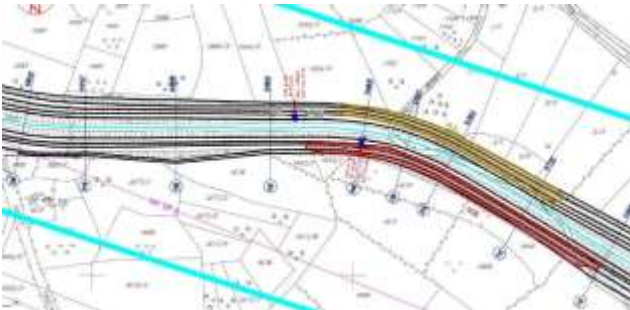
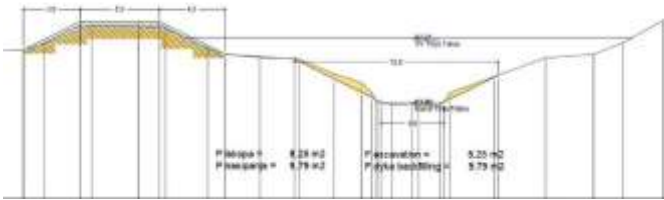

				секундарне и терцијарне мреже канала.

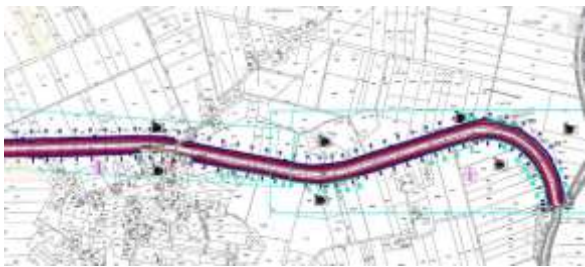
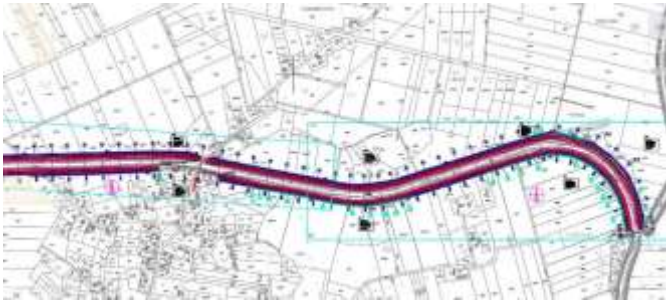

4.	Босна		Заштита од поплава у насељу Баре, Град Добој	Чишћење и стабилизација основног корита ријеке Босне од моста у насељу Баре па узводно на дужини од 1,78 км. Корито је ширине 100 м с нагибом 1:2 и каменом обалоутврдом до водостаја у рангу појаве 1/10 година. Обалоутврде су пројектиране за заштиту насеља Баре од високог водостаја 2014. године с препустом од 30 цм.

Структурне мјере које ће се провести у оквиру подактивности 3.3.2

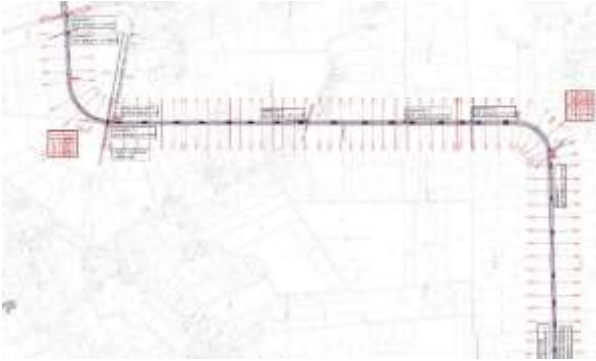
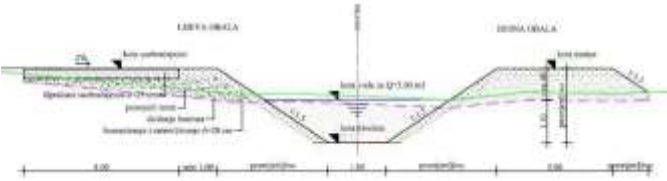

бр.	Ријечни слив	Гугле имаге/тлоцрт /фотографија са локације	Назив мјере	Кратак опис мјере
5.	Босна		Санација корита потока Лијешња и Граба, Град Добој	Трајна регулација-регулација ободног канала и потока Лијешња у дужини од око 2.000 м, регулација ободног канала потока Граб у дужини од око 650 м. Степен заштите од поплава дефиниран је подударношћу највишег водостаја ријеке Босне у посљедњих 20 година и највишег водостаја канала Лијешањ у посљедњих 100 година. Врх насипа је 80 цм виши од водостаја у рангу појаве 1/100

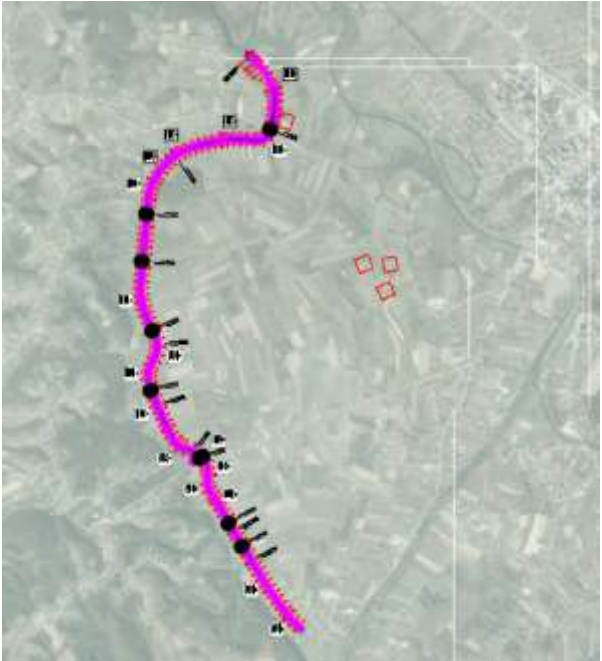
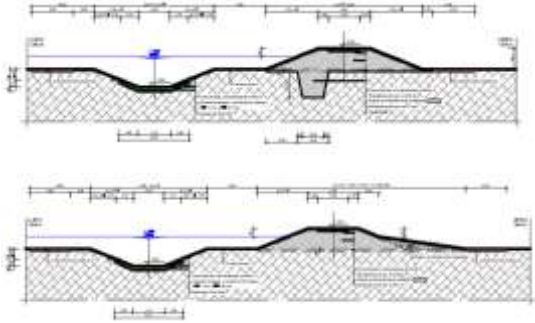

Структурне мјере које ће се провести у оквиру подактивности 3.3.2

бр.	Ријечни слив	Гоогле имаге/тлоцрт /фотографија са локације	Назив мјере	Кратак опис мјере
6	Дрина		Санација мреже канала у подручју ПС Ђурићи (Тиња-Толиса)	Санација канала: чишћење и кошење унутарканалске вегетације, чишћење поплавног наноса и седимента. На критичним дијеловима потребно је додатно подизање врха на насипу. Осим тога, потребно је ојачати обале канала због ерозивног процеса. Укупна дужина предложених радова је 940 м. У сврху повезивања рукаваца у приобалном појасу, предвиђена је реконструкција

Структурне мјере које ће се провести у оквиру подактивности 3.3.2				
бр.	Ријечни слив	Гоогле имаге/тлоцрт /фотографија са локације	Назив мјере	Кратак опис мјере
				постојећих улаза, као и изградња три нова.
7.	Дрина		Санација и подизање насипа на ГОК каналу у Граду Бијељина	Радови обухватају санацију еродираних обала, као и надвишења круне обалоутврде на критичним дионицама. Како би се омогућило текуће одржавање у пуном профилу обалоутврде, извршит ће се кошење ниске вегетације. На врху обалоутврде изградит ће се нова споредна цеста.

Структурне мјере које ће се провести у оквиру подактивности 3.3.2

бр.	Ријечни слив	Гоогле имаге/тлоцрт /фотографија са локације	Назив мјере	Кратак опис мјере
8.	Drina		Изградња канала (Селиште - Дашница)	Изградња новог канала који спаја два постојећа. Спајањем канала Селиште на стари канал Дашница осигурава се гравитацијско снабдијевање подсистема и планираних пумпних станица водом за наводњавање, чиме ће се омогућити и одводња копнених површинских вода у ријеку Дрину. Канал је дугачак 2,8 км, широк у дну 2,5 м и нагиба 1:1,5.

9.	Уна-Сана		Изградња Латералног канала у западном дијелу Приједора	Изградња Латералног канала у Матарушком пољу, укупне дужине 5,29 км, за заштиту од плављења пољопривредних парцела и водозавхвата за Град Приједор. Канал је промјењиве ширине на дну с дјеломичним дијеловима обложеним каменом. Круна обалоутврде на десној обали Латералног канала је висине изнад 1/100 с додатним препустом од 0,80 м.

Структурне мјере које ће се провести у оквиру подактивности 3.3.2				
бр.	Ријечни слив	Гоогле имаге/тлоцрт /фотографија са локације	Назив мјере	Кратак опис мјере
10.	Врбас, Босна, Дрина, Сава		Чишћење подручја у близини канала и насипа на сјеверу РС-а	Чишћење подручја уз канале и насипе на сјеверу РС-а. Укупна површина 110ха.

1.3 АЛТЕРНАТИВЕ ПРОЈЕКТУ

У склопу израде пројекта разматран је низ алтернатива.

1.3.1 Не радити ништа

Без подузимања радова на уређењу и регулацији ријечних водотока и даље би долазило до значајних поплава и губитка живота и имовине.

Пројектом ГЦФ ће се подржати одређеност различитих нивоа власти у Босни и Херцеговини да се избјегну губици живота и смање економски и инфраструктурни губици узроковани хидрометеоролошким катастрофама изазваним климом. Пројект ће то постићи проширивањем система раног упозоравања на бујичне поплаве (ФФЕWS) на државни ниво, развојем капацитета за услуге пружања климатских информација, омогућавањем и уграђивањем употребе информација о климатским ризицима у секторско планирање и доношење одлука те смањењем изложености најрањивијих заједница опасностима узрокованим климом путем мјера за смањење ризика у заједници. Без подузимања ових интервенција, земља не би могла смањити потенцијал за губитак или оштећење имовине и/или губитак живота.

1.3.2 Алтернативне локације

Предложене активности могу се проводити на више различитих локација. Међутим, релевантне агенције за воде у Босни и Херцеговини идентифицирале су предложене локације, посебно захвате на ријекама, као приоритетне локације у оквиру њихових стратешких планова, односно локације које пружају највећу економску, друштвену корист и корист животне средине.

ЗАКОНСКИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗА ПИТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ДРУШТВЕНА ПИТАЊА

1.4 ЗАКОНОДАВСТВО, ПОЛИТИКЕ И ПРОПИСИ

За пројект је релевантно сљедеће законодавство:

Устав

Дијелови Устава БиХ који су релевантни за друштвене аспекте и аспекте животне средине:

- Члан ИИ: Људска права и темељне слободе
 - 3. Попис права
 - а) Право на живот.
 - д) Право на слободу и личну сигурност.
 - ф) Право на приватни и породични живот, дом и кореспонденцију.
 - г) Слобода мисли, савјести и вјере
 - к) Право на имовину.
 - м) Право на слободу кретања и боравка.

1.4.1 Закони и други прописи о животној средини:

- **Закон од 30. аугуста 2013. о заштити животне средине (закони о околишу/животној средини, клими и одрживом развоју).** Утврђује надлежност институција за заштиту животне средине, еколошки значајна подручја, заштиту појединих екосистема, мјере заштите, планирање и организацију, праћење, приступ информацијама, промовирање едукације о заштити животне средине, финансирање, инспекцијски надзор.

Што се тиче процјене утицаја на животну средину, правилници који дефинирају критерије за пројекте за које је обавезна процјена утицаја на животну средину, садрже попис повезаних објеката/пројектима („Правилник о погонима и постројењима који могу бити изграђени и пуштени у рад само ако имају околишну дозволу“, „Службене новине ФБиХ, бр. 19/04 за ФБиХ и „Службени гласник РС“, број: 124/12 и „Службени гласник РС“, бр. 124/12). У сектору вода пројекти за које је обавезна процјена утицаја на животну средину су црпљење подземних вода (10 мил м3/годишње), хидротехнички објекти за транспорт воде (за више од 100 мил м3/годишње), постројења за обраду отпадних вода, бране и други објекти који акумулирају воду (за 10 мил м3). /годишње). Врста мјера које ћемо проводити није на попису (дакле, пројект ће бити изузет).

Изградња објеката за обрану од поплава регулирана је „водним смјерницама“ које издају агенције за воде. Међутим, локалне заједнице издају дозволе за послове ниже сложености за воде у њиховој надлежности (чишћење корита, уклањање седимента, камене обалоутврде и др.).

- **Закон о рибарству од 10. јула 2012. године.** Уређује воде које се користе за риболов, комерцијални и спортски риболов, заштиту рибљег фонда, регистар и надзор. Закон о рибарству ФБиХ уређује сљедеће:

Члан 35.: Физичке и правне особе које обављају одређене активности на водотоцима и акумулацијама које доводе до угинућа рибе, а утврди се да су га оне узроковале, дужне су кориснику риболовног подручја накнадити штету.

Закон о рибарству РС забрањује сљедеће активности у „риболовној зони“

- постављање ограда или других баријера које онемогућавају особама које имају дозволу за комерцијални или спортски риболов и риболовцима приступ риболовној зони
- изводити радове који резултирају замућењем риболовних вода дуже од 48 сати,
- **Закон од 21. децембра 2012. о заштити од буке.** Закон дефинира допуштени ниво буке у дБ. и вријеме када бука није дозвољена или се мора свести на минимум (ноћу, од 22:00х-06:00х и нерадним данима (ово је за ФБиХ, у РС-у не постоји посебан закон који регулира буку).

1.4.2 Закони који се односе на радно-правне односе:

- **Закон о радним односима из 1993.** (услови запошљавања; услови рада). Закони о раду су у надлежности ентитета ФБиХ и РС, Брчко дистрикта и кантона (осим државних службеника у институцијама БиХ). Питања услова рада регулирана су законодавством (бројним правилницима) преузетим из бивше Југославије (у оба ентитета)
- **Закон о забрани дискриминације, бр. 59 из 2009.**
 1. Дискриминацијом ће се, у смислу овог закона, сматрати свако различито поступање
 - укључујући свако искључивање, ограничавање или давање предности утемељено на стварним
 - или претпостављеним основама према било којем лицу или групи лица и онима који су с њима
 - у родбинској или другој вези на основу њихове расе, боје коже, језика, вјере, етничке припадности,
 - инвалидитет, старосна доб, националног или социјалног поријекла, везе с националном мањином, политичког или другог увјерења, имовног стања, чланства у синдикату
 - или другом удружењу, образовања, друштвеног положаја и пола, сексуалне оријентације,
 - родног идентитета, сполних карактеристика, као и свака друга околност која има за сврху или
 - посљедицу да било којем лицу онемогући или угрожава признавање, уживање или остваривање
 - на равноправној основи, права и слобода у свим областима живота
 2. Забрана дискриминације примјењује се на све јавне органе као и на сва физичка или правна лица, и у јавном и у приватном сектору, у свим областима, а нарочито: запослења, чланства у професионалним организацијама, образовања, обуке, становања, здравства, социјалне заштите, добара и услуга намијењених јавности и јавним мјестима, те обављања привредних активности и јавних услуга.
- **Закон од 1. априла 2003. године о заштити припадника националних мањина** (Текст бр. 105) и Закон од 5. октобра 2005. године о измјенама и допунама Закона о заштити припадника националних мањина (Текст бр. 502). (Утврђује права и обавезе припадника националних мањина у Босни и Херцеговини, те обавезе органа власти да поштују и штите национални, културни и вјерски идентитет сваког припадника националне мањине који је држављанин БиХ.
- **Закон од 21. маја 2003. године о равноправности сполова у Босни и Херцеговини** (Текст бр. 161) – обезбјеђује промовирање и заштиту равноправности сполова, гарантира једнаке могућности свим грађанима у свим областима, јавним или приватним, и спречава директну или индиректну дискриминацију на основу пола. Садржи, између осталог, одредбе о образовању, запошљавању (Поглавље В: чланови 7 до 10), социјалној и здравственој заштити.
- **Закон о рударству од 16. јуна 2010. и Закон о рударству од 6. јуна 2012. године (РС).** Регулира рударске активности у региону. Садржи одредбе о радницима запосленим у рударству и заштити здравља и сигурности на раду.

- **Закон о сигурности и заштити здравља радника на раду од 31. октобра 2005.** Захтјеви у погледу сигурности и заштите здравља радника морају бити испуњени пројектом, стога је овај закон релевантан. Сигурност и заштита здравља радника је регулирана оба ентитета.
- **Закон о заштити на раду („Службени гласник РС“, бр. 1/08, измијењен 2010).** Здравље и сигурност на раду је регулирано законима и бројним правилницима у оба ентитета, закони су на снази и дефинишу све аспекте здравља и сигурности на раду.
- **Закон о грађењу од 30. октобра 2002.** (текст бр. 680). Садржи одредбе о сигурности, заштити од пожара и експлозија, заштити здравља, заштити од незгода, буке и вибрација.

1.4.3 Људска права

- **Закон о заштити лица која пријављују корупцију од 3. јула 2017.** („Службени гласник РС“, бр. 62/17). Законом је утврђена заштита, поступак пријављивања, обавезе надлежних органа и друга релевантна питања. Ово ће бити важно навести у вези са ГРМ). На снази од 2017. године на нивоу РС. ФБиХ нема овај закон - ово питање у ФБиХ је дјеломично обухваћено Законом о раду и Законом о државним службеницима-
- **Закон о заштити лица која пријављују корупцију у институцијама Босне и Херцеговине, од 16. децембра 2013. године** (Текст бр. 1310). На снази од 2013. године на нивоу БиХ. Покрива само институције на нивоу БиХ (државне), али не и ентитете и кантоне. Овај закон има врло ограничен опсег примјене.
- **Закон о Омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине из децембра 2000. године.** Омбудсман за људска права Босне и Херцеговине је независна институција основана у циљу промовирања доброг управљања и владавине права и заштите права и слобода физичких и правних лица.

Прописује, између осталог, овлаштења и надлежности Институције омбудсмана, именовање и оставку, сарадњу са ентитетским институцијама омбудсмана, имунитет, истражни поступак, обавезу сарадње са институцијом, дужност дискреције и одговорност органа власти.

Омбудсмен БиХ заједно са Домом за људска права БиХ чини Комисију за људска права БиХ. Тренутно Омбудсман БиХ дјелује на основу Устава БиХ и Закона о Омбудсману, који гарантује независност и оквир инфраструктуре за заштиту и унапређење људских права и основних слобода. У БиХ постоје три омбудсмана и свако физичко или правно лице може поднијети притужбу Уреду омбудсмана.

Њихова функција је:

- Да разматрају случајеве у вези са лошом примјеном или повредама људских права од стране било којег органа власти Босне и Херцеговине, њених ентитета или Брчко дистрикта
- Уколико утврде повреду права, Омбудсман издаје препоруке или мишљења надлежним органима за предузимање мјера за отклањање повреда људских права или лошег функционирања управе. Такође, Институција савјетује грађане како да искористе најадекватнија правна средства или их упућује одговарајућим институцијама.

Омбудсман не може:

- Мијењати одлуке органа јавне власти,
- Преузети улогу органа који поступају по жалби,
- Не смије се мијешати у процес доношења судских одлука,
- Омбудсман не заступа подносиоце притужби пред органима власти,
- Не подноси поднеске ни жалбе у име подносилаца притужби,
- Не може додијелити одлуку о накнади за утврђене повреде људских права.

1.5 ПРОЦЈЕНА УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Не постоји централизирано Министарство за животну средину – иако је Министарство вањске трговине и економских односа на државном нивоу (МВТЕО) преузело одређену улогу координације, стога су институције одговорне за управљање животном средином за главна питања оне на ентитетском нивоу. Закони о процјени утицаја на животну средину у два ентитета БиХ, Федерацији БиХ (ФБиХ) и Републици Српској (РС), углавном су у складу с одредбама Аархуске конвенције којима је предвиђено учешће јавности у доношењу одлука о животnoj средини. Ентитетским законима је прописано да заинтересоване стране могу приступити релевантним информацијама и дати повратне информације у свим фазама процеса доношења одлука о животnoj средини (чл. 36. Закона ФБиХ, чл. 35. закона РС).

Први корак у процесу је да се утврди да ли ће изградња и погон предложене инфраструктуре имати значајан утицај на животну средину. За остале пројекте, одлуку о провођењу процјене утицаја на животну средину доносе министарства за животну средину на ентитетском, кантоналном или опћинском нивоу у зависности од величине потенцијалних утицаја на животну средину.

Етапе процеса су затим наведене у двије фазе ¹:

- Фаза И: Ако је потребно провести процјену утицаја на животну средину, орган надлежан за припрему пројекта мора доставити тражене информације (назване „прелиминарна процјена утицаја на животну средину“) надлежном министарству како би се одредио опсег студије утицаја на животну средину.
- Фаза ИИ: У оба ентитета, надлежно министарство дефинира опсег процјене утицаја на животну средину и налаже органу надлежном за припрему пројекта да са листе регистраних локалних институција одабере консултанта који ће провести студију.

За пројекте за које се сматра да имају мањи утицај, кантоналне (ФБиХ) или опћинске (ФБиХ и РС) власти обављају исту функцију. У фази И, орган надлежан за припрему пројекта доставља надлежном министарству сљедећу потребну документацију за прелиминарну процјену утицаја на животну средину: опћи опис пројекта; предложене мјере за ублажавање негативног утицаја на животну средину; дискусија о алтернативама и оправданости одабране алтернативе; релевантни извод планске документације; подаци потребни за процјену утицаја и потенцијалне потешкоће у прикупљању података; и сажетак који није техничког карактера.

Надлежно министарство затим доставља ту документацију релевантним институцијама и другим заинтересованим странама (укључујући локалне власти у погођеним заједницама) на коментар који требају доставити у року од 30 дана од дана пријема документације (чл. 58. Закона ФБиХ, чл. 59. Закона РС).

Након истека рока од 30 дана, надлежно министарство разматра коментаре релевантних заинтересованих страна како би дефинирало опсег и садржај процјене утицаја на животну средину за орган надлежан за припрему пројекта (чл. 59. Закона ФБиХ, чл. 60. закона РС). Када се дефинирају опсег и садржај студије утицаја на животну средину, орган надлежан за припрему пројекта бира за израду студије једну од компанија или институција које су добиле сертификат за процјену утицаја на животну средину.

Орган надлежан за припрему пројекта затим шаље завршени нацрт студију утицаја на животну средину надлежном министарству на даље разматрање и усвајање, што је фаза ИИ процедуре процјене утицаја на животну средину. Нацрт процјене утицаја на животну средину министарство доставља надлежним институцијама на давање мишљења и коментара у року од 30 дана. Министарство такође организира јавни састанак у близини предложене локације

¹ Fagan A., Sircar I. (2015) Environmental Impact Assessment (EIA) Processes in Bosnia-Herzegovina. In: Europeanization of the Western Balkans. New Perspectives on South-East Europe. Palgrave Macmillan, London

пројекта, обавјештавајући учеснике најмање 15 дана унапријед о детаљима састанка (путем локалних медија и/или веб странице министарства) и достављајући релевантна документа локално или на веб страници министарства (чл. 64-65 Закона РС, чл. 62 Закона ФБиХ). Надлежно министарство тада мора одмах објавити записник са састанка (у року од три дана у ФБиХ, у року од осам дана у РС), а јавност може доставити даљње коментаре министарству у периоду од 30 дана након одржавања јавног састанка (чл. 61. Закона ФБиХ, члан 65. Закона РС). Коментари се затим достављају органу надлежном за припрему пројекта на разматрање за коначну процјену утицаја на животну средину, која се поново доставља надлежном министарству.

Надлежно министарство одлучује да ли ће прихватити или одбити коначну студију утицаја на животну средину након низа процеса евалуације (чл. 64 Закона ФБиХ, чл. 68 у РС).

Овај процес ће се примијенити на све потпуно нове објекте изграђене у оквиру пројекта, нпр. изградња обалоутврде на Дрини. Међутим, многе предложене активности (реконструкција) спадају у изузетке које је министар одобрио надлежним тијелима за воде. Ипак, прије почетка било којег пројекта, Министарство водопривреде ће тражити потврду да су активности реконструкције изузете како би имало јасну документацију о изузећу.

1.6 МУЛТИЛАТЕРАЛНИ СПОРАЗУМИ И ПРОТОКОЛИ О БИОДИВЕРЗИТЕТУ

Босна и Херцеговина је потписница низа међународних и регионалних споразума и конвенција који се односе на животну средину. Они укључују сљедеће:

- Споразум између Вијећа министара Босне и Херцеговине и Владе Републике Хрватске о сарадњи у области заштите животне средине и одрживог развоја („Службени гласник БиХ“ – Међународни уговори, бр. 2/17)
- Споразум између Вијећа министара Босне и Херцеговине и Владе Републике Србије о сарадњи у области заштите животне средине и одрживог развоја („Службени гласник БиХ“ - Међународни уговори, бр. 2/16)
- Конвенција о процјени утицаја на животну средину у прекограничном контексту (Еспоо конвенција) - („Службени гласник Босне и Херцеговине“ – Међународни уговори, бр. 08/09)
- Базелска конвенција о контроли прекограничног кретања опасног отпада и његовог одлагања - („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, бр. 31/00)
- Аархуска конвенција / Конвенција о приступу информацијама, учешћу јавности и приступу правди - („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, бр. 08/08)
- Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље фауне и флоре (ЦИТЕС) - („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, бр. 11/08)
- Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња (ЦМС) - („Службени гласник БиХ“ - Међународни уговори, бр. 8/2017)
- Протокол о стратешкој процјени животне средине уз Конвенцију о стратешкој процјени утицаја на животну средину (СЕА) - („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, бр. 3/2017)
- Конвенција Уједињених нација о биолошкој разноликости / Конвенција УН-а о биолошкој разноликости (УНЦБД) - („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - МоР бр. 12/02)
- Оквирна конвенција Уједињених нација о климатским промјенама (УНФЦЦЦ) - („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, бр. 19/00)
- Конвенција о мочварама од међународног значаја, посебно о стаништима водотока / Конвенција о мочварама од међународног значаја, посебно као станишту птица мочварица (Рамсарска конвенција)
- Картагенски протокол о биолошкој сигурности Конвенције о биолошкој разноликости (29.01.2000), преузето сукцесијом („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, бр. 12/08)
- Куото протокол - Куото протокол („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, бр. 03/08)

- Стоцхолмска конвенција о постојаним органским загађивачима („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, бр. 01/10)
- Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска конвенција) - („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, бр. 08/08)
- Паришки споразум са Оквирном конвенцијом Уједињених нација о климатским промјенама („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, бр. 1/17)
- Конвенција о прекограничним ефектима индустријских несрећа (ТЕИА) - („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, бр. 13/12)
- Конвенција о заштити морског екосистема и обалних подручја Медитерана (Барселонска конвенција) - („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - Међународни уговори, бр. 26/98)
- Протокол о заштићеним подручјима и биодиверзитету на Медитерану („Службени гласник Босне и Херцеговине“ - ГЈ бр. 26/98)
- Бечка конвенција о заштити озонског омотача - прихваћена сукцесијом („Службени лист СФРЈ“ - МУ 01/90 и Службени лист Републике Босне и Херцеговине, бр. 13/94)
- Монреалски протокол о супстанцама које оштећују озонски омотач - преузето сукцесијом (Службени лист СФРЈ-МУ, бр. 16/90)

1.7 Принципи и стандарди УНДП-а

УНДП-ови друштвени и еколошки стандарди (СЕС) подупиру одређеност организација да интегрирају друштвену и еколошку одрживост у своје програме и пројекте. СЕС је саставна компонента УНДП-овог приступа програмирању базираном на осигурању квалитета и управљању ризицима. Пројекат ће слиједити ажурирану СЕС Политику 2021. Више детаља о УНДП СЕС-у доступно је на веб страници УНДП-а: <https://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/operations1/undp-social-and-environmental-standards/>

УНДП СЕС је примијењен током израде пројекта. Циљеви СЕС-а су:

- ојачати друштвене и еколошке резултате програма и пројекта
- избјегавати штетне утицаји на људе и животну средину.
- минимизирати, ублажити и управљати негативним утицајима тамо гдје избјегавање није могуће.
- ојачати капацитете УНДП-а и партнера за управљање друштвеним ризицима и ризицима животне средине; и
- осигурати пуно и ефикасно ангажирање заинтересираних страна, укључујући кроз механизам за одговор на притужбе особа у вези с пројектом.

Пројекат је испитан у односу на кориштење УНДП-овог шаблона друштвеног и еколошког скрининга (Прилог 1). Скрининг је показао да ће пројекат покренути већину УНДП СЕС-а. У

Додатак VI (б) – Извјештај о процјени утицаја на животну средину и друштво

Приједлог за финансирање средствима Зеленог климатског фонда

Табела 2 су описани принципи и стандардни покретачи и наводе се захтјеви релевантни за пројекат.

Предложеним интервенцијама ГЦФ-а заједно са суфинансираним активностима ће се управљати путем заједничке структуре управљања пројектом (погледати одјељак 1.27). Влада је потписала уговор са ЕИБ-ом за суфинансиране активности којима се обавезује да ће те активности проводити и обављати минимално у складу са ЕИБ-овим еколошким и друштвеним стандардима (2022). Одбор и Јединица за управљање пројектима ће бити одговорни да осигурају да све активности повезане с пројектом испуњавају захтјеве УНДП СЕС-а, укључујући активности суфинансирања. Примјена ЕСМФ-а и других докумената заштите помоћи ће у постизању тога.

Током имплементације ЕСМФ ће се редовно прегледати и ажурирати по потреби. У Табела 1

Додатак VI (б) – Извјештај о процјени утицаја на животну средину и друштво

Приједлог за финансирање средствима Зеленог климатског фонда

Табела 2 су приказани стандарди УНДП-а који су покренути пројектом, релевантни захтјеви према стандардима, као и ЕИБ-ови еколошки и друштвени стандарди и закони БиХ релевантни за те захтјеве. Препоручује се да се током првог прегледа изврши детаљније поређење како би се потврдили највиши стандарди који се примјењују на сваку пројектну активност.

Табела 2. Сажетак друштвених и еколошких стандарда УНДП-а покренутих пројектом и њихових захтјева за пројекат, заједно са ЕИБ-овим еколошким и друштвеним стандардима и политикама и законима БиХ који су усклађени са захтјевима УНДП СЕС-а.

	Покретачи	Захтјеви УНДП СЕС-а релевантни за пројект	Стандарди животне средине и друштвени стандарди ЕИБ-а (2. фебруар 2022)	Релевантне БиХ политике, законодавство и прописи
Принципи програмирања				
Основни принцип: Нико не смије бити изостављен	Да	• Пратити приступ развоју заснован на правима, укључујући примјену родне перспективе. • Идентифицирати и укључити сиромашне, рањиве, искључене и маргинализоване групе	Стандард 7 – рањиве категорије, аутохтони народи и род	Устав БиХ
Људска права	Да	• Даљње остваривање људских права утврђених Универзалном декларацијом о људским правима и другим инструментима људских права. • Подржавати принципе одговорности и владавине права, учешћа и инклузије, те једнакости и забране дискриминације	У стандарду ЕИБ-а, разматрања људских права су у потпуности интегрирана у аспекте животне средине и друштвене аспекте Стандард 1 – Утицаји и ризици на животну средину и друштво Осигуравање поштовања људских права интеграцијом утицаја и ризика на људска права у процес процјене утицаја Стандард 2 – Ангажман заинтересираних страна Процесом ангажирања ће се поштовати људска права	<u>Устав БиХ</u> Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2. овог члана, која укључују: а) Право на живот. б) Право особе да не буде подвргнута мучењу или нечовјечном или понижавајућем поступању или кажњавању. ц) Право особе да не буде држана у ропству или подчињености нити да буде држана под принудом или у присилном раду. е) Право на слободу и сигурност личности. е) Право на правично суђење у грађанским и кривичним стварима и

				друга права у вези са кривичним поступком. ф) Право на приватни и породични живот, дом и преписку. г) Слобода мисли, савјести и вјере. х) Слобода изражавања. и) Слобода мирног окупљања и слобода удруживања с другима. ј) Право на склапање брака и оснивање породице. к) Право на имовину. л) Право на образовање. м) Право на слободу кретања и боравка. Закон о омбудсману за људска права Босне и Херцеговине из децембра 2000.
Родна равноправност и оснаживање жена	Да	• Промовирање родне равноправности и оснаживање жена • Превенција и елиминација сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања	Стандард 7 – рањиве категорије, аутохтони народи и род Рјешавање неједнакости, укључујући оне које су родно засноване, и других фактора који доприносе рањивости, маргинализацији и/или дискриминацији у контексту пројекта. Промовирати родну равноправност као основно људско право кључно за одрживи развој. Стандард 9 – здравље, лична и јавна сигурност Идентифицирати, процијенити и управљати ризицима за здравље и	<u>Закон о равноправности сполова („Службени гласник“, бр. 102/09</u> https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/zakon_o_ravno_pravnosti_spolova_BiH.pdf Овај закон уређује, промовира и штити родну равноправност, гарантује једнаке могућности и једнак третман свих особа без обзира на спол, у јавној и приватној сфери друштва, као и заштиту од родне дискриминације. Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине, Службене новине ФБиХ, бр. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 и 42/11); Кривични закон Републике Српске, Службени

			сигурност људи и заједница на које утјече пројект (укључујући ризике од родно заснованог насиља у вези са пројектом, као и од сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања током животног циклуса пројекта.	гласник РС, бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10 и 67/13; Кривични закон Брчко дистрикта (БД) Босне и Херцеговине, Службени гласник БД, број 10/03 Закон о заштити од насиља у породици ФБиХ; Закон о заштити од насиља у породици РС,
Одрживост и отпорност	Да	Идентифицирати могућности за унапређење димензија одрживости и отпорности развојних иницијатива и за јачање управљања и заштите животне средине Користити и промовирати приступ предострожности	Стандард 4 – биодиверзитет и екосистеми Тражити могућности за унапређење биодиверзитета и екосистема кад год је то могуће Примјена принципа предострожности Стандард 5 – климатске промјене Процијенити отпорност пројекта на физичке климатске ризике, његову усклађеност с правцима развоја отпорним на климу и опције за смањење физичких климатских ризика за пројект, његово природно окружење и људе на које пројект може утјецати.	Међународни уговори (види горе) Закон о заштити животне средине од 30. аугуста 2013. (Закони о заштити животне средине, клими и одрживом развоју).
Одговорност	Да	Усклађеност са домаћим правом и обавезама према међународном праву, који год да је виши стандард Омогућити активан ангажман локалне заједнице и учешће у доношењу одлука, посебно		<u>Закон о грађењу и просторном планирању</u> Ангажман локалних актера је обавезан Законом о грађењу у оба ентитета и кантонима. Према Закону о грађењу, све врсте просторно-

		оних који су у опасности да буду изостављени • Транспарентност кроз пружање правовремених, доступних и функционалних информација у вези са подржаним активностима, укључујући потенцијалне ризике животне средине и друштвене ризике и утицаје и мјере управљања • Осигурати да актери могу пренијети своје забринутости и имати приступ процесима и механизмима за рјешавање жалби у складу са правима • Ефикасно праћење		планске документације (укључујући и ону која се односи на водопривредне објекте) морају бити јавно изложене најмање 30 дана (члан 47. Закона о грађењу РС). Након тог рока мора се организовати јавна расправа у локалној заједници у року од 30 дана од дана затварања јавног излагања (члан 48. Закона о грађењу РС).
Стандарди на нивоу пројекта				
Стандард 1. Очување биодиверзитета и одрживо управљање природним ресурсима	Да	• Приступ предострожности који треба примијенити • Идентификација и процјена ризика: Идентифицирање и рјешавање директних и индиректних утицаја на природне ресурсе, биодиверзитет, екосистеме и услуге екосистема • Мјере смањења ризика слиједи хијерархију ублажавања која фаворизира избјегавање потенцијалних штетних утицаја у односу на минимизирање, ублажавање тамо гдје негативни преостали утицаји остају и, као	Стандард 4 – биодиверзитет и екосистеми Примјена принципа предострожности Кориштење секторског планирања, планирања кориштења земљишта и мора, примјена хијерархије ублажавања како би се избегли, или гдје је то неизбежно, минимизирали даљњи губици, обновили и као крајње средство надокнадили сви преостали утицаји на биодиверзитет и екосистеме – без обзира на формални статус очувања.	<u>Закон о шумама, 2016.</u> Овим законом уређује се очување и заштита шума и шумског земљишта, јачање њихове еколошке функције, планирање у шумарству и управљање шумама и шумским земљиштем, економске функције, друштвене функције, финансирање обнове и унапређења шума на подручју Федерације Босне и Херцеговине. <u>Закон о заштити животне средине, 2008.</u>

	последње средство, примјену мјера компензације. • Нема штетних утицаја на критична станишта • Ни под којим околностима врсте за које се зна да су инвазивне неће бити унесене у нове животне средине • Шуме: пројектне активности: ○ о су у складу са очувањем природних шума и биолошке разноликости, осигуравајући да се не користе за конверзију природних шума; ○ потицати заштиту и очување природних шума и њихових екосистемских услуга, те повећати друге друштвене користи и користи животне средине ; ○ побољшати одрживо управљање шумама, укључујући примјену независне, кредибилне сертификације за комерцијалну, индустријску сјечу дрвета; ○ одржавати или побољшати биодиверзитет и функционалност екосистема у подручјима у којима се подузима обнова шума;	Користити приступ заснован на екосистему за процјену утицаја и ризика у вези са биодиверзитетом. Тражити могућности за побољшање биодиверзитета и екосистема кад год је то могуће. Вишеструки критерији за критична станишта, укључујући без мјерљивих штетних утицаја на критична станишта. Врсте за које се зна да су инвазивне не могу се увести ни под којим околностима. Услуге екосистема, укључујући и на регионалном нивоу, које треба узети у обзир приликом процјене. Ланци снабдијевања које треба идентифицирати и утицаји и ризици који утичу на биодиверзитет и екосистеме које треба процијенити. Обновљивим природним ресурсима ће се управљати на одржив начин.	Овим законом уређују се надлежности органа који обављају послове заштите природе, опште мјере очувања природе, оцјењивање прихватљивости интервенција у природи, типови станишта и еколошки значајна подручја, врсте и подврсте, заштита дивљих птица, заштита и очување биодиверзитета, шумски екосистем, крашки екосистеми, воде и мочваре, заштита морских и обалних природних вриједности, успостављање европске еколошке мреже посебно заштићених подручја - Натура 2000, мјере заштите врста и подврста, прекогранично кретање заштићених дивљих врста и подврста, мјере заштите минерала и фосила, заштићене природне вриједности, накнаде, потицаји, давање приједлога концесија на заштићене природне вриједности и заштићене природне објекте, планирање и организација, инвентаризација и праћење, приступ информацијама и учешће јавности, заштита природе, промоција образовања у заштити природе, признавање и награде за достигнућа у заштити природе, финансирање заштите природе, инспекцијски надзор, казнене одредбе, пријелазне и завршне одредбе. Закон о рибарству од 10. јула 2012.

		○ осигурати да плантаже буду одговарајуће за животну средину, друштвено корисне и економски одрживе, те да се користе аутохтоне врсте гдје год је то изведиво. • Користити интегрирани водно-ресурсни приступ управљања водним ресурсима. • Избјегавати, а гдје избјегавање није могуће, минимизирати штетне утицаје на тла, њихов биодиверзитет, органски садржај, продуктивност, структуру, способност задржавања воде. • Одрживо управљање живим природним ресурсима • Приликом куповине природних ресурса, гдје је то могуће, користити примарне добављаче који могу доказати да не доприносе значајној конверзији или деградацији природних или критичних станишта		
Стандард 2. Климатске промјене и ризици од катастрофа	Да	• Анализа климатских промјена и ризика од катастрофа, планирање и имплементација - процијенити климатске промјене и ризике од катастрофа и њихов утицај на пројектне активности и	Стандард 5 – Климатске промјене Процијенити отпорност пројекта на физичке климатске ризике, његову усклађеност с развојним правцима отпорним на климу и опције	<u>Закон о уређењу простора и грађењу</u> Овим законом уређују се систем просторног планирања и уређења простора, припрема, израда и доношење докумената просторног уређења, локацијски услови, уређење грађевинског земљишта,

	резултате, као и могућност да се повећа изложеност пројектних активности таквим ризицима • Минимизирати и избјећи неоправдана повећања емисија стакленичких плинова или других покретача климатских промјена из подржаних активности.	смањења физичких климатских ризика за пројект, његово природно окружење и људе на које може утицати. Процијенити емисије стакленичких плинова на нивоу пројекта и усклађеност пројекта са правцима ради ограничавања глобалног загријавања.	издавање дозвола за грађење, врсте и садржај техничке документације, грађење објеката и међусобни односи између учесника у грађењу, употреба и уклањање објеката, легализација објеката, вршење надзора над примјеном овог закона, надлежност и рад Инжењерске коморе, те друга питања од значаја за уређење простора, грађевинско земљиште и грађење објеката Члан 11: Просторно планирање заснива се на принципима: а) заштите простора у складу са принципима одрживог развоја, б) интегралног планирања, које обједињује све значајне факторе развоја уз сагледавање динамике потреба и промјена у простору и уз рјешавање сукоба интереса у простору усаглашавањем функционалних, естетских, енергетских, економских и других критеријума у планирању, пројектовању и грађењу објеката, ц) усаглашавања природних вриједности са људским дјеловањем (употребом обновљивих извора енергије, грађењем енергетски ефикасних објеката, правилним избором локације и укључивањем биоклиматских фактора, уважавањем климатских промјена, заштитом од земљотреса и других

				природних катастрофа и техничких хаварија и друго),
Стандард 3. здравље, сигурност и безбједност заједница	Д а	• Заштитити заједнице од опасности узрокованих и/или погоршаних пројектним активностима (укључујући поплаве, клизишта, контаминацију или друге природне опасности или опасности које је створио човјек), болести и случајног урушавања или квара конструкцијских елемената пројекта. • Процијенити ризике и потенцијалне утицаје на сигурност угрожених заједница током пројектирања, грађења, рада и стављања изван погона пројекта и успоставити превентивне мјере и планове за њихово рјешавање на начин који је сразмјеран идентифицираним ризицима и утицајима. Значајна брига код великих пројекта је сексуално искориштавање, злостављање и узнемиравање и ширење заразних болести са радне снаге на околне заједнице. • Избећи или минимизирати могућност излагања заједнице здравственим	Стандард 9 – здравље, сигурност и безбједност Промовисати, штитити и надгледати здравље, сигурност и безбједност пројектних радника током животног циклуса пројекта Идентифицирати, процијенити и управљати ризицима за здравље и сигурност људи и заједница погођених пројектом Пројектни радници и грађани имају приступ ГРМ-у Идентифицирати, процијенити и минимизирати потенцијалне здравствене и сигурносне ризике узроковане природним опасностима или екстремним временским догађајима Пројекти ће бити у складу са важећим домаћим законодавством и Стандардом 9 који одражава основне принципе и битне процедуралне елементе утврђене законодавством ЕУ. Осигурати радницима сигурно радно мјесто, укључујући и личну заштитну опрему Подузети потребне мјере за избјегавање, ублажавање и управљање ризицима и	<u>Закон о уређењу простора и грађењу</u> Овим законом уређују се систем просторног планирања и уређења простора, припрема, израда и доношење докумената просторног уређења, локацијски услови, уређење грађевинског земљишта, издавање дозвола за грађење, врсте и садржај техничке документације, грађење објеката и међусобни односи између учесника у грађењу, употреба и уклањање објеката, легализација објеката, вршење надзора над примјеном овог закона, надлежност и рад Инжењерске коморе, те друга питања од значаја за уређење простора, грађевинско земљиште и грађење објеката. <u>Закон о заштити животне средине, 2008.</u> Овим законом уређују се надлежности органа који обављају послове заштите природе, опште мјере очувања природе, оцјењивање прихватљивости интервенција у природи, типови станишта и еколошки значајна подручја, врсте и подврсте, заштита дивљих птица, заштита и очување биодиверзитета, шумски екосистем, крашки

	ризицима и болестима које би могле проицаи из пројектних активности или кроз исте бити погоршане. • Пројектовање и сигурност инфраструктуре требају бити у складу са домаћим законским захтјевима, добрим међународним праксама и свим међународним обавезама и стандардима. • За грађевинске активности осигурати одговарајућу контролу приступа градилишту, кориштење одговарајуће личне заштитне опреме, сигурно пројектиране радне платформе, одговарајуће инжењерске и административне контроле и сигурносне баријере. Грађевинско особље ће имати одговарајуће квалификације и завршену одговарајућу обуку. • Примјени концепт универзалног приступа у пројектирању и изградњи објеката и услуга • Избјежавати или гдје избегавање није могуће, минимизирати потенцијалну изложеност заједнице опасним материјалима и супстанцама које се могу користити или испуштати у току пројектних активности.	потенцијалним штетним посљедицама	екосистеми, воде и мочваре, заштита морских и обалних природних вриједности, успостављање европске еколошке мреже посебно заштићених подручја - Натура 2000, мјере заштите врста и подврста, прекогранично кретање заштићених дивљих врста и подврста, мјере заштите минерала и фосила, заштићене природне вриједности, накнаде, потицаји, давање приједлога концесија на заштићене природне вриједности и заштићене природне објекте, планирање и организација, инвентаризација и праћење, приступ информацијама и учешће јавности, заштита природе, промоција образовања у заштити природе, признавање и награде за достигнућа у заштити природе, финансирање заштите природе, инспекцијски надзор, казнене одредбе, пријелазне и завршне одредбе.

		• Бити спреман за хитне случајеве, нпр. планови, обука, опрема и ресурси. • Избјегавати, ублажавати и управљати ризицима и потенцијалним штетним утицајима на здравље и сигурност заједница који произлазе из прилива радника повезаних с пројектима. • Избећи, или тамо гдје избјегавање није могуће, минимизирати такве негативне утицаје и провести одговарајуће мјере ублажавања које имају за циљ одржавање вриједности и функционалности услуга екосистема од значаја за локалне заједнице.		
Стандард 4. Културно наслеђе	Да	• Заштита културног наслеђења од оштећења, неприкладних измјена, нарушавања, уклањања или злоупотребе • Процедура „случајних налаза“ (Цханце Финдс) • Консултације са заинтересираним странама у вези са културним наслеђем	Стандард 10 – културно наслеђе Заштита културног наслеђења од потенцијалних штетних утицаја пројектних активности Процедуре поступања са „случајним налазима“ Смислене консултације са заинтересираним странама	<u>Закон о културном наслеђу</u> Овим законом уређују се врсте културних добара, дјелатност заштите и кориштења културних добара и добара која уживају претходну заштиту и друга питања од значаја за дјелатност заштите културних добара.

Стандард 5. Расељавање и пресељење	Д а	Предвидјети и избјећи или, када избјегавање није могуће, минимизирати штетне друштвене и економске утицаје стјецања земљишта или ресурса или ограничења кориштења земљишта или ресурса. Тамо гдје је расељавање неизбежно, потребан је план управљања.	Стандард 6 –Пресељење које није добровољан Како би се избјегло или, када је то неизбежно, минимизирало недобровољно пресељење истраживањем алтернативних пројеката, дизајна пројеката и локација. Унаприједити егзистенцију и/или животни стандард расељених особа или их барем вратити на ниво прије пројекта. За ублажавање друштвених и економских утицаја неизбежног присилног пресељења. Тамо гдје пројект доведе до присилног пресељења, потребно је припремити планску документацију.	Закон о стварним правима Законом о стварним правима уређују се опћа питања стјецања, кориштења, располагања, заштите и престанка права власништва и других стварних права и посједа, укључујући питања ограничења тих права, права служности, сувласништва и права заједничког власништва, поступак стјецања права власништва над земљиштем и/или објектима подигнутим на туђем земљишту. Закон о управном поступку ФБиХ Закон о управном поступку ФБиХ уређује поступке које примјењују органи управе приликом одлучивања о правима и обавезама грађана у оквиру управног поступка. Закон о социјалној заштити, заштити цивилних жртава рата и заштити породице са дјецом ФБиХ Овим законом уређује се социјална заштита, која је у смислу овог закона организирана дјелатност у Федерацији, усмјерена на осигурање социјалне сигурности њених грађана и њихових породица у стању потребе. Закон о експропријацији ФБиХ Законом о експропријацији ФБиХ уређују се услови и поступак експропријације имовине за изградњу објеката од јавног

				интереса, право и износи накнаде, рјешавање притужби и спорова и друга питања у вези са процесом експропријације.
Стандард 6. Аутохтони народи	Н е			
Стандард 7. Рад и радни услови	Д а	Услови запошљавања – писане процедуре управљања радом. Раднике треба обавијестити о условима њиховог радног односа. Забрана дискриминације и једнаке могућности. Процедуре управљања радом ће одредити мјере за спрјечавање и рјешавање случајева сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања. Радничке организације – слобода удруживања и признавање права на колективно преговарање Забрана присилног и дјечијег рада. Здравље и сигурност радника на раду – заштитити и промовирати сигурност и здравље радника.	Стандард 8. Радничка права Осигуравају правичан, недискриминацијски и једнак третман и могућности радника Нулта толеранција принудног рада и дјечијег рада Поштовање принципа слободе удруживања и колективног преговарања Заштита и промовисање сигурности и здравља на раду Промовисање здравог односа између радника и управе Осигуравање да су радницима доступна приступачна и ефикасна средства за покретање и рјешавање проблема на радном мјесту. Стандард је усклађен са захтјевима УНДП-а релевантним за овај пројекат и подржава их.	Закон о раду, 2015. Службене новине бр. 26/16 и 89/18: Овим законом уређују се закључивање уговора о раду, радно вријеме, плате, отказ уговора о раду, остваривање права и обавеза из радног односа, закључивање колективних уговора, мирно рјешавање колективних радних спорова и друга питања из радног односа, ако другим законом или међународним уговором није другачије одређено. Према Закону о раду (ФБиХ: https://advokat-prnjavorac.com/legislation/Labour-Law-FBiH-2015.pdf- RS: https://advokat-prnjavorac.com/legislation/Labour-Law-of-RS.pdf , сва права радника су дефинирана и заштићена. Формирање синдиката је дозвољено у складу са чланом 14. Осим тога, постоје инспекције рада које забрањују неплаћени прековремени рад, дјечји рад...).

Стандард 8.Превенција загађења и ефикасност ресурса	Д а	• Спречавање загађења: избјегавати испуштање загађивача, тамо гдје се не може избјећи, минимизирати и/или контролирати интензитет и масовни проток њиховог испуштања. • Амбијентална питања: негативни утицаји на постојеће амбијенталне услове захтијевају разматрање ограниченог асимилацијског капацитета животне средине, постојеће и планирано кориштење земљишта, постојећи амбијентални услови, близина пројекта еколошки осјетљивим или заштићеним подручјима, потенцијал за кумулативне утицаје са неизвјесним и неповратним посљедицама и стратегије за избјегавање и минимизирање испуштања загађивача. • Отпад: настојати избјећи стварање отпада, гдје није могуће, усвојити хијерархију управљања отпадом (смањење, поновно кориштење, рециклирање) • Опасне материје: избјегавати или минимизирати и контролирати ослобађање и излагање опасним материјама.	Стандард 3. Ефикасност ресурса и превенција загађености Циљ је осигурати интегрисани приступ ефикасности ресурса, превенцији загађења и контроли емисија у ваздух, воду и земљиште, загађењу буком, радијацији, превенцији несрећа, као и управљању отпадом и сигурном кориштењу опасних супстанци и пестицида, избјегавајући пријелаз загађивања из једног медија у други, осигуравајући конзистентност са принципом забране наношења значајне штете. Стандард је усклађен са захтјевима УНДП-а релевантним за овај пројекат и подржава их.	<u>Закон о водама (Службене новине бр. 70/06</u> https://www.voda.ba/uploads/docs/47hrv.pdf <i>Сврха је овога закона осигурање управљања водама с циљем:</i> 1. смањења загађења вода, постизања доброг стања вода и спречавања деградације вода, 2. постизања одржива кориштења вода, 3. осигурања правична приступа водама, 4. потицања друштвенога и господарскога развика, 5. заштите екосистава, 6. смањења ризика од поплава и других негативних утицаја вода, 7. осигурања судјеловања јавности у доношењу одлука које се односе на воде, 8. спречавања и рјешавања сукоба гледе заштите и кориштења вода, 9. испуњавања обвеза из међународних уговора који су обвезујући за Босну и Херцеговину. <u>Водна дозвола (члан 107. Закона о водама)</u> <i>За све грађевинске радове на ријекама потребна је водна дозвола</i> (https://www.voda.ba/uploads/docs/Zahjev_za_izdavanje_VODNE_DOZVOL_E.pdf – тачка 9), коју издаје

	• Ефикасност ресурса: дизајнирати и имплементирати пројекат на начин који промовира ефикасно кориштење и потрошњу ресурса.		<i>ентитетска агенција за воде. У водној дозволи јасно стоји да грађевинско предузеће мора обезбиједити детаљну документацију о квалитативном и квантитативном испитивању воде и седимента током грађења, чиме се минимизира контаминација ријеке и тла. Поред тога, све мјере за минимизирање контаминације тла, водни инспектор (којег именује агенција за воде) мора извршити инспекцијски надзор над локацијом ради утврђивања таквих неправилности.</i> <u>Закон о управљању отпадом (Службене новине бр. 33/03 - https://mkipgo.ks.gov.ba/sites/mkipgo.ks.gov.ba/files/2021-02/MPZ_Zakon_upravljenje_otpadom_33-03_0_0.pdf)</u> <i>Овим законом уређују се:</i> - све категорије отпада, осим отпада наведеног у ставу 3. овог члана;- све врсте активности у управљању отпадом, операције и постројења. <i>Одредбе овог закона примјењују се и на:</i> -отпад настао истраживањем ресурса, екстракцијом, третманом и искориштавањем минералних сировина и радом каменолома;-течни отпад;

GREEN
CLIMATE
FUND

Додатак VI (б) – Извјештај о процјени утицаја на животну средину и друштво

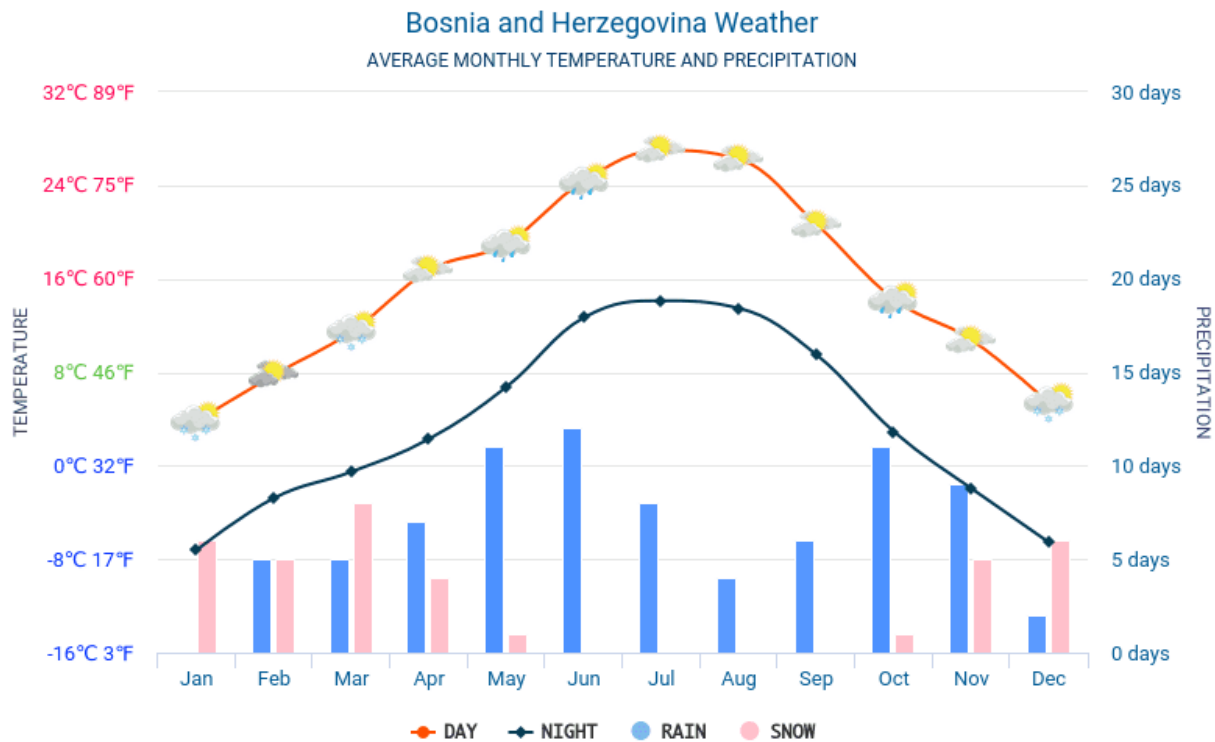
Приједлог за финансирање средствима Зеленог климатског фонда

				<i>-животињски отпад и други неопасни материјали природног поријекла који се могу користити у пољопривредне сврхе, -одложени експлозив, осим ако то није регулирано посебним прописом.</i> Закон о рибарству од 10. јула 2012.

ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

1.8 КЛИМА

Климу карактеризирају топла лjeta и хладне зиме. Подручја на високим надморским висинама имају умјерено континенталну климу са кратким, хладним лjetима и дугим, оштрим зимама. Јужна тачка има медитеранску климу с приобалним подручјем које карактеризирају благе, кишне зиме.

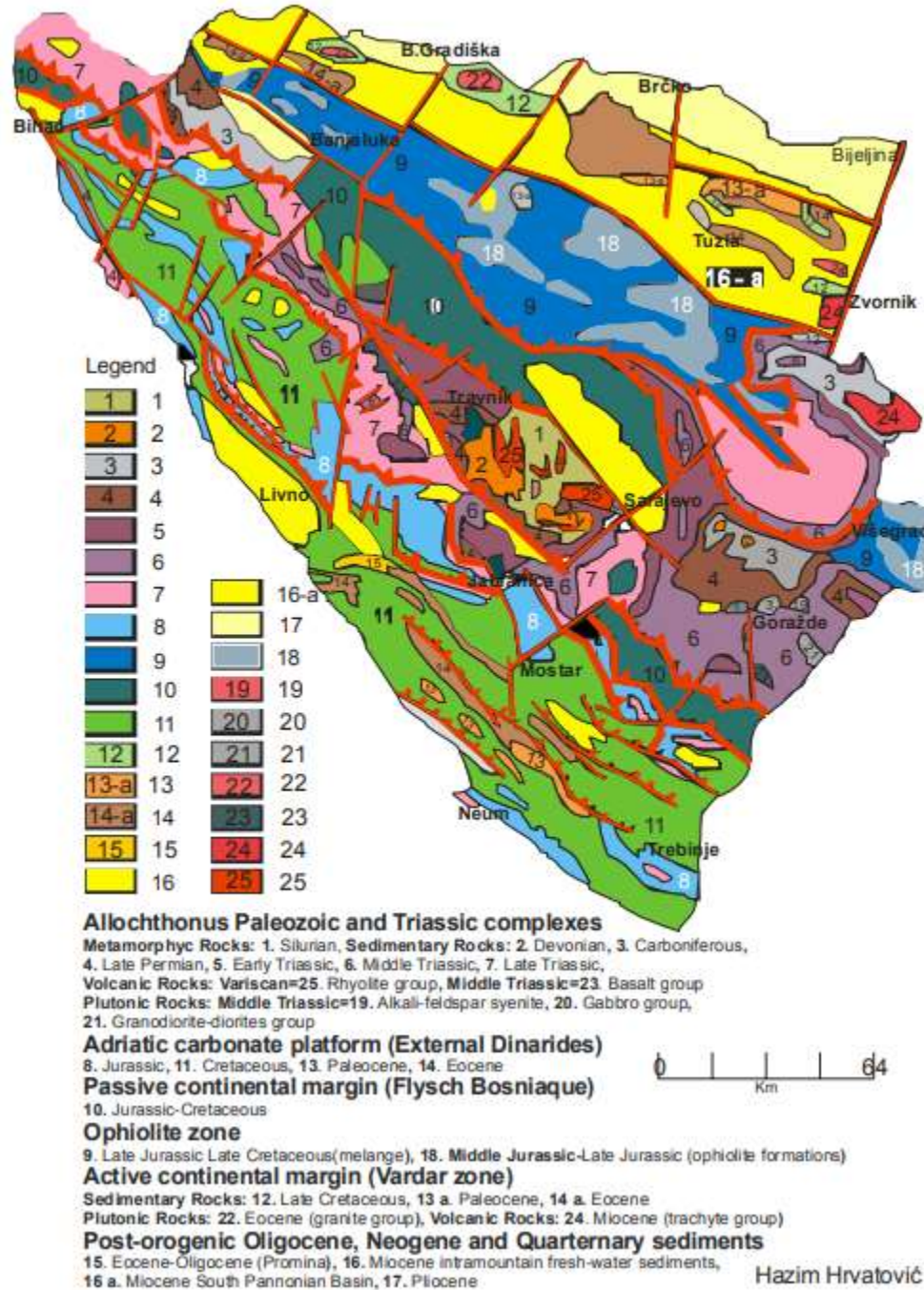
Слика 2. Просјечни временски услови у Босни и Херцеговини

1.9 ГЕОЛОГИЈА, ТОПОГРАФИЈА И ЗЕМЉИШТЕ

1.9.1 Геологија

Геолошки састав Динарског планинског ланца у Босни састоји се првенствено од кречњака (укључујући мезозојски кречњак), са налазиштима жељеза, угља, цинка, мангана, боксита, олова и соли присутних у неким подручјима, посебно у средњој и сјеверној Босни. Херцеговина има доминантну крашку топографију.

Geological map of Bosnia and Herzegovina

Слика 3. Геолошка карта Босне и Херцеговине. (Хрватовић, 2006)

Најстарији седименти у Босни и Херцеговини потичу из раног палеозоица, односно силурског доба представљеног у „Босанским шкриљцима“.² Ови слојеви су представљени седиментима шкриљаца, мермера, доломита, кречњака и класичних стијена, који су

² https://www.visitmycountry.net/bosnia_herzegovina/en/index.php/geography/27-vmc/geografija/225-geological-structure-of-bosnia-and-herzegovina

импрегнирани разним магматским стијенама. Ове наслаге су такође врло тектонски поломљене и сакупљене. Таложени су каснији слојеви из раног и касног палеозоика, односно слојеви из девонског раздобља и седименти угљика.

Палеозојски седименти се углавном могу наћи у Унско-санском подручју, средњобосанским шкриљастим планинама, источној и југоисточној Босни те Посари и Мотајици. Средњобосански палеозојски комплекс протеже се од Иван седла на југоистоку до сјеверозапада Јајца, те између Сарајевско-зеничке котлине на сјевероистоку до Горњег Врбаса-Ускопља на југозападу.

Палеозоик на подручју југоисточне Босне назива се праћански палеозоик који се простире источно и сјевероисточно од планине Јахорине до ријеке Дрине. У праћанском палеозоику углавном су заступљене литице од креде из девонског раздобља. Осим девонских наслага, могу се наћи и седименти угљика.

Сјевероисточно од праћанског палеозоика је дрински палеозоик који се протеже од Сребренице до Зворника у Јадранском заљеву и доњем току Дрињаче.

У унско-санском палеозоику у Босанском Новом и Љубији заступљене су наслаге из девонског доба. Угљик се састоји од различитих кластика, који укључују и магматске стијене и мало доломита и кречњака.

Сљедећа ера развоја коре на подручју Босне и Херцеговине био је мезозојски орогени циклус, који се развио у три подјеле: тријас, јура и креда.

Седиментација, тектонска и магматска промјена мезозојских наслага трајала је у распону од 220 милиона до 70 милиона година прије данашње геологије. Мезозојски седименти су распрострањени у унутрашњим, средишњим и вањским слојевима Динарида. Мезозојски седименти у вањским Динаридима су класични карбонатни седименти, док средишњи и унутрашњи Динариди имају вулканско-седиментне и флишне седименте.

Тријаски седименти проширили су се преко појаса Врнограча и Босанског Новог преко западне Босне, сјеверне и сјевероисточне Херцеговине и југоисточне Босне. Други шири појас иде од Вареша преко Олова, Гласнице и Романије до Вишеграда.

Седименти јурског периода заузимају највећи дио вањске динарске зоне, гдје је највећим дијелом развијен у кречњачко-доломитним фацијама. Налази се на подручју од Бихаћа до Гацка и Требиња. Вулканске седиментне формације јурског доба налазе се и у централној зони од Козаре преко средње Босне до Дрине.

Наслаге креде су распрострањене у ширим или ужим појасевима од границе са Црном Гором до босанског Грахова, Бихаћа и Босанске Крупе на сјеверозападу, те у унутрашњости између Јајца, Бања Луке и планина Ранча и Влашић.

Почетак седиментације ове епохе започео је прије 70 милиона година и траје до данас. Квартар је присутан у геолошкој грађи Динарида на подручју Босне и Херцеговине.

Наслаге су развијене на периферним сјевероисточним и сјеверним дијеловима земље, те на јужним и југозападним дијеловима земље. У овим седиментацијама заступљене су магматске стијене, посебно наслаге угља. Осим тога, поред неоценског кречњака и класичних наслага, присутни су слатководни седименти, од којих је највећи Сарајевско-зенички угљени базен. Најмлађе плиоценске и квартарне наслаге распрострањене су у готово свим сливовима и котлинама. Посебне су холоценске наслаге које представљају шљунак, пијесак, иловача и глина, те кречњачке и пећинске наслаге.

1.9.1.1 Геотектонске регије

У Босни и Херцеговини могу се издвојити три геотектонска појаса, који се поклапају са подјелом Динарида – унутрашњи, средишњи и вањски.

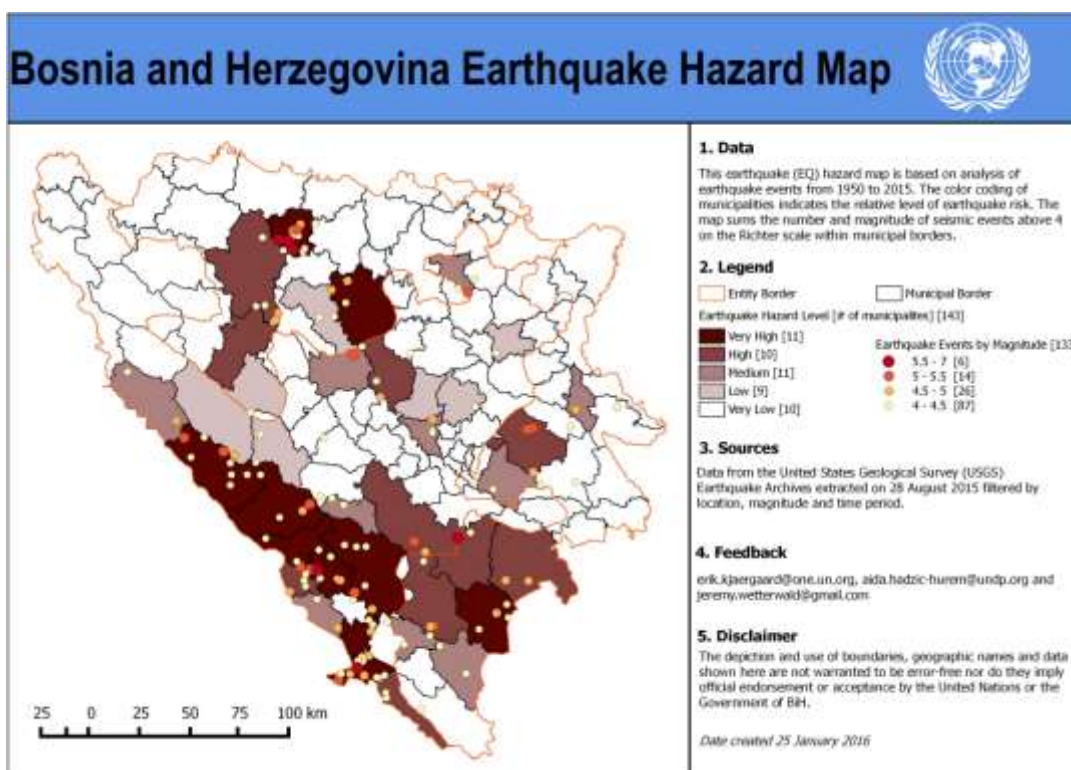
Сјеверни тектонски појас омеђен је на сјеверу Савским ровом, а на југу Спречко-козарском дислокацијом. У овој зони формирана су три тектонска облика: Хорст, базени и квартарне депресије. Хорстови су: Мотајица, Просара, Мајевица, Козара, Вучјак и Требава. Слинови су: Приједорско-Омар-Дубица, Прњавор, Средњобосански и Тузлански базен. Квартарна депресија: Ивањско-омарска, Босанско-подрињска, Средње-посавска, Семберија и Спреча.

Централни тектонски појас омеђен је са сјевера са Спречко-козарском дислокацијом, а са југа са зоном високог крша. У овој зони издваја се неколико тектонских јединица: централна офиолитичка зона, антиклинала дринског палеозоика, зона јурског и кредног флиша, средњобосанске шкриљастих планина, унско-сански палеозоик и низ слатководних неоценских базена.

Јужни тектонски појас простире се југозападно од босанских шкриљастих планина па све до Јадранског мора. Састоји се од дебелих слојева кречњака и доломита, те од палеоценских флишних седимената у близини Јадранског базена.

1.9.1.2 Сеизмичка активност

Чини се да сеизмотектоника Босне слиједи медитерански морски режим. Земљотреси се јављају углавном у вањским Динарским Алпима (јужна Босна), док се најјачи земљотреси дешавају унутар сарајевског расједа у јужној и сјеверозападној Босни. Осим што је активна тектоника јака, често се јављају земљотреси у Земљиној кори. Због богате хидрогеологије Босне, оптерећење коре, на примјер, снијегом и кишом, или излијевања воде из акумулација, представља најважнији секундарни сеизмогени извор у регији.³

Слика 4. Мапа опасности од земљотреса у Босни и Херцеговини (УНДП 2016)

³ Onerbashich, M. and Sijaric, G (2006). Seismotectonics of Bosnia – Overview. Acta Geodyn. Geomaer., Vol 3, No.2, 17-29

У цјелини, опасност од земљотреса за Босну и Херцеговину је оцијењена као средња.⁴ Међутим, из Слика 4. се може видјети да опасност није равномјерно распоређена по цијелој земљи.

1.9.2 Топографија

Земља је углавном планинска, обухвата централне Динарске Алпе. Сјевероисточни дијелови сежу у Панонску низију, док се на југу граничи с Јадраном. Динарски Алпи углавном иду у смјеру југоисток-сјеверозапад и постају све виши према југу. Највиша тачка земље је врх Маглић на 2.386 метара (7.828,1 стопа), на црногорској граници. Главне планине су Козара, Грмеч, Влашић, Чврсница, Прењ, Романија, Јахорина, Бјелашница и Трескавица. У средишњој и источној унутрашњости земље географија је планинска, на сјеверозападу је умјерено брдовита, а на сјевероистоку је претежно равничарска.

Слика 5. Топографија Босне и Херцеговине⁵

1.9.3 Тла

У Босни и Херцеговини постоје различити типови тла. Тип тла опћенито одражава основну геологију и под утицајем је топографије. На Слика 6. је приказана карта с врстама тла широм Босне и Херцеговине.

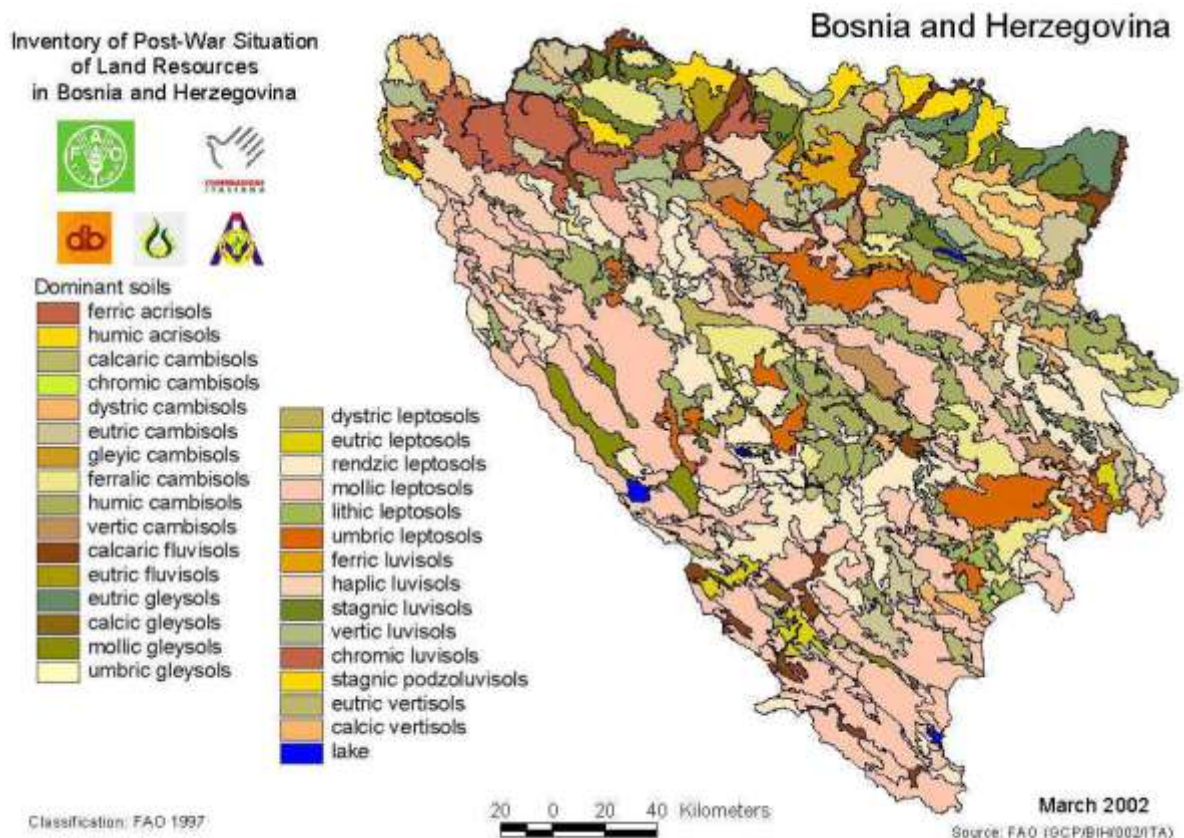
У тексту ниже сумирана су топографска подручја и њихова тла:

- Равна или низинска зона - Равна или низинска зона налази се у сјеверном дијелу БиХ и представља највреднији земљишни ресурс. Тамо је степен развијености примарне и прерађивачке производње хране знатно већи него у брдско-планинским подручјима. Најчешћи типови земљишта су: камбисол, албелувисол, лувисол, флувисол и глеисол.

⁴ <http://thinkhazard.org/en/report/34-bosnia-herzegovina/EQ>

⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Geography_of_Bosnia_and_Herzegovina#/media/File:Bosnia_and_Herzegovina_topographic_map.svg

- Брдско подручје - Брдско подручје је хетерогеније у погледу тла. Значајан дио ове зоне је нагнут више од 13% и процеси ерозије су веома изражени. Процеси ерозије су додатно појачани прекоmjерним и неодговарајућим начином обраде тла, недостатком воде и мjерама очувања тла и давањем предности ратарским усјевима (кукуруз и кромпир) на таквим теренима. Најчешћи типови тла су: камбисол, лувисол, вертисол и регосол.
- Планинско подручје - И овдје су присутни процеси ерозије, иако су ова земљишта углавном прекривена шумама и травњацима. Што се тиче сјетве, доминирају раж, јечам, зоб и кромпир. Најчешћи типови земљишта су: камбисол, лептосол, регосол и акрисол.
- Медитеранска зона - С обзиром на топлије климатске услове, ово подручје има могућност гајења широког спектра усјева и развоја интензивне пољопривреде, тако да се осим ратарских усјева, за тржиште узгаја и рано поврће. Овдје је развијено и воћарство и виноградарство, па се овај крај назива и подручјем јужних усјева. Најчешћи типови тла су: камбисол, регосол, флувисол, лувисол и хистосол.

Слика 6. Тла у Босни и Херцеговини⁶

1.10 ПОВРШИНСКЕ ВОДЕ

У БиХ постоје два главна сливна система – слив Саве (Врбас, Уна-Сана и Босна и Дрина) и слив Јадранског мора (ријеке Неретва и Требишњица). Слив ријеке Саве је под највећим ризиком од поплава, док се слив Јадранског мора суочава с мањим ризиком од поплава углавном због своје крашке геологије и јако модифициране хидрологије од брана ХЕ. Главни извори поплава у БиХ су флувијалне, плувијалне, бујичне и подземне воде.

⁶ http://www.apipnm.org/swlwpnr/reports/y_te/z_ba_old/ba.htm#soils

У Босни и Херцеговини постоји седам великих ријека:

Сава је највећа ријека у земљи и чини њену сјеверну природну границу с Хрватском. Одводи 76% територије земље у Дунав, а затим у Црно море. Уна, Сана и Врбас су десне притоке ријеке Саве.

Уна у сјеверозападном дијелу Босне тече дуж сјеверне и западне границе Босне и Хрватске и кроз босански град Бихаћ. Популарна је за рафтинг и авантуристичке спортове. Укупна површина слива ријеке Уне износи 9.640 км², а средњи проток износи 290 м³/с.

Сана протјече кроз градове Сански Мост и Приједор и на сјеверу је притока ријеке Уне.

Врбас протјече кроз градове Горњи Вакуф-Ускопље, Бугојно, Јајце, Бања Лука, Србац и на сјеверу се улијева у ријеку Саву. Врбас протјече кроз средишњи дио Босне и тече према сјеверу. Ријека Врбас има слив од 6.386 км² и средњи проток од 100 м³/с.

Босна је најдужа ријека у Босни и цијели њен ток је у земљи јер се протеже од свог извора код Сарајева до ријеке Саве на сјеверу. Земља је названа по њој. Ријека Босна има слив од 10.460 км² и средњи проток од 170 м³/с.

Дрина протјече кроз источни дио Босне, на многим мјестима на граници између Босне и Србије. Дрина протјече кроз градове Фочу, Горажде Вишеград и Зворник. Има слив од 19.570 км² и средњи проток од 370 м³/с. Мали дио слива Дрине налази се у Албанији.

Ријека Неретва је најзначајнији прекогранични ријечни слив у сливу Јадранског мора. Неретва је главна ријека у Херцеговини и једина велика ријека која тече јужно и улијева се у Јадранско море. Неретва извире у Босни и Херцеговини. Од укупне дужине од 222 км, свега око 25 км налази се унутар Хрватске, али ово подручје обухвата двије трећине делте Неретве, која је позната по својој глобално значајној биолошкој разноликости. Средњи и доњи токови Неретве, који теку кроз Босну и Херцеговину, доприносе великом загађењу, што угрожава биодиверзитет делте. Рад пет хидроелектрана у горњем и средњем току Неретве доводи до значајног пада водостаја у Неретви љети, мијењајући природно станиште. Ова ријека је позната по томе што протјече кроз град Мостар.

Пројекат ће бити усмјерен на локације у сливовима ријека Врбас, Уна-Сана, Босна и Дрина у сливу ријеке Саве и ријека Неретве и Требишњице у сливу Јадранског мора.

Слика 7. Ријечни сливови и ријеке Босне и Херцеговине

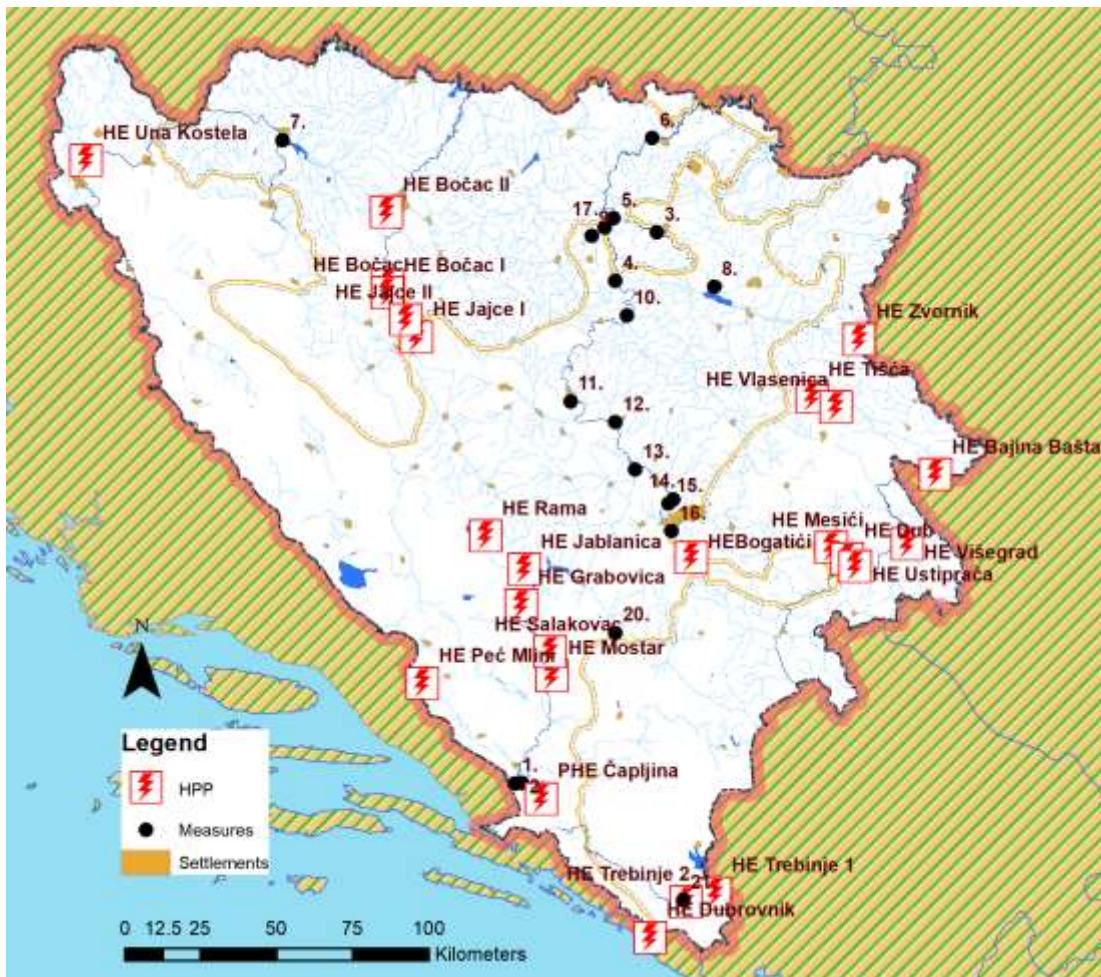
Босна и Херцеговина има значајне водне ресурсе који представљају важан економски потенцијал. На територији Босне и Херцеговине годишње падне око 1.250 мм падавина. Слатководни ријечни сливови су кључни водни ресурси у Босни и Херцеговини. Територија Босне и Херцеговине се простире унутар два велика слива - Црноморског и Јадранског мора. Највећи ток слива Црног мора је ријека Сава, док су ријеке Неретва, Требишњица и Цетина главне ријеке Јадранског слива. У Босни и Херцеговини постоји седам ријечних сливова који обухватају више кантона, оба ентитета или се протежу у друге земље: Уна-Сана, Врбас, Босна, Дрина, Сава, Неретва и Цетина.

Ријеке Босне и Херцеговине карактеризирају високи градијенти и релативно велико отјецање (22 л/с по км²). Све ријеке теку кроз неравна планинска подручја у горњим дијеловима, док у низводним дијеловима, близу ушћа или стјечишта, теку кроз равнице гдје су подложне поплавама⁷.

⁷ <http://web.worldbank.org/archive/website00983A/WEB/OTHER/BEA9848F.HTM?Opendocument&Start=1&Count=5>, pristupljeno 3/11/19.

У Босни и Херцеговини постоји око 30 акумулација, првенствено у сливу Неретве и Требишњице, те Дрине. Већина је дизајнирана за хидроелектране и сви су важне за контролу поплава, снабдијевање питком водом и наводњавање. Укупна запремина акумулација је око 3,9 БЦМ, при чему око 90% припада сливу Јадранског мора, а остатак сливу Црног мора.

На Фигуре 8. је приказана локација постојећих хидроелектрана у БиХ, а приказане су и локације за предложене ГЦФ и владине мјере. Напомена: са изузетком најјужнијег подручја БиХ, ХЕ нису у близини интервенција.

Фигуре 8 Локација ХЕ у БиХ

Студија изведивости пројекта детаљно описује хидрауличке карактеристике, укључујући информације о ХЕ, у сваком од базена у којима се проводи пројекат.

1.10.1 Квалитет воде

Прије рата, Босна и Херцеговина је била индустријско срце бивше Савезне Републике Југославије и већина ријека је била озбиљно загађена испуштањем индустријских отпадних вода.⁸ Индустријска производња је опала, а самим тим је смањено загађење површинских вода. Квалитет воде је, међутим, сумњив и у неким случајевима очигледно незадовољавајући. Систем праћења квалитета воде се угасио током рата и послјератни

⁸ *ibid*

подаци о квалитету воде су ограничени. Систем надзорних станица се полако обнавља, углавном уз помоћ донатора.

Пречишћавање отпадних вода (канализација) у Босни и Херцеговини је ограничено и већина отпадних вода становништва и даље се испушта директно и без третмана у најближе водене токове или водену масу или у крашке рупе, које су повезане са подземним водама. Првенствено због овог загађења квалитет површинских вода, посебно непосредно низводно од опћина, опћенито је низак. Најзагађеније ријеке су Врбас, Босна и доњи дио Саве. Само најузводнији дијелови Уне, Дрине и Неретве одржавају висок квалитет воде.

Неконтролирано крчење шума и ерозија тла и планинских токова резултирали су еутрофикацијом површинских вода, као и стварањем алувије и муља који повећавају ризик од поплава и загађења вода. Нема информација о нетачкастом извору загађења.

Водни ресурси су такође загађени директним одлагањем чврстог отпада у ријеке.

Тренутно постоје 134 активне хидролошке станице, од којих је 119 аутоматских мјерних станица.⁹ Мониторинг вода у Босни и Херцеговини укључује информације и податке о захватању воде из извора и протоку воде (укључујући хидрауличку геометрију), микробиолошком квалитету, биохемијској потражњи кисика (БПК5), калцијум карбонату (CaCO₃), калцију (Ca), магнезију (Mg), жељезу (Fe), бакру (Cu), хрому (Cr), никлу (Ni) и кадмијуму (Cd) у ријекама, као и о микробиолошком квалитету и нутријентима у слаткој води (нпр. нитрат (NO₃), душак (N), фосфор (P)). Физичка својства квалитета воде (нпр. температура, pH, проводљивост, растворени кисик) прикупљају се и за ријеке и за слатку воду.

1.10.2 Плављење

Промјене у годишњој дистрибуцији падавина и све већи екстремни падавина довели су до повећања учесталости и интензитета поплава, односно плувиометријски режим је у великој мјери измијењен. Поплаве се дешавају готово сваке године, међутим, у посљедње двије деценије, Босна и Херцеговина је биљежила неколико екстремних поплава (200., 2010, 2014).

Бујичне поплаве углавном произлазе из падавина високог интензитета и кратког трајања, које могу бити узроковане јаком кишом повезаном са јаком грмљавином, ураганом, тропском олујом или водом насталом топљењем леда или снијега која тече преко ледених покривача или сњежних поља. Такве кише за кратко вријеме изазивају бујице које уништавају све што им се нађе на путу. Хидролошки режим бујичних водотока је специфичан; имају велики распон флукса и карактеристичан облик хидрограма великог поплавног таласа са кратком временском базом (обично сати).

У Табела 3. је приказан број значајних поплавних догађаја и смртних случајева од 1925. до данас.

⁹ United Nations Economic Commission for Europe (2018) Bosnia and Herzegovina Environmental Performance Reviews, Third Review

Табела 3. Хисторијски поплазни догађаји и смртни случајеви у Босни и Херцеговини

Датум/година	Локација/ријека	Број смртних случајева	Доб и род	Окружење у којем је наступила смрт	Врста поплавног догађаја
10/11/1925.	Мостар/Неретва	1	М	Организирана акција – хватање плутајућих трупаца	Флувијална поплава /обилна киша
14-15/11/1925.	Бугојно/Врбас	7	-	-	Флувијална поплава /обилна киша
15/11/1934.	Село Осијек /Босна	1	М	-	Флувијална поплава /обилна киша
1965.	Сарајево/Миљацка	1	М	-	Флувијална поплава /обилна киша
13. и 17/07/1975.	Тузла/Јала	2	-	-	Бујична поплава
23/07. и 14/08/1976.	Тешањ/ Тешањка	9	-	-	Бујична поплава /клизиште
22/06/2010.	Шамац/Босна	1	-	-	Изненадно топљење снијега /обилна киша
22/06/2010.	Челинац, село Штрбе /Јошавка	1	-	-	Флувијална поплава /обилна киша
Мај, август 2014.	Шамац/Босна	2	М (76), М	-	Флувијална поплава /обилна киша
	Добој/Босна	11	М(63), М(90), Ф(88), Ж(91), Ж(82), М(53), М(73), М(90), Ж(76), 2НН	-	Флувијална поплава /обилна киша
	Вукосавље/Босна	1	-	-	Флувијална поплава /обилна киша
	Модрича/Босна	2	М (82), Ж (80)	-	Флувијална поплава /обилна киша
	Дворови/Дрина	1	М	-	Клизиште директно изазвано поплавом
	Власеница/Дрина	1	Ж (70)	-	Клизиште директно изазвано поплавом
	Доњи Жабар/Сава	1	-	-	Флувијална поплава /обилна киша
	Домањевац/Босна	2	-	-	Флувијална поплава /обилна киша
	Србац/Врбас	1	М (65)	Пад са чамца приликом покушаја спашавања	Флувијална поплава /обилна киша
	Бања Лука/Врбас	1	М (30)	Жртву вода однијела из возила	Бујична поплава

	Челинац, село Бараковац /Црни поток, Јошавка (ВРБ)	3	М (37) Ж (42) М (65)	(1,2) У покушају пријелаза потока возилом (3) У покушају пружања помоћи једној жени с дјецом да пређу ријеку Јошавку	Бујична поплава
Укупно		49			

1.11 ПОДЗЕМНЕ ВОДЕ

Подземне воде у Босни и Херцеговини налазе се у три географски одвојена подручја са посебним карактеристикама. У сјеверном дијелу земље резерве подземних вода налазе се унутар алuviјално повезаних седимената дуж ријеке Саве и њених притока на дубини од око 50 м. Артешка вода се налази на дубини од 100-200м. У централном дијелу земље подземне воде се акумулирају у пећинама и шупљинама кречњачких масива и избијају на површину као кречни бунари у сливовима ријека Уне, Саве, Босне, Дрине и Неретве. У сливу Јадранског мора у јужном дијелу земље, гдје је геологија првенствено кршка, подземне воде се углавном налазе у бунарима сливова ријека Цетине, Неретве и Требишњице.¹⁰

Крашки водоносници су веома крхки у смислу утицаја на загађење. Њихова рањивост зависи од неколико карактеристика у оквиру снажног међусобног утицаја хидрологије и хидрогеологије, са плитким земљиштем и оскудном вегетацијом. Крашка природа геологије доприноси загађењу подземних вода, као и загађењу површинских вода. Загађене површинске воде инфилтрирају се у тло, а неконтролирано одлагање чврстог отпада, који се мијеша са кишницом, такође доприноси загађењу подземних вода.

Мониторинг квалитета подземних вода у Босни и Херцеговини је ограничен. Квалитет подземних вода се прати само у подручјима гдје се вода захвата за јавно водоснабдијевање. То значи да се и квалитет ресурса подземних вода оцјењује само на основу података о квалитету подземних вода који се користе за јавно водоснабдијевање¹¹.

1.12 ФЛОРА И ФАУНА

Због свог специфичног географског положаја, Босна и Херцеговина је једна од најбогатијих земаља у Европи по биодиверзитету. Налази се на раскрсници неколико биогеографских регија и стога има специфичне еколошке, климатске и геоморфолошке услове. Цијела земља има 252 екосистема и јединствене биотопе који су важни и из европске и из глобалне перспективе очувања.¹²

1.12.1 Копнена флора и фауна

Кориштење земљишта се састоји од пољопривредног земљишта (42,2%), ораница (19,7%), трајних насада (2%), трајних пашњака (20,5%), шума (42,8%) и осталог (15%) (процјена из 2011).

¹⁰ <http://web.worldbank.org/archive/website00983A/WEB/OTHER/BEA9848F.HTM?Opendocument&Start=1&Count=5> pristupljeno: 3/11/19.

¹¹ United Nations Economic Commission for Europe (2018) Bosnia and Herzegovina Environmental Performance Reviews, Third Review.

¹² Ibid.

Босна и Херцеговина има највећи удио шума и највећу разноликост шумских врста на западном Балкану. Отприлике 20% је у приватном, а 80% у државном власништву. Већина шумских подручја је у централним, источним и западним дијеловима Босне. Шуме БиХ се могу даље подијелити у три екорегије: панонске мјешовите шуме, динарске мјешовите шуме и илирске листопадне шуме. Од 2.185.000 хектара површине Босне и Херцеговине који су пошумљени, 0,1% или отприлике 2.000 хектара је класифицирано као примарне шуме, највише биолошки разнолик облик шуме. Између 1990. и 2000. године Босна и Херцеговина је губила у просјеку 2.500 хектара шуме годишње. То износи просјечну годишњу стопу крчења шума од 0,11%. Између 2000. и 2005. године стопа промјене шума смањила се за 100,0% на 0,00% годишње. Укупно, између 1990. и 2005. године, Босна и Херцеговина је изгубила 1,1% шумског покривача, односно око 25.000 хектара. Мјерећи укупну стопу конверзије станишта (дефинирано као промјена шумске површине плус промјена површине шумовитог земљишта минус нето проширење плантажа) за период 1990-2005, Босна и Херцеговина је изгубила 4,4% својих шумских станишта и станишта на шумском земљишту. Сјеверна Босна (Посавина) садржи врло плодно пољопривредно земљиште уз ријеку Саву и одговарајуће подручје је интензивно обрађено. Ово пољопривредно земљиште дио је Панонске низије која се протеже до сусједне Хрватске и Србије.

1.12.2 Водена флора и фауна

За слатководни биодиверзитет, регија Балкана је најважније жариште и за мекушце и за рибе у Европи¹³. На примјер, разматрају се слив ријеке Неретве и систем Таре/Горње Дрине.

Босна и Херцеговина има богату ихтиофауну. У њеним унутрашњим водама стално или повремено живи око 140 (под)врста риба, из 14 редова и 26 породица. Неке од њих су ендемске врсте. Одређени број угрожених врста риба потенцијално се јавља у пројектним ријекама (Табела).

Табела 4. Угрожене врсте које се потенцијално јављају у ријечним системима обухваћеним пројектом¹⁴

Vrsta	Ријечни систем
<i>Knipowitchia croatia</i>	Доња Неретва
<i>K. radovic</i>	Једна притока (ријека Норин) доње Неретве
<i>Gymnocephalus batoni</i>	Ријека Сава
<i>G. schraetser</i>	Ријека Сава
<i>Zingel streber</i>	Ријеке Сава, Уна и Купа
<i>Z. zingel</i>	Ријеке Сава, Уна, Босна и Дрина
<i>Eudontomyzon vladykovi</i>	Ријеке Сава и Уна
<i>Hucho hutcho</i>	Ријеке Уна, Сана, Босна, Дрина и Врбас
<i>Salmo marmoratus</i>	Слив ријеке Неретве
<i>Salmo obtusirostris</i>	Слив ријеке Неретве
<i>Umbra krameri</i>	Слив ријеке Саве
<i>Acipenser ruthenus</i>	Ријеке Сава и Дрина
<i>Anguilla anguilla</i>	Ријека Неретва
<i>Cobitis elongata</i>	Ријеке Колпа, Уна и Сава

¹³ Wiss, 2 *et al.* (2018). Endangered Fish Species in Balkan Rivers: their distributions and threats from Hydropower Development. Riverwatch and EuroNatur, 162 pp.

¹⁴ *Ibid.*

<i>C. narentana</i>	Слив Доње Неретве, ријека Трешница, мочвара Хутово Блато
<i>Aspius aspius</i>	Ријека Сава
<i>Chondrostoma knerii</i>	Ниже дионице слива Неретве, ријеке Буна и Крупа и мочвара Хутово Блато
<i>Delminchthys ghetaldii</i>	Кршка поља Попово, Дабарско и Фатничко, ријеке Буна и Требишњица и Касиндолски поток
<i>Pelecus cultratus</i>	Ријека Сава
<i>Rutilus virgo</i>	Ријеке Сава, Сана, Љубљаница, Мирна, Крка, Колпа, Савајна, Сотла, Уна, Дрина, Босна и Врбас
<i>Squalias svallize</i>	Ријека Неретва

У босанскохерцеговачке воде се из еуроазијских и америчких вода настанило око 15 врста риба које нису аутохтоне, укључујући: *Ctenopharyngodon idella* (амур), *Oncorhynchus mykiss* (калифорнијска пастрмка) и *Salvelinus fontinalis* (поточна златовчица).¹⁵

1.12.3 Утицаји хидроенергетских схема

Као што је наведено у Одјељку 3.3, БиХ има ХЕ схеме на многим својим главним ријекама. ХЕ могу имати низ утицаја на водену флору и фауну, у зависности од типа постројења, тј. да ли се ради о акумулацији, проточним ХЕ, одвајању тока на дио који протјече ХЕ и дио који пуни акумулацију или реверзибилним ХЕ. Неке од кључних потенцијалних утицаја на биолошку разноврсност риба су сумирали Веисс ет ал 2018¹⁶:

- Вршни рад ХЕ (енгл. *хидропеакинг*) – ослобађање воде како би се задовољила вршна потражња, има превладавајући утицај на животну средину низводно на удаљеностима до неколико стотина километара
- Хидрофилибрација – краткорочна акумулација и различито испуштање у проточним бранама (попут вршног рада ХЕ, али опћенито у мањем обиму).
- Баријере за пролаз риба због висине зидова бране
- Смањен проток или недостатак протока испод брана, што је недовољно као еколошки проток
- Преусмјеравање воде из ријечног система (које може премашити потребне еколошке токове)
- Прекид транспорта седимента (укључујући испирање резервоара или одржавање)
- Измијењени нивои подземних вода
- Промовирање инвазивних врста
- Физичке промјене ријечног корита и обале.

1.12.4 Заштићена подручја

Укупна површина заштићених подручја Босне и Херцеговине износи приближно 2,07 посто државне територије (

¹⁵ Muhamedagic, S. Gjoen, H.M. and Vegra, M. Salmonids of the Neretva river basin - present state and suggested sustainable selection programme to protect and strengthen salmonid populations

¹⁶ Weiss S, Apostolou A, Đug S, Marčić Z, Mušović M, Oikonomou A, Shumka S, Škrijelj R, Simonović P, Vesnić A, Zabrc D. (2018). Endangered Fish Species in Balkan Rivers: their distributions and threats from hydropower development. Riverwatch & EuroNatur, 62 pp.

Додатак VI (б) – Извјештај о процјени утицаја на животну средину и друштво

Приједлог за финансирање средствима Зеленог климатског фонда

Табела 4).

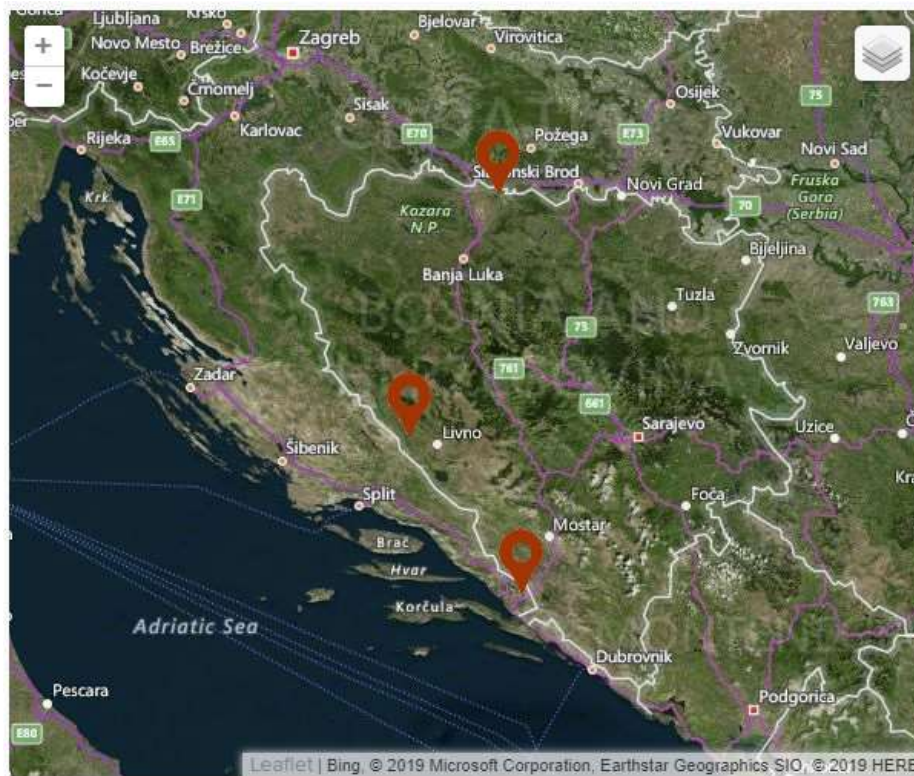
Табела 4. Преглед постојећих заштићених подручја у Босни и Херцеговини, према подацима из јула 2017.¹⁷

Entity	Location	Year	category	Category	Area (ha)
Federation of Bosnia and Herzegovina	Una	2008	II	National park	19 800.0
	Blidinje	1995	V	Protected landscape	35 800.0
	Protected Landscape Bentbaša	2017	V	Protected landscape	160.9
	Hutovo Blato	1995	V	Protected landscape –Ramsar Site	7 411.0
	Skakavac waterfall	2002	III	Natural monument	1 430.7
	Lake Prokoško	2005	III	Natural monument	2 225.0
	Vrelo Bosne – spring	2010	III	Natural monument	603.0
	Tajan Park	2009	III	Natural monument	3 510.0
	Bijambare	2003	V	Protected landscape	497.0
	Konjuh	2009	V	Protected landscape	8 016.6
	Trebević	2014	V	Protected landscape	400.2
	Vjetrenica cave*	1950	V*	Category not recognized in the new Law on Nature Protection	4 770.0
	Republika Srpska	Lom Primeval Forest	2012	Ia	Strict nature reserve
Janj Primeval Forest		1956	Ia	Strict nature reserve	295.0
Sutjeska		1962	II	National park	16 052.3
Kozara		1967	II	National park	3 907.5
Ljubačevo cave		2008	III	Natural monument	45.5
Žuta Bukva		2012	III	Natural monument	0.5
Orlovača cave		n/a	III	Natural monument	27.0
Rastuša cave		n/a	III	Natural monument	11.4
Ledana pit		n/a	III	Natural monument	28.3
Vagan cave		2013	III	Natural monument	12.0
Area for resource management "University City"		2012	VI	Protected area with sustainable use of natural resources	27.4
Pavlova cave		2013	III	Natural monument	13.4
Đatlo Cave		2013	III	Natural monument	43.4
Velika pećina (cave)		2015	III	Natural monument	820.9
Slatina Forest Park		2016	VI	Protected area with sustainable use of natural resources	35.7
Girska cave		2015	III	Natural monument	25.4
Pećina pod lipom (cave)		2015	III	Natural monument	6.1
Ledenjača cave	2015	III	Natural monument	7.4	

1.12.4.1 Рамсарске мочваре

Босна и Херцеговина тренутно има три подручја која су проглашена мочварама од међународног значаја (рамсарска подручја) (Слика 9), која се простиру на површи од 56.779 хектара.

¹⁷ https://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/epr/epr_studies/ECE.CEP.184.Eng.pdf

Слика 9. Локације рамсарских мочвара у БиХ¹⁸

- Мочвара Бардача (Бардача-мочварни комплекс), број локалитета: 1,658. 02/02/07; ентитет Република Српска; 3.500 ха; 45°06'N 017°27'E. Важно подручје за птице. Смјештена у поплавном подручју ријеке Саве, у близини границе с Хрватском, око половине рамсарског подручја чине рибњаци грађени од почетка 20. стољећа и додатно проширени 1960-их година за потребе наводњавања. Ри�њаци, шуме на поплавном подручју, ливаде и мочваре подржавају низ угрожених врста и представљају важно мјесто за гнијежђење и заустављање птица. Постоји богата ри�ља фауна (нпр. *Гумноцелхалус сцхраетзер*, *Зингел стребер*) и низ водоземаца, као што су *Саламандра саламандра*, *рана далматина* и барска корњача *Емус орбицуларис*. Хидролошки режим је прекинут изградњом канала, пумпних станица и изградњом брана на оближњим потоцима, али тренутно притисак долази од сталних, интензивних пољопривредних пракси, као што су интензивна испаша и неразумно кориштење ђубрива и пестицида. Аквакултура и производња рибе су и даље примарна економска дјелатност. Уз помоћ Рамсарског фонда за мале грантове, план управљања је тренутно у изради. Рамсарско подручје бр. 1658. Најновије РИС информације: 2007.
- Хутово Блато; број локалитета: 1,105 | Држава: Босна и Херцеговина | Административна регија: Федерација Босне и Херцеговине. Површина: 7.824 ха | Координате: 43°03'06"N 17°47'12"E | Датум проглашења: 24.09.2001. Смјештено у близини дионица доњег тока ријеке Неретве, локалитет обухвата мочваре, језера, влажне ливаде и ријечне шуме. Они пружају повољне услове за многе мочварне врсте, посебно за птице и рибе, од којих су неке међународно угрожене. Од 1988. године, ово подручје је на листи подручја од значаја за птице, чиме се наглашава важност ових станишта за миграторне и резидентне врсте, као што су дивља грлица и главата (риђобрада) патка. 63% врста риба које се налазе на локалитету су аутохтоне, што га чини врло вриједним жариштем за биолошку разноликост. Људске активности, као што су риболов и лов, преусмјеравање воде у електране, интензивирање пољопривреде, урбанизација и растући туризам представљају потенцијалне пријетње.

¹⁸ <https://www.ramsar.org/wetland/bosnia-and-herzegovina> preuzeto 27/9/19.

Промјене у локалној клими такође угрожавају стабилност екосистема, узрокујући повећану стопу промјене станишта посљедњих година.

Предложени локалитет ријеке Крупе је у близини рамсарског мочварног подручја Хутово блато, на његовој низводној ивици (Слика 10). Предложени радови би се изводили на вањској страни постојећег насипа на подручју које је јасно видљиво као пољопривредно земљиште (Слика 11 – плавом линијом је приказан оквирни обим радова).

Слика 10. Локација пројектног локалитета у односу на мочвару Хутово Блато

Слика 11. Однос између границе мочваре Хутово Блато и предложеног локалитета ријеке Крупе

- Ливањско Поље, локалитет број: 1,786 | Држава: Босна и Херцеговина | Административна регија: Херцегбосанска Жупанија; Површина: 45.868 ха | Координате: 43°51'53"N 16°49'30"E | Датум проглашења: 11.04.2008. Ливањско Поље (Ливањско крашко поље). 11/04/08; Херцегбосански кантон; 45.868 ха; 43°53'N 016°47'E. Највећа крашка депресија у динарском кршу и можда највеће периодично плављено крашко поље на свијету. Локалитет обухвата сезонски плављено пољопривредно земљиште и алувијалне шуме, сезонске мочваре и базене, сталне потоке, крашке изворе и вртаче, и највеће тресетиште на Балкану. Заједно са мочварним подручјима Саве, то је најважније мјесто за зимовање, миграцију и гнијежђење птица водарица и грабљивица у земљи и кључни локалитет средњоевропског сеобеног пута птица. Поље је важно за идентитет локалне заједнице Ливно, познате по традиционалним сиревима, те по широком спектру рекреативних активности. Пријетње укључују екстракцију воде за производњу енергије, планирану термоелектрану на угаљ и неодрживо ископавање тресета. Рамсарско подручје бр. 1786. Најновије РИС информације: 2008.

1.12.4.2 Инвазивне врсте:

Међународна унија за очување природе (ИУЦН) описује уведене/стране и инвазивне стране врсте на сљедећи начин:

Унесена/страна врста значи врсту, подврсту или нижи таксон која се појављује изван свог природног подручја (прошлог или садашњег) и потенцијала ширења (тј. изван подручја које природно заузима или не би могла заузети без директног или индиректног уноса или бриге од стране људи) и укључује било који дио, гамете или размножавање таквих врста које би могле преживјети и касније се размножавати.

Инвазивна страна врста је страна врста која се усталила у природним или полуприродним екосистемима или станишту, агенс је промјене и пријети аутохтоној биолошкој разноврсности.

Глобални регистар унесених и инвазивних врста (ГРИИС)¹⁹ садржи 312 уноса. Међу врстама које су измакле људској контроли, у БиХ су најчешће²⁰:

- *Асцлепиас сириаца*
- *Хелиантус туберосус*
- *Солидаго гигантеа*
- *Тагетес минута*
- *Аморпха фрутицоса*
- *Робиниа псеудацациа*,
- *Пхутолаца америцана*,
- *Импатиенс glandулифера*.

Међу најинвазивнијим су:

- *Амбросиа артемисифолиа*
- *Биденс бипината*
- *Б. фрндосус*
- *Б. субалатернус*
- *Ецхиноцустис лобата* (заузима станишта влажних и поплављених шума, а затим руралног и урбаног типа).

Стране животињске врсте водених екосистема најчешће су врсте риба које су дошле у слободне воде из рибњака или су спонтано дошле из сусједних ријека и језера. Кркуша (*Гобио гобио*) је једна од најинвазивнијих врста рибе у земљи.

Мало је вјероватно да ће предложене активности резултирати увођењем инвазивних врста јер ће се материјали углавном набављати локално, а очекује се да ће извођачи такође бити локални, па није вјероватно да ће механизација бити доведена из других подручја. Ипак, ЕСМФ наводи неке мјере предострожности како би се ризик од инвазивних врста свео на минимум.

1.12.5 Економски допринос екосистема

Укупан БДП у БиХ у 2020. години износио је 34.255.000.000 КМ (око 18,5 милијарди УСД), при чему је допринос пољопривреде, шумарства и рибарства износио 2.084.238 000 КМ или 6%, док је производњом и снабдијевањем електричном енергијом генерирано до 1.348.603.000,00 КМ или 3,94% БДП-а.

Ове кључне економске активности ће имати користи кроз унапређење земљишта, инфраструктуре и еколошке заштите које ће пројект пружити.

Од укупног БДП-а, цца. 65% се може приписати сливовима ријека Босне, Уне и Сане, Неретве и Требишњице.

1.13 КВАЛИТЕТ ВАЗДУХА

У Босни и Херцеговини, мрежом станица за праћење квалитета ваздуха на нивоу ентитета и кантона управљају заводи за јавно здравство и компаније. Систем мониторинга ваздуха је побољшан од 2010. године, али није довољан за добро функционирање режима праћења ваздуха у цијелој земљи. Мрежа покрива углавном урбана подручја, а квалитет ваздуха у

¹⁹ <https://www.gbif.org/dataset/e8508e67-3e63-4a77-94b1-47c3fb1d07b7#description>

²⁰ Bosnia and Herzegovina Fourth Report to the UN Convention on Biological 2010 Biodiversity Targets National Assessments. <https://www.cbd.int/doc/world/ba/ba-nr-04-en.pdf>

руралним подручјима једва да се мјери. Опћенито, мјерења се врше у складу са стандардима ЕУ.²¹

На веб страници [хттп://www.хидрометео.ба](http://www.хидрометео.ба) налазе се *онлине* подаци за више станица за мониторинг ваздуха и супстанци широм Босне и Херцеговине. На веб страници [хттп://мониторингзрак.атк.инфо](http://мониторингзрак.атк.инфо) налазе се подаци за станице у Тузланском кантону.

У неколико урбаних подручја Босне и Херцеговине постоји историјски проблем са квалитетом амбијенталног ваздуха²².

Индустријске емисије у ваздуху, у комбинацији са емисијама у ваздух из све већег броја возила и гријања домаћинства на огрјевно дрво и лигнит, стварају озбиљно загађење ваздуха у индустријским и урбаним подручјима, што узрокује озбиљне сметње и здравствене проблеме. За вријеме неповољнијих метеоролошких услова, који се често јављају током зиме, у појединим урбаним срединама које се налазе у котлинама, попут Тузле, Зенице и Сарајева, постижу се високе концентрације супстанци попут СО₂ и честица.

Прекогранично загађење ваздуха такође се јавља са високим емисијама СО₂ из термоелектрана и рафинерије нафте на босанско-хрватској граници. Нису инсталиране напредне технике смањења емисије које би на одрживој основи постигле бољи и здравији квалитет ваздуха. Мјере за спречавање емисија у ваздух из индустрије понекад су укључене у дозволе за животну средину, али у многим случајевима се (још) не проводе.

Због високих индустријских емисија, у комбинацији са издувним гасовима у саобраћају, и током зимских мјесеци, гријањем домаћинства на угаљ и дрва, мјере се високе концентрације супстанци које загађују ваздух које често премашују Смјернице о квалитету ваздуха СЗО и мање строге стандарде ЕУ за квалитет ваздуха, посебно када се у хладнијим периодима јављају стагнирајући метеоролошки услови.

Сарајево је зими склоно јакој магли која се, помијешана с високим нивоом загађења, претвара у смог. У комбинацији са slabим вјетром или стабилном антициклоном, загађивачи се задржавају у градском ваздуху током дужег периода, узрокујући највеће концентрације честица (ПМ), што представља значајан ризик по здравље становника. Главни извори емисија загађујућих материја у Сарајеву су гријање станова, саобраћај и неки тачкасти извори, попут индустријских постројења.

У индустријском граду Тузли су вриједности ПМ₁₀ редовно изнад граница прописаних законодавством Федерације Босне и Херцеговине и прелазе 300 µг/м³. Према бази података СЗО о годишњим читањима загађености ваздуха (2017), Тузла је била други најзагађенији град у Европи, након Тетова.

Два највећа загађивача (Термоелектрана Какањ и Жељезара АрцелорМиттал) на подручју Зенице емитују годишње 90.000 тона СО₂, што чини преко 20% укупне емисије СО₂ у Босни и Херцеговини. Извори емисије у Зеничко-добојском кантону учествују са 72% у укупној емисији ПМ честица у Федерацији Босне и Херцеговине.

У Републици Српској, према званичним статистичким подацима, број дневних прекорачења граничне вриједности ПМ₁₀ регистрираних у Броду у 2015. години износио је 142, у Угљевуку 26, Гацку 61 и Бањој Луци-Центар 67.

У руралним подручјима, загађење ваздуха је углавном испод опасног нивоа, са изузетком подручја у близини градова, као што су Зеница, Тузла, Какањ, Лукавац, Угљевик и Брод.

²¹ United Nations Economic Commission for Europe (2018) Bosnia and Herzegovina Environmental Performance Reviews, Third Review

²² <https://www.unicef.org/bih/en/reports/air-quality-bosnia-and-herzegovina>

1.14 АМБИЈЕНТАЛНА БУКА

У Босни и Херцеговини нема података о амбијенталној буци, јер се не врши мониторинг буке.²³

Предложене пројектне локације су мјешавина руралних и урбаних подручја, а бука одражава околно кориштење земљишта.

1.15 СОЦИОЕКОНОМСКА ПИТАЊА

1.15.1 Кориштење земљишта

Укупна површина земљишта може се подијелити на три различите врсте кориштења земљишта: *пољопривредно земљиште*, *шуме* и *остало*. Пољопривредно земљиште се даље дијели на *обрадиво земљиште* - земљиште које се обрађује за усјеве који се поново саде након сваке жетве, *трајне усјеве* - земљиште које се обрађује за усјеве који се након сваке жетве не саде, а укључује земљиште под цвјетним грмовима, воћкама, дрвеће које даје орашасте плодове и виновом лозом, и *трајне пашњаке* и ливаде, односно земљиште које се користи најмање пет година или више за узгој зељастих крме, узгојене или која природно расте; *шумско* подручје је земљиште површине више од 0,5 хектара са стаблима вишим од пет метара и покровом крошње већим од 10% који укључује вјетробране, заклоне и коридоре дрвећа површине веће од 0,5 хектара и ширине најмање 20 м; земљиште класифицирано као *остало* укључује изграђена подручја, путеве и друге саобраћајне карактеристике, неплодно земљиште или пустош²⁴.

- Пољопривредно земљиште: 42,2% (процјена из 2011)
- Обрадиво земљиште: 19,7% (процјена из 2011) / стални усјеви: 2% (процјена из 2011) / стални пашњаци: 20,5% (процјена из 2011)
- Шуме: 42,8% (процјена из 2011)
- Остало: 15% (процјена из 2011)

1.15.2 Посјед земљишта

Хисторијски гледано, земља је имала два различита регистра за исти комад земље – катастар који описује парцелу земљишта и земљишни регистар који детаљно описује права над том парцелом. Ентитети сада користе ажуриране геопросторне информације за доношење одлука о управљању посједом земљишта на основу доказа. ИТ системи такође генерирају родно разврстане извјештаје, дајући информације о томе колико је жена власница земљишта како би се подигла свијест о предностима побољшања родне равноправности у власништву и контроли имовине. Додијељена су додатна финансијска средства за повећање ових активности у руралним подручјима земље, што ће олакшати процес консолидације земљишта.

Поред власничких права, постоји и:

- право грађења
- закуп
- накнаде за осигурање финансијских обавеза
- рударско право
- право служности, и
- концесије.

Треба напоменути да у Федерацији Босне и Херцеговине права кориштења и располагања непокретном имовином постоје као резултат претходног режима, када је државно

²³ United Nations Economic Commission for Europe (2018) Bosnia and Herzegovina Environmental Performance Reviews, Third Review

²⁴ https://www.indexmundi.com/bosnia_and_herzegovina/land_use.html

власништво онемогућавало физичким или правним лицима да буду власници некретнина које су посједовали и користили. Према важећим прописима, ова права кориштења и располагања непокретном имовином могу постати власничка права, али то може бити спор процес.

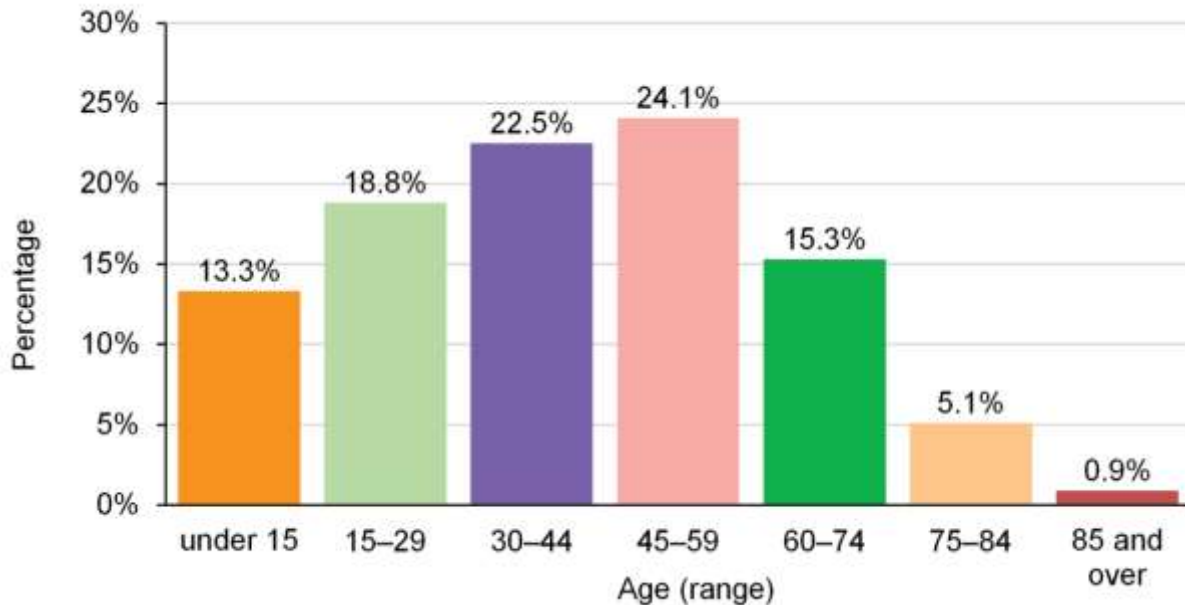
Пријенос имовине је опћенито уређен Законом о стварним правима у Федерацији Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“, бр. 66/13 и 100/13) и Законом о стварним правима у Републици Српској („Службени гласник РС“, бр. 124/08 и 58/09).

Локације за физичке интервенције одабране су само тамо гдје је земљиште у државном власништву, односно гдје је земљиште јавно.

1.15.3 Становништво

Укупан број становника је 3,5 милиона, а 47,9% становништва живи у урбаним срединама. Очекивано трајање живота је 77,1 година. Вриједност Индекса хуманог развоја (ХДИ) Босне и Херцеговине за 2017. годину је 0,768 – што је сврстава у категорију високог људског развоја и позиционира на 77. мјесто од 189 земаља и територија.

Постотак становништва који живи испод границе сиромаштва је 16,9% (процјена из 2015).

Табела 6. Пресјек старосних доби у Босни и Херцеговини (2017)²⁵

1.15.4 Интерно расељене особе

Због рата, БиХ још увијек има интерно расељене особе. За многе интерно расељене особе је пронађен смјештај, док друге и даље бораве у „колективним центрима“. У близини локалитета нема колективних центара.

Према извјештају УНХЦР-а из 2019. године, у земљи постоји 96.421 интерно расељена особа, 47.000 повратника и 1.354 избјеглица, што укупно чини 144.775 особа. Не постоје званични подаци о интерно расељеним особама по опћинама, али на основу горњих бројки, укупног становништва БиХ и броја људи који живе у подручјима погођеним поплавама, може се процијенити да најмање 38.000 интерно расељених особа, избјеглица или повратника живи у подручјима погођеним поплавама. Ови људи се обично налазе на најјефтинијем земљишту

²⁵ <https://www.britannica.com/place/Bosnia-and-Herzegovina/People#/media/1/700826/209756>

најнижег квалитета/вриједности, врло често у близини ријека и изложени су поплавама, клизиштима и другим природним катастрофама.

Не постоје аутохтони народи, етничке групе и/или интерно расељени народи за које се зна да насељавају конкретне локалитете интервенција/радова, односно неће бити потребно пресељење. Међутим, заједница интерно расељених особа у новом смјештају (тј. интерно расељених особа које су пресељене) постоји у близини барем једне од предложених интервенција и она ће бити директан корисник пројекта.

1.15.5 Политичка питања / питања управљања

Дејтонски споразум који је постигнут уз међународно посредовање — мировни споразум договорен у Дејтону, савезној држави Охајо, САД, у новембру 1995. године — успоставио је Босну и Херцеговину као државу која се састоји од два високо аутономна ентитета, Републике Српске (Република босанских Срба) и Федерације Босне и Херцеговине. ФБиХ је децентрализирана федерација Хрвата и Бошњака. Сваки ентитет има своје законодавно тијело и предсједника. Централне институције Босне и Херцеговине укључују директно изабрано трочлано предсједништво, а предсједавајући се ротира сваких осам мјесеци између бошњачког, српског и ј хрватског члана. Предсједништво, као шеф државе, именује мултиетничко Вијеће министара. Предсједавајући вијећа, којег именује Предсједништво, а одобрава државни Представнички дом, је шеф владе. Парламент је дводоман. Чланови се бирају директно у Доњи дом са 42 мандата (Представнички дом), у којем је 28 мандата резервирано за Федерацију, а 14 за Републику Српску. Чланове горњег дома (Дом народа, са пет чланова из сваке етничке групе) бирају ентитетска законодавна тијела.

1.15.6 Запошљавање, рад и услови рада

Висока незапосленост је и даље најозбиљнији макроекономски проблем. Износила је 20,5% (процјена из 2017) и 25,4% (процјена из 2016). Пољопривреда запошљава 19,1% радне снаге, док индустрија 32,2%, а услуге 48,7% (процјена из 2017).

Земља има једну од најнижих стопа запослености жена на Балкану (око 30%). Удио неформалне запослености у укупној запослености је релативно висок (30%).²⁶

Радна права у Босни и Херцеговини су регулирана законима на нивоу ентитета и Брчко дистрикта. Међутим, у неколико студија су идентифицирани бројни проблеми у примјени закона о раду. Најраширеније повреде радних права су: неисплаћивање или закашњела исплата плата, неплаћање пореза и доприноса, неплаћање накнаде плате трудницама и породиљама, непријављивање радника на обавезно здравствено и пензијско осигурање, ускраћивање годишњег одмора радницима, број радних сати већи од броја сати прописаних законом и уговором о раду, прековремени рад и непријављени рад.²⁷

1.15.7 Род

Према УНДП-овом Индексу родне неједнакости (ГИИ), који мјери неједнакост у репродуктивном здрављу, оснаживању и тржишту рада, ГИИ за Босну и Херцеговину у 2018. години износи 0,166 (Извјештај о хуманом развоју (ХДР) за 2018) и заузима 37. мјесто од 189 процијењених земаља. Вриједност ГДИ (Индекс развоја према роду) (2018) од 0,924 је у рангу Групе 4.²⁸

У Босни и Херцеговини 19,3% посланичких мандата припада женама, а 71,7% одраслих жена има најмање средњошколско образовање у упоредби са 88,7% њихових мушких колега. На сваких 100.000 живорођених, 11 жена умре од узрока повезаних с трудноћом; а стопа

²⁶ https://www.ilo.org/budapest/countries-covered/bosnia-herzegovina/WCMS_471903/lang--en/index.htm

²⁷ https://www.wfd.org/wp-content/uploads/2019/09/Study_The-rights-of-women-employed-in-retail-commerce-in-BiH.pdf

²⁸ http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf

наталитета у адолесценцији је 10,0 рођених на 1.000 жена у доби 15-19 година. Учешће жена на тржишту рада износи 35,2% у односу на учешће мушкараца које износи 58,7%.

Жене и мушкарци имају једнака законска права власништва, управљања и кориштења имовине, као и једнак правни статус у погледу приступа финансирању и услугама²⁹. Међутим, локалне традиције и обичаји и даље дају предност мушкарцима. На државном нивоу, на мушкарце отпада преко 70% власништва над земљом и мушкарци су власници 74% станова. Жене су власнице 15% свих домова у 76% домаћинстава чији је носилац жена. 10% станова је у заједничком власништву³⁰. Жене су сувласнице 11% домаћинстава чији је носилац мушкарац, али само 5% мушкараца има заједничко власништво у домаћинствима чији је носилац жена.

Ниво финансијске инклузије у БиХ сличан је просјеку Европе и Еуроазије (Е&Е), али значајно заостаје за земљама вишег средњег дохотка.

У многим заједницама, НВО су прве помогле у заштити и имплементацији женских људских права и данас су активне у заједницама у оснаживању жена на локалном нивоу. Њихове активности обухватају пружање бесплатне правне помоћи у случају кршења права жена, пружање заштите жртвама насиља у породици и трговине људима, подршке женама кроз програме кредитног и економског описмењавања, запошљавања и samozapoшљавања, као и у активностима усмјереним на оснаживање жена у руралним срединама, организацијама Ромкиња итд.

Родна анализа и Гендер акциони план припремљени за пројекат садрже додатне детаљне информације о родним питањима релевантним за пројекат.

1.15.7.1 Родно засновано насиље и сексуално искориштавање, злостављање и узнемиравање

У БиХ је врло висока инциденција родно заснованог насиља. Према истраживању из 2013. године на 3.300 породица у БиХ (које је провела Агенција за равноправност сполова БиХ), свака друга жена је доживјела неки облик родно заснованог насиља током свог одраслог живота (након 15. године живота).³¹

Лезбијска, геј, бисексуална, трансродна и интерсексуална (ЛГБТИ) заједница у БиХ углавном је одсутна из јавне сфере због превладавајућих непријатељских ставова већине становништва, страха за физичку сигурност, дискриминације од стране породице, пријатеља, и колега/колегица на послу.

БиХ је 2013. године ратифицирала Конвенцију Вијећа Европе против насиља над женама и насиља у породици и ентитети имају своје стратешке документе. У РС-у се дјела насиља у породици могу процесуирати као прекршајно или кривично дјело, а насиље у породици је препознато у Закону о прекршајима и у Кривичном закону РС. РС је основала ентитетско вијеће за борбу против насиља у породици. У ФБиХ се дјела процесуирају у складу са Кривичним законом ФБиХ. У овом Кривичном закону, сваки кантон има механизам упућивања ради одговора на насиље у породици.

Босна и Херцеговина тек треба провести координацију и сарадњу између институција власти на свим нивоима у контексту превенције и борбе против насиља над женама, као и ускладити законе и ентитетске јавне политике у овој области, што директно доводи до немогућности да се осигура једнак статус и заштита права жена које су преживјеле насиље и њихов приступ правди. Сигурне куће које воде невладине организације немају исти правни статус у оба ентитета, нити осигурану системску подршку, што директно угрожава постојеће ионако ограничене услуге помоћи женама у периоду акутног насиља.

²⁹ WB, Women, Business and the Law, 2016: p. 94

³⁰ WB 2015: p. 79

³¹ <https://www.usaid.gov/bosnia/fact-sheets/fact-sheet-combating-gender-based-violence-bosnia-and-herzegovina>

1.15.8 Археологија и културно наслеђе

Босна и Херцеговина има богату културну баштину, под утицајем њене значајне етно-религијске разноликости. Међутим, масовно уништавање културног и вјерског наслеђења, посебно османског и исламског наслеђења, током рата у Босни и Херцеговини од 1992. до 1995. године било је широко распрострањено у земљи.

У Босни и Херцеговини постоје три добра уписана на Попис свјетске баштине (Табела) и још девет на привременој листи.

Табела 7. Добра у Босни и Херцеговини која су уписана на Попис свјетске баштине

Свјетска баштина	Локација	Датум уписа	Коментар
Стари мост са старим Мостаром	Мостар	2005.	Ова локација обухвата Стари мост и околину. Османски мост преко ријеке Неретве наручио је Сулејман Величанствени, а завршен је 1566/67. 1993. године, током рата у БиХ, намјерно је гранатиран и уништен од стране Хрватског вијећа одбране. Након рата, мост је обновљен традиционалним методама градње од домаћег материјала и отворен 2004. године.
Мост Мехмед-паше Соколовића	Вишеград	2007.	Изградњу Моста Мехмед-паше Соколовића преко ријеке Дрине завршио је 1577. године османски дворски архитекта Мимар Синан по налогу великог везира Мехмед-паше Соколовића.
Стећци-средњовјековни надгробни споменици*	20 локалитета	2016.	Стећци су монолитни средњовјековни надгробни споменици који се налазе у данашњој Босни и Херцеговини, као и дијеловима Хрватске, Србије и Црне Горе. Први пут се јављају у 12. вијеку, а свој врхунац достижу у 14. и 15. вијеку. У Босни и Херцеговини постоји 20 локалитета, углавном у југоисточном дијелу земље. Највећи кластер стећака налази се у Радимљи, на подручју општине Столац.

Ни на једном локалитету нема познате вриједне баштине.

1.15.9 Неексплодирана убојита средства

Босна и Херцеговина (БиХ) је једна од минама највише контаминираних земаља свијета и даље је највише минама погођена земља у Европи. Присуство мина и неексплодираних убојитих средстава (НУС), иако се сваке године смањује, остаје велики проблем за личну сигурност становника, отежава социоекономски развој и онемогућава стабилну и континуирану постконфликтну обнову.

До 2020. године је површина мински сумњивог подручја у БиХ износила 965 квадратних километара, што представља преко 1,97% територије земље. Према најновијим процјенама Центра за уклањање мина у БиХ (БХ МАЦ), још увијек постоји око 79.000 мина и експлозивних направа заосталих из рата (неексплодирана убојита средства, касетна муниција) који су остали у земљи широм Босне и Херцеговине и око 500.000 становника живи

ПРОЦЈЕНА РИЗИКА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ДРУШТВЕНИХ РИЗИКА

1.16 УНДП-ОВ ДРУШТВЕНИ СКРИНИНГ И СКРИНИНГ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Како овај пројект подржава УНДП у својој улози акредитираног субјекта ГЦФ-а, пројект је прегледан у складу са УНДП-овим друштвеним стандардима и стандардима животне средине. За скрининг пројекта кориштен је шаблон друштвеног скрининга и скрининга животне средине (Додатак 1). На основу ризика и нивоа ризика прије њиховог ублажавања, који су идентифицирани током скрининга, пројект је оцијењен као пројект умјереног ризика (категорија Б).

1.17 МЕТОДОЛОГИЈА ПРОЦЈЕНЕ УТИЦАЈА РИЗИКА

Процјена утицаја ризика је проведена помоћу УНДП-ове матрице ризика како би се процијенила вјероватноћа настанка ризика (очекиван, врло вјероватан, умјерено вјероватан, мало вјероватан, није вјероватан) и утицаја ризика (екстреман, екстензиван, средњи, миноран, занемарив). На основу тога је потенцијалном утицају приписана значајна вриједност (низак, умјерен, значајан и висок).

Скрининг пројекта помоћу УНДП-овог шаблона за скрининг пружа висок ниво процјене ризика за цијели пројект. Према УНДП-овим друштвеним стандардима и стандардима животне средине, оцјена ризика се врши на основу стања прије ублажавања ризика. Укупни ризик пројекта диктира највиши ниво ризика који се утврђује приликом процјене нивоа ризика за активности прије мјера ублажавања. Скрининг, садржан у Процедури за друштвене стандарде и стандарде животне средине (СЕСП), показао је да постоје умјерени ризици и стога пројекат мора бити категоризиран као пројект укупног умјереног ризика.

Пројект је такође прегледан у односу на сексуално искориштавање, злостављање и узнемиравање. Ти ризици су укључени у Процедуру за друштвене стандарде и стандарде животне средине (СЕСП) (Додатак 1). Сматрало се да пројект има укупни средњи ниво ризика од сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања.

Табела 6 се налази процјена ризика по активностима како би се пружило више детаља од СЕСП-а и помогло пројектном особљу у предвиђању и ублажавању ризика приликом имплементације пројекта. Имајте на уму да се слични ризици могу појавити током више активности. Да би се пружила индикација у којој мјери се ризиком може управљати, такође је урађена процјена ризика након њиховог ублажавања. Резултати процјена прије и након ублажавања приказани су у Табела 6.

Приликом провођења процјене ризика, процијењене су све активности, укључујући тврду/меку инфраструктуру и интервенције за осигуравање егзистенције. Специфичне мјере за свако питање, на примјер, за воду, ерозију, буку итд. разматрају се уз мјере ублажавања касније у овом Извјештају о процјени утицаја на животну средину и друштво (ЕСАР).

Као што је објашњено у Одјелу 1, Извјештај о процјени утицаја на животну средину и друштво (ЕСАР) је припремљен кориштењем јавно доступних информација (законодавства, извјештаја, докумената, мапа, слика, интернета итд.), референтних референтних докумената (нпр. Концептна нота, Студија изведивости, Родна анализа и Акциони план итд.), консултације са заинтересираним странама, као што су владе, невладине организације и чланови тима за развој пројекта и теренске посјете стручњака за заштитне мјере репрезентативним локацијама. Процјена ризика и предложене мјере ублажавања ослањају се на доступне информације и искуство чланова тима са сличним пројектима.

Резултат	Ранг

5	очекиван
4	врло вјероватан
3	умјерено вјероватан
2	мало вјероватан
1	није вјероватан

Табела 8. Рангирање вјероватноће ризика

Резултат	Ранг	Дефиниција
5	Екстреман	Значајни неповољни утицаји на људске популације и/или животну средину. Неповољни утицаји велике магнитуде и/или просторног опсега (нпр. велико географско подручје, велики број људи, прекогранични утицаји, кумулативни утицаји) и трајања (нпр. дугорочно, трајно и/или неповратно); погођена подручја укључују подручја високе вриједности и осјетљивости (нпр. вриједни екосистеми, критична станишта); неповољни утицаји на права, земљу, ресурсе и територије аутохтоних народа; укључују значајно расељавање или пресељење; значајне количине емисија стакленичких гасова; утицаји могу довести до значајних друштвених сукоба
4	Екстензиван	Неповољни утицаји на људе и/или животну средину средње до велике величине, просторног опсега и трајања више ограничени него екстремни (нпр. предвидљиви, углавном привремени, реверзибилни). Потенцијални ризични утицаји пројеката који могу утјецати на људска права, земљу, природне ресурсе, територије и традиционалан начин егзистенције аутохтоних народа требају се сматрати минимално потенцијално екстензивним.
3	Средњи	Утицаји средње величине, ограниченог опсега (специфични за локацију) и трајања (привремени), могу се избјећи, управљати и/или ублажити релативно некомплицираним прихваћеним мјерама.
2	Миноран	Врло ограничени утицаји у смислу величине (нпр. мало погођено подручје, врло мали број погођених људи) и трајања (кратко), могу се лако избјећи, њима се може управљати, могу се ублажити.
1	Занемарив	Занемариви или никакви штетни утицаји на заједнице, особе и/или животну средину.

Табела 9. Рангирање утицаја ризика

Утицај	5	умјерен	значајан	значајан	висок	Висок
	4	низак	умјерен	значајан	значајан	Висок
	3	низак	умјерен	умјерен	умјерен	Значајан
	2	низак	низак	низак	умјерен	Умјерен
	1	низак	низак	низак	низак	Низак
			1	2	3	4
Вјероватноћа						

Табела 5. УНДП-ова матрица ризика

Табела 6 Процјена ризика

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избјегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај после ублажавања
РЕЗУЛТАТ 1: СИСТЕМИ РАНОГ УПОЗОРАВАЊА НА БУЈИЧНЕ ПОПЛАВЕ КОЈИ СЕ ЗАСНИВАЈУ НА ИНФОРМАЦИЈАМА О КЛИМИ И ПОВЕЋАНА ПРОИЗВОДЊА И КОРИШТЕЊЕ КЛИМАТСКИХ ПОДАТАКА СМАЊУЈУ ОСЈЕТЉИВОСТ НА КАТАСТРОФЕ ПОВЕЗАНЕ С ПОПЛАВАМА				
Активност 1.1: Надоградити и проширити покривеност хидрометријске мреже за побољшано праћење климатских варијабли у сливним подручјима И. категорије.				
Грађење	Минорни утицаји грађевинских радова	Вјероватноћа: 3 Утицај: 2 Ниво ризика: низак	Утицајима изградње може се лако управљати проведбом ЕСМФ-а.	Вјероватноћа: 3 Утицај: 1 Ниво ризика: низак
Сигурност опреме	Потенцијал за крађу или оштећење инфраструктуре	Вјероватноћа: 1 Утицај: 4 Ниво ризика: низак	Ограде и друге сигурносне мјере уграђене у пројект Ангажман заједнице како би се заједницама помогло да схвате вриједност инфраструктуре за њих како би се смањили вандализам и крађа	Вјероватноћа: 1 Утицај: 3 Ниво ризика: низак
Укључивање ХЕ	Перцепција да пројект промовише ХЕ	Вјероватноћа: 4 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен	Пројектни одбор/јединица за управљање пројектом треба осигурати примјену УНДП СЕС-а на све активности. Ангажман свих актера да се покаже вриједност добивена укључивањем ХЕ	Вјероватноћа: 2 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај послје ублажавања
			Проведите СЕП, ЕСМФ и друге планове заштите	
Активност 1.2: Унаприједити информације о опасностима од поплава узрокованих климатским промјенама, ризицима и рањивости за стратешко управљање и здраво доношење одлука о управљању поплавама узрокованим климатским промјенама				
Моделирање и мапирање ризика и интеграција података.	Директни утицаји повезани с активностима вјероватно ће бити ниски, међутим, неки ризици/утицаји који би се могли појавити ако се њима лоше управља укључују: Недостатак техничких способности/капацитета за моделирање у агенцијама Лош ангажман актера може резултирати тиме да корисници не разумију/не користе информације Недостатак капацитета и способности	Вјероватноћа: 2 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен	Подузет ће се изградња капацитета. ЕУФД методологију усвојила је БиХ. Модели (укључујући софтвер), приступи прикупљању података и размјери наведени су у методологијама које су прихватила оба ентитета (и уградила у своје законе). Пројект се ослања на „минимални“ ЕУФД приступ и повећава размјере, ниво детаља и процесе који ће се моделирати и мапирати (додавање ХЕ, бујица и подземних вода) Сарадња с крајњим корисницима током пројектирања, а затим тестирање/оцјењивање производа с крајњим корисницима	Вјероватноћа: 1 Утицај: 2 Ниво ризика: низак

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај после ублажавања
Укључивање ХЕ у моделе поплава	Перцепција да се пројектом промовирају/одобравају ХЕ	Вјероватноћа: 4 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен	Пројект укључује значајне активности изградње капацитета да би се уградили дугорочни капацитети у моделирање и управљање подацима. Обучити будуће тренера да би помогли у пријеносу знања. ХЕ су дио постојећег система и могу значајно утицати на учинке поплава. Ангажман како би се осигурало разумијевање да ХЕ требају бити интегриране у моделе поплава ради дјелотворног прогнозирања и управљање. Израдити погонска правила за ХЕ на основу интегрираног моделирања. Укључити улогу ХЕ у побољшање прогнозирања поплава (прикупљање података) и управљања.	Вјероватноћа: 3 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен

Активност 1.3: Развити интегрирани централизовани систем за прогнозирање и рано упозоравање на поплаве, на нивоу заједнице

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај послје ублажавања
Међуентитетска/међуагенцијска сарадња	Ризик од квара система ако не постоји одговарајућа сарадња међу агенцијама/између ентитета.	Вјероватноћа: 3 Утицај: 3 Ниво умјерен	Изградња капацитета у разним одјелима Укључити оба ентитета једнако и гдје је то могуће на заједничким пројектима СОП-ови ће помоћи у стварању једнаког приступа	Вјероватноћа: 2 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен
Ангажман заједнице	Ризик од неразумијевања мјера Повјерење заједнице у систем може се изгубити ако постоје збуњујуће поруке или лажне узбуне.	Вјероватноћа: 2 Утицај: 3 Ниво умјерен	Програми ангажмана специфични за заједнице. Приматељи требају јасно разумјети савјете. Текст порука и начини доставе порука морају бити релевантни за заједницу и засновати се на приступу на више нивоа. Ангажман с крајњим корисницима током пројектирања и затим тестирања/процјене производа с крајњим корисницима прије финализације смањиће ризик од незадовољавања потреба корисника. Механизам повратних информација који се уграђује осигурат ће употребљивост информација које се дистрибуирају.	Вјероватноћа: 1 Утицај: 3 Ниво ризика: низак

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избјегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај послје ублажавања
			Користећи ГИС, израдити мапе упозоравања и евакуације које приказују руте евакуације, склоништа, локације рањивих људи/група, критичну инфраструктуру, уреде НВО/организација у заједници, здравствене установе и друге оперативно корисне информације, с опсегом опасности повезаним с информацијама о мјерењу Поставити маркере и знакове на зграде и друге конструкције повезане с нивоима прагова упозорења (узбуне). Прагови упозорења требају бити примјерени свакој заједници. Осигурати да се систем прати и да су лажне узбуне сведене на најмању могућу мјеру како би се задржало повјерење у систем.	

Активност 1.4: Израдити и провести националне протоколе и СОП-ове о генерирању података, управљању подацима и комуникацији за дјелотворан систем раног упозоравања на бујичне поплаве и управљање ризицима од поплава

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај послије ублажавања
Активност је усмјерена на управљање подацима, верификацију, прогнозирање и комуникацију о опасностима	Не очекују се значајни утицаји повезани с овом активношћу. Ризици укључују:			
	Прикладност модела, калибрацију и одабир одговарајућих окидача (ниво техничке способности)	Вјероватноћа: 2 Утицај:3 Ниво ризика: умјерен	Користиће се међународне праксе. Прикладност модела, калибрација и избор одговарајућих окидача.	Вјероватноћа: 1 Утицај:3 Ниво ризика: низак
	Једном израђени протоколи морају се слиједити како би били дјелотворни. Недостатак сарадње/координације међу министарствима/одјелима влада Неукључивање приватног сектора или неуспјех придобијања подршке нпр. од ХЕ	Вјероватноћа: 3 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен	Стандардизирани протоколи итд. ће бити од помоћи у усклађивању одјела. Примијениће се поуке из претходног пројекта који је проширен. Рано укључивање приватног сектора, посебно електроенергетског сектора	Вјероватноћа: 2 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен
	Слање неадекватних порука и/или рањиве групе не примају информације	Вјероватноћа: 2 Утицај:3	Провести Гендер акциони план Вишестрани приступ дисеминацији преко више врста медија	Вјероватноћа: 1 Утицај: 2 Ниво ризика: низак

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај после ублажавања

Ниво
умјерен ризика:

РЕЗУЛТАТ 2: ПОВЕЋАНО СМАЊЕЊЕ РИЗИКА ОД ПОПЛАВА КОЈЕ ЈЕ ЗАСНОВАНО НА ЕКОСИСТЕМУ, НЕСТРУКТУРНО И ОТПОРНО НА КЛИМУ

Активност 2.1: Интегрирати смањење ризика од поплава узрокованих климом у секторско планирање (пољопривреда, хидроенергија, критична инфраструктура, шумарство) и просторно планирање

Активност се првенствено односи на планирање, законодавство и политике, стандарде градње и изградњу капацитета	Не очекују се неповољни физички утицаји. Потенцијални ризици повезани су с недостатком прихватања политика и исхода планирања, неуспјехом у распрострањеној дисеминацији информација и изградњи одговарајућег капацитета.	Вјероватноћа: 2 Утицај: 3 Ниво умјерен	Сарадњом с крајњим корисницима током пројектирања и затим тестирања/процјене производа с крајњим корисницима прије финализације смањиће ризик од незадовољавања потреба корисника. Механизам повратних информација који се гради осигураће употребљивост информација које се дистрибуирају Провести стратешку процјену утицаја на животну средину и друштво (СЕСА) како би се процијенили потенцијални непожељни утицаји планирања и промјена политике.	Вјероватноћа: 1 Утицај: 2 Ниво ризика: низак

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избјегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај послје ублажавања
Активност 2.2: Провести и интегрirati нове методе смањења ризика од поплава и прилагођавања климатским промјенама, засноване на екосистему				
Градња	Утицаји градње, као што су бука, прашина, ерозија, ризици од излијевања итд. Опасност од НУС-а због земљаних радова Повећан ризик од сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања, повезан с грађевинским радницима, обуком итд.	Вјероватноћа: 4 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен	Ови и други утицаји наведени за активност 2.2 бит ће обрађени кроз прелиминарну процјену утицаја на животну средину којом ће се узети у обзир њихов опсег и значај и прописаће се одговарајуће мјере управљања и праћења. Ове ће мјере бити интегрirane у водну дозволу коју за сваку локацију издаје Агенција за воде и у грађевинску дозволу коју издаје надлежно министарство. Оквир за управљање питањима животне средине и друштвеним питањима Провести протоколе за НУС прије извођења земљаних радова Провести акциони план за спречавање сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања	Вјероватноћа: 3 Утицај: 2 Ниво ризика: умјерен

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај после ублажавања
Поновно пошумљавање/ агрошумарство	Потенцијална ерозија и кретање седимената. Такође погледати додатне информације у УНДП-овом НТФ-у о овој теми из маја 2023. Потенцијал да се пошумљена подручја искористе за дрво у будућности.	Вјероватноћа: 3 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен	Проведба Смјерница за стабилизацију ријечног корита и приобалних подручја Оквир за управљање питањима животне средине и друштвеним питањима Планирање и промјене политика ради потицања одржавања вегетације за управљање поплавама.	Вјероватноћа: 2 Утицај: 2 Ниво ризика: низак
Управљање воденом вегетацијом и вегетацијом ријечних обала	Губитак станишта уклањањем водне вегетације и утврђивањем ријечних обала	Вјероватноћа: 4 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен	Вегетација коју треба уклонити опћенито је коров. Тамо гдје је дрвеће потребно уклонити, опсег ће бити минимизиран гдје је то могуће. Заштитом ријечних обала настојаће се усвојити мека инфраструктура или приступ базиран на екосистему, нпр. предност ће се дати нецементираном камену у односу на изграђене површине, успоставиће се стабилизирајућа вегетација итд.	Вјероватноћа: 3 Утицај: 2 Ниво ризика: низак

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај после ублажавања
			Оквир за управљање питањима животне средине и друштвеним питањима	
Промјене у кориштењу поплавних подручја	Поновно повезивање поплавних подручја могло би резултирати измијењеним режимима кориштења за власнике земљишта, што би довело до улагања притужби	Вјероватноћа: 4 Утицај:3 Ниво ризика: умјерен	Укључивање заједнице како би се осигурало разумијевање потребе за побољшаним кориштењем и добробити за ширу заједницу Провести стратешку процјену утицаја на животну средину и друштво (СЕСА) како би се процјениле промјене плана/политике	Вјероватноћа: 4 Утицај: 2 Ниво ризика: умјерен
Активност 2.3: Кодифицирати и интегрирати рјешења базирана на прилагођавању заснованом на екосистему у политике и прописе и промовирати неструктурне мјере међу доносиоцима одлука и у заједницама				
Интеграција/ примјена производа	Не очекују се физички утицаји. Документи морају бити прикладни за намјеравану публику.	Вјероватноћа: 3 Утицај:3 Ниво ризика: умјерен	Документи написани имајући на уму циљану публику, тј. језик и технички нивоу требају бити прикладни за крајњу употребу. Сарадња с корисницима ради добивања повратних информација о	Вјероватноћа: 2 Утицај: 2 Ниво ризика: низак

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избјегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај после ублажавања
	Недостатак разумијевања или капацитета за provedбу разних политика, прописа и концепата Могући ненамјеровани утицаји повезани с промјенама у плановима и политикама.		примјерности и употребљивости докумената. Изградња капацитета разних одјела. Провести стратешку процјену утицаја на животну средину и друштво (СЕСА) како би се процијениле промјене плана/политике.	
Активност 2.4: Прегледати и јачати институционалне капацитете и израдити дугорочне планове за развој институционалних капацитета за управљање ризиком од поплава, отпорно на климатске промјене				
Обука	Недостатак капацитета / одабира кандидата Повећан ризик од сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања, повезан са обуком	Вјероватноћа: 3 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен	Развити капацитет и вертикално и хоризонтално у организацијама како би се осигурала дубина знања и кадровских ресурса Примијенити гендер акционе планове и акционе планове за спречавање сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања	Вјероватноћа: 2 Утицај: 2 Ниво ризика: низак

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај после ублажавања
	Флукуација особља и губитак вјештина	Вјероватноћа: 3 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен	Обука тренера, израда и увођење програма обуке и пописа тренера и израда механизма за дугорочни развој капацитета како би се капацитети могли пренијели и повећали корпоративни капацитети, чиме се придоноси одрживости.	Вјероватноћа: 3 Утицај: 2 Ниво ризика: низак
РЕЗУЛТАТ 3: УЛАГАЊА У ЗАШТИТУ ОД ПОПЛАВА ОТПОРНА НА КЛИМУ ЈАЧАЈУ КАПАЦИТЕТ ПРИЛАГОЂАВАЊА И СМАЊУЈУ ИЗЛОЖЕНОСТ ПОПЛАВАМА ИЗАЗВАНИМ КЛИМОМ				
Активност 3.1: Израдити инвестицијски оквир за цијелу земљу за смањење ризика и управљање поплавама изазваних климом, укључујући одредбе за укључивање приватног сектора у финансирање климатских ризика и механизме за пријенос ризика.				
Сарадња	Изостанак сарадње са заједницом или јавним сектором – слабо прихватање иницијатива	Вјероватноћа: 2 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен	Сарадња од почетка и непрекидна – провести план укључивања актера	Вјероватноћа: 1 Утицај: 2 Ниво ризика: низак
Активност 3.2: Формулирани вишегодишњи опћински инвестицијски план отпоран на климатске промјене и родно одговоран план спремности заједница проведени у одабраним опћинама (10-12) у сливу Врбаса, Уне-Сане и Босне.				
Укључивање заједнице	Отпорност заједнице или апатија	Вјероватноћа: 3 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен	Сарадња и укључивање заједнице од почетка	Вјероватноћа: 2 Утицај: 2 Ниво ризика: низак

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај после ублажавања
Род	Постојеће неједнакости у БиХ	родне Вјероватноћа: 3 Утицај:3 Ниво ризика: умјерен	Провести Гендер акциони план	Вјероватноћа: 1 Утицај:2 Ниво ризика: низак
	Постојећи ниво родно заснованог насиља (РЗН), ризик од погоршања родно заснованог насиља, укључујући сексуално искориштавање, злостављање и узнемиравање.	родно Вјероватноћа: 2 Утицај:4 Ниво ризика: умјерен	Провести Гендер акцијски план. Провести политике УНДП-а за заштиту од узнемиравања, сексуалног узнемиравања, дискриминације и злоупотребе овласти, као и посебне мјере за заштиту од сексуалног искориштавања и сексуалног злостављања, нпр. Акциони план за спречавање сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања	Вјероватноћа: 1 Утицај:3 Ниво ризика: умјерен
Активност 3.3: Провести климатски отпорне структурне интервенције за смањење ризика од поплава и антиерозионе интервенције у сливовима ријека Врбас, Уна-Сана и Босна (суфинансирање)				
Све суфинансиране активности требају бити у складу са Стандардима УНДП-а за животну средину и друштво (УНДП СЕС)	Непоштивање Стандарда УНДП-а за животну средину и друштво (УНДП СЕС)	Вјероватноћа: 4 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен	Пројектни одбор и јединица за управљање пројектима требају осигурати примјену Стандарда УНДП-а за животну средину и друштво у свим активностима. Примијенити различите заштитне документе, нпр.	Вјероватноћа: 2 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај после ублажавања
			ЕСМФ, ГАП, СЕП/ГРМ на све активности	
Утицај градње	Неприхватљиви утицаји повезани с грађевинским активностима, нпр. бука, прашина, сигурност, седимент и ерозија	Вјероватноћа: 3 Утицај: 3 Ниво ризика: умјерен	Провести ЕСМФ	Вјероватноћа: 2 Утицај:2 Ниво ризика: низак
	Ризик од НУС-а током извођења земљаних радова	Вјероватноћа: 2 Утицај: 4 Ниво ризика: умјерен	Провести ЕСМФ, посебно истраживања НУС-а у свим подручјима која ће се ископати	Вјероватноћа: 1 Утицај: 4 Ниво ризика: низак
Флора и фауна	Губитак вегетације, неприхватљиви утицаји на дивље биљке и животиње	Вјероватноћа: 3 Утицај:3 Ниво ризика: умјерен	Провести ЕСМФ	Вјероватноћа: 3 Утицај:2 Ниво ризика: низак
Поплаве за вријеме радова	Радилшта су била поплавлјена током извођења и нису извршене никакве припреме	Вјероватноћа: 2 Утицај:4 Ниво ризика: умјерен	Временски распоред радова, праћење узводних падавина / водостаја ријека Провести ЕСМФ	Вјероватноћа: 2 Утицај: 2 Ниво ризика: низак
Земљотрес	Могућност да земљотреси оштете инфраструктуру	Вјероватноћа: 1 Утицај:4 Ниво ризика: низак	Пројекат отпоран на земљотрес.	Вјероватноћа: 1 Утицај:3 Ниво ризика: низак

Елемент пројекта с потенцијалом за утицаје	Ризици који нису ублажени	Вјероватноћа утицаја и утицај	Мјере избегавања и ублажавања	Вјероватноћа утицаја и утицај после ублажавања
Погон и одржавање	Неисправно одржавање	руковање и Вјероватноћа: 3 Утицај:3 Ниво ризика: умјерен	СОП-ови требају укључити и земљотрес. Осигурање од природних катастрофа. Израда и provedба плана погона и одржавања. Идентификација и расподјела годишњег буџета за погон и одржавање и јасно овлаштења и ко је одговоран.	Вјероватноћа: 2 Утицај:2 Ниво ризика: низак

1.18 ДИРЕКТНИ УТИЦАЈИ

Активности ће се проводити на локацијама које су поремећене, како природно (нпр. ерозијом од поплава), тако и кроз антропогене активности (нпр. канали). Утицаји животне средине и друштвени утицаји предвиђени пројектом претежно су привремене природе и повезани су с грађевинским активностима за ријечне радове и приступом земљишту и за извођење ријечних радова и за шумске активности. Тренутно се предлаже да се све компоненте система раног упозоравања граде на државном земљишту.

Најзначајнији утицаји на животну средину и друштво вјероватно ће се приписати provedби приоритетних интервенција за смањење ризика на локацијама предложеним у оквиру Активности 3.3 (Табела 6).

Постоји низ потенцијалних утицаја повезаних с радовима, укључујући, али не ограничавајући се на потенцијалну ерозију и кретање седимента током падавина и као резултат прашине, што би све могло утицати на квалитет воде, утицаје буке током кориштења камиона и багере, потенцијално истјецање хемикалија и уља и друге потенцијалне утицаје. Грађевинске активности такође би могле резултирати промјенама у способности људи да се крећу унутар локалитета. Такође постоји могућност да грађевинске активности генерирају седимент који може повећати оптерећење муљем током копненог тока у друга окружења.

Велика већина грађевинских радова односи се на изградњу ријечне инфраструктуре. Предвиђа се да ће већина материјала, посебно стијена, доћи из каменолома у близини локалитета. Остали материјали бит ће минимални. Треба размотрити правилно руковање овим материјалом и, гдје је то могуће, рециклирање и поновно кориштење свих локалних материјала.

Предложени радови на ријекама вјероватно неће утицати на важне екосистеме и/или станишта. На ријеке су у прошлости значајно утицале и антропогене активности и догађаји узроковани климом. Нешто обалне вегетације бит ће изгубљено на неким локалитетима; међутим, у склопу радова планирана је и ревегетација.

Све грађевинске и оперативне активности могу изазвати буку. Вибрације које ће ометати оближње становнике и осјетљива станишта вјероватно ће бити узроковане употребом вибрирајуће опреме. Минирање није потребно у овом пројекту. Кориштење механизације или увођење објеката који стварају буку могло би имати негативан учинак на животну средину и становнике ако се њима не управља на одговарајући начин. Детаљни, типични нивои звучне снаге опреме дају савјет о надзору пројекта и смјернице за смањење буке. Потенцијални извори буке током градње могу укључивати:

- тешке грађевинске машине.
- електричне алате и компресоре.
- доставна возила.

Тешке машине и тегљачи могу стварати високе нивое буке унутар и дуж пројектних подручја и рута. Све машине и возила ће се користити у ограниченом периоду, од 07:00 до 17:00 сати.

Мало је вјероватно да ће то утицати на квалитет ваздуха због ограничених емисија издувних гасова из грађевинских возила и машина, као што су постројења за ископ темеља, мијешалице за бетон, цистерне за воду, мале дизалице, дампера, виљушкарни за рад с блоковима и фугитивне емисије из агрегата, прашина из изложеног тла и залихе. Сви утицаји на квалитет ваздуха бит ће у великој мјери локализовани и краткотрајни.

Мало је вјероватно да ће пројект резултирати било каквим значајним ризиком за загађење воде излијевањем уља, масти и горива те других материјала из возила која раде на градилишту. Грађевинска возила могу утицати на квалитет воде незгодама возила (нпр. уља и горива). Иако је мало вјероватно да ће доћи до утицаја као резултат излијевања хемикалија, горива и уља, са овим мазивима треба поступати опрезно и, што је још важније, не треба их

доносити на градилиште. У случају излијевања, морају се подузети сви напори да не уђу у ријечну животну средину.

Пројект има потенцијал за стварање великих количина отпада, иако је мало вјероватно да ће те количине имати утицај на животну средину јер ће опћенито бити мале.

С обзиром на инсталацију опреме, главни утицаји повезани с овом активношћу су инсталација опреме за прикупљање података и потом дистрибуција тих информација у стварном времену, према потреби. Као таква, мало је вјероватно да ће активност имати значајан утицај, иако постоји потенцијал, иако мали, утицаја на животну средину или земљиште током постављања аутоматских записивача.

Пројектом се неће створити привремена и/или трајна станишта за размножавање комараца и/или било којих других штеточина.

1.19 Индиректни утицаји

Мало је вјероватно да ће бити стварних индиректних утицаја повезаних с пројектом када се узму у обзир опћа пажња и одржавање. Прије свега, пројект ће захтијевати довоз материјала и опреме на локације интервенција. Посебну пажњу треба обратити на кретање овог материјала, укључујући организацију испорука како би се смањио број потребних транспортних кретања и, осим тога, како би се смањиоостанак материјала на градилишту дуже вријеме. Сав материјал треба што прије уклонити из ријека како би се уклонили потенцијални утицаји у случају олује или катастрофе.

Мало је вјероватно да ће пројект имати негативне утицаје на хидроенергетске пројекте. Насупрот томе, вјероватно је да ће интервенције имати благотворне утицаје кроз смањење количине седимента који би утицао на било које акумулације.

1.20 Кумулативни утицаји

Предложене ријечне интервенције ће се подузети у четири слива. Постоји ограничена могућност кумулативних утицаја, а то су утицаји на кретање седимента током грађевинских радова. Ти ће утицаји бити привремено ограничени. Супротно томе, активности ће значајно смањити текуће кумулативне утицаје смањењем губитка седимента и ерозије обале током великих поплава.

1.21 Прекогранични утицаји

С обзиром на локације интервенција, мало је вјероватно да ће постојати директни прекогранични утицаји. Међутим, предложене интервенције ће вјероватно имати индиректне прекограничне користи, попут смањене седиментације.

1.22 Потенцијалне користи

Овај пројект ће директно користити најрањивијим дијеловима становништва и имат ће значајне користи за родну равноправност. Поплаве и катастрофе опћенито несразмјерно утјечу на жене. У БиХ постоје значајне родне неједнакости, потицане традиционалним родним улогама. Пројект ће осигурати да су жене примарни актери и стога ће морати бити укључене у одлуке о рјешењима која ће се проводити. Пројект ће стога заштитити локалне заједнице и њихову имовину од климатских катастрофа, с посебном пажњом на жене и друге рањиве групе.

Пројект се бави ризицима од поплава узрокованих климом кроз увођење управљања ризиком од поплава и мјера прилагођавања климатским промјенама. Опћенито, пројект осигурава кључне предности заштите животне средине кроз увођење смањења ризика од катастрофа, прилагођавања климатским промјенама и заштите људи, имовине и животне средине од великих опасности. Дугорочно гледано, пројект ће донијети значајне користи за животну средину повећањем отпорности земље на катастрофе изазване климом и тиме омогућити становништву да боље заштити национална добра, укључујући добра животне средине (земљиште, шуме и земљишне ресурсе).

Додатне користи за животну средину углавном се односе на стратегије прилагођавања засноване на екосистему, као што су садње дуж обале и агрошумарство које ће осигурати функције задржавања воде; регулација хидролошких токова (отјецање из тампонског слоја, инфилтрација тла, прихрањивање подземних вода, одржавање базних токова); ублажавање природних опасности (нпр. превенција поплава, смањење вршног протока, ерозија тла и контрола клизишта); повећана стабилизација корита водотока, што резултира смањеном ерозијом, очувањем станишта и рефорестацијом.

МЈЕРЕ ИЗБЈЕГАВАЊА И УБЛАЖАВАЊА

Постоји низ опција за избегавање и/или ублажавање друштвених утицаја и утицаја животне средине повезаних с предложеним интервенцијама. ЕСМФ садржан у деветом поглављу ЕСАР-а утврђује одговарајуће и свеобухватне мјере ублажавања потенцијалних утицаја активности, посебно у ријечним каналима и шумским активностима. Усклађен с ЕСМФ-ом, пројект вјероватно неће имати значајних утицаја/ризика.

Најприкладнија мјера ублажавања је осигурати да се пројектне активности не одвијају током кишног раздобља које би могло значајно повећати испуштање седимента и ерозију. Сви радови требају бити у складу са Смјерницама за стабилизацију ријечног корита и приобалног подручја којом се не нарушава природа. У свим подручјима је потребно обновити вегетацију што је прије могуће како би се смањила ерозија и губитак седимента.

Прије извођења било које активности, пројект би требао осигурати равноправно судјеловање мушкараца и жена у свим пројектним активностима. Надаље, пројект би требао осигурати процјену података разврстаних по spolu и родну анализу, као и истраживање свих рањивих група.

Сви захтјеви за приступ било којем земљишту треба испунити у потпуности у складу с добровољним уговором о приступу земљишту који треба потписати прије подузимања било каквих активности на приватном земљишту.

УКЉУЧИВАЊЕ АКТЕРА И УЧЕШЋЕ ЈАВНОСТИ

1.23 ЈАВНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ И ПРУЖАЊЕ ИНФОРМАЦИЈА О ПИТАЊИМА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ДРУШТВЕНИМ ПИТАЊИМА

О пројекту се разговарало са широким спектром заинтересираних страна, укључујући релевантне владине одјеле, индустријске групације, невладине организације и припаднике заједнице, а одобриле су га владе Босне и Херцеговине. Консултације на терену обављене су током израде пројекта (као и током ранијих пројеката који ће овим пројектом проширити). Сажетак консултација с актерима налази се у Додатку 7. Приједлога за финансирање. Консултације ће се наставити током цијелог пројекта и припремљен је план укључивања актера (видјети Додатак ВИИ. Комплетног приједлога за финансирање).

УНДП и агенције за воде ће редовито израђивати и објављивати ажуриране информације о пројекту како би заинтересираним актерима пружили информације о статусу пројекта. Ажуриране информације се могу доставити путем разних медија, нпр. штампаних медија, радија, друштвених медија или службених извјештаја. Током пројекта ће постојати јавно доступан телефонски број који ће служити као контакт тачка за упите, изражавање забринутости, притужбе и/или жалбе. Сви упити, забринутост, притужбе и/или жалбе бит ће евидентирани у регистар и о томе ће бити обавијештен одговарајући руководилац. Сав материјал мора бити објављен на енглеском и језицима у употреби у БиХ, како буде одговарало.

Ако се покрене проблем везан за заједницу, сљедеће информације ће бити евидентирани:

- вријеме, датум и природа упита, забринутости, притужби и/или жалби;
- врста комуникације (нпр. телефон, писмо, особни контакт);
- име, контакт адреса и контакт број;
- одговор и истрага подузета у вези с упитом, израженом забринутошћу, притужбом и/или жалбом; и
- подузете радње и име особе која подузима радње.

За неке упите, изражене забринутости, притужбе и/или жалбе може требати дужи период њиховог рјешавања. Подносиатељ(и) притужбе бит ће обавијештени о напретку у рјешавању проблема. Сви упити, изражене забринутости, притужбе и/или жалбе ће се истражити, а подносиатељу притужбе праводобно ће се одговорити. Механизам за рјешавање притужби саставни је дио ЕСАП-а и ЕСМФ-а и користи се за рјешавање свих притужби које се можда неће моћи брзо ријешити.

Именовано особље јединице за управљање пројектом /особље извођача бит ће одговорно за преглед свих упита, забринутости, притужби и/или жалби и осигуравање напретка у рјешавању сваког питања.

1.24 ИНСТРУМЕНТИ ЗАШТИТЕ КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ПРОЈЕКТ

Као што је горе наведено и у СЕСП-у (Додатак 1), потенцијалним утицајима пројекта управљат ће се кроз припрему и provedбу различитих инструмената заштите. Сви инструменти заштите припремљени током provedбе пројекта бит ће вођени овим ЕСАП/ЕСМФ-ом и задовољиће УНДП-ове СЕС захтјеве, као и законске прописе БиХ. Примјењују се сљедећи инструменти заштите:

- Стратешком процјеном утицаја на животну средину и друштвена питања процијенит ће се утицаји планирања кориштења земљишта или измјене политика.
- Израдиће се смјернице за стабилизацију ријечних корита и приобалних подручја на начин којим се не нарушава природа како би се усмјеравао одређени пројект радова на водотоцима.
- Прелиминарна процјена утицаја на животну средину (специфична за локацију) – бит ће provedена за све радове на водотоцима у складу са законима БиХ. Овим процјенама специфичним за локације одредит ће се мјере ублажавања које ће бити кодифициране у дозволама животне средине за поједине локације које ће касније бити интегриране у грађевинске дозволе за поједине локације које издаје надлежно министарство и водну дозволу коју за сваку локацију издаје Агенција за воде.
- Осим тога, прелиминарна процјена утицаја на животну средину на локалитету ријеке Крупе укључиће важеће елементе Акционог плана биодиверзитета према УНДП СЕС 1 како би се осигурало да нема мјерљивих неповољних утицаја на критерије ни вриједности биодиверзитета рамсарског подручја Хутово блато, као ни на еколошке процесе који подржавају те вриједности биодиверзитета и то ће бити учињено чак и ако су потенцијални утицаји пројекта на овај локалитет рангирано као ниски и умјерени).

- Од извођача ће се тражити да у склопу захтјева за издавање дозволе дају изјаву о методи рада. У водним дозволама ће бити наведени сви додатни захтјеви извођача радова (осим оних који су обавезни према горе наведеним плановима).
- Стратешка процјена утицаја на животну средину и друштво – гдје је то прописано законом ради процјене утицаја планирања кориштења земљишта или измјена политика.
- План укључивања актера (Додатак ВИИ. Комплетног приједлога за финансирање)
- Механизам за рјешавање притужби (Додатак ВИИ. Комплетног приједлога за финансирање)
- Гендер акциони план
- Акциони план за спречавање сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања (Додатак 2)

УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ДРУШТВЕНИМ РИЗИЦИМА

У овом одјељку су идентифицирани кључни показатељи животне средине и друштвени показатељи који су идентифицирани за пројект и описани су одговарајући циљеве управљања, потенцијални утицаји, активности контроле и критерији за оцјену провођења заштите животне средине према којима ће се ови показатељи процјењивати (тј. према којима ће се провести њихова ревизија).

Овај одјељак даље се бави потребом за праћењем и извјештавањем о дјелотворности заштите животне средине у циљу описивања успеха и неуспјеха контролних процедура, прављења разлике међу питањима која захтијевају исправке и утврђивања мјера које ће омогућити континуирано побољшање процеса путем којих се управља пројектима.

1.25 СВРХА И ЦИЉЕВИ ОКВИРА УПРАВЉАЊА ПИТАЊИМА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ДРУШТВЕНИМ ПИТАЊИМА

ЕСМФ је управљачки алат који се користи за помоћ у минимизирању утицаја на животну средину и друштво, те успоставити скуп циљева животне средине и друштвених циљева. Како би се осигурало испуњење циљева животне средине и друштвених циљева пројектата, сви они који буду проводили пројект користиће овај ЕСМФ за структурирање и контролу мјера заштите управљања животне средине и друштвеног управљања које су потребне да би се избјегли или ублажили неповољни ефекти за животну средину и заједницу.

Циљеве животне средине и друштвени циљеве пројектата су:

- осигурати систем раног упозорења који осигурава подузимање одговарајућих мјера прије било каквог догађаја.
- смањити утицаје поплава.
- потицати добре праксе управљања кроз планирање, преданост и континуирано побољшање пракси заштите животне средине.
- минимизирати или спријечити онечишћење тла, ваздуха и воде.
- заштитити домаћу флору, фауну и важне екосистеме.
- придржавати се важећих закона, прописа и стандарда за заштиту животне средине.
- осигурати родну равноправност и укљученост у све аспекте пројектата
- примијенити нулту толеранцију на сексуално искориштавање, злостављање и узнемиравање
- усвојити најбоља практично доступна средства за спречавање или минимизирање утицаја на животну средину.
- описати процедуре праћења потребне за утврђивање утицаја на животну средину; и
- дати преглед обавеза особља и извођача Владе БиХ и УНДП-а у погледу обавеза животне средине.

Јединица за управљање пројектом/извођач ће с времена на вријеме ажурирати ЕСМФ у консултацијама са особљем УНДП-а и Владом БиХ како би се унијеле промјене у фази детаљног пројектирања пројектата.

1.26 ПРЕГЛЕД ИНСТИТУЦИОНАЛНИХ АРАНЖМАНА ЗА ОКВИР УПРАВЉАЊА ПИТАЊИМА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ДРУШТВЕНИМ ПИТАЊИМА

Оквир управљања питањима животне средине и друштвеним питањима (ЕСМФ) ће бити оцијењен за сваки потпројект од стране релевантне Агенције за воде и УНДП-а прије подузимања било каквих радова. ЕСМФ утврђује потенцијалне ризике за животну средину и друштвена питања из пројектата и описује стратегије за управљање тим ризицима и

минимизирање непожељних утицаја животне средине и друштвених утицаја. Надаље, ЕСМФ пружа механизам за рјешавање притужби онима који би могли бити погођени пројектима, а који не сматрају да су њихова стајалишта саслушана.

БиХ ће бити одговорна за надзор над ЕСМФ-ом. УНДП ће добити подршку БиХ и осигурат ће да је ЕСМФ адекватан и да се поштује. Јединица за provedбу пројеката ће осигурати правовремено подузимање корективних радњи од стране извођача, према потреби.

1.26.1 Администрација

УНДП ће бити одговоран за ревизију или ажурирање овог документа током рада. Особа којој је документ издан дужна је осигурати да је он ажуриран.

Надзорник градилишта бит ће одговоран за дневне инспекције животне средине на градилишту. УНДП ће унакрсно провјеравати те инспекције подузимањем мјесечних ревизија.

Извођач ће водити и чувати све административне и евиденције животне средине које би укључивале регистар притужби заједно с евиденцијом свих мјера подузетих за ублажавање узрока притужби.

Извођач ће бити одговоран за свакодневну усклађеност с ЕСМФ-ом.

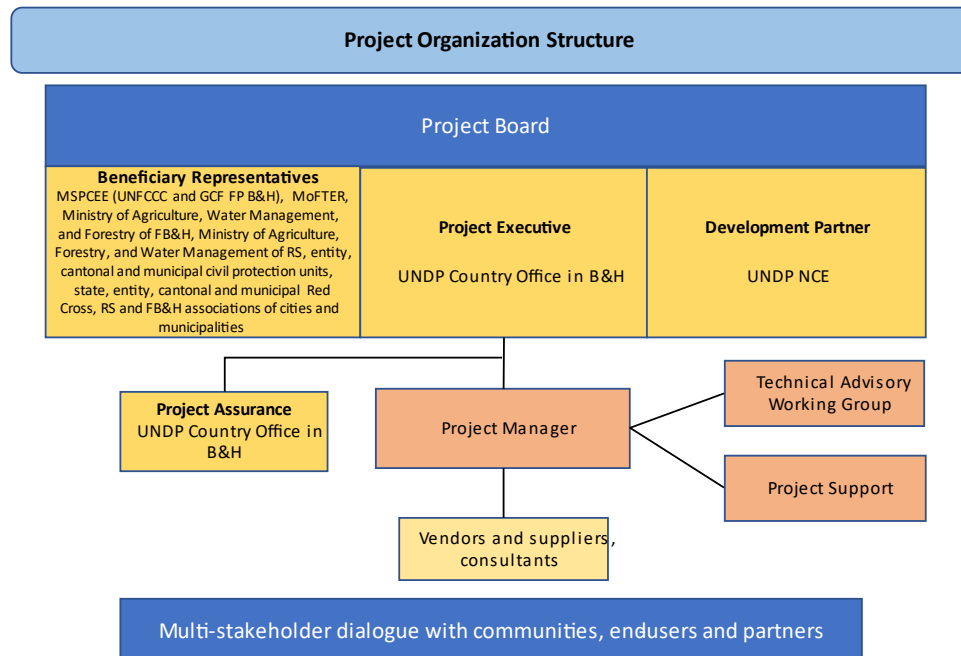
УНДП ће бити provedбена агенција и бит ће одговоран за провођење и усклађеност с ЕСМФ-ом преко партнера с којима сарађује и извођача. ЕСМФ ће бити дио сваке тендерске документације.

Надзорни инжењер/водителј пројекта надзираћ ће извођача, док ће УДНП бити одговоран за питања животне средине и друштвена питања.

1.27 РЕАЛИЗАЦИЈА И РАД

1.27.1 Структура и одговорност опће управе

Свим пројектним активностима (интервенције ГЦФ-а и суфинансиране активности) управљаће се помоћу структуре управљања пројектом која је приказана на Слика 13 **Error! Reference source not found.** Кориштење заједничке структуре управљања пројектом резултат ће побољшаном примјеном заједничких система и приступа, као и омогућити придржавање УНДП СЕС-а. О кључним улогама расправља се у наставку.

Слика 13. Структура организације пројекта

1.27.1.1 Пројектни одбор

Пројектни одбор (ПО) чине сљедеће институције/организације: Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију, Министарство вањске трговине и економских односа Босне и Херцеговине, Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства Федерације БиХ, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске и УНДП. Управни одбор ће бити одговоран за осигурање примјене УНДП СЕС-а на све активности.

1.27.1.2 Јединица за управљање пројектом

Јединица за управљање пројектом, под надзором УНДП-а и контакт тачке БиХ за ГЦФ, водит ће пројект на свакодневној основи у оквиру ограничења које је постави Пројектни одбор. Јединица за управљање пројектом, као и Пројектни одбор, бит ће одговорна за осигуравање да све активности пројекта задовољавају УНДП СЕС (видјети одјељак 1.7). Јединица за управљање пројектом ће обухватити кључне улоге идентифициране у организацијској схеми, посебно водитеља пројекта.

Водитељ пројекта ће водити пројект на дневној бази. Функција водитеља пројекта престат ће када завршни извјештај о финалној евалуацији пројекта и друга документација коју захтијевају ГЦФ и УНДП буду довршени и предани УНДП-у. Водитељ пројекта одговоран је за свакодневно управљање и доношење одлука везаних за пројект. Главна одговорност

водителја пројекта је осигурати да пројект производи резултате наведене у пројектном документу, у складу с потребним стандардом квалитета и унутар наведених временских и трошковних ограничења.

1.27.2 Службеник за мјере заштите и службеници на терену

Службеник за мјере заштите бит ће члан тима за управљање пројектом. Службеник за мјере заштите одговоран је за осигурање да се мјере заштите у оквиру пројекта проводе према одобреним плановима, у складу с УНДП СЕС-ом. Службеник за мјере заштите дјеловат ће као контакт тачка за сва питања повезана са заштитом, укључујући механизам за рјешавање притужби. Службеник за мјере заштите ће блиско сарађивати с теренским службеницима како би осигурао да се потребне мјере заштите проводе и надзиру на локацији (тј. службеник за мјере заштите ће надzirати учинак теренских службеника и давати савјете по потреби). Ревизије локације проводит ће службеник за мјере заштите као начин праћења учинка.

Теренски службеници бит ће одговорни за свакодневну инспекцију и надзор локација. Теренски службеници (такође познати као водни инспектори) бит ће запосленици из водних тијела који имају искуства у раду на терену и провођењу инфраструктурних пројеката, инспекцијском надзору на локацијама, осигуравању provedбе закона и прописа.

1.27.3 Улога и одговорност УНДП-а

УНДП је одговоран ГЦФ-у за провођење овог пројекта. То укључује надзор над извођењем пројекта како би се осигурало да се пројект проводи у складу с договореним стандардима и одредбама. УНДП је одговоран за пружање услуга управљања пројектним циклусом ГЦФ-у које укључују одобрење и почетак пројекта, супервизију и надзор над пројектом те завршетак и евалуацију пројекта. УНДП такође има улогу осигурања пројекта у оквиру Управног одбора пројекта. Улога УНДП-а укључује сљедеће:

- Осигурати надзор над свим питањима која се односе на мјере заштите
- Обавјештавати све актере и носитеље права који су укључени у пројекте финансиране од стране ГЦФ-а или на које они потенцијално утјечу, позитивно или негативно, о УНДП-овом механизму корпоративне одговорности
- Осигурати да су преглед усклађености и механизми пружања одговора актерима оперативни током животног вијека пројекта
- Осигурати да су преглед усклађености и механизми пружања одговора актерима оперативни током животног вијека пројекта
- Осигурати да су преглед усклађености и механизми пружања одговора актерима оперативни током животног вијека пројекта
- Осигурати техничке смјернице о провођењу ЕСМФ-а и административну помоћ при запошљавању и уговарању стручних услуга заштите (према потреби) и пратити усклађеност пројекта с политикама и процедурама ЕСМФ-а и УНДП-а.

1.28 РЕАЛИЗАЦИЈА ПРОЈЕКТА И АДМИНИСТРАЦИЈА

1.28.1 Реализација пројекта

Пројект ће бити реализиран на терену путем релевантног ентитета земље преко његових агенција за воде. Осим тога, очекује се сарадња с локалним вијећима, постојећим невладиним организацијама и локалним заједницама УНДП-а.

1.28.2 Администрација Оквира за управљање питањима животне средине и друштвеним питањима

Као provedбена агенција, УНДП ће бити одговоран за provedбу с ЕСМФ-ом путем организација за испоруку.

ЕСМФ ће бити дио сваке тендерске документације. УНДП ће бити одговоран за ревизију или ажурирање овог документа током рада. Особа којој је документ издан дужна је осигурати да је он ажуриран.

УНДП је одговоран за пружање стручних савјета о питањима животне средине и друштвеним питањима организацијама које проводе пројект (нпр. извођачима и/или невладиним организацијама) и за учинак животне средине и друштвени надзор и извјештавање. УНДП или његов представник процјениће учинак животне средине и друштвени учинак организација које проводе пројект (нпр. извођача) задужених за испоруку сваке компоненте током цијелог пројекта и осигурати усклађеност с ЕСМФ-ом. Током операција организације које проводе пројект бит ће одговорне за провођење ЕСМФ-а. Особље које ради на пројектима одговорно је за спречавање или минимизирање утицаја на животну средину и друштво.

Теренски службеник бит ће одговоран за свакодневни инспекцијски надзор животне средине над локацијом пројекта/градилиштем. УНДП или његов представник провјераваће ове инспекције путем мјесечних ревизија.

Организација испоруке, нпр. извођач, одржаваће и чувати све административне и животне средине евиденције који укључују регистар притужби скупа с евиденцијом свих мјера подузетих за ублажавање узрока притужби.

Организација одговорна за испоруку пројекта одговорна је за свакодневну усклађеност с ЕСМФ-ом.

1.28.3 Процедуре животне средине, планови рада/инструкције специфичне за локацију и активности

Процедуре животне средине описују како се желе постићи циљеви управљања за одређени елемент животне средине. Оне садрже потребне појединости које су специфичне за локацију или активност и потребно их је слиједити у свим грађевинским радовима. Треба издати планове рада и инструкције специфичне за локацију и активности, које су у складу с претходним успјешним радом на сличним пројектима УНДП-а.

1.28.4 Извјештавање о еколошком инциденту

Сви инциденти, укључујући неусклађеност с поступцима ЕСМФ-а, морају се забиљежити путем записника о инцидентима, а детаљи се уносе у регистар. О сваком инциденту који узрокује или има потенцијал узроковати материјалну или озбиљну штету за животну средину, теренски службеник ће обавијестити водитеља пројекта што је прије могуће. Организација која проводи пројект /извођач мора прекинути радове док санација не буде довршена и УНДП не изда одобрење.

1.28.5 Дневне и седмичне контролне листе надзора животне средине инспекцијског надзора

Дневну контролну листу за животну средину треба попуњавати за свако радилиште релевантни службеник на терену и она се води у регистру. Потребно је попунити седмичну контролну листу за животну средину и она ће укључивати референцу на сва питања идентифицирана у дневним контролним листама које попуњавају службеници на терену. Попуњене контролне листе прослиједиће се Агенцији за воде и УНДП-у на преглед и праћење ако се уоче било какви проблеми.

1.28.6 Корективне мјере

Сваку неусклађеност с ЕСМФ-ом потребно је забиљежити у седмичним инспекцијским надзорима и евидентирати у регистар. Овисно о тежини неусклађености, теренски службеник може навести корективну мјеру у седмичном извјештају о инспекцији локације. Ток свих корективних мјера пратит ће се помоћу регистра. О свим неусклађеностима и проблемима с корективним мјерама потребно је обавијестити УНДП.

1.28.7 Преглед и ревизија

Особље УНДП-а и релевантна Агенција за воде требају прегледати ЕСМФ и његове процедуре најмање свака два мјесеца. Циљ прегледа је ажурирати документ како би одражавао знање стечено током реализације пројекта/изградње те како би одражавао нова знања и промијењене стандарде (вриједности) заједнице.

ЕСМФ ће се ревидирати и унијети измјене ако:

- Постоје релевантне промјене услова животне средине или опћеприхваћене праксе заштите животне средине; или
- Ако су утврђени нови или претходно неидентифицирани ризици за животну средину; или
- Информације из метода праћења и надзора над пројектом показују да тренутне мјере контроле захтијевају измјене да би биле дјелотворне; или
- Ако постоје промјене закона о заштити животне средине које су релевантне за пројект; или
- Ако постоји захтјев релевантног регулаторног тијела; или
- Све промјене треба израдити и имплементирати у консултацијама с особљем УНДП-а и релевантном Агенцијом за воде. Када се изврши ажурирање, сво особље на локацији мора бити упознато с ревизијом што је прије могуће, нпр. путем информативног састанка или писмене обавијести.

1.29 ОБУКА

Организације задужене за реализацију су одговорне за осигуравање успостављања система како би релевантни запосленици, извођачи и други радници били свјесни услова животне средине и друштвених услова изградње, укључујући ЕСМФ.

Сво пројектно особље ће присуствовати уводној обуци који покрива здравствене, сигурносне, услове животне средине и културолошке услове.

Сви радници који се баве било којом активношћу која би могла узроковати озбиљну штету животной средини (нпр. руковање опасним материјалима) проћи ће обуку о заштити животне средине у вези са појединачним задацима.

КОМУНИКАЦИЈА

1.30 ЈАВНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ И ПРУЖАЊЕ ИНФОРМАЦИЈА О ПИТАЊИМА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ДРУШТВЕНИМ ПИТАЊИМА

ЕСМФ обухвата јавне консултације у склопу плана ангажирања актера. О пројекту се разговарало са широким спектром заинтересираних страна, укључујући релевантне владине одјеле, индустријске групације, невладине организације и појединачне припаднике заједнице, а одобрила га је Влада Босне и Херцеговине. Опсежне консултације на терену обављене су током израде пројекта (као и током ранијих пројеката који ће овим пројектом проширити) и очекује се наставак консултација са свим погођеним заједницама. Предвиђа се да ће на основу потреба заједница пројекти бити у потпуности прихваћени.

УНДП и надлежне агенције за воде ће редовито израђивати и објављивати ажуриране информације о пројекту како би заинтересираним актерима пружили информације о статусу пројекта. Ажуриране информације се могу доставити путем разних медија, нпр. штампаних медија, радија, друштвених медија или службених извјештаја. Осим ажурирања пројекта, резултати пројекта такође ће укључивати алате за управљање знањем и учење, као што су успостава *онлине* банке знања, кафеа знања и надградња ГеоПортала који је развијен у оквиру пројекта Врбас. Они јавности пружају већи приступ партиципативном управљању ризику од поплава и стога боље разумијевање пројекта.

Током пројекта ће постојати јавно доступан телефонски број који ће служити као контакт тачка за упите, изражавање забринутости, притужбе и/или жалбе. Сви упити, забринутост, притужбе и/или жалбе бит ће евидентирани у регистар и о томе ће бити обавијештен одговарајући руководилац. Сав материјал мора бити објављен на енглеском и језицима у употреби у БиХ, како буде одговарало.

Ако се покрене проблем везан за заједницу, сљедеће информације ће бити евидентирани:

- вријеме, датум и природа упита, забринутости, притужби и/или жалби;
- врста комуникације (нпр. телефон, писмо, особни контакт);
- име, контакт адреса и контакт број;
- одговор и истрага подузета у вези с упитом, израженом забринутошћу, притужбом и/или жалбом; и
- подузете радње и име особе која подузима радње.

Неки упити, изражене забринутости, притужбе и/или жалбе могу захтијевати дужи период рјешавања. Подносиатељ(и) притужбе бит ће обавијештени о напретку у рјешавању проблема. Сви упити, изражене забринутости, притужбе и/или жалбе ће се истражити, а подносиатељу притужбе праводобно ће се одговорити. Механизам за рјешавање притужби саставни је дио ЕСМФ-а и користи се за рјешавање свих притужби које се можда неће моћи брзо ријешити.

Именовано особље јединице за управљање пројектом /особље извођача бит ће одговорно за преглед свих упита, забринутости, притужби и/или жалби и осигуравање напретка у рјешавању сваког питања.

1.31 РЕГИСТАР ПРИТУЖБИ И МЕХАНИЗАМ РЈЕШАВАЊА ЖАЛБИ

Током фазе изградње и provedбе било којег пројекта, пројектне активности могу негативно утицати на особу или групу људи, директно или индиректно. Жалбе се могу односити на друштвена питања, као што су критерији прихватљивости и права, прекид услуга, привремени или трајни губитак средстава за живот и друга друштвена и културна питања. Жалбе се такође могу односити на питања заштите животне средине, као што је прекомјерно стварање прашине, оштећења инфраструктуре због вибрација повезаних с градњом или пријезова сировина, буке, прометних загушења, смањења квалитета или количине приватних/јавних површинских/подземних водних ресурса у току санације наводњавања, штете у вртovima и на пољопривредном земљишту итд.

Ако дође до такве ситуације, мора постојати механизам путем којег погођене стране могу пријатељски ријешити такве проблеме с пројектним особљем на ефикасан, непристрасан, транспарентан, правовремен и исплатив начин. Како би се постигао овај циљ, механизам за рјешавање жалби укључен је у ЕСМФ за овај пројект.

Пројект омогућава онима који имају притужбу или који сматрају да су угрожени пројектом могу изразити своју забринутост, притужбе и/или жалбе путем одговарајућег поступка. Регистар притужби и механизам за рјешавање жалби наведени у овом ЕСМФ-у користит ће се као дио

пројекта и пружиће приступачан, брз, правичан и дјелотворан одговор заинтересираним актерима, посебно било којој рањивој групи која често нема приступ формалним правним режимима.

Препознајући да се многе притужбе могу одмах ријешити, регистар притужби и механизам за рјешавање жалби који су наведени у овом ЕСМФ-у потичу обострано прихватљиво рјешавање проблема чим се појаве. Регистар притужби и механизам за рјешавање жалби наведен у овом ЕСМФ-у осмишљен је тако да:

- a. буде легитиман процес који омогућује изградњу повјерења између група актера и гарантира актерима да ће оно што их брине бити процијењено на праведан и транспарентан начин;
- b. омогући једноставан и поједностављен приступ регистру притужби и механизму за рјешавање жалби свим актерима и пружи одговарајућу помоћ онима који су се можда суочили с препрекама у прошлости како би могли изразити своју забринутост;
- c. пружи јасне и познате процедуре за сваку фазу поступка у оквиру механизма за рјешавање жалби и јасно објасни врсте исхода доступних особама појединачно и групама;
- d. осигура једнако поступање према свим угроженим особама и групама путем досљедног, формалног приступа који је правичан, информираан и уважава забринутост, притужбе и/или жалбе;
- e. осигура транспарентан приступ, обавјештавајући сваког угроженог појединца/групу о напретку поступка по њиховој притужби, информацијама које су кориштене при оцјени њихове притужбе и информацијама о механизмима који ће се користити за њено рјешавање; и
- f. омогући континуирано учење и побољшање механизма за рјешавање жалби. Кроз сталну процјену, учењем се може смањити број потенцијалних притужби и жалби.

Критерији прихватљивости за механизам за рјешавање жалби укључују:

- a. Перципирани негативни економски, друштвени утицај и утицај животне средине на особу и/или групу или забринутост због могућности изазивања утицаја;
- b. Јасно одређена врста утицаја која се догодила или се може догодити; и објашњење како је пројект изазвао или може изазвати такав утицај; и
- c. Појединачно и/или групно подношење притужбе и/или жалбе је под утицајем или постоји ризик да ће бити под утицајем; или особа и/или група која подноси притужбу и/или жалбу показује да има овлаштење од особе и/или групе која је под утицајем или би могла бити под утицајем да заступају њихове интересе.

Локалне заједнице и други заинтересирани актери могу поднијети жалбу/притужбу било када УНДП-у и/или Агенцији за воде. Погођене локалне заједнице требале би бити обавијештене о одредбама ЕСМФ-а, укључујући његов механизам за рјешавање жалби и начин подношења притужбе.

1.31.1 Регистар притужби

Ако се покрене проблем цијеле заједнице, слједеће информације ће бити евидентирани:

Регистар притужби успоставиће се као дио пројекта како би се евидентирала сва питања која је заједница изразила током изградње. УНДП ће о свакој притужби бити обавијештен у року од 24 сата откад је за примио притужбу. Притужба ће бити скенирана. Након скенирања, притужбе у вези с коруптивним праксама бит ће прослијеђене УНДП-у на коментар и/или савјет.

Кад год је то могуће, пројектни тим настојаће ријешити притужбу што је прије могуће и на тај начин избјећи ескалацију проблема. Међутим, ако се притужба не може одмах ријешити, тада мора доћи до ескалације.

Сажета листа за примљених притужби и њихово рјешавање мора бити објављена у извјештају који се израђује сваких шест мјесеци.

1.31.2 Механизам за рјешавање жалби

Механизам за рјешавање жалби осмишљен је као механизам за рјешавање проблема уз добровољно уложене напоре у доброј вјери. Механизам за рјешавање жалби није замјена за правни поступак. Механизмом за рјешавање жалби ће се, колико је то практично могуће, покушати ријешити притужбе и/или жалбе под условима који су узајамно прихватљиви за све стране. Приликом подношења притужбе и/или жалбе, све стране увијек морају дјеловати у доброј вјери и не смију покушавати одгодити и/или спријечити било које обострано прихватљиво рјешење.

Како би се осигурала несметана provedба Пројекта те правовремено и дјелотворно рјешавање проблема који се могу појавити током његове provedбе, успостављен је снажан механизам за рјешавање жалби који ће пројектним тијелима омогућити да рјешавају жалбе актера Пројекта.

Све притужбе и/или жалбе у вези са друштвеним и еколошким питањима могу се запримити усмено (заприма их особље на терену), телефоном, могу се ставити у претинац за притужбе или доставити писмено УНДП-у, надлежној Агенцији за воде или извођачу грађевинских радова. Кључни дио механизма за рјешавање жалби је захтјев да УНДП/Јединица за управљање пројектом и извођач грађевинских радова воде регистар притужби и/или жалби запримљених у одговарајућим уредима на локацијама пројекта. Према свим подносиоцима притужби поступаће се с поштовањем, пристојно и сензибилно. УНДП/Агенција за воде/Јединица за управљање пројектом и извођач грађевинских радова требали би подузети све могуће напоре како би ријешили питања наведена у притужби и/или жалби у оквиру своје надлежности. Међутим, могу постојати одређени проблеми који су сложенији и не могу се ријешити путем механизмима на нивоу пројекта. Такве жалбе бит ће прослијеђене Одбору за рјешавање жалби. Агенције за воде су одговорне за рјешавање ових проблема кроз комплетан / робустан процес.

Механизам за рјешавање жалби осмишљен је како би се осигурало да особа и/или група нису финансијски погођени поступком подношења притужбе и/или жалбе. Механизам за рјешавање жалби покрит ће све разумне трошкове ангажирања одговарајуће квалифициране особе за помоћ у припреми легитимне притужбе и/или жалбе. Ако се сматра да притужба и/или жалба нису прихватљиви, механизам за рјешавање жалби неће покрити те трошкове.

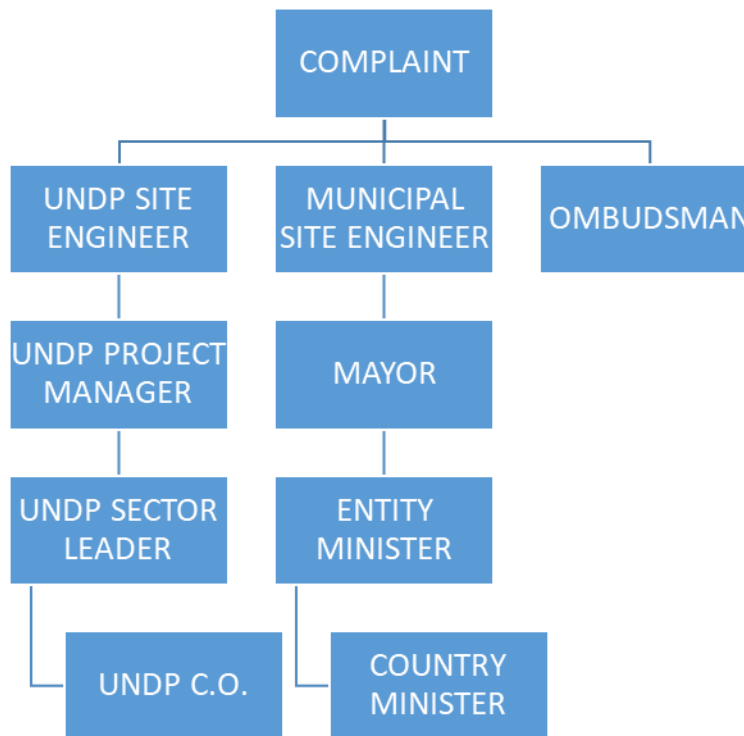
Заједнице које су погођене или ће вјероватно бити погођене пројектом требају бити обавијештене о механизму пројекта за рјешавање жалби, као и о неовисним механизмима које осигуравају УНДП и ГЦФ (види текст ниже) што је прије могуће приликом укључивања актера. Информације о механизму за рјешавање жалби и о томе како поднијети притужбу и/или жалбу морају бити дане у разумљивом формату и на разумљивим језицима. Кључне информације о рјешавању жалби, попут начина подношења притужбе, требају бити постављене на истакнута мјеста за информирање кључних актера.

Службеник за заштитне мјере у Јединици за управљање пројектом бит ће одређен као кључни службеник задужен за механизам за рјешавање жалби. Опис послова за ова радна мјеста (с повременим измјенама и допунама) садржаваће сљедеће кључне послове:

- a. Координација формирања одбора за рјешавање жалби прије почетка изградње ради рјешавања проблема;
- b. дјеловање као контакт тачка у Јединици за управљање пројектом за питања рјешавања жалби и олакшавање рјешавања проблема у Јединици за управљање пројектом;
- c. изградња свијести о механизму за рјешавање жалби међу свим актерима кроз кампање подизања јавне свијести;
- d. помоћ у рјешавању свих жалби путем координације са заинтересираним странама;
- e. чување информација о жалбама и рјешењима;

- f. праћење активности агенција за воде по питањима рјешавања жалби; и
- g. припрема информација о постигнутом напретку за мјесечне/tromјесечне извјештаје.

Израђена је вишеслојна структура механизма за рјешавање свих притужби и/или жалби у оквиру пројекта (Слика 14).

Слика 14. Вишеслојни механизам за рјешавање притужби

Механизам за рјешавање жалби на првом нивоу укључује зајимање притужбе и/или жалбе на локацији пројекта и/или на нивоу начелника општине. Заинтересирани стране су обавијештене о разним пунктовима на којима се подноси притужби и/или жалби (ако их има), а Јединица за управљање пројектом редовно прикупља притужбе и/или жалбе са ових пунктова и евидентира их. Након тога слиједи координација са заинтересираним особама ради рјешавања жалби. Именовани службеник за заштитне мјере у Јединици за управљање пројектом ће координирати активности на нивоу одговарајућег дистрикта ради рјешавања жалби и дјеловаће као контакт тачка у том погледу. Овлаштени службеник за заједницу испред локалне самоуправе или у одсуству службеника за развој заједнице, сваки службеник коме је дана надлежност координираће се с руководиоцем за заштиту и родна питања у Јединици за управљање пројектом и релевантном Агенцијом за воде рјешавање жалби. Именовани службеник локалне самоуправе ће проћи кроз довољну обуку о поступку рјешавања жалби како би наставио водити такве системе у будућности.

Жалба се може изразити усмено (особљу на терену), телефоном, ставити у кутију за притужбе или писмено УНДП-у, Агенцији за воде или Извођачу радова. Подносиоци притужбе могу посебно контактирати службеника за заштитне мјере и затражити повјерљивост ако страхују од одмазде. У случајевима када се тражи повјерљивост (тј. да се не открива идентитет подносиоца жалбе УНДП-у, Агенцији за воде и/или Извођачу радова). У овим случајевима, службеник за заштитне мјере ће размотрити притужбу и/или жалбу, разговарати о њој са подносиоцем и одредити како најбоље ангажирати субјекте који извршавају пројект уз очување повјерљивости подносиоца притужбе.

Чим се заприми притужба и/или жалба, службеник за заштитне мјере издаје потврду. Службеник за развој заједнице који заприма притужбу и/или жалбу треба покушати добити релевантне основне информације у вези са жалбом и њеним подносиоцем и одмах ће обавијестити службеника за заштитне мјере у Јединици за управљање пројектом.

Јединица за управљање пројектом ће водити регистар жалби/притужби на нивоу локалне управе. Вођење евиденције прикупљене од релевантних тијела је у надлежности Јединице за управљање пројектом.

Након што изврши упис притужбе и/или жалбе, службеник за заштитне мјере ће детаљно проучити притужбу и/или жалбу и исту прослиједити надлежном службенику скупа с роком за одговор и рјешење. У случају да се притужба односи на родно засновано насиље/сексуално искориштавање, злостављање и узнемиравање, службеник за заштитне мјере ће савјетовати именовану контакт особу за сексуално искориштавање, злостављање и узнемиравање која ће потом помоћи жртви да приступи пружатељима услуга жртвама родно заснованог насиља. Именована контакт особа за сексуално искориштавање, злостављање и узнемиравање у оквиру механизма за рјешавање жалби ће бити савјетник УНДП-а БиХ за родна питања која је стално запослена на пуно радно вријеме и тренутно надгледа све родне аспекте пројекта УНДП-а у БиХ. Што се тиче осталих притужби, службеник за заштитне мјере ће одржавати састанке с погођеним особама/подносиоцима притужби и затим покушати пронаћи рјешење за запримљену притужбу и/или жалбу. По потреби ће се одржати састанци са погођеним особама/подносиоцима притужбе и надлежним службеником како би се пронашло рјешење проблема и израдили планови за рјешавање притужбе. Расправе на састанцима и донесене одлуке се снимају. Сви састанци у вези с механизмом за рјешавање притужби, укључујући састанке Одбора за рјешавање притужби, морају се снимати. Службеник за заштитне мјере за механизам за рјешавање притужби бит ће активно укључен у све активности.

Рјешење на првом нивоу обично ће бити завршено у року од 15 радних дана, а подносиоци притужбе и/или жалбе ће бити обавијештени о предложеном одговору путем обрасца за достављање информација о одговору. Процес рјешавања треба да буде у складу са захтјевима механизма за рјешавање жалби у смислу да, колико је то изводљиво, треба да буде неформалан са свим странама које дјелују у доброј вјери. Надаље, механизам за рјешавање жалби треба, колико је то изводљиво, постићи обострано прихватљиве исходе за све стране.

Уколико жалба не буде ријешена у овом року на задовољство њеног подносиоца, жалба ће бити прослијеђена на сљедећи ниво механизма за рјешавање жалби. Ако службеник за заштитне мјере и и родну равноправност сматра да се у наредних пет радних дана могу пронаћи одговарајућа рјешења, службеник може одлучити да се питање задржи на првом нивоу тако што ће о томе обавијестити подносиоца жалбе. Међутим, ако подносилац жалбе затражи да се његова жалба одмах упутити на сљедећи ниво, ствар се мора упутити на сљедећи ниво. У сваком случају, ако се питање не ријешити у року од 20 радних дана, ствар се упућује на сљедећи ниво.

Било какву жалбу у вези с корупцијом или било каквом неетичком праксом треба одмах упутити Тужитељству Босне и Херцеговине и Уреду за ревизију и истраге УНДП-а у New Yorku.

Одбор за рјешавање притужби формирана на ентитетском нивоу рјешавао би притужбе на другом нивоу.

Службеник за заштитне мјере из Јединице за управљање пројектом ће координирати са одговарајућом ентитетском владом у успостављању ових одбора за сваки ентитет и издати потребна циркуларна писма у том погледу како би се они могли сазвати кад год је то потребно.

Задаци Одбора за рјешавање жалби су:

- a. пружање подршке погођеним особама у рјешавању њихових проблема;

- b. давање приоритета притужбама и њихово рјешавање што је прије могуће;
- c. достављање информација Јединици за управљање пројектом и УНДП-у о тешким случајевима што је прије могуће;
- d. координација са оштећеном особом/групом и исхођење правилних и правовремених информација о разрађеном рјешењу за њену притужбу; и
- e. анализа уобичајених притужби и савјетовање Јединице за управљање пројектом, управног одбора на државном и нижим нивоима о корективним мјерама како би се избјегле даље појаве.

Одбор за рјешавање притужби ће одржавати неопходне састанке са оштећеном страном/подносиоцем притужбе и надлежним службеником и покушати пронаћи рјешење прихватљиво на свим нивоима. Одбор за рјешавање притужби води записник са састанка.

Одбор за рјешавање жалби ће формално доставити предложене одговоре подносиоцу жалбе. Ако је подносилац жалбе задовољан предложеним одговором, одговор ће се провести и предмет ће бити затворен. У случајевима када је предложени одговор незадовољавајући за подносиоца жалбе, Одбор за рјешавање жалби може одлучити да ревидира предложени одговор како би ријешили преостале забринутости подносиоца жалбе или указао подносиоцу жалбе да Одбор за рјешавање жалби сматра да ниједан други одговор није изведив. Подносилац жалбе може одлучити да тражи заштиту судским или другим путем ако није задовољан одлукама са три нивоа механизма за рјешавање жалби.

Поред механизма за рјешавање жалби на нивоу пројекта и на националном нивоу, подносиоци жалби имају могућност приступа УНДП-овом механизму одговорности, с функцијама усклађивања и жалбе. Јединица за усклађеност са друштвеним прописима и прописима животне средине истражује наводе да се стандарди УНДП-а, процедура скрининга или друге друштвене и еколошке обавезе УНДП-а не проводе на адекватан начин, те да може нанјети штету људима или животној средини. Јединица за социјалну и еколошку усклађеност смјештена је у Уреду за ревизију и истраге, а њом управља главни службеник за усклађеност. Преглед усклађености доступан је свакој заједници или особи која је забринута око утицаја програма или пројекта УНДП-а. Јединица за усклађеност са друштвеним и еколошким прописима је надлежна за вођење независне и непристрасне истраге у вези са ваљаним захтјевима људи на локалном нивоу и да јавно извјештава о својим налазима и препорукама.

Механизам за одговор заинтересираних страна нуди локално погођеним људима прилику да раде с другим заинтересираним странама на рјешавању забринутости, притужби и/или жалби у вези са друштвеним утицајем и утицајем животне средине пројекта УНДП-а. Механизам за одговор заинтересираних страна има за циљ да допуни проактивно ангажирање заинтересираних страна које се захтијева од УНДП-а и његових имплементационих партнера током читавог пројектног циклуса. Заједнице и појединци могу затражити процес механизма за одговор заинтересираних страна када су користили стандардне канале за управљање пројектом и осигурање квалитета и нису задовољни одговором (у овом случају механизам за рјешавање жалби на нивоу пројекта). Када се поднесе важећи захтјев механизма за одговор заинтересираних страна, контакт тачке УНДП-а на нивоу земље, регије и сједишта ће радити са заинтересираним странама и имплементационим партнерима на разматрању и рјешавању проблема. За више детаља види www.ундп.орг/сецу-срм. Релевантни образац је приложен на крају ЕСМФ-а.

ГЦФ такође има свој независни механизам за рјешавање притужби (ИРМ) који се бави притужбама људи који вјерују да су или могу бити негативно погођени пројектима или програмима које финансира ГЦФ. У случају притужби везаних за аутохтоне народе, стручњак за аутохтоне народе испред ГЦФ-а је такође доступан. Додатне информације и линкови за подношење притужби се могу наћи на: [хттпс://ирм.греенклимате.фунд/](http://ирм.греенклимате.фунд/)

КЉУЧНИ ПОКАЗАТЕЉ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ДРУШТВЕНИ ПОКАЗАТЕЉИ

У овом дијелу су приказани кључни показатељи животне средине и друштвени показатељи који су идентифицирани за пројект, као и одговарајући циљеви управљања, потенцијални утицаји, контролне активности и критерији учинка животне средине према којима ће се ови показатељи оцјењивати (тј. ревидирати).

У овом дијелу даље се говори о потреби за праћењем и извјештавањем о учинку животне средине с циљем извјештавања о успјеху и неуспјеху контролних процедура, разликовања питања која захтијевају корекције и идентифицирања мјера које ће омогућити континуирано побољшање процеса којима се управља пројектима.

1.32 ПОВРШИНСКЕ ВОДЕ

1.32.1 Критерији учинка

За изградњу пројекта постављају се слједећи критерији учинка:

- нема значајног смањења квалитета воде као резултат грађевинских и оперативних активности;
- квалитет воде мора бити у складу са свим условим одобрења које су одредили УНДП, Агенција за воде и/или друге владине институције или у недостатку таквих услова, мора слиједити методологију „без погоршања квалитета“; и
- ефикасна имплементација Смјерница за стабилизацију ријечног корита и приобалних подручја којом се не нарушава природа.

1.32.2 Мониторинг

Важно је имати воду оног квалитета који одговара сврси. Квалитет воде може утицати на раст биљака, здравље стоке, квалитет тла, пољопривредну опрему и домаћу употребу. Квалитет извора воде је такође промјенљив овисно о временским приликама и вањским инпутима.

Испаравање повећава концентрацију соли док се испирањем разрјеђују соли, али се могу повећати седимент и гнојива, те отјецање стајског гнојива или хранљивих твари. Мониторинг треба радити редовно и чешће љети или у периодима дуготрајног стреса влаге.

Табела 7. даје преглед потребног мониторинга.

Важно је имати воду оног квалитета који одговара сврси. Квалитет воде може утицати на раст биљака, здравље стоке, квалитет тла, пољопривредну опрему и домаћу употребу. Квалитет извора воде је такође промјенљив овисно о временским приликама и вањским инпутима.

Испаравање повећава концентрацију соли док се испирањем разрјеђују соли, али се могу повећати седимент и гнојива, те отјецање стајског гнојива или хранљивих твари. Мониторинг треба радити редовно и чешће љети или у периодима дуготрајног стреса влаге.

1.32.3 Извјештавање

Сви резултати праћења квалитета воде и/или инциденти ће бити приказани у табели и о њима ће се извјештавати како је наведено у ЕСМФ-у. Агенција за воде мора бити одмах обавјештена у случају било какве сумње на материјалну или озбиљну штету по животну средину или у случају прекорачења утврђеног нивоа квалитета воде.

Табела 7. Мјере управљања квалитетом воде

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг и извјештавање
W1: Повишене суспендиране чврсте твари и други загађивачи у системима површинских вода.	W1.1: Развити и имплементирати Смјернице за стабилизацију ријечног корита и обалних подручја којом се не нарушава природа, која ће, између осталог, бити инспирирана најбољим приступима у класи предложеним у Смјерницама ЕК и добрим праксама за интегрирано управљање седиментом у контексту Оквирне директиве о водама и другом додатном материјалу о добрим праксама, као што су швицарске технике стабилизације канала које укључују преобликовање канала, уградњу громада или камених конструкција за скретање тока или стварање степенстих базена за расипање енергије и смањење ерозије.	Прије земљаних радова	Службеник на терену	Иницијално постављање, а затим по потреби уз извјештавање према Влади БиХ и УНДП-у
	W1.2: Одређена подручја за складиштење горива, уља, хемикалија или других опасних течности требају имати збијене непропусне основе и бити окружена заштитним насипом како би се спријечило пролијевање. Допуњавање горива вршити у подручјима удаљеним од водоводних система.	Комплетна фаза изградње и рада	Комплетно особље	Седмично уз извјештавање према Агенцији и УНДП-у
	W1.4: Планирати радове у фазама како би се осигурало да се поремећена подручја ревегетирају и стабилизирају прогресивно и што је прије могуће након завршетка радова.	Избјегавати велике земљане радове током влажне сезоне	Службеник на терену и Агенција за воде	Вођење евиденције
	W1.5: Грађевински материјал се неће складиштити у близини воденог окружења који може омогућити испуштање у животну средину. Грађевинска опрема ће бити уклоњена из близине воденог окружења на крају	Комплетна фаза изградње и рада	Службеник на терену	Вођење дневне евиденције

сваког радног дана или ако се предвиђају обилне падавине.

W1.6: Потребно је пратити квалитет воде у површинским токовима узводно и низводно од радилишта. У току изградње

Агенција за Вођење воде евиденције

W2: Радови унутар водотока.

W2.1: Сви радови морају бити одобрени од стране надлежног министарства и Агенције за воде. Прије изградње

Агенција за Вођење воде евиденције

1.33 ЕРОЗИЈА, ОДВОДЊАВАЊЕ И КОНТРОЛА СЕДИМЕНТА

1.33.1 Основне информације

Ерозија тла овиси о неколико параметара, као што су тип тла, нагиб, вегетација, природа топографије и интензитет падавина. Губитак стабилности тла и ерозија тла могу настати због уклањања вегетацијског покривача, те бројних грађевинских активности. Може узроковати губитак плодности тла и изазвати нестабилност падина. Припрема земљишта за пројект би могла резултирати блокадом или измјеном природних праваца тока, што би изазвало промјене у обрасцима одводњавања у том подручју. Дјелотворне и ефикасне мјере ублажавања могу не само смањити већ и побољшати услове у односу на постојеће.

Падавине могу имати значајан утицај на способност управљања утицајима на животну средину, посебно у смислу управљања одводњавањем, ерозијом и седиментацијом. Стога активности које укључују значајно нарушавање тла или рад са дренажним водовима и пловним путевима треба планирати тако да се подуму током најсушнијих мјесеци. Такође је важно осигурати да сви потребни механизми за контролу ерозије и седимента постоје прије почетка кишне сезоне.

Активности које могу изазвати ерозију треба подузети имајући на уму вјероватне временске услове.

1.33.2 Критерији учинка

За пројекте су постављени следећи критерији учинка:

- a) нема накопљања седимента у воденој средини и/или у површинским и/или подземним водама као резултат грађевинских и оперативних активности;
- b) нема деградације квалитета воде на или изван локације свих пројеката;
- c) сва вода која излази са локације пројекта и/или у системе подземних вода треба да прође кроз најбољу праксу контроле ерозије, дренаже и седимента; и
- d) ефикасну имплементацију Смјерница за стабилизацију корита ријеке и приобалних подручја којом се не нарушава природа.

Праћењем мјера управљања утврђених у ЕСМФ-у, грађевинске и оперативне активности пројеката неће имати значајан утицај због седиментације на ширем подручју.

1.33.3 Мониторинг

За пројекте је развијен стандардизирани програм праћења контроле седимента (Табела 8). Програм је подложен ревизији и ажурирању најмање свака два мјесеца од датума издавања. Од теренског службеника ће се тражити да:

- a. проводи инспекције на локацији на седмичној бази или након падавина већих од 20 мм у периоду од 24 сата;
- b. изради контролну листу специфичну за локацију за документирање неусклађености са овим ЕСМФ-ом или примјењивим Смјерницама за стабилизацију ријечног корита и приобалних подручја којом се не нарушава природа; и
- c. извјестити о резултатима инспекција и/или тестирања квалитета воде и осигурати да се сви проблеми повезани с пропустима у контроли брзо отклоне и да се успоставе процеси како би се осигурало да се слични пропусти не понове.

1.33.4 Извјештавање

Сви резултати мониторинга контроле седимента и ерозије и/или инциденти ће бити приказани у табели и извјештаји како је наведено у ЕСМФ-у. УНДП мора бити одмах обавјештен у случају било какве сумње на материјалну штету или озбиљну штету по животну средину или ако се прекорачи утврђени ниво у погледу контроле ерозије и седимента.

Табела 8. Мјере контроле ерозије, одводњавања и седимента

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг и извјештавање
Е1: Губитак земљишног материјала и таложење у системима површинских и/или подземних вода са локације због земљаних радова	Е1.1: Израдити и имплементирати Смјернице за стабилизацију ријечног корита и приобалних подручја којом се не нарушава природа за све површинске радове, обалоутврде и радове на ископима, пријелазе преко водног добра и путеве оборинских вода.	Прије фазе изградње	Комплетно особље	Вођење евиденције
	Е1.2: Осигурати да су уређаји за контролу ерозије и седимента инсталирани, прегледани и одржавани према потреби.	Фаза изградње	Комплетно особље	Вођење евиденције
	Е1.3: Распоредити/етапирати радове како би се у сваком тренутку свели на минимум очишћене површине и изложено тло.	Прије и у току изградње	Службеник на терену	Вођење евиденције
	Е1.4: Укључити дизајн и локацију привремених и трајних мјера за контролу ерозије, дренаже и седимента за сва изложена подручја и дренажне водове. Они ће се имплементирати прије извођења активности које претходе изградњи и остат ће на локацији током радова	Прије и у току изградње	Службеник на терену	Вођење евиденције
	Е1.5: Заказати/етапирати предложене радове како би се осигурало да се веће нарушавање вегетације и земљани радови изводе у периодима нижих нивоа падавина и брзине вјетра.	Прије и у току изградње	Службеник на терену	Вођење евиденције
	Е1.6: Скинути и ускладиштити горњи слој земље за употребу током ревегетације и/или вратити уклоњену земљу на пољопривредно земљиште.	Прије и у току изградње	Службеник на терену	Вођење евиденције
	Е1.7: Заказати/етапирати радове ради минимизирања трајања складиштења површинског материјала.	У току изградње	Комплетно особље	Вођење евиденције

Додатак VI (б) – Извјештај о процјени утицаја на животну средину и друштво

Приједлог за финансирање средствима Зеленог климатског фонда

Вегетирати залихе ако је потребно складиштење на дуже периоде.

E1.8: Лоцирати подручја залиха даље од дренажних путева, водених путева и осјетљивих локација.

Прије и у току изградње

Службеник на терену

Вођење евиденције

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг и извјештавање
E1: Губитак земљишног материјала и таложење у системе површинских и/или подземних вода са локације због земљаних радова	E1.9: Дизајнирати мјере управљања атмосферским водама како би се смањиле брзине протока и избјегло концентрирање отјецања.	Прије и у току изградње	Службеник на терену	Вођење евиденције
	E1.10: Укључити контролне бране у дренажне водове гдје је потребно да би се смањила брзина протока и обезбиједила одређена филтрација седимента. Редовно прегледати и одржавати контролне бране.	Прије и у току изградње	Службеник на терену	Вођење евиденције
	E1.11: Малчирање ће се користити као облик контроле ерозије и седимента, а када се користи на било којим падинама (зависно од одабира локације), укључити додатну ограду од седимента током великих падавина.	У току изградње	Комплетно особље	Вођење евиденције
	E1.12: Насипи се користе или унутар водотока или око осјетљиве/опасне робе по потреби.	У току изградње	Комплетно особље	Вођење евиденције
	E1.13: Затрављене тампон траке морају бити уграђене тамо гдје је то потребно током изградње како би се смањила брзина воде.	У току изградње	Службеник на терену	Вођење евиденције
E1.14: Ограде од муља или сличне конструкције које се постављају ради заштите од повећаног оптерећења седиментом.	У току изградње	Извођачи	Вођење евиденције	

E1.15: Вишак седимента у свим структурама за контролу ерозије и седимента (нпр. седиментни базени, контролне бране) мора се уклонити када је то потребно како би се омогућио адекватан капацитет задржавања.

У току изградње

Извођачи

Вођење евиденције

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Одговорност	Мониторинг и извјештавање
E2: Контаминација тла	E2.1: Ако је контаминација откривена или постоји сумња (изван отисака пројекта), подузети прелиминарну истрагу контаминације на локацији у фази 1. Извођач радова треба да обустави радове ако се наиђе на претходно неидентифицирану контаминацију и активира процедуре управљања и добије савјет/дозволе/одобрење (по потреби).	Фаза изградње	Комплетно особље	Свакодневно и вођење евиденције
	E2.2: Придржавање најбоље праксе за уклањање и одлагање контаминираниог тла/материјала са локације (ако је потребно), укључујући контаминирано тло унутар отисака пројекта.	Фаза изградње	Комплетно особље	Свакодневно и вођење евиденције
	E2.3: Мјере контроле одводње како би се осигурало да отјецање не долази у контакт са контаминираним подручјима (укључујући контаминирани материјал унутар отисака пројекта) и усмјерава се/преусмјерава у стабилна подручја ради испуштања.	Фаза изградње	Комплетно особље	Свакодневно и вођење евиденције
	E2.4: Избјегавати увоз пуњења које може довести до контаминације локације и нема пратеће потврде/документације. Ако испуна није доступна	Фаза изградње	Комплетно особље	Свакодневно и вођење евиденције

Додатак VI (б) – Извјештај о процјени утицаја на животну средину и друштво

Приједлог за финансирање средствима Зеленог климатског фонда

путем сјечења на локалитету, мора се испитати у складу са геотехничким спецификацијама.

Е3:
Збрињавање
вишка
земље/муља

Е3.4: Муљ који је уклоњен из канала током санације/одржавања се збрињава у складу са дозволама агенција за воде.

Фазе изградње и
рада

Агенција за воду

Вођење евиденције

1.34 ЕКОЛОГИЈА

1.34.1 Критерији учинка

За изградњу пројеката постављају се слједећи критерији учинка:

- a. нема великих брана ни значајног трајног скретања тока ријека
- b. нема чишћења вегетације изван одређених граница крчења;
- c. нема смрти аутохтоне фауне као резултат активности чишћења;
- d. нема штетних утицаја на водену средину и копнена станишта;
- e. нема уношења нових врста корова као резултат грађевинских активности; и
- f. нема повећања постојеће пролиферације корова унутар или изван било којег отиска пројекта као резултат грађевинских активности.

1.34.2 Мониторинг

Биће имплементиран програм мониторинга флоре и фауне (Табела 9).

Подузет ће се мониторинг корова и одговарајуће мјере у случају откривања страних или штетних врста.

Организација за испоруку ће, када буде подузимала радове, сачинити седмични извјештај УНДП-у у којем ће бити наведена:

- a. било која неусклађености са овим ЕСМФ-ом;
- b. површине које су саниране током претходне седмице; и
- c. детаљи о подузетим корективним радњама.

1.34.3 Извјештавање

Сви резултати праћења флоре и фауне и/или инциденти ће бити приказани у табели и пријављени како је наведено у ЕСМФ-у. УНДП мора бити обавијештен у случају било каквих сумњивих случајева смрти аутохтоне фауне и када је вегетација оштећена.

Табела 9 Мјере управљања флором и фауном

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг и извјештавање
ФФ1. Губитак станишта и нарушавање фауне	ФФ1.1 Ограничити чишћење вегетације и минимизирати нарушавање станишта кроз адекватну заштиту и управљање задржаном вегетацијом.	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	ФФ1.2: Минимизирати нивое буке и продора свјетлости током изградње и рада у близини било које осјетљиве локације.	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	ФФ1.3: Осигурати да сво особље на локацији буде упознато са осјетљивим подручјима фауне/станишта и захтјевима за заштиту ових подручја.	У току изградње	Извођач	Свакодневно и вођење евиденције
	ФФ1.4 Смањити нарушавање фауне на локалитету и опоравити и спасити било коју озлијеђену или осиротјелу фауну током изградње и рада.	У току изградње	Извођач	Свакодневно и вођење евиденције, извјештавање
	ФФ1.5: Заштита водене фауне – радови у водотоку не подузимају се у сезони мријеста. Привремени канали за скретање (унутар корита) могу бити потребни за одржавање тока и пролаза рибе. Замућење треба свести на минимум и пратити квалитет воде.	У току изградње	Извођач /Агенција за воде	Свакодневно и вођење евиденције
	ФФ1.6: Имплементирати ЕСЦП.	У току изградње	Извођач	Вођење евиденције
ФФ2. Уведене врсте флоре и корова	ФФ2.1: Имплементирати ЕСЦП како би се смањили ширење корова кроз ерозију и седимент који улази у било које водене путеве и стога се шири.	Прије и у току изградње	Извођач	Вођење евиденције
	ФФ2.2: Ревегетирати поремећена подручја користећи аутохтоне и локално ендемске врсте које имају високу вриједност станишта.	У току изградње	Теренски службеник	Према потреби и вођење евиденције

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг и извјештавање
	ФФ2.3: Минимизирати ометање зрелих остатака вегетације, посебно крошњи дрвећа.	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
ФФ2. Уведене врсте флоре и корова	ФФ2.4: Сјеме мора бити без корова	Рад	Теренски службеник	Вођење евиденције
	ФФ2.5: Коров у животној средини штетни коров унутар отисака пројекта ће се контролирати.	У току и након изградње	Теренски службеник	Седмично и вођење евиденције
ФФ3. Заштита водених станишта	ФФ3.1: Минимизирати радове унутар водотока.	Изградња	Извођач	Вођење евиденције
	ФФ3.2: Радови ће бити планирани како би се искористили периоди ниског протока и ниског ризика од поплава. Раздобља мријеста треба избјегавати.	Изградња	Извођач	Вођење евиденције
	ФФ3.3: Локалне интересне групе, као што су рибарски клубови и организације, потребно ангажирати како би стекли локално знање о воденим врстама и важним стаништима.	Прије и у току изградње	Агенција за воду/ извођач	Вођење евиденције
	ФФ3.4: ЕСДЦП које треба припремити и имплементирати	Изградња	Извођач	Вођење евиденције
	ФФ3.5: Еколошки токови које треба одржавати	Изградња	Извођач	Вођење евиденције
	ФФ3.6: Припремити акциони план биодиверзитета за подручје ријеке Крупе (мочвара Хутово блато) ако су могући утицаји на мочварно подручје.	Прије изградње	Агенције за воду	Вођење евиденције

1.35 КВАЛИТЕТ ВАЗДУХА

1.35.1 Основне информације

Све грађевинске активности могу узроковати сметње у квалитету ваздуха.

Пројектна подручја су претежно сеоског или руралног карактера. Постојећи квалитет ваздуха одражава та окружења, при чему су прашина, емисије из возила и дим из пожара главна сметња за квалитет ваздуха.

Радници укључени у грађевинске и оперативне активности требају бити упознати са методама за минимизирање утицаја штетног квалитета ваздуха и алтернативним грађевинским процедурама које су садржане у законодавству Босне и Херцеговине или доброј међународној индустријској пракси.

1.35.2 Критерији учинка

За изградњу пројеката постављају се слjedeћи критерији учинка:

- a. ослобађање прашине/честица не смије узроковати сметње по животну средину;
- b. подузимају мјере у сваком тренутку да помогну у минимизирању утицаја на квалитет ваздуха повезаних са грађевинским и оперативним активностима; и
- c. корективне радње за одговор на притужбе и/или жалбе треба извршити у року од 48 сати.

1.35.3 Мониторинг

За пројекте је израђен стандардизирани програм мониторинга ваздуха (Табела 10). Програм је подложен ревизији и ажурирању најмање свака два мјесеца од датума издавања. Важно:

- a. Захтјев за сузбијање прашине ће се од стране особља на градилишту свакодневно визуално проматрати, а од стране особља Владе БИХ и УНДП-а приликом обављања рутинских инспекција градилишта; и
- b. Емисије из возила и машина – визуелно праћење и мјерење када се сматра прекомјерним.

1.35.4 Извјештавање

Сви резултати праћења квалитета ваздуха и/или инциденти бит ће приказани у табели и о њима ће се извјештавати како је наведено у ЕСМФ-у. УНДП мора бити одмах обавијештен у случају било какве сумње на материјалну или озбиљну штету по животну средину, или ако је утврђени ниво у погледу квалитета ваздуха прекорачен.

Табела 10. Мјере управљања квалитетом ваздуха

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг и праћење
А.1 Повећање нивоа прашине на осјетљивим рецепторима	А1.1: Имплементирати ефикасне мјере управљања прашином у свим подручјима током изградње и рада.	У току изградње и рада	Комплетно особље	Свакодневно и вођење евиденције
	А1.2: Ограничити брзине на цестама и приступним стазама.	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	А1.3: Управљати активностима које стварају прашину/честице како бисте осигурали да емисије не узрокују сметње по животну средину на било којој осјетљивој локацији	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	А1.4: Грађевинске активности треба да минимизирају ризике повезане са климатским догађајима (проврјерити прогнозе).	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	А1.5: Провести планирање/етапирање предложених радова како би се осигурало да су велики поремећаји вегетације и земљани радови сведени на минимум.	Комплетна изградња	Извођач	Свакодневно и вођење евиденције
	А1.6: Лоцирати подручја залиха материјала што је даље могуће од осјетљивих рецептора. Прекрити ако је прикладно.	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	А1.7: Извор довољно воде одговарајућег квалитета за активности сузбијања прашине у складу са свим ограничењима воде.	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	А1.8: Планирати активности ревегетације како бисте осигурали оптималан опстанак вегетацијских врста.	У току изградње	Теренски службеник	Вођење евиденције
	А1.9: Посуде за смеће треба да буду покривене и постављене колико је то могуће од осјетљивих локација	У току изградње	Теренски службеник	Вођење евиденције

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг и извјештавање
A2. Повећање емисија из возила/машина	A2.1 Осигурати да су возила/машине искључене када се не користе.	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	A2.2 Осигурати да на лицу мјеста раде само возила која су потребна за извођење радова.	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	A2.3 Осигурати да се сва грађевинска возила, постројења и машине одржавају и користе у складу са стандардима и спецификацијама пројекта.	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	A2.4 Развити и имплементирати уводни програм за сво особље на градилишту, који укључује као минимум преглед минималних захтјева за управљање животном средином који се односи на локацију.	Прије и у току изградње	Извођач	Свакодневно и вођење евиденције
	A2.5 Лоцирати складишта грађевинских возила/постројења/опреме што је даље могуће од осјетљивих локација.	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	A2.6 Директне емисије издувних гасова мобилног постројења далеко од тла.	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
		У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције

1.36 БУКА И ВИБРАЦИЈА

1.36.1 Основне информације

Све грађевинске и оперативне активности могу узроковати буку. Ометање вибрацијама за оближње становнике и осјетљива станишта вјероватно ће бити узроковано употребом вибрирајуће опреме. Минирање није потребно подузети у склопу овог пројекта.

Употреба машина или увођење објеката који стварају буку могу имати негативан утицај на животну средину и становнике ако се њима не управља на одговарајући начин.

Извођачи који су укључени у грађевинске активности треба да буду упознати са методама контроле бучних машина и алтернативним грађевинским процедурама које су садржане у посебним државним или локалним законима или ако их нема, може се користити добра међународна пракса индустрије ако закон није усвојен.

Потенцијални извори буке током изградње могу укључивати:

- a. а. тешке грађевинске машине;
- b. б. електрични алате и компресоре;
- c. ц. доставна возила;
- d. д. радну снагу.

1.36.2 Критерији учинка

За изградњу пројекта постављају се слjedeћи критерији учинка:

- a. бука од грађевинских и оперативних активности не смије узроковати сметње по животну средину ни на једном мјесту осјетљивом на буку;
- b. подузимати мјере у сваком тренутку како би се смањила бука повезана са грађевинским активностима;
- c. нема штете на имовини изван локације узроковане вибрацијама од грађевинских и оперативних активности; и
- d. корективне радње у одговору на притужбе и/или жалбе треба извршити у року од 48 сати.

1.36.3 Мониторинг

Мониторинг се проводи тамо гдје је то назначено у табели ублажавања или како се сматра одговарајућим.

Важно је да ће супервизор локације:

- a. осигурати да се опрема и машине редовно одржавају и да се њима правилно управља; и
- b. изводити потенцијално бучне грађевинске активности само током дана.

1.36.4 Извјештавање

Сви резултати праћења буке и/или инциденти ће бити приказани у табели и пријављени како је наведено у ЕСМФ-у. УНДП мора бити одмах обавијештен у случају било какве сумње на материјалну или озбиљну штету по животну средину, или ако је утврђени ниво у погледу буке прекорачен.

Табела 11. Мјере управљања буком и вибрацијом

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме радње	Надлежност	Мониторинг и извјештавање
Н1: Повећани нивои буке	Н1.1: Одабрати постројења и опрему и специфичне праксе пројектирања како би се осигурало да се емисије буке минимизирају током изградње и рада, укључујући сву пумпну опрему.	Све фазе	Извођач	Вођење евиденције
	Н1.2: Специфични уређаји за смањење буке, као што су пригушивачи, морају бити инсталирани у складу са постројењима и опремом на локацији.	Прије и у току изградње	Извођач	Вођење евиденције
	Н1.3 Смањити потребу за емисијама и ограничите емисије колико је то изводљиво ако се грађевински радови који стварају буку изводе изван радног времена: 7:00-17:30	Фаза изградње	Комплетно особље	Свакодневно и вођење евиденције
	Н1.4: Консултације са становницима у близини прије извођења грађевинских активности, посебно ако се грађевинске активности које стварају буку изводе изван 'дневних' сати: од 7 до 17.30 сати.	Фаза изградње	Комплетно особље	Свакодневно и вођење евиденције
	Н1.5 Примјена стратегија контроле за замјене, при чему се дијелови опреме који стварају прекомјерни буку на лицу мјеста замјењују другим алтернативама.	Фаза изградње	Комплетно особље	Свакодневно и вођење евиденције
	Н1.6 Све притужбе на инциденте и неусклађености у вези са буком пријављују се у складу са процедурама за пријаву инцидената на лицу мјеста и сажето се евидентирају у регистар.	Фаза изградње	Теренски службеник	Вођење евиденције
	Н1.7 Извођач радова треба да проведе обуку запослених и оператера како би кроз имплементацију мјера побољшао свијест о потреби минимизирања прекомјерне буке у радним праксама.	Прије и у току изградње	Извођач	Вођење евиденције

GREEN
CLIMATE
FUND

Додатак VI (б) – Извјештај о процјени утицаја на животну средину и друштво

Приједлог за финансирање средствима Зеленог климатског фонда

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг и извјештавање
Н2. Вибрације услијед градње	Н2.1: Идентифицирати својства, структуре и локације станишта која ће бити осјетљива на утицаје вибрација које су резултат изградње и рада пројекта.	Прије и у току изградње	Извођач	Вођење евиденције
	Н2.2: Пројектирати тако да се посвети дужна пажња привременим и трајним мјерама за ублажавање буке и грађевинских и радних вибрација.	Прије изградње	Извођач	Вођење евиденције
	Н2.3: Сви инциденти, притужбе и неусклађености у вези са вибрацијама ће се пријавити у складу са процедурама за пријаву инцидената на локацији и сажето ће се евидентирати у регистар.	Фаза изградње	Теренски службеник	Вођење евиденције
	Н2.4: Током изградње, потребно је подузети стандардне мјере за лоцирање и заштиту подземних вода од грађевинских и оперативних вибрација.	Фаза изградње	Теренски службеник	Вођење евиденције

1.37 УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ

1.37.1 Основне информације

Као provedбена агенција, Влада БиХ заговара добру праксу управљања отпадом. Пожељна хијерархија управљања отпадом и принципи за постизање доброг управљања отпадом су сљедећи:

- a. избјегавање отпада (избјежавати кориштење непотребног материјала на пројектима).
- b. поновна употреба отпада (поновна употреба материјала и смањење одлагања).
- c. рециклажа отпада (рециклажа материјала као што су лименке, боце итд.); и
- d. одлагање отпада (сав трули и/или контаминирани отпад одлагати на одобрене депоније).

Кључни токови отпада који настају током изградње вјероватно ће укључивати заостале седименте и грађевински отпад, као што су:

- a. отпад од ископа неприкладан за поновну употребу током земљаних радова;
- b. отпад од одржавања грађевинске опреме. За вријеме трајања фазе изградње користит ће се разна тешка возила и грађевинска опрема. Течни опасни отпад од чишћења, поправке и одржавања ове опреме може настати, међутим, како се очекује да ће извођачи бити лоцирани у оближњим градовима и селима, не очекује се да ће било какво планирано одржавање бити подузето на лицу мјеста. Сваким цурењем или излијевањем горива/уља унутар локације мора се управљати и збринути на одговарајући начин;
- c. неопасни текући отпад може настати кориштењем радничких објеката као што су тоалети; и
- d. опћи отпад укључујући отпадне материјале и биоразградиви отпад.

Радници укључени у грађевинске и оперативне активности треба да буду упознати са методама за минимизирање утицаја чишћења вегетације како би се минимизирао отисак који је неопходан за радове и санацију поремећених подручја. Проводећи ове активности, пројекти би требали минимизирати утицај отпада који настаје кроз пројект.

1.37.2 Критерији учинка

За изградњу пројеката постављају се сљедећи критерији учинка:

- a. стварање отпада се минимизира кроз имплементацију хијерархије отпада (избјегавање, смањење, поновна употреба, рециклирање);
- b. никакво смеће неће бити присутно унутар пројектног подручја или околине као резултат активности особља градилишта;
- c. нису запримљене жалбе у вези са стварањем и управљањем отпадом;
- d. сваки отпад из преносивих санитарних објеката на лицу мјеста ће бити послан ван локације на одлагање од стране лиценцираног извођача за отпад; и
- e. отпадна уља ће се сакупљати и одлагати или рециклирати изван локације, локалне нафтне компаније или отпремати на рециклажу.

1.37.3 Мониторинг

За пројекте је развијен програм праћења управљања отпадом (Табела 12). Програм је подложен ревизији и ажурирању најмање свака два мјесеца од датума издавања.

УНДП као provedбена агенција мора бити одмах обавијештена у случају било каквих сумњивих случајева материјалне или озбиљне штете по животну средину или ако је утврђени ниво отпада прекорачен.

Табела 12 Мјере управљања отпадом

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг и праћење
WT1: Производња отпада и прекомјерно кориштење ресурса	WT1.1: Предност ће се дати материјалима који се могу користити за изградњу пројекта који би смањио директно и индиректно произведени отпад.	Прије и за вријеме изградње	Извођач	Вођење евиденције
	WT1.2: Оптимизирати употребу грађевинских материјала и, гдје је могуће, усвојити политику рециклирања.	У току изградње	Теренски радник	Седмично и вођење евиденције
	WT1.3: Увијек се одржавају одвојени токови отпада, односно опћи кућни отпад, грађевински и контаминирани отпад. Посебна подручја на локацији ће бити одређена за привремено управљање различитим токовима отпада.	У току изградње	Теренски радник	Седмично и вођење евиденције
	WT1.4: Сваки контаминирани отпад треба одложити у одобреном објекту.	У току изградње	Теренски радник	Седмично и вођење евиденције
	WT1.5: Отпад који се може рециклирати (укључујући уље и дио грађевинског отпада) се прикупља одвојено и правилно одлаже.	У току изградње	Теренски радник	Седмично и вођење евиденције
	WT1.6: Депоније отпада морају бити довољно покривене како би се осигурало да дивље животиње немају приступ.	У току изградње	Теренски радник	Свакодневно
	WT1.7: Одлагање отпада врши се у складу са локалним законским захтјевима.	У току изградње	Теренски радник	Седмично и вођење евиденције

WT1.8: Цурење горива и мазива из возила и постројења треба одмах отклонити.	У току изградње	Теренски радник	Свакодневно и вођење евиденције

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг и извјештавање
WT1: Производња отпада и прекомјерно кориштење ресурса	WT1.10: Велико одржавање и поправке ће се обављати ван локације кад год је то изводљиво.	У току изградње	Теренски радник	Седмично и вођење евиденције
	WT1.11: Гдје је могуће, складиштење и руковање горивом и хемикалијама ће се обављати у централним складиштима горива и хемикалија, као што су бензинске пумпе.	У току изградње	Теренски радник	Свакодневно и вођење евиденције
	WT1.12: Складиштење горива и хемикалија на лицу мјеста мора бити сведено на минимум.	У току изградње	Извођач	Свакодневно, вођење евиденције и извјештаване о инцидентима
	WT1.13: Сва отпадна уља и мазива треба прикупити и транспортирати до рециклажног постројења или одређених одлагалишта што је прије могуће.	У току изградње	Теренски радник	Свакодневно и вођење евиденције
	WT1.14: Сва опасна роба похрањена локалитету ће се складиштити у складу са прописима БиХ.	У току изградње	Извођач	Свакодневно и вођење евиденције

1.38 ДРУШТВЕНО УПРАВЉАЊЕ

1.38.1 Основне информације

Пројекат је осмишљен уз помоћ заинтересираних страна и има за циљ да пружи користи широј заједници. Без обзира на то, као и код сваког пројекта који укључује изградњу, може доћи до одређеног незадовољства и сукоба. Важно је да се потенцијална подручја напетости рано препознају и да се подузму одговарајуће радње како би се избјегао или минимизирао сукоб.

Развијен је механизам за рјешавање притужби како би се омогућило саслушање жалитеља.

Пројекат и његови потпројекти не захтијевају присилно пресељење ни стјецање земљишта, иако могу утицати на земљиште током грађевинских активности које ће бити привремене природе.

Очекује се да ће радна снага бити из локалних заједница.

Припремљен је Гендер акциони план за рјешавање потенцијалних родних питања и акциони план за смањење и управљање ризиком од сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања.

1.38.2 Критерији учинка

За пројекат су постављени сљедећи критерији успјешности:

- a. заједница је консултирана и пројектни елементи су дизајнирани уз њихове информирание консултације и учешће током цијелог пројекта;
- b. сви актери су на одговарајући начин представљени;
- c. избјежавати штетне утицаје на локалну заједницу током изградње и рада и гдје није могуће, минимизирати, обновити или надокнадити ове утицаје;
- d. културно наслеђе није штетно погођено;
- e. здравље и сигурност заједнице су заштићени, а укупна добробит произлази из пројекта;
- f. успостављени су механизми за рјешавање притужби и жалби и њима се проактивно управља; и
- g. остварују се дугорочне друштвене користи.

Локални актери и чланови заједнице имају кључну улогу у имплементацији и праћењу пројекта.

Консултације са заинтересираним странама ће се наставити. Ово ће помоћи да се осигура да актери и даље буду свјесни пројекта, његовог напретка и свих промјена у пројекту. Такође ће помоћи у идентификацији било каквих проблема када се појаве.

УНДП и агенције за воде бит ће одговорне за савјетодавну подршку и савјетодавне услуге локалним корисницима, као и за дистрибуцију материјалних инпута и пружање техничке обуке и подршку у имплементацији програмских активности.

1.38.3 Извјештавање

Евиденцију свих консултација треба водити и о томе извјештавати на мјесечној основи.

УНДП мора бити обавијештен у случају било какве притужбе или незадовољства појединца или заједнице и осигурати да се поштује механизам за рјешавање притужби.

Табела 13: Мјере управљања друштвеним питањима

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг и извјештавање
СМ1: Заједница се одупире промјенама у кориштењу земљишта	СМ 1.1: Провести консултације са заједницом о сврси и предностима уношења промјена у намјени земљишта	Прије изградње	Агенције за воде	Вођење евиденције
	СМ 1.2: Добити подршку заједнице за сваку промјену намјене земљишта	Прије изградње	Агенције за воде	Вођење евиденције
	СМ 1.3: Осигурати усклађеност с процесом механизма за рјешавање притужби	Током комплетне фазе изградње и рада	Агенције за воде	Вођење евиденције
СМ2: Сметње у јавности узроковане грађевинским/оперативним активностима (нпр. бука, прашина итд.)	СМ 2.1: Обавити консултације са заједницом прије подузимања активности	Прије изградње	Агенције за воде	Вођење евиденције
	СМ 2.2: Имплементирати одговарајуће планове управљања (погледати одјељке о буци, ваздуху, ЕСЦП и отпаду ЕСМФ-а)	Изградња и рад	Надзорник радилишта УНДП	и Свакодневно и вођење евиденције
	СМ 2.3: Осигурати усклађеност с процесом механизма за рјешавање притужби	Све фазе	УНДП	Вођење евиденције
СМ3: Питања рода и сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања	СМ 3.1: Имплементирати Гендер акциони план како би се помогло оснаживању жена и дјеце и побољшала равноправност у цијелом пројекту	Све фазе	Сви учесници	Вођење евиденције

	CM3.2: Имплементирати акциони план (Додатак 2) за смањење ризика од сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања	Све фазе	Према Плану	Вођење евиденције
CM4: Рад и услови рада	CM4.1: Сви уговори и радни услови морају бити у складу са релевантним законодавством, нпр. Законом о раду, и у складу са УНДП СЕС Стандардом 7	Прије и у току изградње Изградња	Агенције за воде	Вођење евиденције
Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Одговорност	Мониторинг и извјештавање
CM4: Рад и услови рада	CM4.2: услови запошљавања – писане процедуре управљања радом. Раднике треба обавијестити о условима њиховог запошљавања.	Изградња	Извођач/агенције за воде	Вођење евиденције
	CM4.3: Запошљавање се заснива на недискриминацији и једнаким могућностима	Изградња	Извођач/агенције за воде	Вођење евиденције
	CM4.4: Радницима треба омогућити слободу удруживања и право на колективно преговарање	Изградња	Извођач/агенције за воде	Вођење евиденције
	CM4.5: Принудни или дјечији рад је забрањен	Изградња	Извођач/агенције за воде	Вођење евиденције
	CM4.6: Сигурност и здравље радника које треба промовисати. Обезбиједити одговарајућу личну заштитну опрему и обуку.	Изградња	Извођач/агенције за воде	Вођење евиденције
CM5: Сигурност заједнице	CM5.1: Сигурност и здравље заједнице треба заштитити током изградње нпр. управљање саобраћајем, кориштење барикада, заштита од буке итд.	Изградња	Извођач	Вођење евиденције

Додатак VI (б) – Извјештај о процјени утицаја на животну средину и друштво

Приједлог за финансирање средствима Зеленог климатског фонда

CM5.2: Процедуре управљања отпадом које треба имплементирати ради заштите заједнице и животне средине	Изградња	Извођач	Вођење евиденције
CM5.3: Кретање, складиштење и одлагање опасних материја како би се осигурала сигурност заједнице и поштовање закона	Изградња	Извођач	Вођење евиденције

1.39 АРХЕОЛОШКО И КУЛТУРНО НАСЛИЈЕЂЕ

1.39.1 Критерији учинка

Сљедећи критерији учинка постављени су за питања културног наслеђа у вези са пројектом:

- a. Неће бити утицаја на било које важно археолошко, аутохтоно и/или културно наслеђе;
- b. Управљање било којим специфичним локалитетима од важног археолошког, аутохтоног и/или културног значаја (значајним локалитетима);
- c. Радити са сеоским заједницама на идентификацији свих потенцијалних подручја од културног значаја (намјена и физички облик) током фазе изградње пројекта.
- d. Мониторинг

Локални актери и чланови заједнице имају кључну улогу у имплементацији и праћењу пројекта.

Консултације са заинтересираним странама ће се наставити. Ово ће помоћи да се осигура да актери и даље буду свјесни пројекта, његовог напретка и свих промјена у пројекту. Такође ће помоћи у идентификацији било каквих проблема када се појаве.

УНДП ће бити одговоран за савјетодавну подршку и услуге савјетовања локалним корисницима, као и за дистрибуцију материјалних инпута и пружање техничке обуке и подршку у имплементацији програмских активности.

1.39.2 Извјештавање

Евиденцију свих консултација треба водити и о томе извјештавати на мјесечној основи.

Табела 14: Археолошко и културно наслеђе

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг и праћење
ЦХ1: Оштећење или нарушавање познатог археолошког или културног наслеђа	ЦХ1.1: Потврдити присуство/одсуство било каквог културног наслеђа у или близу подручја изградње. ЦХ1.2: Ако се утврди да је културно наслеђе присутно, можда ће бити потребно припремити план управљања културним наслеђем како би се осигурало да се подручје избјегава/да је културно наслеђе заштићено.	Прије изградње	Извођач	Вођење евиденције
ЦХ2: Случајни налази током земљаних радова и чишћења земљишта	ЦХ2.1: Уколико дође до случајног налаза, одмах обуставити радове у подручју у којем је локалитет проматран и провести процедуру случајног налаза (Додатак 3).	У току изградње	Извођач	Свакодневно, вођење евиденције и одмах обавијестити УНДП и агенције за воде о свим налазима

1.40 НЕЕКСПЛОДИРАНА УБОЈИТА СРЕДСТВА

1.40.1 Критерији учинка

1. 1. Сљедећи критерији учинка су постављени за питања неексплодираних убојитих средстава у вези с пројектом:
 - a. Неће се изводити никакви радови без процјене потенцијалног НУС-а на подручју;
 - b. Ниједан радник ни припадник заједнице неће бити изложен ризику од НУС-а;
 - c. Власти ће бити одмах обавијештене и преузет ће одговорност за управљање сваким откривеним НУС-ом.
2. 3. Заинтересиране стране, посебно локалне заједнице, бит ће обавијештене о предложеним радовима, тестирањима и сваком откривеном НУС-у како би биле на одговарајући начин спремне подузети радње како је савјетовано.

1.40.2 Извјештавање

3. Води се евиденција о свим истраживањима и открићима у вези са НУС-ом и о њима се извјештава на мјесечној основи.

Табела 15 Мјере управљања неексплодираним убојитим средствима

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг праћење	и
УХО1: Присуство неексплодираних убојитих средстава	УХО1.1: Ажурирано магнетометријско истраживање како би се потврдило присуство/одсуство НУС-а	Прије почетка финалног планирања радова с багером	Извођач	Извјештај истраживању	о
	WT1.2: У Методи рада Извођача ће детаљно бити описан начин на који ће безбједно руковати и одлагати НУС ако се наиђе на њега током изградње.	Прије изградње	Извођач	Вођење евиденције	

1.41 МЈЕРЕ УПРАВЉАЊА ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА

У случају да дође до радњи које могу довести до озбиљне здравствене, сигурносне и еколошке (катастрофалне) штете, подузет ће се хитан одговор или радње у ванредним ситуацијама у најкраћем могућем року како би се ограничио обим еколошке штете.

Организација за испоруку ће морати укључити одговоре на хитне случајеве у пројекат у складу са захтјевима из Политике заштите на раду, здравља и сигурности организације за испоруку и релевантног законодавства.

1.41.1 Критерији учинка

За изградњу пројеката постављају се слједећи критерији учинка:

- a. није дошло до избијања пожара;
- b. нема квара на конструкцијама за задржавање воде;
- c. нема већих проливања хемикалија или горива;
- d. нема несрећа у индустрији ни на раду које се могу спријечити;
- e. пружити тренутан и дјелотворан одговор на инциденте који представљају ризик за јавно здравље, сигурност или животну средину; и
- f. минимизирати штету у животну средину због непредвиђених инцидената.

1.41.2 Мониторинг

За пројекте је развијен програм праћења одговора у ванредним ситуацијама (Табела 16). Програм је подложен ревизији и ажурирању најмање свака два мјесеца од датума издавања. Важно је да ће теренски службеник свакодневно обављати визуалне инспекције уз извјештавање агенцијама за воде и особљу УНДП-а на седмичној основи (минимално) и извјештавати о свим неусклађеностима са овим ЕСМФ-ом.

1.41.3 Извјештавање

Агенција за воде и особље УНДП-а морају бити одмах обавијештени у случају било каквог хитног случаја, укључујући пожар или питања везана за здравље, укључујући и оне случајеве који су довели до озбиљне штете по животну средину.

Табела 16 Мјере управљања ванредном ситуацијом

Питање	Контролна активност (и извор)	Вријеме акције	Надлежност	Мониторинг и извјештавање
Е1.Имплементиране стратегије управљања и превенције пожара и ванредних ситуација	Е1.1: Простори за гомилање/складиштење запаљивих и горивих течности треба да буду пројектирани у складу са одговарајућим међународним стандардима	Прије и у току изградње	Извођач	Свакодневно и вођење евиденције
	Е1.2: Апарати за гашење пожара морају бити доступни на локалитету	У току изградње	Извођач	Свакодневно и вођење евиденције
	Е1.3: Унутар пројектног подручја није дозвољена отворена ватра	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	Е1.4: Комуникацијску опрему и протоколе за хитне случајеве треба успоставити прије почетка грађевинских активности.	Прије и у току изградње	Извођач	Вођење евиденције
	Е1.5: Обучити сво особље за приправност и одговор у ванредним ситуацијама (здравље и сигурност на градилишту). Координација НДМО.	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	Е1.6: Провјерити и напунити комплете прве помоћи	У току изградње	Теренски службеник	Свакодневно и вођење евиденције
	Е1.7: Употреба личне заштитне опреме	У току изградње	Комплетно особље	Свакодневно и вођење евиденције

БУЏЕТ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ЕСМФ-А

Буџет за пројект је процијењен на 558.280 УСД за имплементацију ЕСМФ-а и повезаних заштитних мјера. У Табле 17. је представљен пресјек предвиђених трошкова на високом нивоу.

Табле 17 Процјена буџета за имплементацију ЕСМФ-а

Ставка	Трошкови које покрива ГЦФ	Трошкови које покривају агенције за воду ^[1]
Ажурирање и ревизија ЕСМФ-а	УСД 10.000	
Смјернице за стабилизацију корита ријеке и приобалних подручја у складу с природом	УСД 20.000	
Стратешка процјена утицаја на животну средину за процјену кумулативних и синергијских утицаја предложених промјена планирања и политике на управљање ријечним сливовима у Босни и Херцеговини	УСД 40.000	
Процјене специфичне за локацију (на основу важећих регулаторних захтјева у БиХ и СЕС Политици УНДП-а)	УСД 100.000	УСД 60.000
Опћи трошкови ЕСМФ-а	УСД 20.000	
Мониторинг рјешења заснованих на природи	УСД 15.000	
Праћење квалитета воде (5 x ручних сонди за воду)		УСД 60.000
Теренско испитивање узорака седимента (мониторинг ће се проводити током периода од пет година)		УСД 90.000
Контрола ерозије, дренаже и седимента (ЕДСЦ)		УСД 40.000
Санација / ревегетација		
Имплементација Плана ангажирања заинтересираних страна	УСД 82.640	
Механизам за рјешавање притужби	УСД 10.000	
Имплементација акционог плана за родна питања и сузбијање сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања	УСД 10.640	
Укупно	УСД 308.280	УСД 250.000

[1] Ovo je u sklopu uobičajenih nadležnosti agencija za vode i mogu ih poduzimati samo one.

ДОДАТАК 1

СКРИНИНГ ПРОЈЕКТА ПОМОЋУ УНДП СЕСП ШАБЛОНА

(достављено у посебном фајлу)

Додатак 2

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ СЕКСУАЛНОГ ИСКОРИШТАВАЊА, ЗЛОСТАВЉАЊА И УЗНЕМИРАВАЊА (СЕАХ)

Акција за рјешавање ризика од СЕАХ	Временски период	Одговорно тијело	Мониторинг	Напомене
Као дио консултација са актерима, обавијестити оне на које пројект утиче о ризицима СЕАХ-а и пројектним активностима како би се добиле повратне информације о дизајну пројекта и питањима заштите. Консултације се требају укључити с различитим актерима (политичким, културним или вјерским вођама, здравственим тимовима, локалним вијећима, социјалним радницима, женским организацијама и групама које раде с дјецом) и требале би се одвијати на почетку и током provedбе пројекта.	Консултације треба да буду током читавог пројектног циклуса, а не само током припреме.	ИА	• Праћење имплементације СЕП-а. • Консултације које су у току, посебно када се ЕСМФ ажурира.	
Ширите информације, у сарадњи са партнерима у борби против родно заснованог насиља, о упућивању преживјелих родно заснованог насиља и важности правовременог тражења услуга	У току имплементације	ИА	• Стално извјештавање	
Увјерите се у доступност ефикасног механизма за рјешавање жалби с више канала за покретање жалбе - Укључите специфичне процедуре за СЕАХ (нпр. повјерљиво извјештавање са сигурним и етичким документирањем СЕАХ случајева).	Прије мобилизације извођача.	ИА	• Стално праћење и извјештавање о механизму за рјешавање притужби како би се потврдило да функционира како је предвиђено	

Мапирати актере превенције и одговора на СЕАХ у заједницама у близини пројекта.	У току припреме и имплементације	ИА	Ажурирати мапирање, како одговара	УНДП пружа техничку подршку према потреби
Јасно дефинирати СЕАХ захтјеве и очекивања у тендерској документацији.	Набавка.	ИА.		
Дефинирати захтјеве који ће бити укључени у тендерску документацију за Кодекс понашања који се односи на СЕАХ.	Набавка.	ИА		
Процијенити оквир одговорности и одговора за сексуално искориштавања и злостављање/сексуално узнемиравање извођача и потврдити прије финализације уговора способност извођача да испуни захтјеве пројекта за превенцију и одговор на СЕАХ.	Набавка.	ИА	Преглед од стране УНДП-а	
Прегледати захтјеве/одговоре извођача како би се потврдило да су укључене одговарајуће мјере ублажавања	Имплементација	ИА	Преглед од стране УНДП-а Преглед од стране ГЦФ-а	
Прегледати да ли се путем механизма примају и обрађују жалбе на вријеме, позивајући се на успостављени механизам за разматрање и рјешавање притужби на родно насиље.	У току имплементације пројекта		Текуће извјештавање Праћење притужби и њихово рјешавање	
Кодекс понашања потписан и схваћен Осигурати да они који потписују јасно	Започето прије мобилизације извођача и настављено током имплементације.	Извођач, консултант, ИА.	Преглед ризика од СЕА/СХ током надзора над пројектом (нпр. средњорочни преглед)	

разумију захтјеве из Кодекса понашања. • Да потпишу Кодекс сви они који су физички присутни на локацији пројекта. • Обучити пројектно особље о обавезама понашања према Кодексу понашања. • Дистрибуирати Кодекс понашања (укључујући визуалне илустрације) и разговор са запосленима и локалним заједницама. • Израдити одговарајући оквир одговорности и одговора.			како би се процијениле све промјене ризика. • Извјештавање надзорног инжењера да су кодекси понашања потписани и да су радници обучени и разумију своје обавезе. • Мониторинг механизма ради утврђивања СЕА/СХ притужби. • Дискусија на јавним консултацијама.	
Израдити материјале за обуку/кључне поруке за сензибилизацију пројектних радника, свијест заједнице и за сензибилизацију у погледу управљања пројектом и управљања извођачима	На почетку пројекта		Развијени су материјали за обуку и комуникацију и развијене су стратегије	Материјали за обуку треба да садрже најмање сљедеће теме: Дефиниција РЗН, СЕАХ-а и начина на који пројекат може погоршати/задржати РЗН. • Улоге и одговорности актера пројекта. • Кодекс понашања особља пројекта

				• Механизам за пријаву случајева, структуре одговорности и процедуре упућивања унутар агенција и за чланове заједнице да пријаве случајеве који се односе на особље пројекта; и • Доступне услуге за особе које су преживјеле РЗН.
Пројектни радници и локална заједница требају да прођу обуку о СЕА/СХ.	Имплементација	ИА, извођачи, консултанти	Текуће извјештавање	
Подузети редовно праћење и евалуацију напретка у активностима превенције СЕА/СХ и одговора, укључујући поновну процјену ризика према потреби.	Имплементација	ИА, извођачи, консултанти	Праћење механизма за рјешавање притужби Текуће извјештавање	
Провести одговарајуће активности на нивоу пројекта како би се смањили ризици СЕАХ прије почетка грађевинских радова, као што су: • Постојање одвојених, сигурних и лако доступних објеката за жене и мушкарце који раде на градилишту. Свлачионице и/или нужници требају бити одвојени, добро освијетљени и имати могућност закључавања изнутра.	Прије почетка радова	Извођач (имплементација) Надзорни инжењер (уговор за надзор/извршење)	Текуће извјештавање. Прегледи у току мисија у подршци имплементацији.	

• Видљиво постављени знакови око локације пројекта (ако је примјењиво) који сигнализирају радницима и заједници да је мјесто пројекта подручје у којем је СЕА/СХ забрањено.• По потреби, осигурати да су јавни простори око пројектног терена добро освијетљени.				

ДОДАТАК 3

ПРОЦЕДУРА СЛУЧАЈНИХ НАЛАЗА КУЛТУРНОГ НАСЛИЈЕЂА

ПРОЦЕДУРА ПОСТУПАЊА СА СЛУЧАЈНИМ НАЛАЗИМА

Увод

Културна добра обухватају споменике, грађевине, умјетничка дјела или локалитете од значаја, а дефинирају се као локалитети и објекти који имају археолошки, историјски, архитектонски или вјерски значај, те природна мјеста са културним вриједностима. Ово укључује гробља и гробнице.

Скрининг за пројекат је показао да је мало вјероватно да ће културни физички ресурси бити угрожени као резултат пројеката. Ипак, постоји могућност да се током радова открију неочекивани предмети културног наслеђа – случајни налази.

ПРОЦЕДУРА ПОСТУПАЊА СА СЛУЧАЈНИМ НАЛАЗИМА

Ову процедуру треба слиједити у случају случајног проналаска:

- Зауставити грађевинске активности у зони случајног проналаска
- Означити откривену локацију или подручје;
- Осигурати локацију како би се спријечило било какво оштећење или губитак предмета који се могу уклонити.
- Обавијестити надзорног инжењера који ће затим обавијестити надлежне локалне власти;

Одговорне локалне власти би биле задужене за заштиту и очување локације прије него што се одлуче о накнадним одговарајућим процедурама.

Одлуке о поступању са налазом ће донијети надлежни органи. То може укључивати промјене у распореду (као што је проналажење неуклоњивог остатка од културног или археолошког значаја), конзервацију, очување, рестаурацију и спашавање.

Провођење одлуке органа у вези са управљањем налазом ће бити саопштено у писаној форми од стране одговарајућег органа.

Радови на изградњи могли би се наставити тек након издавања дозволе надлежних локалних власти и министарства за очување баштине.

Ове процедуре се морају називати стандардним одредбама у уговорима о изградњи.

ИЗВЈЕШТАВАЊЕ

Током надзора пројекта, надзорник градилишта ће пратити да се поштују горе наведени прописи који се односе на поступање са сваким случајним проналаском. Релевантни налази ће бити забиљежени у извјештајима о напретку пројекта и процијенит ће укупну дјелотворност ублажавања утицаја, управљања и активности везаних за културна добра пројекта, према потреби.

ДОДАТАК 4

ПЛАН АНГАЖМАНА АКТЕРА И КОНСУЛТАЦИЈЕ С АКТЕРИМА

План ангажмана актера

Увод

1.42 ПРЕГЛЕД ПРОЈЕКТА

Пројекат ће смањити рањивост на поплаве широм БиХ (плувијалне, флувијалне и бујичне поплаве) кроз побољшане климатске информације и успостављање система за прогнозирање поплава и раног упозорења. Побољшано стварање и кориштење климатских информација омогућиће доношење разумних одлука и улагања у мјере смањења ризика од поплава које су отпорне на климу.

Да би се то постигло, пројектом ће се остварити сљедећи резултати:

- Резултат 1: Потпуно интегрирано прогнозирање поплава засновано на утицају и систем раног упозорења олакшавају правовремену припрему и одговор.
- Резултат 2: Неструктурне мјере смањења ризика од поплава и рјешења заснована на природи укључени у секторске политике и планове и ефективно доприносе заштити људи и егзистенције од ризика од поплава изазваних климом.
- Резултат 3: Мјере заштите од поплава отпорне на климу, проширене кроз нове и побољшане националне и локалне инвестиционе оквире повећавајући отпорност најугроженијих категорија на поплаве изазване климатским промјенама.

Очекује се да ће пројект бити користан за око 924.453 директна корисника.

а. Сврха овог документа

Сврха Плана ангажирања актера (СЕП) је дугорочна одрживост пројектних достигнућа, заснована на транспарентности и ефективном учешћу кључних заинтересираних страна. План управљања актерима користи се за: планирање ангажирања актера, израду стратегија за смањење или елиминирање отпора, вредновање локалног знања и искуства и креирање стратегија за повећање размјене, подршке и прихваћања. Будући да планирање за управљање актерима генерира активности, овај план постаје основа за друге помоћне планове.

Приступ се заснива на принципима правичности и транспарентности у избору актера, обезбјеђујући консултације, ангажирање и свеобухватно оснаживање релевантних актера ради боље координације између њих од планирања до праћења и процјене пројектних интервенција; приступа информацијама и резултатима релевантних особа; одговорности актера; имплементације механизма за рјешавање притужби и осигурање одрживости пројектних интервенција након његовог завршетка.

ПРОПИСИ И ЗАХТЈЕВИ

1.43 ЗАХТЈЕВИ УНДП-А

УНДП је предан смисленом, дјелотворном и информираним ангажирању заинтересираних страна у осмишљавање и имплементацију свих УНДП пројеката. Посвећеност УНДП-а ангажирању заинтересираних страна произлази из интерних политика, процедура и стратешких докумената, као и кључних међународних инструмената, принципа и бројних одлука међународних тијела, посебно у погледу заштите права грађана која се односе на слободу изражавања и учешће. УНДП такође слиједи Изјаву УН-а о заједничком разумијевању о приступима развојној сарадњи, заснованим на људским правима која предвиђа *„учешће и инклузију: Свака особа и сви народи имају право на активно, слободно и смислено учешће, допринос и уживање грађанског, економског, друштвеног, културног и политичког развоја у којем се могу остварити људска права и основне слободе.”*³³

Укратко, кључни захтјеви УНДП-ових друштвених стандарда и стандарда животне средине (СЕС) за ангажман актера су³⁴:

- Осигурати смислено, ефективно, информирано учешће заинтересираних страна у формулирању и имплементацији програма и пројеката УНДП-а, пружајући заинтересираним странама прилику да изразе своје ставове у свим тачкама процеса доношења одлука о питањима која се тичу њих. (СЕС, Дио Ц, ст. 18, 20).
- Провести анализу и ангажман заинтересираних страна на родно осјетљив, културолошко осјетљив, недискриминирајући и инклузиван начин, идентифицирајући потенцијално угрожене рањиве и маргинализоване групе и пружајући им прилику да учествују (СЕС, Дио Ц, став 18).
- Израдити планове ангажирања заинтересираних страна на одговарајући начин, са нивоом и учесталашћу ангажмана који одражава природу активности, величину потенцијалних ризика и штетних утицаја, и забринутости погођених заједница (СЕС, Дио Ц, став 21).
- Смислени, ефикасни и информирани процеси консултација морају бити бесплатни и испуњавати одређене критерије, укључујући забрану застрашивања и вањске манипулације; започети рано, итеративни; инклузивни; родно и старосно прилагођени; културолошки прикладни и прилагођени језичним преференцијама; и на основу благовременог откривања релевантних, доступних информација у вези са пројектом и његовим друштвеним и еколошким ризицима и утицајима (СЕС, Дио Ц, став 20).
- Укључити различите мјере како би се омогућило ефективно учешће угрожених или рањивих група, укључујући особе са инвалидитетом (СЕС, Дио Ц, став 20).
- Подузети мјере како би се осигурало ефикасно ангажирање заинтересираних страна када су услови за инклузивно учешће неповољни (СЕС, Дио Ц, став 18).
- Документирати консултације и извести их у облику доступном учесницима и јавности (СЕС, Дио Ц, ставови 20, 28).
- Осигурати рано и итеративно значајно ангажирање заинтересираних страна током процјене и управљања потенцијалним ризицима животне средине друштвеним и еколошким ризицима и утицајима (СЕС, Дио Ц, став 16).
- Осигурати да актери на које би пројект могао негативно утицати могу изразити забринутости и притужбе путем различитих улазних тачака, укључујући када је то потребно, ефикасан механизам за жалбе на нивоу пројекта, као и УНДП-ов механизам за одговор актерима и Јединицу за усклађеност са друштвеним прописима и прописима животне средине (СЕС, дио Ц, ставови 23-26, 37).

³³ Dostupno na: <http://hrbaportal.org/the-human-rights-based-approach-to-development-cooperation-towards-a-common-understanding-among-un-agencies>.

³⁴ UNDP (2020), Guidance Note – UNDP Social and Environmental Standards – Stakeholder Engagement

- За пројекте који утичу на права, земљиште, територије, ресурсе и традиционалну егзистенцију аутохтоних народа, осигурати смислене консултације и бесплатан, претходни информирани пристанак (ФПИЦ) (СЕС, Дио Ц, став 22; СЕС, Стандард 6, став 10).
- За пројекте који могу укључивати физичко или економско расељавање, осигурајте да се активности планирају и проводе у сарадњи са смисленим и информираним учешћем оних који су погођени (СЕС, Стандард 5).
- Осигурати стално извјештавање погођеним заједницама и особама за пројекте са значајним негативним друштвеним утицајима и утицајима животне средине (СЕС, Дио Ц, став 34).
- Настојати идентифицирати, смањити и одговорити на ризик од одмазде против људи који могу тражити информације о пројектним активностима и учествовати у њима, изразити забринутост и/или приступити процесима/механизмима за рјешавање жалби на нивоу пројекта или УНДП-овом механизму одговора актерима или Јединици за друштвену усклађеност и усклађеност животне средине (СЕС, Дио Ц, став 27).
- Осигурати да се анализа и ангажман актера проводе на родно осјетљив, културолошко осјетљив, недискриминирајући и инклузиван начин, идентифицирајући потенцијално угрожене рањиве и маргинализоване групе и пружајући им прилику да учествују. (СЕС, Дио Ц, став 18).

1.44 ЗАХТЈЕВИ ГЦФ-А

ГЦФ настоји осигурати највећи степен транспарентности у свим својим активностима кроз ефективно ширење информација заинтересираним странама и јавности у цјелини. Препознајући потребу да се осигура приступ јавности и учешће заинтересираних страна, ГЦФ је усвојио Политику објављивања информација (ИДП) у којој су наведене информације које се стављају на располагање јавности било рутински или на захтјев. ИДП захтијева од ГЦФ-а да претпостави откривање информација које се односе на ГЦФ и његове активности финансирања.

в. Објављивање информација

Политиком објављивања информација ГЦФ операционализира своју посвећеност кроз осигуравање транспарентности, јавног приступа информацијама и учешћа заинтересираних страна у свим својим активностима. Политика објелодањивања информација захтијева да релевантне информације, укључујући оне које се односе на питања животне средине и социјална питања, буду доступне погођеним и потенцијално погођеним заједницама и вањским актерима.

ГЦФ захтијева да се објелодане сви додатни документи о заштити животне средине и друштва. Ови документи могу укључивати скуп инструмената за процјену и управљање, као што су акциони планови пресељења и оквири политика, планови аутохтоних народа и оквири планирања, родне процјене и родни акциони планови, те еколошки и друштвени извјештаји о дубинској анализи и ревизији. Ови документи ће допунити еколошке и друштвене извјештаје или кључне инструменте заштите – и требали би бити објелодањени на исти начин и у року као и основни инструменти.

ГЦФ захтијева од акредитираних субјеката, укључујући посреднике, да осигурају дјелотворан ангажман заједница и особа, укључујући прекограничне, рањиве и маргинализоване групе и особе на које утичу или потенцијално утичу активности предложене за финансирање од стране ГЦФ-а. Објављивање информација, смислене консултације и информирано учешће треба бити осмишљено и подузето на начин који узима у обзир ризике и утицаје, укључујући, гдје је то могуће, прекограничне утицаје, као и могућности за побољшање исхода животне средине и друштвених исхода предложених активности животне средине друштвене политике, почевши од осмишљавања и развоја активности и наставит ће се током животног циклуса активности.

c. Ангажирање заинтересираних страна

ГЦФ захтијева да се културолошки примјерене, смислене консултације/дискусије подузимају током животног циклуса активности, са информацијама које се пружају и објелодањују на вријеме, у разумљивом формату, на одговарајућим локалним језицима, родно инклузивно и одговорно, без присиле и да укључују ставове заинтересираних страна у процесу доношења одлука. Процеси треба да посвете посебну пажњу рањивим групама и вођењу консултација / сесија на којима ће се размјењивати информације на начин који не доводи угрожене особе и групе у опасност.

d. Механизми за рјешавање притужби (ГРМ)

ГЦФ захтијева да акредитирани субјекти информирају заједнице на које утјечу или ће вјероватно утицати активности које финансира ГЦФ о механизмима за улагање и рјешавање притужби на сва три нивоа, у најранијој прилици у процесу ангажмана актера и у разумљивом формату и на свим релевантним језицима.

На нивоу ГЦФ-а, независни механизам за притужбе ће се бавити притужбама и жалбама које су поднијеле особе, групе особа или заједнице или у њихово име владе или представник који је прописно овлаштен да дјелује у таквом својству, које могу бити или су биле погођене негативним утицајима, укључујући прекограничне утицаје пројеката, а у вези са активностима које финансира ГЦФ. У случају подношења жалбе независном механизму, акредитирани субјекти ће сарађивати с независним правним механизмом и ГЦФ-ом.

1.45 ЗАХТЈЕВИ ВЛАДЕ БИХ У ПОГЛЕДУ ГРАЂЕЊА

Ангажман локалних актера је обавезан према Закону о изградњи у оба ентитета и у кантонима. Према Закону о грађењу³⁵, све врсте просторно-планске документације (укључујући водопривредне објекте) морају бити стављене на јавни увид најмање 30 дана (члан 47. Закона о грађењу РС). Као што показује сљедећи извод:

(1) Носилац припреме документа просторног уређења, након спроведене процедуре из члана 46. овог закона, утврђује нацрт документа просторног уређења и мјесто, вријеме и начин излагања документа просторног уређења на јавни увид.

(2) Трајање јавног увида утврђује се одлуком из члана 40. овог закона и траје најмање 30 дана за сва документа просторног уређења, о чему води рачуна носилац припреме, зависно од значаја и специфичности документа просторног уређења.

(3) О мјесту, времену и начину излагања нацрта документа просторног уређења на јавни увид јавност и власници непокретности на подручју за које се доноси спроведбени документ просторног уређења обавјештавају се огласом који се објављује у најмање два средства јавног информисања најмање два пута, с тим да се прва обавијест објављује осам дана прије почетка јавног увида, а друга 15 дана од почетка излагања нацрта документа просторног уређења на јавни увид.

(4) Оглас из става 3. овог члана садржи:

а) мјесто, датум, почетак и трајање јавног увида у документ просторног уређења,

б) мјесто и датум једног или више јавних излагања,

³⁵ <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/zakon-o-uredjenju-prostora-i-gradjenju.html>

в) мјесто и вријеме пружања појашњења предложених планских рјешења заинтересованим лицима од представника носиоца израде и носиоца припреме документа просторног уређења,

г) рок до када се могу послати приједлози, примједбе и мишљења на нацрт документа просторног уређења.

(5) Нацрт документа просторног уређења излаже се:

а) у просторијама носиоца припреме документа просторног уређења и на његовој интернет страници,

б) у просторијама носиоца израде документа просторног уређења,

в) у просторијама у којима се одржавају стручне расправе или другим просторима (домови културе, предворја јавних установа и слично) и

г) у просторијама мјесних заједница, у случају када се на јавни увид излажу нацрти проведбених докумената просторног уређења.

(6) Носилац израде документа просторног уређења обавезан је да на сваком мјесту на којем је изложен нацрт документа просторног уређења обавијести јавност да се детаљније информације, објашњења и помоћ у формулисању примједба могу добити код носиоца припреме и носиоца израде документа.

(7) Примједбе, приједлози и мишљења о нацрту документа уписују се у свеску са нумерисаним страницама, која се налази у просторији у којој се нацрт излаже или се у писаној или електронској форми достављају носиоцу припреме документа просторног уређења који је обавезан да их проследи носиоцу израде документа просторног уређења.

(8) Носилац припреме докумената из члана 26. тачка а) овог закона дужан је да организује јавне презентације нацрта документа по подручјима.

(9) Нацрт документа из става 8. овог члана ставља се на јавни увид у сједишту јединица локалне самоуправе и ту се прикупљају примједбе, приједлози и сугестије заинтересованих лица, на основу чега се припрема мишљење о нацрту документа и шаље носиоцу израде.

(10) Ако јединице локалне самоуправе не доставе мишљење из става 9. овог члана у року од осам дана од дана затварања јавног увида, сматраће се да нема примједба на понуђена планска рјешења.

Након тог рока мора се организовати јавна расправа у мјесној заједници у року од 30 дана од дана затварања јавног увида (члан 48. Закона о грађењу РС):

1) Носилац израде обавезан је да размотри све примједбе, приједлоге и мишљења који су достављени током јавног увида и прије утврђивања приједлога документа просторног уређења према њима заузме став, те да образложен став у писаној форми достави носиоцу припреме и лицима која су доставила своје приједлоге, примједбе и мишљења.

(2) Приједлог документа просторног уређења утврђује се на основу нацрта који је био објављен и става према примједбама, приједлозима и мишљењима на тај нацрт.

(3) У приједлогу документа просторног уређења не могу се мијењати рјешења из нацрта документа, осим оних на која је била стављена основана примједба, приједлог или мишљење.

(4) Став носиоца израде према примједбама, приједлозима и мишљењима разматра се на јавној расправи, на коју се позивају представници носиоца припреме, носиоца израде и органа и правних лица из члана 42. став 3. овог закона, те чланови савјета плана.

(5) Јавна расправа из става 4. овог члана мора се организовати у року од 30 дана од дана затварања јавног увида.

(6) Носилац припреме објављује јавни позив за јавну расправу у најмање једном дневном листу доступном на територији цијеле Републике три дана прије и на дан одржавања расправе, којој могу присуствовати сва заинтересована лица.

(7) Ако јавној расправи из става 4. овог члана не присуствују овлашћени стручни представници органа и правних лица из члана 42. став 3. овог закона, сматра се да су прихватили приједлог документа.

САЖЕТ ПРИКАЗ ПРЕТХОДНИХ АКТИВНОСТИ АНГАЖМАНА АКТЕРА

Током израде пројекта, вођене су значајне консултације са кључним заинтересираним странама. Ове консултације су сажете и представљене у (Прилогу један).

Трајни механизми за ангажирање су:

- Радионице
- Састанци
- Документи развоја пројекта – Идеја, Концептна нота, Приједлог за финансирање
- Медијска покривеност
- Обилазак градилишта

На државном и ентитетском нивоу, министарства надлежна за водопривреду, агенције за воде, хидрометеоролошки заводи, контакт тачка за климатске промјене у БиХ (Министарство просторног уређења, грађевинарства и екологије Републике Српске) и друга министарства за животну средину, као и цивилна заштита и осигуравајућа друштва и удружења, позвани су да учествују у припреми пројекта. На ентитетском нивоу, политичке, оперативне и извршне надлежности за сектор вода припадају ресорним министарствима надлежним за воде. Организације цивилне заштите и представници опћинске власти активно су учествовали у припреми пројекта. Све консултиране организације дале су податке и информације тражене током интервјуа, радионица и консултација путем телефона/е-маила.

АКТЕРИ ПРОЈЕКТА

СЕП је припремљен да промовира имплементацију структурираног приступа у јачању знања, свијести и разумијевања између заинтересираних страна од локалног нивоа, села, и нивоа опћине до ресорних министарстава и креатора политике на државном нивоу, као и глобалне заједнице.

1.46 АНАЛИЗА АКТЕРА

СЕП је припремљен кроз идентификацију актера који ће бити укључени као партнери у пројекту. Актери на кантоналном, опћинском и локалном нивоу, укључујући релевантне агенције, организације цивилног друштва и локалне заједнице и други, били би партнери у имплементацији пројекта.

Табела 18 су наведене кључне владине агенције, истраживачке институције, невладине организације (НВО) и организације цивилног друштва, и дат је опћи опис њихових улога, надлежности и траженог укључивања у пројекат.

Табела 18. Кључни актери, њихове улоге, надлежности и укључивање у пројект

Актер	Улога у пројекту
Министарство вањске трговине и економских односа БиХ	○ Контакт тачка БиХ за ГЦФ и УНФЦЦЦ ○ Државни ниво ○ Одговорно за координацију политика и мјера у области животне средине, укључујући управљање водама ○ Координација, заговарање ○ Члан Пројектног одбора
Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију РС	○ Одговорно за еколошке политике и мјере у РС, укључујући мјере заштите животне средине које могу ублажити климатске промјене. ○ Надлежно за интегративно планирање и просторно уређење у РС. ○ Члан Пројектног одбора
Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства	○ Ентитетски ниво ○ Надлежно за координацију политика и мјера у пољопривреди, водопривреди и шумарству ○ Члан Пројектног одбора
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС	○ Ентитетски ниво ○ Надлежно за координацију политика и мјера у кориштењу земљишта, шумарству и водопривреди ○ Члан Пројектног одбора
Федерално министарство околиша и туризма	○ Надлежно за координацију политика и мјера на ентитетском нивоу у области животне средине (очување животне средине, припрема политика животне средине и стратегија, праћење фактора животне средине)
Министарство сигурности БиХ	○ Државни ниво ○ Надлежно за имплементацију међународних обавеза и сарадњу у питањима цивилне заштите, координацију активности ентитетских управа цивилне заштите у БиХ, те усаглашавање њихових планова за случајеве природних или других несрећа које погађају територију БиХ, као и доношење плана заштите и спашавање
Агенција за водно подручје ријеке Саве	○ Управљање сливом ријеке Саве (у ФБиХ), ○ Надлежна за прикупљање и дистрибуцију података, мониторинг вода (хидрологија и квалитет), израду водопривредних планова и планова за превенцију и смањење штетних утицаја (поплаве, суше, ерозија), припрему законодавства и политика и њихову имплементацију, реализацију пројеката, провођење мјера управљања ризиком од поплава
ЈУ Воде Српске	○ Управљање водним ресурсима у ентитету РС (слив ријеке Саве и слив Јадранског мора)

	○ Надлежне за прикупљање и дистрибуцију података, мониторинг вода (хидрологија и квалитет), израду водопривредних планова и планова за превенцију и смањење штетних утицаја (поплаве, суше, ерозије), припрему законодавства и политика и њихову имплементацију, реализацију пројеката, провођење мјера управљања ризиком од поплава
Агенција за водно подручје Јадранског мора	○ Управљање водним подручјем Јадранског мора (у ФБиХ), ○ Надлежна за прикупљање и дистрибуцију података, мониторинг вода (хидрологија и квалитет), израду водопривредних планова и планова за превенцију и смањење штетних утицаја (поплаве, суше, ерозије), припрему законодавства и политика и њихову имплементацију, реализацију пројеката, провођење мјера управљања ризиком од поплава
Републички хидрометеоролошки завод РС	○ На нивоу ентитета ○ Прикупља климатске, метеоролошке и хидролошке податке неопходне за проучавање климатске варијабилности, за анализу трендова и за дугорочно моделирање. ○ Проводи моделирање и учествује у истраживачким програмима СМО.
Федерални хидрометеоролошки завод	○ На нивоу ентитета ○ Прикупља климатске метеоролошке и хидролошке податке неопходне за проучавање климатске варијабилности, за анализу трендова и за дугорочно моделирање. ○ Проводи моделирање и учествује у истраживачким програмима СМО.
Републичка управа цивилне заштите	○ На нивоу ентитета -РС ○ Координира и руководи радом јединица цивилне заштите ○ Израђује програм заштите и спасавања од природних и других несрећа ○ Организује и координира спровођење мјера заштите и спасавања, у вези са природним и другим несрећама ○ Праћење, извјештавање и узбуњивање о ванредним ситуацијама ○ Процјена рањивости ○ Обуке и изградња капацитета за цивилну заштиту
Федерална управа цивилне заштите	○ На нивоу ентитета-ФБиХ ○ Координира и руководи радом јединица цивилне заштите у ФБиХ ○ Израђује програм заштите и спасавања од природних и других несрећа ○ Организира и координира провођење мјера заштите и спасавања, у вези са природним и другим несрећама ○ Праћење, извјештавање и узбуњивање о ванредним ситуацијама ○ Процјена рањивости ○ Обуке и изградња капацитета за цивилну заштиту
Агенција за осигурање (на државном нивоу)	○ Агенција на државном нивоу ○ Осигурава јединствену примјену прописа о осигурању између ентитета

Агенције за надзор осигурања (Агенција за осигурање РС, Агенција за надзор осигурања ФБиХ)	○ Агенције на ентитетском нивоу ○ Одобравају производе осигурања ○ Израђују прописе у области осигурања ○ Прати исплату средстава друштава за осигурање
ХЕ	○ Приватна и државна предузећа за производњу електричне енергије ○ Промјена хидролошког режима у подршци управљању ризиком од поплава ○ ХМ мониторинг-интеграција у националну мрежу ○ Уз техничку подршку ХЕ сектора омогућава рад отпорнији на климу
Удружења друштава за осигурање (једно у РС-у, једно у ФБиХ)	○ НВО ○ Јачају тржиште осигурања ○ Пружају професионалне услуге друштвима за осигурање ○ Промовирају и усклађују сарадњу између друштава за осигурање
Локалне управе	○ Опћински органи ○ Управљање јавним функцијама/активностима у оквиру локалних заједница ○ Припрема развојних планова и програма ○ Организација и управљање локалном цивилном заштитом ○ Просторно планирање ○ Локални економски развој ○ Имплементација локалних мјера управљања ризиком од поплава ○ Процјена губитака/штете на локалном нивоу ○ Пружање информације и знања на локалном нивоу ○ Осигуравање локалног учешћа
Савез општина и градова РС	○ НВО-РС ○ Заговарање и чврсто заступање општинских интереса ○ Координација рада општина и градова у РС ○ Промовисање локалног развоја и омогућавање имплементације пројеката/инвестиција ○ Подршка у консултативним законодавним процесима, ○ Промовирање заштите заједничких интереса и сарадња са домаћим и међународним удружењима, организацијама и институцијама власти.
Савез опћина и градова ФБиХ	○ НВО-ФБиХ ○ Заговарање и чврсто заступање опћинских интереса ○ Координација рада опћина и градова у РС ○ Промовисање локалног развоја и омогућавање имплементације пројеката/инвестиција ○ Подршка у консултативним законодавним процесима, ○ Промовирање заштите заједничких интереса и сарадња са домаћим и међународним удружењима, организацијама и институцијама власти.
НВО (организације за заштиту животне средине, друштвену инклузију и заштиту – за повратнике и	○ НВО ○ Пружање информација, обука и подизање свијести ○ Осигуравање локалног учешћа и укључивања рањивих група

расељене, рањиве групе, мањине итд.)	
Мали пољопривредни произвођачи, повратници и расељене особе	○ Иноватори, одговорне стране
Приватни сектор/пољопривредна микро предузећа	○ Пружатељ финансијских услуга, ○ Провођење мјера прилагођавања ○ Корисници
Факултети природних наука/пољопривреде (Бања Лука и Сарајево)	○ Универзитети, истраживачке установе ○ Обуке, стручна подршка ○ Пружатељ података и техничких услуга

е. Регистар актера пројекта

Регистар актера ће бити креиран како би се формирала база података о заинтересираним странама и њиховим интересима за пројекат – регистар ће бити „живи документ“ који ће се редовно ажурирати током трајања пројекта како буду идентифицирани нови актери.

Захтјеви УНДП СЕС-а о приступу информацијама испуњавају се одржавањем и објављивањем јавне евиденције о ангажману актера током пројектног циклуса. Битно је напоменути да тамо гдје је можда потребно заштитити идентитет актера, забиљежит ће се и објавити статистичке информације.

ПРОГРАМ АНГАЖМАНА АКТЕРА

Програм ангажирања актера је израђен како би се обезбиједио распоред активности ангажирања и ко је одговоран за њихову реализацију.

Сврха програма ангажирања актера је:

- Развити партнерство са актерима
- Осигурати актерима ажуриране информације о пројекту
- Створити канал за повратне информације актера
- Испунити захтјеве ГЦФ-а, УНДП-а и влада БиХ
- Помоћи у изградњи знања и капацитета унутар група актера за помоћ у будућим пројектима
- Дати временски оквир за активности ангажирања и идентифицирати ко ће бити одговоран за њихову реализацију.

Сљедећи процеси консултација и пристанка ће се усвојити као дио програма ангажмана актера пројекта:

- Идентификација страна у преговорима и доносиоца одлука
- Разрада процеса доношења одлука страна

- Улога вањских савјетника и стручњака, ако постоје, укључујући нпр. посредника/преговарача као трећу страну
- Договор о релевантним временским периодима
- Примјењиви протоколи заједнице који се морају поштовати
- Корасти који гарантирају окружење без принуде или присиле
- Формат за разговоре и договоре о подјели користи
- Размјена информација на смислен, приступачан и културолошки примјерен начин
- Идентификација других пројектних активности или околности које ће покренути додатне процесе давања сагласности
- Формат за документирање договора, услова који се прилажу и/или других закључака процеса.

Користећи различите алате за управљање знањем и комуникацију, пројект ће служити за пружање циљане подршке јачању знања, разумијевања и подршке на различитим нивоима како би се олакшало увођење питања очувања биодиверзитета на локалном нивоу и у крајолику. Успјешна имплементација ове компоненте у пилот БР-има створит ће оквир који омогућава репликацију и повећање у цијелој БР мрежи у земљи, уз подршку циљаних пројектних активности у оквиру резултата 1.4.

Пројектни одбор је препознат као централна тачка за координацију и имплементацију пројекта. Састојаће се од кључних институција за управљање ризиком од поплава на државном и ентитетском нивоу и УНДП-а. Као представничко тијело владе, приватног сектора, академске заједнице и цивилног друштва, пружат ће смјернице и благовремене техничке савјете како би осигурао имплементацију пројекта ефикасно и дјелотворно. Пројектни одбор представља главни институционални механизам за ангажирање заинтересираних страна. Институције чланице ПО ће осигурати благовремено и провјерљиво постизање циља и исхода пројекта.

Локални актери и чланови заједнице ће бити мобилисани да подрже имплементацију и одржавање мјера, социоекономску процјену, развој политика, планова и механизма кроз партиципативни приступ. Њихово учешће ће бити осигурано мобилизацијом локалних и локалних консултативних/радних група. Кључна улога локалних актера и чланова заједнице је имплементација и праћење пројектних активности.

Кључни актери, локални и међународни експерт(и) ангажирани на подршци и/или сарадњи у имплементацији пројекта, такође ће бити укључени у опсежне консултације током почетне фазе и припреме почетног извјештаја, који ће укључивати детаљне и прилагођене планове рада за сваку подкомпоненту (резултат) пројекта на нивоу конкретне активности и разраду потребних ресурса и актера који ће бити укључени ради постизања наведених циљева. Почетна фаза ће се користити за опсежне консултације са свим актерима: владом, институцијама, приватним сектором, невладиним организацијама, како би се комуницирало и информирало актере о њиховим улогама, очекиваним доприносима, каналима комуникације и механизмима за рјешавање сукоба како би се осигурало разумијевање улога и одговорности. Такође, актери ће бити укључени у званичне евалуације пројекта како би подржали процјену напретка и омогућили адаптивно управљање пројектом да би се задовољиле локалне потребе и приоритети на оптималном нивоу.

Кампање едукације и подизања свијести ће бити усмјерене на различите актере, од шире јавности, специфичних стручних група, представника власти, одабраних невладиних организација у локалним заједницама до рањивих група.

Табела 19 сумиране су кључне активности ангажмана и њихова циљна публика, заједно са механизмима који ће се користити као дио ангажмана за подршку исходима пројекта.

Табела 19. Активности ангажмана актера у подршци постизању исхода

Резултат пројекта	Активности	Актер	Улога актера	Начин учешћа
1: Потпуно интегрирано прогнозирање поплава и систем раног упозоравања засновани на утицају олакшавају правовремену припрему и одговор	1.1: Надоградити и проширити покривеност хидрометријском мрежом за побољшано праћење климатских варијабли.	а. Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства, б. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС, ц. Агенција за водно подручје ријеке Саве, д. Агенција за водно подручје Јадранског мора, е. ЈУ Воде Српске ф. РС ХМЗ г. Федерални ХМЗ х. ХЕ	Кључни актери за пројектовање и инсталацију хидрометријске мреже, израда плана рада и одржавања и информација о климатским ризицима за секторе хидроелектрана Пружатељи података, технички инпути	Учешће на консултативним састанцима и тренинзима Пружање података, Чланови Пројектног одбора
	1.2: Побољшати информације о опасностима и ризицима и рањивости на поплаве изазваним климом за стратешко управљање ризиком и доношење здравих одлука за управљање поплавама изазваним климом.	а. Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства, б. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС Републике Српске, ц. Агенција за водно подручје ријеке Саве, д. Агенција за водно подручје Јадранског мора е. ЈУ Воде Српске ф. ХЕ	Кључни актери за развој хидролошког моделирања, моделирање опасности од бујица, моделирање ХЕ и подземних вода у опасности од поплава, моделирање и мапирање ризика и рањивости Пружатељи података, технички инпути	Учешће на консултативним састанцима и тренинзима Пружање података, Чланови Пројектног одбора

	1.3: Израдити интегрирани централизовани систем за прогнозирање поплава и рано упозоравање заснован на нивоу локалне заједнице.	а. Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства, б. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС Републике Српске, ц. Агенција за водно подручје ријеке Саве, д. Агенција за водно подручје Јадранског мора, е. ЈУ Воде Српске, ф. ХЕ г. Републичка управа цивилне заштите х. Федерална управа цивилне заштите	Активно подржавати и учествовати у развоју (планирању и имплементацији) система за прогнозирање поплава и раног упозоравања у заједници и ФФЕWC производа специфичних за сектор, за пољопривредни и хидроенергетски сектор. Укљученост у планирање изградње капацитета. Пружатељи података.	Учешће на консултативним састанцима и тренинзима Пружање података и активно учешће у имплементацији на терену Чланови Пројектног одбора
	1.4: Развити и имплементирати протоколе и СоП-ове о генерирању података, управљању подацима и комуникацији за ефективни ФФЕWC заснован на утицају и управљање ризиком од поплава.	а. Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства, б. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС Републике Српске , ц. Агенција за водно подручје ријеке Саве, д. Агенција за водно подручје Јадранског мора, е. ЈУ Воде Српске ф. РС ХМЗ г. Федерални ХМЗ х. ХЕ и. Републичка управа цивилне заштите ј. Федерална управа цивилне заштите	Кључни актер за израду комуникационих протокола, кодекса понашања за ФФЕWC и централизованог информационог система и платформе за размјену знања. Давање инпута и приједлоге на основу искуства у вези с постојећим алатима.	Учешће на консултативним састанцима и тренинзима Пружање података Чланови Пројектног одбора

2: Неструктурне мјере смањења ризика од поплава и рјешења заснована на природи укључена у секторске политике и планове и ефикасно доприносе заштити људи и егзистенцији од ризика од поплава изазваних климом	2.1: Интегрирати смањење ризика од поплава изазваних климом у секторско планирање (пољопривреда, хидроенергија, критична инфраструктура) и просторно планирање.	а. Министарство вањске трговине и економских односа БиХ б. Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију РС ц. Федерално министарство околиша и туризма д. Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства е. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске	Сарадња и подршка за унапређење постојећег законодавног и регулаторног оквира за управљање ризицима од поплава увођењем управљања ризиком од поплава које је осјетљиво на климу у секторско планирање за пољопривреду, шумарство, животну средину, хидроенергију, критичну инфраструктуру и просторно планирање	Учешће и фацилитација радних група, процјена подршке, осигурање података Чланови Пројектног одбора
	2.2: Имплементирати и укључити нове методе смањења ризика од поплава и прилагођавања климатским промјенама засноване на екосистемима.	а. Агенција за водно подручје ријеке Саве, б. Агенција за водно подручје Јадранског мора, ц. ЈУ Воде Српске д. ХЕ е. Циљане опћине и заједнице ф. Локалне компаније/лабораторије, НВО за мониторинг животне средине	Сарадња у изради прилагођавања базираног на екосистему на нивоу заједнице за смањење утицаја бујичних поплава и сарадња у имплементацији мјера Циљане опћине и заједнице као корисници ће пружити податке и мишљења/повратне информације за детаљан дизајн (преко ЦБО-а или представника заједнице и путем анкета у заједници) Еколошки мониторинг грађевинских активности	Учествовање на тренинзима и консултативним састанцима и активно учешће у имплементацији мјера, укључујући присуство на терену
	2.3: Кодифицирати и интегрирати рјешења за прилагођавања	а. Министарство вањске трговине и економских односа БиХ	Подршка развоју смјерница најбољих пракси у цијелој земљи, техничких спецификација, стандарда и	Учествовање на тренинзима, консултативним

	базирана на екосистему у политике и прописе и промовисати неструктурне мјере	б. Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију РС ц. Федерално министарство околиша и туризма д. Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства е. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске	протокола за примјену неструктурних мјера за прилагођавање базирано на екосистему које ће се укључити у политику, сарађивати у развоју капацитета у идентификацији, одређивању приоритета, процјени, дизајну и имплементацији таквих рјешења	састанцима и радним групама Чланови Пројектног одбора
	2.4: Преглед и јачање институционалних капацитета и израда дугорочних планова развоја институционалних капацитета за климатски отпорно управљање ризиком од поплава.	а. Министарство вањске трговине и економских односа БиХ б. Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства ц. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске д. Агенција за водно подручје Јадранског мора е. ЈУ Воде Српска ф. РС ХМЗ г. Федерални ХМЗ х. ХЕ и. Републичка управа цивилне заштите ј. Федерална управа цивилне заштите	Активно укључивање у развој програма обуке и наставних програма за цијелу земљу у техничким и практичним областима управљања ризицима од поплава за практичаре, доносиоце одлука, заједнице, службе које пружају одговор на ванредне ситуације и осигурати њихово учешће.	Учествовање на тренинзима, консултативним састанцима и радним групама и кампањама за подизање свијести Чланови Пројектног одбора
3: Мјере заштите од поплава отпорне на климу, проширене кроз нове и побољшане националне и	3.1: израдити инвестициони оквир за смањење и управљање ризиком од поплава изазваних климом.	а. Агенција за осигурање (Агенција за осигурање РС, Агенција за надзор над осигурањем ФБиХ) б. Агенција за осигурање БиХ	Пружање улазних информација за развој инвестиционог оквира за смањење и управљање ризиком од поплава изазваних климом,	Учешће на консултативним састанцима и радним сесијама, обукама

локалне инвестиционе оквире повећавајући отпорност најугроженијих група на поплаве узроковане климом		ц. Удружење друштава за осигурање РС и Удружења друштава за осигурање ФБиХ)	ангажирање у развоју механизма пријеноса ризика и модела осигурања, имплементација финансирања климатских ризика	
	3.2: Формулирати вишегодишње планове опћинских улагања отпорних на климатске промјене и родно осјетљиве планове приправности заједнице у одабраним опћинама (10-12) и у једном кантону.	а. ЈЛС б. Републичка управа цивилне заштите ц. Федерална управа цивилне заштите д. Савез општина и градова РС е. Савез општина и градова ФБиХ	Кључни партнери и сарадници у развоју и имплементацији опћинских инвестиционих планова за климатски отпорно управљање ризицима од поплава у локалним заједницама, као и планова спремности заједнице	Именовање и управљање локалним радним групама, учешће на радним састанцима и обукама
	3.3: Провести климатски отпорне структурне мјере за смањење ризика од поплава и антиерозионе интервенције у сливовима ријека Врбас, Уна-Сана, Босна и Дрина.	а. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске б. ЈУ Воде Српска ц. Циљане општине и заједнице д. Локалне компаније/лабораторије, НВО за мониторинг животне средине	Кључни партнер у имплементацији приоритетних структурних интервенција за смањење ризика од поплава, осигуравање кредитних средстава за имплементацију структурних мјера, подршка развоју климатски отпорних пројеката заснованих на новим информацијама о климатским ризицима и методама пројектирања Имплементација 10 структурних мјера Циљане опћине и заједнице као корисници ће пружити податке и мишљења/повратне информације за детаљан пројект (преко ЦБО-а или	Провођење активности, учешће у консултацијама/ на радионицама заинтересираних страна, обукама и праћењу грађевинских активности, итд.

			представника заједнице и путем анкета у заједници) Еколошки мониторинг грађевинских активности	

РЕСУРСИ И ОДГОВОРНОСТИ

Управни одбор ће пратити утицаје активности ангажирања актера. Ангажман актера ће представљати редовну тачку дневног реда на састанцима Јединице за управљање пројектима. Идентифицирани проблеми и ризици бит ће евидентирани у регистар ризика пројекта за континуирано праћење и/или поступање према потреби.

Сажетак свих активности ангажирања актера бит ће састављен и стављен на располагање јавности, на примјер, у годишњем извјештају о учинку. Сажетак ће садржавати најмање сљедеће информације:

- Проведене активности ангажирања актера
- Датуми и мјеста активности ангажмана
- Информације подијељене са актерима
- Резултати укључујући рјешавана питања.

Исходи сесија на којима су се размјењивале информације, консултација или одговора на постављена питања бит ће достављени заједницама у складу са Комуникацијском стратегијом, на примјер, путем веб странице пројекта, билтена, радио програма, посјета, састанака итд.

Овај План ангажирања актера бит ће ревидиран и ажуриран по потреби, најмање једном годишње.

Консултације с актерима

2. ПРЕГЛЕД

Приједлог пројекта „Проширење управљања ризиком од поплава отпорног на климу у Босни и Херцеговини“ развијен је у блиској сарадњи са Државним именованим тијелом и на основу консултација са заинтересираним странама, као што је детаљно наведено у наставку:

- Иницијалне консултације 11-16. марта 2018. које су укључиле сљедеће заинтересиране стране:
- Министарство просторног уређења, грађевинарства и екологије РС, ГЦФ НДА за БиХ
- Министарство вањске трговине и економских односа БиХ
- Министарство сигурности БиХ
- Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС
- Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства
- Јавна установа „Воде Српске“
- Агенција за водно подручје Јадранског мора
- Хидрометеоролошки завод
- Хидроелектране
- Детаљна расправа о изради пројекта - 24.07.2018.
- Домаћа радионица о идеји - 27. септембар 2018.
- Валидацијска радионица – Концептна нота – 05. фебруар 2019.
- Консултације на високом нивоу након радионице о валидацији концептне ноте – 06. фебруар 2019.
- Валидацијска радионица – Комплетан приједлог – 16.10.2019.
- Консултације на високом нивоу након радионице валидације комплетног приједлога – 6. децембар 2019.
- Мишљења и коментари представника опћина/мјесних заједница у БиХ, 2019.

Како би се иницирао развој Идеје и приједлога за финансирање, у марту 2018. године подузета је техничка мисија УНДП-ГЕФ-а. Током мисије одржане су консултације са кључним националним и регионалним властима и састанак са БиХ ГЦФ НДА. НДА, као и друге релевантне институције задужене за животну средину и управљање водама/поплавама, изразили су интерес за израду новог приједлога пројекта ГЦФ са УНДП-ом о управљању ризицима од поплава на основу резултата постојећег пројекта ријеке Врбас. Дана 18. јуна 2018. године, НДА је издала Писмо без приговора којим потврђује да: а) Владе у БиХ немају приговора на пројекат који је наведен у Идеји; б) да је пројекат који је укључен у Идеју у складу са домаћим приоритетима, стратегијама и плановима БиХ; и ц) у складу са еколошким и друштвеним заштитним мјерама ГЦФ-а, пројекат који је укључен у Идеју је у складу с релевантним домаћим законима и прописима. НДА је такође потврдила да је домаћи процес БиХ за утврђивање непостојања приговора на пројекат који је укључен у приједлог финансирања прописно праћен.

Даље консултације са свим кључним заинтересираним странама обављене су у јулу и септембру када је Идеја представљена и финализирана на заједничким радионицама. Идеја пројекта је такође детаљно представљена пројектним одборима пројеката Врбас и НАП које чине ГЦФ НДА и представници министарстава надлежних за водопривреду и околиш. Израда Концептне ноте је додатно потпомогнута разговорима са релевантним институцијама (НДА, министарствима надлежним за водопривреду, агенцијама за воде и хидрометеоролошким заводима).

3. ИНИЦИЈАЛНЕ КОНСУЛТАЦИЈЕ СА КЉУЧНИМ ДОМАЋИМ АКТЕРИМА, МИСИЈА ИЗРАДЕ ПРОЈЕКТА ГЦФ – БИХ 11-16. МАРТ 2018.

Опћи циљеви консултација су били сљедећи:

- Стјецање разумијевања тренутног статуса институционалних оквира и капацитета за управљање ризиком од поплава
- Одређивање захтјева за јачање управљања ризиком од поплава и идентифицирање домаћих приоритета
- Стјецање разумијевања претходних и текућих пројеката/програма/иницијатива о управљању ризиком од поплава и идентифицирање подручја за сарадњу и синергију у складу са предложеним пројектним исходима, како би се осигурала синергија и избјегло дуплицирање/преклапање напора
- Идентифицирање потребних података за израду приједлога пројекта
- Идентифицирање потенцијалног суфинансирања

Састанак са Бошком Кењићем – шеф Одсјека за водне ресурсе, Министарство вањске трговине и економских односа БиХ

На састанку са Одсјеком за водне ресурсе разговарало се о неколико текућих пројеката и њиховом доприносу управљању ризиком од поплава у БиХ:

- Углавном пројекти меке техничке помоћи:
- Сава пројект - Унапређење хидрометријске мреже и структурних мјера (ЕИБ 55 милиона еура повећава се на 74 милиона)
- Пројект Спреча – имплементација пројекта на ријечним обалама у оба ентитета
- Дрина – 24 милиона УСД. Насип у Дрини
- ВБИФ пројекат: мапирање управљања ризиком од поплава - ЛиДАР истраживања почињу на прољеће, завршетак мапирања се очекује до 2019.
- ЕПА 2016 – Планови управљања поплавама – очекује се да ће бити завршени до 2021. године; израдит ће се пројектни документ за заштиту од поплава са ЕК; финансирање ће се обезбиједити зајмовима и/или грантовима од ВБИФ-а или неког другог
- Јадранско море - тамо нема значајних пројеката;
 - Хидрометријску мрежу радити заједно са хидроелектранама – највећи потенцијал ХЕ је у сливу Јадранског мора, планира се јачање хидрометријске мреже
 - Капацитет моделирања за крашку геологију повезану са хидроелектранама је ограничен и постоји ограничено разумијевање система подземних вода у сливу. У сливу Јадранског мора, утицаји климатских промјена још нису анализирани. За то је потребно моделирање.
 - Веза са пољопривредом – са WM
 - Неколико крашких поља
 - Најважнија је делта ријеке Неретве
 - Веза са заштитом од поплава и водоснабдијевањем
 - Стратегија пољопривреде предвиђа екстензивно проширење мреже за наводњавање
 - Потребна су побољшања правног оквира – вјероватно ће на томе инсистирати ЕУ
- Свјетска банка припрема приједлог ГЦФ-а за слив ријеке Саве за обнову пловидбе Савом, који може укључивати заштиту од поплава и санацију мочвара
- Процјена трошкова за имплементацију свих директива ЕУ које се односе на воде
 - Процењује се да је потребно 700 милиона за ЕУФД
 - 2,2 милијарде за Директиву о третману градских отпадних вода
- 900 милиона за Директиву о води за пиће
- Национална хидрометријска мрежа – имајте на уму да хидроенергетске компаније имају опсежне мреже које се понекад дијеле са ентитетском хидрометеоролошком службом (посебно у сливу Јадранског мора). Постоји потреба за хармонизацијом мреже ХЕ и националних хидрометријских мрежа и обезбјеђењем правног и техничког оквира за размјену хидрометријских података.

- Госп. Кењић је истакао сљедеће предности пројекта Врбас – све институције су укључене, пројект задовољава потребе институција, рад је добро примљен, акције из Врбаса се реплицирају у сливу Уне и Сане и у другим сливовима.

Састанак са Алмиром Бериданом из Министарства сигурности и Аидом Хаџић Хурем, водитељицом ДРР пројекта УНДП-а

- Разговарало се о постојећим институционалним аранжманима и ограничењима у погледу управљања ризицима од катастрофа. Недостају системске мјере за смањење ризика, као и закони у окружењу које би омогућило њихову примјену. Недостају центри за обуку за одговор на ванредне ситуације.
- Процјена потреба за опоравком након поплава 2014. односи се на потребе земље да се предузму студије процјене ризика (хидролошке и геолошке студије, процјена изложености), мапе опасности, документација догађаја, базе података о бујицама и клизиштима
- Евидентирање штете и губитака: Дисенвентар база података се имплементира кроз ИПА пројект за мапирање ризика од катастрофа и спремности³⁶ и постоји додатна потреба за заједничком методологијом за прикупљање података о штети и губицима. У Босни и Херцеговини постоје посебне мапе које креирају и користе различите институције (нпр. Агенција за воде), али не постоји државна мапа која би комбинирала различите опасности или атлас у електронском облику у земљи. Министарство сигурности препознаје потребу за израдом националног атласа ризика који не би помогао само активностима цивилне заштите приликом пружања одговора на катастрофе, већ би помогао и у изради законодавства у области заштите и спасавања у Босни и Херцеговини.
- Циљеви приоритетне осе 5 „Ризици за животну средину“ Дунавске стратегије ЕУ углавном се односе на израду плана управљања поплавама за цијели ријечни слив, утицаје климатских промјена на ризике, даље јачање алата за рано упозоравање, јачање оперативне сарадње међу органима цивилне заштите у подунавским земљама итд. Стратегија има за циљ усклађивање постојећег финансирања са својим циљевима и нема додатних намјенских механизма финансирања створених за њену имплементацију.
- СЕЕРИСК пројекат „Заједничка процјена ризика од катастрофа и спремност у Дунавском макрорегиону“ који суфинансирају ЕУ и конзорциј од 20 пројектних партнера који представљају 9 земаља³⁷. Конзорцијем координира Национални генерални директорат за управљање катастрофама (НДГДМ) из Мађарске. Један од главних циљева СЕЕРИСК-а је развој и тестирање заједничке методологије за процјену ризика за регију чији су најопипљивији резултати процјене ризика и мапе за 6 пилот подручја.
- Међународна комисија за слив ријеке Саве (ИСРБЦ) има за циљ успостављање одрживог управљања водама. И СЕЕРИСК и Савска комисија су у процесу или су већ израдили локалне процјене ризика од поплава и мапе које би требале бити интегрисане у рад тренутног Акционог програма.
- Методологије процјене ризика од катастрофа за различите опасности се развијају за БиХ. Пројект Врбас такође уводи одговор на катастрофе.
- Регионални пројекат Дисенвентар Сендаи – Шведска цивилна заштита прилагођена за сваку земљу - 3 године и 2,5 милиона
- Алат за глобалну процјену ризика (ГРАС) се тренутно користи у БиХ. Методологију ризика од поплава прописују ентитети, али је у великој мјери заснована на претходним поплавама, али тамо гдје је урађено детаљно моделирање и мапирање опасности од поплава и ризика (Врбас), мапе се користе у ГРАС систему. Алат је прилагођен и укључује 3 модула (опасности, ризични објекти и категорија рањивости).

³⁶ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/financial_assistance/ipa/2015/multi-country/ipa_ii_2015_038-052.08_mc_disaster_risk.pdf

³⁷ Austrija, Slovačka, Mađarska, Hrvatska, Srbija, Rumunija, Bugarska, Slovenija i Bosna i Hercegovina

- Приоритети (тренутно улога Министарства сигурности у ДРР-у је само улога механизма координације са државног нивоа. Одговорности укључују прихватање помоћи у природи за смањење ризика од катастрофа и рад са међународном заједницом у погледу одговора
 - ДРМП треба развити за институције за различите врсте катастрофа
 - Потребно је успоставити центре за обуку за заштиту и спашавање, а да би се основали, потребно их је законски прописати. Ово ће побољшати обуку за одговор цивилне заштите
 - Потребно је извршити процјену ризика за све опасности.

Састанак са Дамиром Мрђеном, директором Агенције за водно подручје Јадранског мора, и Иваном Метковићем

- Низ ХЕ изграђених до 1980-их с комбинираним производњом енергије и топлоте и заштитом од поплава као њиховом главном функцијом
- Лиценце везане за рад ХЕ укључују дефиницију ниског и високог водостаја
- У 2010. години дошло је до поплавног догађаја, поплаве нису биле велике као поплаве 2014. године. Догодила се 500-годишња поплава
- Сарадња са ХЕ им омогућава да смање врхунац и смање плављење Мостара д/с
- Сарадња са ХЕ представља сукоб интереса, али Агенција за воде проналази начине да изврши лиценцу за вишенамјенско кориштење акумулација
- Хисторијски подаци о поплавама - припремљен ПФРА у складу са ЕУ. Потреба да се настави са мапирањем опасности и ризика од поплава; активности су споре и још увијек није урађено мапирање опасности или ризика (ВБИФ и ЕПА 16 пројеката одгођени за 2019. који се односе на мапе опасности и ризика од поплава и 2021. за завршетак ФРМП).
- Хитни захтјеви укључују:
 - Омогућавање свакодневног управљања поплавама кроз модел (ФФЕWC) и подршку одлучивању. У склопу Савског пројекта, финализација ФФЕWC платформе. ХМС модели су повезани на ФФЕWC-ом
 - Урађен је пројект 2012-2013 за развој хидролошког и хидрауличког модела и ДСС заснован на бесплатном софтверу – ХеџРАС и ХеџХМС. Желио би надоградити на Мике моделинг (као остатак земље)
 - Препреке у погледу техничких капацитета – недостатак особља, задржавање особља, недостатак алата за моделирање и управљање прилагођених кориснику (желе идентичне системе у оба ентитета).
- Климатске промјене
 - Значајне варијације у производњи електричне енергије од 2 милијарде КХW 2010. до 4,5 милиона КХW у 2013. Предвиђа се да ће слив имати чешће суше (суша 2007). Већи услови суше ће бити праћени већом варијабилношћу и вишим врхунцима поплава
- Минимални нивои ХЕ
 - У периоду од 1950-тих до 1980-тих за Неретву је изведен минимални проток. Након посљедње изграђене ХЕ 50 м3/с – дефиниран је већи од минималног биолошког протока за WQ.
- Мјерне станице
 - Агенције за воде примају податке у реалном времену од ХЕ станица који се користе у хидролошком моделу - подаци за посљедња 2 дана. Хрватски подаци пружају прогностичке моделе који се темеље на Аладин Мет моделу, провјереном у хидродинамичком моделу 1Д
- Да ли су потребне додатне хидрометријске станице?
 - Притоку Требишњице треба интегрirati у модел
 - Потребан је мониторинг и моделирање подземних вода
- Крашка подручја
 - Дјеломично праћено кроз изворе, али без детаљног праћења или истраживања у 50 година. Треба радити заједничке програме са РС и ФБиХ

- Потребан је мониторинг подземних вода, али не може се рећи без анализе подручја. Потенцијал за додатно праћење
- Инфраструктурне/структурне мјере
 - Хитан захтјев након поплава 2014. године, након чега су размотрене мјере „без жаљења“. Укључујући 1) заштиту Саве; 2) мјере хидро-заштите; 3) неструктурне мјере (простор за ријеке). Објекти изграђени у д/с 1950-их и 1960-их година требају се санирати и одржавати. Предлаже неструктурне мјере, као што су политика поплавних подручја/зона ризика од поплава и чишћење ријечних корита.
- Сарадња са ХЕ
 - Агенција за водно подручје Јадранског мора је потписала протокол са ХЕ за пружање података са одређених станица
 - Као агенција, осигурава да се водне дозволе које се периодично ревидирају поново издају само ако су испуњене обавезе за заштиту од поплава (и друге обавезе)
- Регулација обавеза ХЕ да смање ризик од поплава - радне криве (које показују мјесечне максималне водостаје које треба достићи), дефиниране су само једном прије 30 година и од тада нису обнављане. Покушавали су приморати ХЕ да ажурирају ова правила рада.

Састанак са Бранком Чолићем, директор Сектора за управљање обласним ријечним сливом Требишњице, Воде Српске, и Ведраном Фуртулом, ХЕ Требишњица

- Управљање ријечним сливом
 - Сарадња са сливом ријеке Неретве преко Мостара
 - Пројект 2006-2018.
 - Компонента 1 – Израда хидролошког модела за Неретву и Требишњицу и обука ХЕ система за поплаве
 - Модел је резултат пројекта
 - Желио би да модел управљања акумулацијом за акумулације Неретва и Требишњица обухвати правила рада за акумулације
 - Заједнички пројект за управљање за смјернице о томе како израдити водне дозволе за акумулације – покрива упуте за све услове тока
 - Упутства за суше, нормалне и поплавне услове које треба осигурати за ХЕ за рад, а Комисији за Јадранско море и Агенцији за воде да управљају и прате усклађеност.
 - Радне дозволе се издају сваких 5 година и односе се на све аспекте рада
 - Желе да пројект изради нове смјернице и нова правила за бране
 - Потреба за даљњим развојем модела како би се побољшао модел површинских вода
 - Требишњица је једина вишегодишња ријека (дужина 60км)
 - Хидрологија крша важи за остатак слива. Вода се слијева у поља и избија низводно. 10 км је природно, 46 км је бетонирано и постаје канал у ХЕ. Потребно је разумјети режим подземних вода у сливу.
- Приоритети за Неретву
 - Потребно је праћење подземних вода
 - Развијат ће се мониторинг површинских вода
 - Потреба за ажурирањем хидролошких модела како би укључили подземне воде. Модели који се тренутно базирају на CW подацима од 1960-их до данас.
 - 260 дана поплава у Поповом пољу у прошлости. Нова ХЕ је смањила ову врсту и трајање плављења.
 - Потреба за праћењем поља у д/с
 - ГЕФ пројект је требао успоставити мониторинг подземних вода, али је пројект дао само препоруке за праћење подземних вода, али није успостављен систем мониторинга.
 - Друга фаза ГЕФ пројекта – ЕКАРСТ пројекат.
- Потребе

- Треба изградити 2. фазу ХЕ Дубровник. Укључити улаз, станицу за напајање (?) и машинску просторију (већ инсталирана). Побољшат ће управљање ризиком од поплава д/с
- За ово нема планова улагања, али су доступни извјештаји о техничком пројекту на основу пројекта из 1968. године! Цијена ће износити 150 милиона еура
- Неструктурне мјере:
 - 1.200 м³/с је капацитет прељева посљедње прељевне бране изнад града. Кроз град тече природна ријека дужином од 8 км
 - Без плављења капацитет канала је био 500 м³/с кроз центар града без оштећења, задирање у поплавну равницу резултирало је смањењем капацитета канала на 390 м³/с. 100-годишњи вршни проток износи 1.500 м³/с. Плављење које изазива Требишњица је углавном од површинских вода или су плувијалне поплаве
- Акумулације се користе за плављење Попова поља и заштиту приморског града – Метковића
- Потребно је ажурирање модела рада акумулације који поставља правила за рад.
- Могуће активности:
 - Мониторинг подземних вода и моделирање
 - Катастар бујица
 - Ажурирање модела
 - Укључивање мониторинга квалитета воде на хидролошким мјерним станицама

Састанак са Хазимом Хаџовић, помоћником министра за водопривреду у Федералном министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства

- Потребе
 - Водотоци 2. категорије
 - Систем раног упозоравања за Јадранско море у складу са системом слива ријеке Саве
 - Информације од агенција
 - Водотоци 2. категорије одговорност кантона и опћина
 - Имају списак за 2. категорију гдје је потребна помоћ – 40 милиона КМ
 - Потребан је детаљан преглед бројки јер су неки ријешени
 - Приоритетни систем раног упозоравања - за бујичне водотоке
- У Акционом плану за заштиту од поплава након 2014. године дате сљедеће препоруке:
 - Реконструкција постојећих објеката за заштиту од поплава – већ осигурана од стране ВБИФ-а и ЕРБ-а и која се већ ради на Сави и Дрини (такође у Тузли).
- План заштите од поплава за БиХ треба укључити методологију процјене ризика од поплава у градовима. Градови тренутно немају адекватне процјене. Подаци за процјену ризика од урбаних поплава не постоје
- Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства жели прво направити ФРМП (2021) па видјети које ће мјере бити имплементиране
- Заштита од поплава, смањење плављења пољопривредног земљишта
 - о Жељели би мјере за смањење поплава и загађења или побољшање метода за санацију пољопривредног земљишта након поплава
 - Прочишћавање отпадних вода је такође потребно јер се односи на загађење пољопривредног земљишта (ово је изван дјелокруга предложеног ГЦФ пројекта)
- Хидрометеоролошки завод Словеније израдио је хидролошки модел Босне и на основу тога предложио опрему и систем раног упозоравања за Босну. Финансираће ЕК – 0,9 милиона еура
- Одржавање хидрометријске опреме
 - Финансирано кроз закон о водама у БиХ. Новац за одржавање се даје ХМЗ
 - На основу листе опреме коју треба набавити, они могу обезбиједити средства која ће бити потребна за 20 година након што се одлучи о власништву над опремом (ХМЗ или Агенција за воде)

- Опрема треба да буде у власништву ХМЗ-а и да је они финансирају, да њом управљају и да је одржавају
- Структурне мјере
 - Жели да се изводе радове који се уклапају у План управљања ризиком од поплава
- Евидентирана штета и губици
 - Д&Л базе података које воде агенције за воде и извјештаји који се шаљу Министарству.
 - Цивилна заштита општина ће вјероватно имати ЛоЛ и Д&Л податке о поплавама
 - Активности на санацији посљедица поплава
 - Штете од поплава 2015 WMP 2010-2014 – Споменута одређена заштита
 - Програм приближавања ЕУ – усвојене активности БиХ
 - ПДНА – Јединствени документ за БиХ. Штета изражена економским бројкама
- Министарство има само 6 запослених у области водопривреде и капацитети су озбиљно ограничени.
- Приступ засновани на екосистему
 - Крчење шума које доводи до повећања клизишта, ерозије тла и поплава
 - Лоше пољопривредне праксе погоршавају проблем ерозије тла
 - Треба укључити прилагођавање засновано на екосистему као дио рјешења
- Такође је сугерирано да постоји потреба за радом са заједницама у којима су поплаве честе, али нису значајне, па су штете честе (годишње). Постоји ризик да буду занемарене.

Састанак са проф. Радиславом Тошићем, експертом за бујичне поплаве и бујице, Природно-математички факултет

- Бујице историјски нису проучаване, тако да не постоји катастар или мапирање бујица
- Проблематичним токовима управљају мале структуре, али је потребна санација и одржавање
- Поплаве 2014. откриле су опасност од бујица
- Тренутно примијењене интервенције – чишћење корита и смањење ризика на главним ријечним токовима (које бујице хране). Ово није довољно
- Потребно је идентифицирати бујичне токове
- До 1990-их у коритима су се примјењивале мјере, многа су у запуштеном стању
- Када су људи мигрирали због рата, седименти се у том периоду нису користили (без агрегатне експлоатације) за изградњу локалних путева итд. Због тога се вегетација и седимент накупљају и мобилизирају се у великим поплавама
- У Босни локални потоци обично први узрокују поплаве
- У оквиру пројекта Врбас, проф. Тошић је развио методологију за идентификацију бујичних водотока и припремио модел осјетљивости
 - Индикатори се користе за идентификацију гдје се могу појавити бујичне поплаве и гдје треба усмјерити радове на смањењу ризика.
 - Припремљене мапе ерозије тла – развијене са ДЕМ, кориштење земљишта, геологија
 - Затим регистар мапа бујица (на основу физичких критерија нагиба, дужине тока, времена до вршног протока у сливу итд.)
 - Финализирана методологија за регистрацију бујичних токова
 - Израђено је 8 категорија бујичних токова на основу геологије, геоморфологије итд.
 - Категоризирани токови
 - У случају поткопавања, радови потребни у кориту ријеке
 - У случају прелијевања, интервенције су структуралне
 - Обилазак сваког тока и регистар садржи фотографије сваког тока
 - Посљедице бујица у таложењу седимената на пољопривредном земљишту
- Шта је слједеће у вези с методологијом
 - ФБиХ нема мапе ерозије
 - РС има мапу ерозије, али осим Врбаса, нема катастар бујица

- Покренут састанак са институцијама и одржана презентација достигнућа пројекта
- Методологију су сви прихватили и жељели би је усвојити у оба ентитета
- Потребе
 - Праћење бујичних поплава како би се разумјела количина падавина која би иницирала бујичне поплаве. Стога је потребна гушћа метеоролошка мрежа
 - Одређивање приоритетних интервенција у погледу ризика за инфраструктуру, људе, губитке у пољопривреди итд.
 - Потреба за анализом штете и губитака од бујичних поплава. Општине могу имати информације о штети од бујичних поплава од бујица. Када се може израдити мапирање опасности од бујичних поплава, урадила би се свеобухватнија студија о штетама и губицима који могу настати
 - Подизање свијести. У 2014. години, да је мапа бујичних токова била доступна, могла се обезбиједити евакуација на основу ризика од бујица. Потребно је подизање свијести заједница које можда не знају да живе у подручју с ризиком од бујичних поплава.

Састанак са Дарком Боројевићем, шеф Одјељења за хидрологију, Републички хидрометеоролошки завод Републике Српске

- Кључне теме:
 - Повратне информације о пројекту Врбас
 - Одржавање станица
 - Размјена информација са другим корисницима/актерима/корисницима
- У РС-у формирана комисија од стране РХМЗ и Воде Српске са намјером да РХМЗ води моделе хидролошких прогноза.
- Климатски савјети за пољопривреду
 - Достављени редовни билтени за фарме за 7-15-30 дана
 - Прогнозе за болести биљака достављене Одјељењу за агрометеорологију
 - Сезонска прогноза урађена кроз јединствен систем са СЕЕЦОП и МЕТЦОФ од стране великих центара у Београду
 - ЕЦМВФ – БиХ да постане чланица до краја ове године
 - ХМЗ би се требали фокусирати на размјену података и размјену података у име БиХ. ХМЗ су контакт тачка за Метеоаларм
 - Услуге које пружа хидромет РС коштају 25.000 еура годишње
- Хидроенергетски сектор
 - Користе се само информације из система Требишњица (прогноза падавина).
- РХМЗ - РС потписао политику управљања размјеном података
 - Савска платформа успоставила ХИС (сервер у Савској комисији)
 - Размјена података је у реалном времену са свих ХМЗ са свих станица у сливу ријеке Саве и подаци су видљиви свима
 - Унско-санска хидролошка прогноза је урађена. Модел се изводи у Хрватској
 - Успостављање мреже мониторинга за ријеку Босну
- ЕФАС – БиХ је нова чланица. Пружа јединствен е-маил за упозорење по догађају. ХМЗ је дужан пратити
- Чланство у WMO
 - БиХ је чланица али постоји проблем са сталним представником (поновљено)
 - Покушај проналаска новог ПР, али предсједништво одгађа одлуку
 - Да ли WMO пружа подршку?
 - Само ЕУМЕТСАТ – требао би добити програм за пријем сателитских мапа. Учествовао је само федерални ХМЗ
- Пројекти
 - Систем раног упозоравања WMO за вишеструке опасности за Југоисточну Европу са почетним новцем Свјетске банке. УНДП је учествовао на посљедњем састанку.
 - Имплементација ће бити оперативна 2020-2022, до 2025. године
- Подаци и квалитет података

- Царпатхи ЕУ програм
- Само карпатске земље. РХМЗ учествује
- Циљ је био валидација метеоролошких података и повезивање података који недостају
- Резултат пројекта су мрежни подаци на мрежи 10x10м. Климатолошки подаци – просторни подаци
- Важно за податке о мисији јер се могу попунити.
- МИСХ и МАСХ Уни Мађарске
- Кориштени подаци укључују податке из Србије и других земаља
- Просторни подаци су вјероватно креирани кориштењем геостатистичке анализе са станица како би се произвели мрежни подаци
- Шта је потребно за остатак БиХ
 -
 - Хидрометријска мрежа је комплетна у оквиру њихових могућности управљања!
 - Нема потребе за додатном опремом

Састанак са Чедомиром Стојановићем, помоћником министра за водопривреду – Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС (тренутно уплата ЕИБ зајма)

- Улагање у одбрану од поплава
 - Без инфраструктуре у 30 година, а затим велика финансијска средстава након поплава 2014.
 - До 2022. године - 100 милиона би било уложено из кредита
 - ЕИБ – 55 милиона
 - WB – 13,8 милиона
 - WB – 3,Х милиона
 - Фонд солидарности (РС) – 28 милиона
 - Воде Српске – 10 милиона КМ за одржавање
 - WБИФ – Дрина, Босна. Потребно за финансирање Саве (мрежа канала).
 - Средства потребна за заштиту од поплава
 - Огроман дио Босне (Модрича и ушће ријеке)
 - Ријека Спреча такође нерегулисана
 - Мали бујични потоци (бујичне поплаве)
 - ХЕ – води Министарство индустрије
- Принцип интегрираног управљања водама (IWM)
 - Нексус воде и водене енергије, производње хране, управљања земљиштем, наводњавања и заштите квалитета воде
 - Од интереса – пловни дио Саве. Захтијева прекограничну сарадњу
- Приоритети
 - Босна, Уна-Сана, Директна Сава
 - Неретва, Требишњица
 - Потреба за примјеном ИWM принципа на управљање овим ријекама
 - Наводњавање је важно
 - Планови за вишенамјенске акумулације у Врбасу
 - Дефинирани стратешки документи (WC< ФМ, наводњавање)
 - Планови за наводњавање, заштита од поплава и заштиту од ерозије у агенцији за воде
 - Постоји техничка документација за канале итд., цијена 20 милиона КМ. Цијеви дјеломично постављене у канал.

Састанак са Борисом Пашалићем, министром пољопривреде, шумарства и водопривреде РС, и помоћником министра, фокус на пољопривреду

- Нагласак на управљање водама, али на пољопривредну компоненту
- Од 2015. године само је 2016. била нормална из перспективе пољопривреде (суша 2013. и 2015). Поплаве 2014. биле су велики проблем за РС, резултирале су значајним пољопривредним губицима.
- У 2017. губици у пољопривреди у вриједности од више милиона еура – 50 милиона еура, док је буџет за пољопривреду 39 милиона еура
- Пољопривредници очекују надокнаду, тако да би избјегавање таквих штета од поплава и суша било пожељно
- Активност коју води Министарство у вези са извјештавањем о прогностичким услугама
 - Пољопривредници који користе пестициде без потребе (на основу календара или фазе развоја биљака). Желе да користе пестициде само када постоји опасност од заразе
 - РС и УНДП развили систем од 50 метеоролошких станица у РС-у са прогнозама када ће доћи до заразе; софтвер развијен и покренут у марту 2019. (Царпо), смањит ће употребу пестицида и трошкове и побољшати тло
- Пољопривредна инфраструктура са потенцијалним користима у погледу заштите од поплава и дренаже или у опасности од поплава
 - Активности које финансира Свјетска банка (Министарство пољопривреде)
 - Финализација припреме насипа на Дрини
 - Систем за наводњавање - регија Поткозарје – Општина Градишка, 125 хектара за наводњавање системом мини хидроелектране (вишенамјенски), 1 милион -1,5 милиона м³/с воде за производњу електричне енергије
 - До сада су завршени идејни пројекти за акумулацију Лубина
 - Још 3 ће се изградити (пројекат ИДП), али неће имати новца за сва 4 резервоара која су већ пројектована, постоји потреба за финансирањем од 12 милиона КМ и преостала 3 (оквирна цијена). Ограничење је то што могу градити само бране високе 15м, па се одлучују за 15 м или мање. У Лубини би се могла изградити 30м висока брана, али д/с насеље не би прихватило
 - Пројект Министарства у фази израде – канал Борна-Осорна –у регији Лијевче поља. Огромне површине плодног тла. Канал ће омогућити наводњавање за 8.000 ха, средства
 - Завршетак пројекта показао је високе трошкове
- Друге активности
 - Пројект вриједан 4,5 милиона еура у опћини Братунац
 - Наводњавање Требишњица и Лубина
 - У РС-у се свега 7% земљишта наводњава. Пројект ће резултирати наводњавањем 14-15% земљишта
 - Слив Врбаса/Саве - Канал у Врбасу
 - Мастер план риболова - РС је обавезна да мапира ријеке и потоке за биолошку основу – биодиверзитет; потребна су средства (јавни позив за 250.000-350.000)
 - Пољопривредне савјетодавне службе - 7 подручних јединица одјељења; 70 људи (упосленици министарства волонтирају) ради са пољопривредницима и пружају им помоћ и потицајне мјере; Потребна додатна обука – континуирано стручно усавршавање особља би било корисно
 - Хидрометријска мрежа - 50 станица; средства доступна за одржавање, увијек треба повећати мрежу; потребне замке за штеточине са мјерним станицама. Штеточине се залијепе на мјерну станицу и могу се пребројати. Прогнозе засноване на томе.
 - Анализа суше - имплементација ЕПА пројекта; подршка ХМЗ – праћење суше – постоји опрема, али не и људи на терену
 - Агрошумарство - Сектор шумарства са јавним предузећем РС користи агрошумарство за превенцију ерозије, релевантно само за Херцеговину; добро успостављени вјетробрани; УН-ова борба против крчења шума; ГЕФ пројект; редовних буџетских средстава
 - Савјетодавне услуге у пољопривреди - фокусиране на развој система за наводњавање у високопроизводним подручјима. Не ради се у сушним подручјима

без високе производње. Прогнозе суша су базирани на тродневној прогнози. Између децембра и марта – (ниски период) одржавају се радионице на тему управљања поплавама. Укључују пружање процјена могућег поплавног ризика и упозорења пољопривредницима. Потребан одговор након поплава за чишћење и праћење загађења од поплава. Одређено праћење након догађаја је проведено и производња је заустављена. Просјечан број пољопривредника на обукама – 4.000. Мапе опасности и ризика од поплава и специфични производи бит ће корисни за побољшање ових активности. Много приватних (нерегулираних) фирми за пружање савјетодавних услуга у пољопривреди би имало корист.

- Министарство пољопривреде ће припремити закон којим ће се регулирати савјетодавне услуге у пољопривреди
- Постоји неуравнотеженост између извоза и увоза од 0,5 милијарди због недовољно искориштеност пољопривредног земљишта, што захтијева активности које се могу фокусирати на пољопривредне предуслове.

Састанак с контакт тачком за ГЦФ, министрицом Голић, помоћником министра за координацију пројеката, Милошем Јокићем, и помоћником министра за екологију, Свјетланом Радушин

- Контакт тачка за ГЦФ је високо похвалила партнерство са УНДП-ом у БиХ, као и резултате помоћи УНДП-а. Она је нагласила релевантност и важност недавно одобреног УНДП/ГЦФ пројекта о енергетској ефикасности/утопљавању зграда. Истакнула је негативне утицаје климатских промјена у БиХ с нагласком на разорне поплаве. Изразила је интересовање за израду новог приједлога пројекта ГЦФ са УНДП-ом о управљању ризицима од поплава на основу исхода постојећег пројекта за ријеку Врбас.
- Размотрене су прелиминарне идеје приједлога за ГЦФ, укључујући потенцијално партнерство са акредитованом финансијском институцијом за постизање комбинације ГЦФ зајма и гранта.
- Контакт тачка за ГЦФ је изразила подршку развоју пројекта и истакла потребу провођења додатних консултација са ресорним министарствима РС и ФБиХ, посебно у погледу приоритетних структурних мјера заштите од поплава и могућности задуживања код ГЦФ-а.
- Стране су се сложиле да ће мисија резултирати формулирањем кратке идеје о ГЦФ пројекту која ће се доставити и размотрити са Уредом контакт тачке за ГЦФ и другим актерима на државном и нижим нивоима.

4. Представљање Идеје – 24. Јули 2018.

Након разговора са ГЦФ НДА који је додатно подржао пројектне активности, договорено је да се пројектна идеја представи сектору вода у Босни и Херцеговини.

Састанак је отворила помоћница министра за водопривреду, животну средину и туризам у Министарству вањске трговине и економских односа, госпођа Бранкица Пандуревић, а присуствовали су представници свих институција надлежних за водопривреду: Министарства вањске трговине и економских односа, два ентитетска министра за водопривреду, три агенције за воде и два хидрометеоролошка завода.

Идеја пројекта је детаљно представљена, а свим учесницима је достављен нацрт идеје.

На састанку је постигнут договор да изложена идеја одражава закључке консултација које су одржане у марту 2019. Коментари на идеју достављени су до краја августа 2018. и поново разматрани у септембру 2018. године.

5. САСТАНАК О ПРИХВАТАЊУ ИДЕЈЕ – 27. СЕПТЕМБАР 2018.

Састанку су присуствовали представници надлежних институција из сектора водопривреде и животне средине.

Др. Маргаретта Ауонг, главна техничка савјетница, детаљно је представила пројектну идеју проширења управљања ризиком од поплава отпорног на климатске промјене у БиХ, која је ажурирана доприносима заинтересираних страна након састанка одржаног 24. јула 2018. године.

Пројект ће настојати да се позабави климатским ризиком и рањивостима уклањањем горе описаних баријера кроз три пројектна резултата. Средства техничке помоћи ГЦФ-а бит ће уложена у побољшана јавна добра и комбинирана с улагањима међународних финансијских институција и приватним улагањима, која нису средства гранта, у структурне мјере заштите од поплава.

Резултати и активности пројекта су сљедећи:

Резултат 1: Потпуно интегрирано прогнозирање поплава и систем раног упозоравања, засновани на утицају, олакшавају правовремену припрему и одговор

1.1. Надоградити и проширити покривеност хидрометријском мрежом за побољшано праћење климатских варијабли.

1.2. Побољшати информације о опасностима, ризику и рањивости на поплаве изазване климом за стратешко управљање ризицима и доношење здравих одлука везаних за управљање поплавама изазваним климом.

1.3. Развити интегрирани централизовани систем за прогнозирање поплава и рано упозоравање, заснован на утицају, на нивоу заједнице.

1.4. Развити и имплементирати протоколе и СоП-ове о генерирању података, управљању подацима и комуникацији за ефективни систем раног упозоравања на бујичне поплаве (ФФЕWC), заснован на утицају и управљању ризиком од поплава.

Резултат 2: Неструктурне мјере смањења ризика од поплава и рјешења заснована на природи укључени у секторске политике и планове и ефективно доприносе заштити људи и егзистенцији од ризика од поплава узрокованих климом.

2.1. Интегрирати смањење ризика од поплава изазваних климом у секторско планирање (пољопривреда, хидроенергија, критична инфраструктура) и просторно планирање.

2.2. Имплементирати и укључити нове методе смањења ризика од поплава и прилагођавања климатским промјенама, засноване на екосистемима.

2.3. Кодифицирати и интегрирати рјешења за прилагођавање засновано на екосистемима у политике и прописе и промовирати неструктурне мјере.

2.4. Прегледати и ојачати институционалне капацитете и развити дугорочне планове развоја институционалних капацитета за климатски отпорно управљање ризиком од поплава.

Резултат 3: Мјере заштите од поплава отпорне на климу проширене кроз нове и побољшане националне и локалне инвестиционе оквире повећавајући отпорност најрањивијих група на поплаве узроковане климом

3.1. Развити инвестициони оквир за смањење и управљање ризиком од поплава изазваних климом.

3.2. Формулирати вишегодишње планове опћинских улагања отпорних на климатске промјене и родно осјетљиве планове приправности заједнице у одабраним опћинама (10-12) и у једном кантону.

3.3. Провести климатски отпорне структурне мјере за смањење ризика од поплава и антиерозионе интервенције у сливовима ријека Врбас, Уна-Сана, Босна и Дрина.

Идеја је оцијењена као веома добра с активностима које су неопходне земљи и постизање реалних резултата. Похваљен је и приступ проширењу успешних резултата пројекта Врбас.

Представници састанка истакли су сљедеће:

- Пројектне активности морају бити у складу са постојећим стратешким документима земље: Акциони план за заштиту од поплава, Стратегија прилагођавања климатским промјенама и нискоемисионог развоја, Стратегија апроксимације, Трећи национални извјештај итд.
- Пројектне активности морају бити усклађене са другим иницијативама за управљање ризиком у земљи.
- Институције морају бити укључене цијело вријеме током фазе израде пројекта.

Сљедећи корак је израда концептне ноте, која ће бити достављена заинтересираним странама на преглед прије валидацијске радионице, која је планирана за крај јануара 2019. године. Предвиђена вриједност пројекта је 14 милиона УСД, уз суфинансирање у омјеру 1:4.

6. РАДИОНИЦА ЗА ВАЛИДАЦИЈУ КОНЦЕПТНЕ НОТЕ – 05. ФЕБРУАР 2019.

За квалитетну и садржајну дискусију на валидацијског радионици, нацрт концептне ноте, заједно са пред-студијом изводљивости, достављен је свим релевантним институцијама путем е-маила 17.01.2019.

Радионици су присуствовали представници релевантних институција (министарства надлежних за водопривреду, пољопривреду и шумарство, животну средину, Министарство сигурности, јединице цивилне заштите, три агенције за воде и хидрометеоролошки заводи), а њом су предсједавали представници УНФЦЦЦ-а и контакт тачка за ГЦФ (помоћница министра Свјетлана Радушин) и Министарство вањске трговине и економских односа (шеф Одјелјења за водне ресурсе Бошко Кењић).

Господин Сањин Авдић, водитељ сектора УНДП-а за енергију и животну средину, у свом уводном излагању је објаснио наредне кораке у развоју пројекта и нагласио политичку и техничку подршку која ће бити потребна контакт тачки БиХ за ГЦФ и УНДП-у за израду пројекта.

Др. Маргаретта Ауонг, главна техничка савјетница, детаљно је представила пројектну идеју „Проширење управљања ризиком од поплава отпорног на климатске промјене у БиХ“, која је ажурирана доприносима заинтересираних страна након састанка одржаног 24. јула 2018. Разговарало се о резултатима пројекта, активностима и очекиваним резултатима.

У дискусији која је услиједила констатовано је да је сектор вода био жестоко критициран због свог поступања за вријеме поплава. Иако Акциони план за заштиту од поплава даје смјернице за побољшање сектора вода, критике су упућене због кашњења Акционог плана. Учесници су се сложили да је Акциони план одложен због недостатка ресурса, али и због недостатка података, капацитета, политика, као и кашњења у изради техничке документације, као што су мапе опасности и ризика од поплава за остатак земље, осим за слив ријеке Врбас.

Госп. Алмир Прљача, из Агенције за водно подручје ријеке Саве, поздравио је пројекат и рекао да су планиране активности у складу са главним питањима са којима се агенције за воде суочавају у управљању ризиком од поплава. Главна питања су: недовољан број ХМ станица; неке станице прикупљају податке само на дневној бази, што није довољно за прогнозу поплава и систем раног упозорења; недостатак квалитетних модела; тренутно постоји неадекватна анализа врхунца поплава која се користи за калибрацију и валидацију хидролошких и хидрауличких модела који се користе у прогнозама поплава; нема података за катастар бујица; нема разумијевања за приступ „животу с поплавама“ и прилагођавање засновано на екосистема; недостатак средстава за одржавање опреме; недостатак образованог кадра; недостатак координације са другим секторима,

нпр. непланско пошумљавање, просторно планска документација која не обухвата поплављена подручја, ХЕ нису укључене у управљање ризиком од поплава, нема осигурања од поплава; лоша сарадња између ентитета; слаба свијест јавности итд.

Госп. Брковић, шеф одсјека у Министарству сигурности, прокоментирао је да је недостатак координације и протокола за размјену података велики проблем. Дуплирање напора и активности између сектора није неуобичајено.

Госп. Дамир Мрђен, директор Агенције за водно подручје Јадранског мора у ФБиХ, истакао је потребу сарадње са сектором просторног планирања и укључивања линија плављења у просторне планове, јер је то кључно за управљање ризиком од поплава, а тренутно не постоји. Такође је указао на потребу за ЕБА мјерама и интегрираним приступом управљању поплавним ризиком јер сами насипи не пружају довољну заштиту од поплава. Он је додао да ће се ситуација у будућности погоршавати јер је немогуће само наставити подизати насипе, јер су „1000-годишње воде сада 100-годишње воде“.

Госп. Љубоја, замјеник директора Републичке управе цивилне заштите, похвалио је пројект Врбас због блиске повезаности с локалним заједницама и био би захвалан да нови пројект задржи исти ниво сарадње.

Госп. Бранко Чолић, директор Агенције за водно подручје Јадранског мора у РС, поновио је недостатак улагања у крашко подручје које превладава у сливу Јадранског мора, почевши од мониторинга, моделирања па до мјера против поплава. Радује га да би приједлог пројекта обухватио и крашка подручја.

Госп. Маринко Вранић и госп. Суад Скејовић, представници ентитетских министарстава за водопривреду, употпунили су предложене активности и дали подршку. Госп. Скејовић је даље додао да се нада да ће овај пројект функционирати као пројект Врбас.

Госп. Бошко Кењић, шеф Одјељења за водне ресурсе у Министарству вањске трговине и економских односа, закључио је да је овом валидацијском радионицом дата подршка Концептној ноти. Надлежне институције дале су зелено свјетло да се крене у израду комплетног приједлога чији се коначни нацрт очекује у 3. кварталу 2019. године.

Свјетлана Радушин, помоћница министра за екологију у Министарству просторног уређења, грађевинарства и екологије, рекла је да ће њено министарство, као контакт тачка за ГЦФ, пружити пуну подршку даљем развоју пројекта.

Интерес бх. власти и јавности за развој новог пројекта види се и кроз импресивну медијску покривеност која је услједила након валидацијске радионице. Молимо погледајте неке од линкова:

<https://www.hayat.ba/vijest.php?id=153228>

<http://zenicainfo.ba/2019/02/06/u-pripremi-novi-undp-projekt-u-oblasti-smanjenja-poplavnog-rizika-u-bosni-i-hercegovini/>

<https://rtvtk.ba/u-pripremi-novi-undp-projekt-iz-oblasti-smanjenja-poplavnog-rizika-u-bih/>

<https://startbih.ba/clanak/u-pripremi-novi-undp-projekt-iz-oblasti-smanjenja-poplavnog-rizika-u-bih/104576>

<https://opcija.net/undp-i-domace-institucije-prijedlog-projekta-povecanje-ulaganja-u-smanjenje-poplavnog-rizika-u-bih/>

<https://www.atvbl.com/vijesti/bih/smanjenje-poplavnog-rizika-u-bih-6-2-2019>

<https://ba.ekapija.com/news/2396446/undp-radi-na-novom-projektu-razvoja-sistema-prognoziranja-i-ranog-upozoravanja-od>

<http://www.fena.ba/article/1066774/u-pripremi-novi-undp-projekt-iz-oblasti-smanjenja-poplavnog-rizika-u-bih>

<https://media.klipingmap.com/html/view?filePath=2019/02/07/48ec504b-fa0b-4a94-b07e-9541b85fd78b&language=bs&topicGroupId=8b11b255-0b19-3d6f-9f0d-0955536d7416&showHighlights=true&purpose=2>

<https://balkaneu.com/undp-helps-to-reduce-flood-risk-in-bih/>

<http://www.magic.ba/info/34-info/3623-u-pripremi-novi-undp-projekt-u-oblasti-smanjenja-poplavnog-rizika-u-bosni-i-hercegovini.html>

7. САСТАНАК СА КОНТАКТ ТАЧКОМ ЗА ГЦФ, МИНИСТРИЦОМ СРЕБРЕНКОМ ГОЛИЋ – 06. ФЕБРУАР 2019.

Након валидацијске радионице, госп. Сукхроб Кхосхмухамедов, замјеник резидентног представника УНДП-а, одржао је састанак с министрицом Голић, контакт тачком БиХ за ГЦФ и Њена Екселенција је поновила подршку даљем развоју комплетног ГЦФ приједлога пројекта „Проширење управљања ризиком од поплава отпорног на климатске промјене у БиХ“.

8. ВАЛИДАЦИЈСКА РАДИОНИЦА ЗА КОМПЛЕТАН ПРИЈЕДЛОГ ПРОЈЕКТА – 16. ОКТОБАР 2019.

Радионици су присуствовали представници надлежних институција (министарства надлежних за водопривреду, пољопривреду и шумарство, околиш, министарство сигурности, јединице цивилне заштите, три агенције за воде и хидрометеоролошки заводи). Предсједавао је шеф Сектора за водне ресурсе у Министарству вањске трговине и економских односа, Бошко Кењић.

Сањин Авдић, водитељ сектора УНДП-а за енергију и животну средину, захвалио је свим учесницима на подршци и активном укључивању у израду приједлога пројекта и објаснио наредне кораке које је потребно подузети да би приједлог био одобрен.

Гђа Радушка Цупаћ, водитељица пројекта прилагођавања на климатске промјене, поновила је да је ГЦФ-у 31. маја 2019. године достављена концептна нота, а одговор је примљен 24. јуна 2019. године. Објаснила је детаље ГЦФ приједлога у којем су препоручене мање измјене прије преласка на нову фазу.

Гђа Цупаћ је објаснила управљање пројектом и праћење, као и предвиђена буџетска издвајања по активностима, укључујући суфинансирање од стране владе и приватног сектора. Учесници су поздравили чињеницу да су агенције за воде корисници пројекта.

Др. Маргаретта Ауонг, главна техничка савјетница, детаљно је представила пројектне активности укључене у потпуни приједлог *Проширења управљања ризиком од поплава отпорног на климатске промјене у БиХ*, који је слиједио препоруке ГЦФ-а, али и доприноси из континуираних дискусија које су у међувремену вођене са заинтересираним странама. Разговарало се о резултатима пројекта, активностима и очекиваним резултатима.

Учесници су поздравили пројект и истакли да су предвиђене активности у складу са потребама свих сектора у БиХ који су укључени у управљање ризицима од поплава. Представљени документ одражава сугестије са консултација и са претходне радионице. Током дискусије истакнуто је следеће:

- Неопходна је подршка имплементацији постојећих акционих планова за заштиту од поплава. Ова потреба је препозната у ГЦФ пројектном приједлогу у многим аспектима: неопходни ресурси за имплементацију неструктурних/структурних мјера, побољшање

управљања подацима, изградња капацитета кључних институција за управљање ризицима од поплава, мапирање ризика за цијелу БиХ

- Представници агенција за воде потврдили су да су предвиђене пројектне активности усклађене са главним питањима и изазовима у погледу управљања ризицима од поплава у БиХ: потреба за додатним ХМ станицама које би давале податке у реалном времену, потребне за систем раног упозоравања на бујичне поплаве, побољшање хидролошких и хидрауличких модела, израда катастра бујица, увођење "простора за ријеке" и концепта прилагођавања заснованог на екосистему, побољшање координације, интегрирани приступ управљања ризицима од поплава, укључујући управљање шумама и просторно планирање засновано на ризику од поплава, развој схеме осигурања од поплава/природних катастрофа, повећање укључености ХЕ у управљање ризицима од поплава. Такође, важно је да су пројектом предвиђени радови у крашким подручјима, јер су мониторинг, моделирање и имплементација мјера за смањење ризика од поплава изразито потребне.
- Представници сектора сигурности и цивилне заштите истакли су да се предложеним активностима сматра унапређење координације и система размјене података једним од главних питања везаних за смањење ризика од катастрофа у БиХ. Такође, очекују висок ниво сарадње са локалним заједницама.
- ЗАКЉУЧАК: Имајући у виду сложеност самог документа, у циљу потпуног упознавања са свим детаљима пројектног приједлога, договорено је да се потпуни приједлог упути свим релевантним институцијама, које ће добити три седмице за коментаре.

Интерес бх. власти за развој новог пројекта види се и кроз велику медијску покривеност која је пратила радионицу валидације. Молимо погледајте неке линкове:

<https://ba.ekapija.com/news/2665244/u-zavrsnoj-fazi-projekat-undp-a-u-oblasti-smanjenja-poplavnog-rizika-u>

https://www.ba.undp.org/content/bosnia_and_herzegovina/bs/home/presscenter/vijesti/2019/UNDPNoviPprojekt.html

<https://www.dnevni-list.ba/novi-projekt-prijedlog-undp-a-u-oblasti-smanjenja-poplavnog-rizika-u-bih/>

<https://vijesti.ba/clanak/464966/novi-projekt-prijedlog-undp-a-u-oblasti-smanjenja-poplavnog-rizika-u-bih>

<https://brcko.tv/2019/?p=10485>

<http://www.fena.ba/article/1113038/novi-projekt-prijedlog-undp-a-u-oblasti-smanjenja-poplavnog-rizika-u-bih>

<http://bosnia.shafaqna.com/BA/AL/994055>

Поред валидацијске радионице, одржани су и одвојени састанци са представницима сектора хидроенергије, пољопривреде и шумарства како би се нагласила њихова улога у пројекту и везе са активностима везаним за сектор управљања водама.

Састанак са Горданом Роквић, савјетницом министра, и Свјетланом Лазић, вишом стручном сарадницом за управљање пољопривредним земљиштем – Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске

Састанак је одржан како би се додатно нагласио значај пољопривредног сектора у имплементацији пројекта. Кључне тачке састанка:

- Министарство је потпуно свјесно повећане појаве поплава; поплаве се дешавају сваке године.
- Екстремни догађаји кратког трајања такође су у порасту.
- Пољопривредни радници нису припремљени нити едуцирани да се баве тиме;
- Министарство охрабрује пољопривреднике да се укључе у систем осигурања, али је број осигураних веома низак.

- У Републици Српској је израђена Стратегија пољопривреде за период 2020-2025. годину.
- Пружа се пуна подршка пројекту посебно јер он директно повезује поплаве и управљање водама са сектором пољопривреде.

Састанак са Горданом Мишељић, генералним директором, и Александром Вујићем, извршним директором за управљање системом, Хидроелектрана Требишњица

На састанку са ХЕТ-ом разговарало се о њиховом доприносу Пројекту и управљању ризицима од поплава у БиХ опћенито:

- Менаџмент ХЕТ-а је поновио потребу за прогнозирањем поплава јер то директно утјече на њен рад
- Режим падавина је промијењен до те мјере да досадашње искуство и приступ у прогнозирању нивоа акумулације, заснован на знању запослених, више не функционира. Увођење нових технологија је апсолутно неопходно.
- Хидрометеоролошка мрежа мора бити побољшана. Спремни су да допринесу набавци и одржавању опреме.
- Приступ управљању ријечним сливом мора бити цјеловит.

Састанак са Даницом Цигељ, помоћницом министра за шумарство, Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства, ФБиХ

Састанак је одржан како би се додатно нагласио значај сектора шумарства у управљању поплавама и имплементацији пројекта. Кључне тачке састанка:

- Сектори шумарства и водопривреде у Босни и Херцеговини не сарађују довољно блиско у управљању ризицима од поплава
- Постоји студија „Усклађивање господарења шумама и водама у Федерацији БиХ“, која је израђена 2011. године. Студија препознаје потребу за усклађивањем планских докумената у шумарству и водопривреди, наглашава улогу шума у управљању поплавама, потребу за подизањем свијести о климатским промјенама итд.
- Улога сектора шумарства се посебно види у оквиру антиерозионих мјера, али не постоје конкретни приједлози пројекта.

9. КОНСУЛТАЦИЈЕ С ПРЕДСТАВНИЦИМА ОПШТИНА/МЈЕСНИХ ЗАЈЕДНИЦА У БИХ, 2019.

Током 2019. године одржане су билатералне консултације с представницима општина и мјесних заједница у којима ће се пројекат реализирати. У овом дијелу су резимирани резултате тих консултација.

а. Општина Добој

Мирослав Милошевић, наченик Одјељења цивилне заштите:

- Град Добој је усвојио свеобухватан План заштите од поплава годину дана након поплава 2014.
- Планом су предвиђене све активности на спречавању уласка воде у град
- Планирана је и изградња обалоутврде на ријеци Босни, чим 6 милиона КМ буде осигурано за експропријацију земљишта.

Саво Вуковић, предсједник Мјесне заједнице „Баре“

- 5 година након поплава 2014. године, завршено је само 80% привремене обалоутврде,
- Неопходан завршетак за трајну заштиту кућа у овом насељу.
- Много мање се улаже у превенцију, интервенције се проводе касније, када је штета већ настала

Драган Василић, савјетник градоначелника

- Да би град био сигурнији, цца. 23 милиона КМ је потребно за регулисање корита ријеке Босне од стјечишта ријеке Усоре до насеља Плочник.
- Неопходно је и реагирање грађана у складу са законом

b. Општина Добој-Југ

Мирнес Тукић, начелник општине

- Готово сваке друге године град страда од поплава, нема одбрамбеног насипа на ријеци Усори
- Изградња овог насипа најављена је након поплава 2014. године, али није завршена ни након пет година. Корито ријеке такође није очишћено

c. Општина Модрича

Душко Пејић, предсједник Мјесне заједнице „Добор“

- У мају је вода била веома висока и прелила се преко насипа и поплавила цијело насеље
- Постојећу висину насипа треба подићи
- Корито ријеке Босне није очишћено, што је неопходно урадити

d. Град Бијељина

Мићо Мичић, градоначелник

- Граду пријете поплаве због ризика од ријека Саве и Дрине,
- Градска власт се обавезала да ће наставити радити на приправности и превенцији, посебно у смислу изградње институционалних капацитета.
- Смањење ризика од поплава је од највеће важности, већ смо имплементирали многе пројекте заштите од поплава
- Неопходан завршетак дринског насипа и утврђивање обала
- Регулација корита ријеке Јање ће се вршити у дужини од 1,8 километара
- Успостављен Центар за смањење ризика са неколико јединица које могу допринијети смањењу ризика и штете

Радиша Илић, Мјесна заједница „Балатун“, Бијељина:

- Насип мора бити завршен. Посљедњих година се врло мало реализира.

e. Град Приједор

Миленко Ђаковић, градоначелник

- Сана редовно плави, угрожено неколико насеља: Гомјеница, Рашковац, Тукови, Брезичани, посебно градско подручје Приједора.
- У поплавама 2019. године поплављено је 1.350 домаћинстава, 400 кућа, створено је шест клизишта, оштећен мост преко Сане.
- За смањење или спречавање будућих поплава потребно је провести неколико мјера на ријекама Сана, Гомјеница, Милошевица и другим мањим водотоцима, као и изградити обалоутврде и испусне канале.
- Имплементација захтијева значајна финансијска средства.

- Раније проведене мјере заштите од поплава дале су добре резултате, потребно је наставити активности на даљем унапређењу такве заштите.

Сеад Карагић, председник Мјесне заједнице „Ризвановићи“

- Ријека Сана пријети селу Ризвановићи и насељима низводно све до Рашковца и Брезичана.
- Ризик постоји за цијелу лијеву и десну обалу ријеке Сане, укључујући насеља Сводна и Благај у правцу Новог Града
- Могуће рјешење је продубити корито ријеке Сане и подићи обалоутврду на лијевој и десној обали Сане.

Душан Врањеш, начелник цивилне заштите, Приједор:

- Раније проведене мјере су значајно смањиле ефекте поплава.
- Надамо се да ће водопривредне институције у РС-у имплементирати више пројеката за регулацију вода у општини Приједор.

f. Град Градишка

Зоран Ацић, градоначелник:

- Пројекат регулације оборинских вода у Агроиндустријској зони Нова Топола реализован уз подршку Врбас пројекта УНДП-а, веома важан за ову зону, омогућио је даљи привредни раст
- У изградњу система за прикупљање оборинских вода уложено је око 1.260.000 КМ
- Изградња обалоутврде на ријеци Сави је неопходна како би се смањио ризик за имовину и пољопривреду.

Тони Баришић, пољопривредник

- Вода из поплавлених канала уништи једну трећину усјева сваке године.
- Каналска мрежа није функционирала годинама.

g. Општина Србац

Млађен Драгосављевић, начелник општине

- Обалоутврда Саве и Врбаса у Српцу посљедњих година је тешко оштећена и захтијева реконструкцију.
- Кроз пројекат УНДП-а у БиХ „Интегрисање климатских промјена у смањење ризика од поплава у сливу ријеке Врбас“ уређено је 6 км каналске мреже, постављен је камени насип, засађено 800 стабала топола за консолидацију ријечних обала и заштиту пољопривредног земљишта.
- Већ су видљиви позитивни ефекти проведених мјера.

Нинко Гужвић, стручњак/савјетник за пољопривреду

- Пољопривреда је веома осјетљива на поплаве. Каналску мрежу у пољопривредном подручју је потребно унаприједити
- У оквиру пројекта „Врбас“ регулирани су водотоци Повелич, Ина и Косолинац, ријешене су поплаве у урбаном подручју Српца. Ове активности треба наставити да би се заштитила пољопривредна домаћинства и производња.

h. Општина Лакташи

Ранко Карапетровић, начелник општине

- Насеље Трн, једно од подручја подложних поплавама, захтијева детаљну анализу ријечних и одводних канала како би се планирало смањење ризика од поплава.

Драган Келечевевић, службеник у Општини Лакташи

- У општини Лакташи, 80% становништва живи у зони поплава.
- Кроз пројекат Врбас УНДП-а проведене су мјере за смањење ризика од поплава

Горан Вујаковић, савјетник за локални развој

- Након поплава, грађани врше притисак на општину за надокнаду штете.
- Тренутно не постоји одговарајући пакет осигурања од природних катастрофа за пољопривреду.

i. Град Бања Лука

Младен Ђуђун, шеф Цивилне заштите, Град Бања Лука

- Поплаве у 2019. години сигурно би више штете нанијеле на подручју Бањалуке, али и сусједних општина низводно (Лакташи и Србац) да није било координације између Цивилне заштите, Градске управе и ХЕ Бочац.
- С обзиром на то да ХЕ „Бочац“ у великој мјери утјече на водостај Врбаса, за Бања Луку је најважнија сарадња и координација са ХЕ, јер ова ХЕ у великој мјери регулира проток воде до града.
- Цивилна заштита наставља чишћење малих потока на ширем подручју Града како би се смањио ризик од поплава.
- Мапа опасности од поплава, израђена у оквиру пројекта „Интегрисање климатских промјена у смањење ризика од поплава у сливу ријеке Врбас“, прецизно приказује сва критична подручја, дијелећи их на локације високе, средње и ниске опасности од поплава. Ова мапа је од велике важности.

Божана Шљивар, начелник Одјељења за финансије

- Треба креирати систематски приступ ризику од катастрофа, који постоји у неким земљама, као модел обавезног осигурања од поплава/других природних катастрофа.
- Адекватан модел/производ осигурања обезбиједит ће адекватну надокнаду штете грађанима и заштитити буџете на свим нивоима власти од неочекиваних издатака у случају катастрофалних догађаја.

j. Опћина Равно, Херцеговина

Андрија Шимуновић, начелник опћине

- Поплава је до сада узроковала штету вриједну десетине милиона КМ у Поповом пољу.
- Услјед поплава уништено 60.000 воћака.
- Потребна је пуна координација надлежних министарстава, ХЕ и агенција.

Борис Толимир, директор, Екцлусиве Лингерие д.о.о. Бања Лука

- Штета од поплава у 2014. години износила је 0,5 милиона КМ, предузеће није било осигурано
- Осигурање је један од начина на који се компаније могу заштитити од природних катастрофа.

Славко Стевановић, секретар Удружења пољопривреде, водопривреде и рибарства при Привредној комори РС.

- Производња шарана је значајно смањена у посљедњих неколико година због климатских проблема, поплава и суше.
- У рибњаку Саничани (највећи у БиХ) поплава је изазвала огромну штету у мају 2014.

10. САСТАНАК СА КОНТАКТ ТАЧКОМ ЗА ГЦФ, МИНИСТРИЦОМ СРЕБРЕНКОМ ГОЛИЋ – 06. ДЕЦЕМБАР 2019.

Након валидацијске радионице и примљених коментара на комплетиран приједлог, госп. Сукхроб Кхосхмухамедов, замјеник резидентног представника УНДП-а, и госп. Сањин Авдић, водитељ сектора УНДП-а за енергију и животну средину, одржали су састанак са министрицом Голић, контакт тачком БиХ за ГЦФ. Њена Екселенција је изразила задовољство резултатима радионице за валидацију, а посебно добрим повратним информацијама добивеним у вези с комплетираним приједлогом. Министрица Голић доставила је писмо без примједби и поново истакла све веће штете од поплава и потребу да се овај пројект реализира.

11. САСТАНЦИ СА КОНТАКТ ТАЧКОМ ЗА ГЦФ, МИНИСТРИЦОМ СРЕБРЕНКОМ ГОЛИЋ – 2022.

Након коментара добивених од ГЦФ ЦИЦ2 4. марта 2022. и захтјева да се користи нови образац пуног приједлога, гђа Радушка Цупаћ, водитељица сектора за енергетику и животну средину, одржала је састанак са контакт тачком БиХ за ГЦФ, министрицом Сребренком Голић, која је именovala тим на челу с помоћником министра Милошем Јокићем који ће се активно укључити и учествовати у финализацији потпуног приједлога. Ажурирање Потпуног приједлога је усаглашено од стране контакт тачке за ГЦФ и 11. априла је достављен свим релевантним заинтересираним странама на даље консултације. Као резултат успјешних консултација, издато је ажурирано писмо без приговора од 20. јуна 2022. године.

12. САСТАНЦИ СА АГЕНЦИЈОМ ЗА РАВНОПРАВНОСТ СПОЛОВА И ГЕНДЕР ЦЕНТРИМА

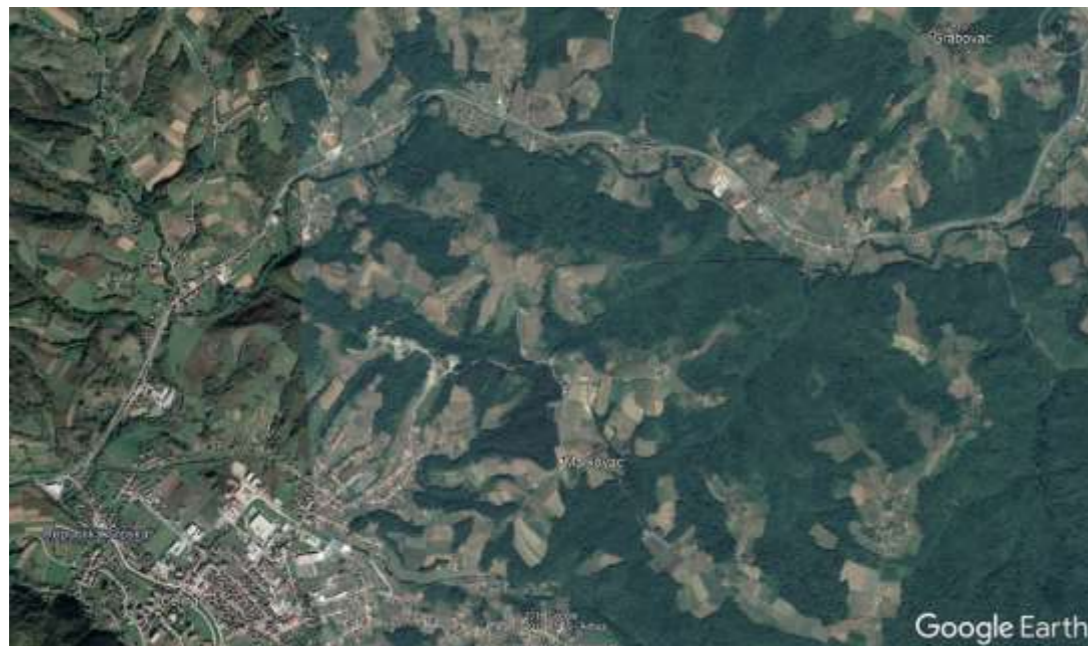
У периоду септембар-октобар 2022. године одржани су консултативни састанци са Агенцијом за равноправност сполова и ентитетским гендер центрима Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске, укључујући и тематски састанак са УНФЦЦЦ контакт тачком БиХ за родну равноправност, госпођом Споменком Крунић. Детаљно су представљене пројектне активности, заједно са Гендер акционим планом. Одржан је низ састанака са локалним заинтересираним странама, које је водила госпођа Кика Бабић Светлин, виша савјетница директорице Агенције, како би се разговарало о томе како побољшати родну компоненту у Пројекту, укључујући коментаре ГЦФ-а. Консултације су укључиле и 11 невладиних организација чији је рад релевантан за оснаживање улоге жена у природним опасностима и животној средини. Ови састанци су резултирали конкретним доприносом за Гендер акциони план.

Поред тога, у партнерству са Агенцијом за равноправност сполова БиХ, УНДП је 3. октобра 2022. године покренуо Коалицију за род и климу у Босни и Херцеговини. Сврха ове иницијативе је подршка успостављању Акциону коалиције феминистичке акције за род и климу у власништву БиХ која ће мобилисати релевантне актере из владиних институција, академске заједнице и цивилног друштва да одреде конкретне политичке акције и заговарају их. Надаље, такође ће провести анализу недостатака у вези са ублажавањем климатских промјена, прилагођавањем и статистиком за смањење ризика од катастрофа како би се утврдило који су подаци доступни и шта би могло бити потребно за израду политика у овим областима, кроз призму рода. Такође ће то бити вријеме за повезивање индикатора података или резултата анализе недостатака са припремом Добровољног извјештаја БиХ за 2024. о реализацији Агенде 2030.

ДОДАТАК 5

**ИНФОРМАЦИЈЕ О НАСИПИМА И ОБАЛОУТВРДАМА НА РИЈЕКАМА
НЕРЕТВА, БОСНА И САНА И БАРИЈЕРЕ ЗА ЗАШТИТУ ОД НАНОСА
БУЈИЧНОГ ТОКА У СЛИВУ РИЈЕКЕ ЈОШАВКЕ**

Информације о баријерама за заштиту од наноса бујичног тока у сливу ријеке Јошавке

Баријере за заштиту од наноса бујичног тока у сливу ријеке Јошавке

Баријере имају вишеструке улоге:

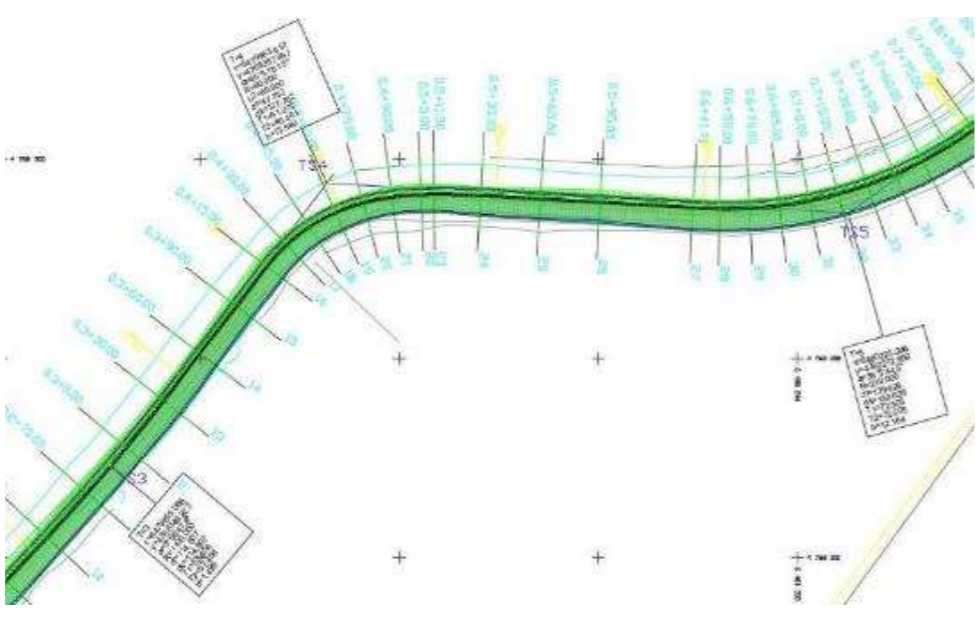
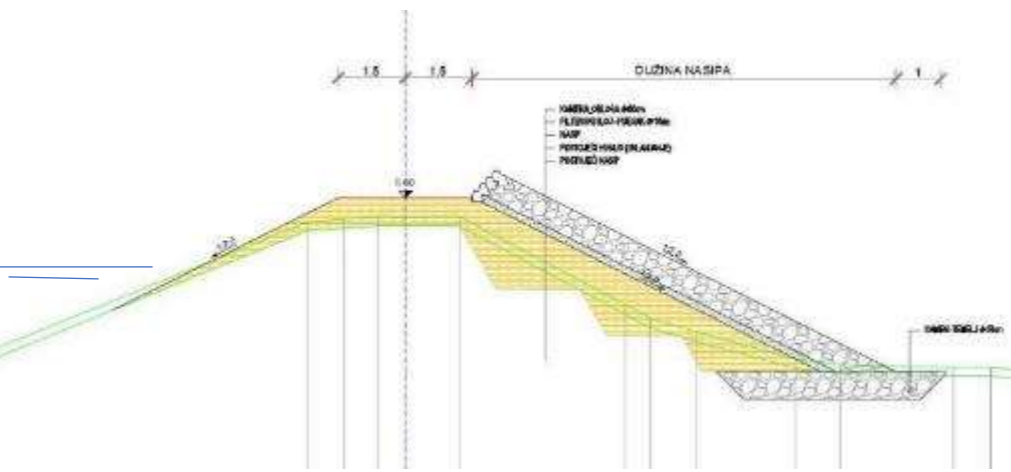

- обезбиједити попречне профиле корита бујице од даљег дјеловања процеса дубоке ерозије,
- задржати седимент (углавном повучен) у ријеци док се баријере потпуно не попуне,
- представљају препреку даљем спуштању дна корита због постојаности низа стабилних тачака које формирају нову (вјештачку) ерозиону подлогу у плавном кориту,
- због смањења уздужног нагиба корита бујичног тока, као што је познато, смањује се брзина кретања воде, а смањује се и потисна сила воде, а тиме и њена транспортна способност за транспорт седимента.

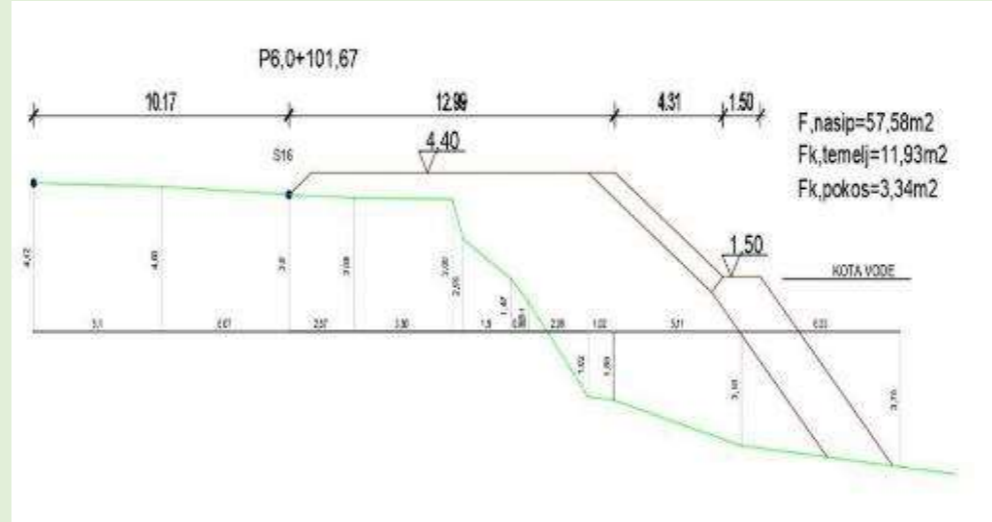
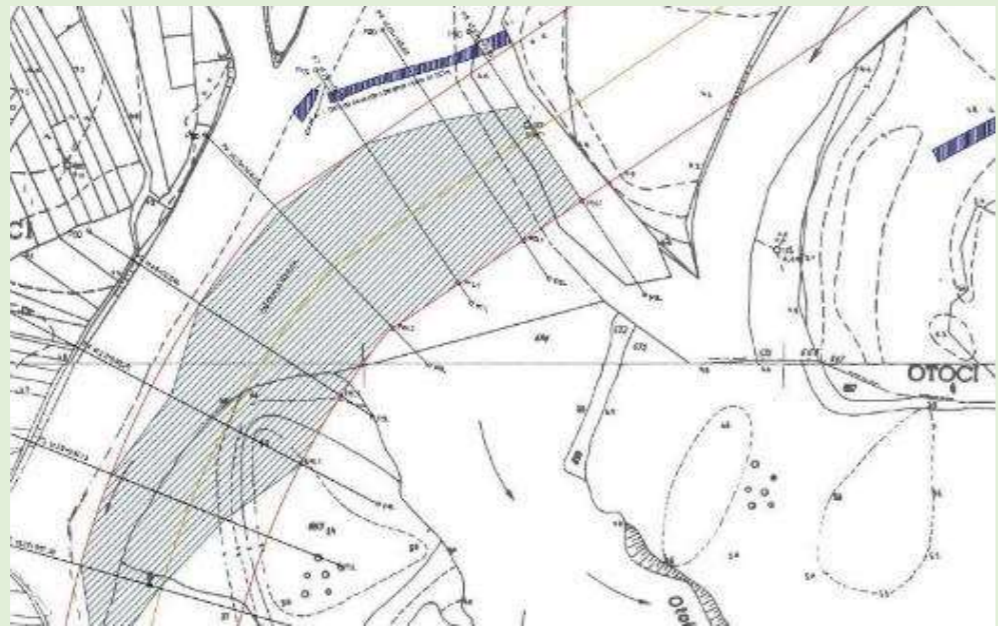
Према специфичним условима на терену, главни пројекти ће се бавити типом прагова и преграда.

Избор профила, у кориту бујичног тока, за изградњу преграда и прагова, врши се на начин да задовољи сљедеће услове:

- повољни геоморфолошки услови (стабилно дно и обала, најбоља каменита подлога),
- уска и дубока ријечна долина која се шири узводно од грађевинског профила,
- положај профила низводно у односу на главне изворе седимента (како би се зауставиле што веће количине седимента),
- одабир профила низводно од ушћа притоке бујичног тока (у овом случају баријера дјелује на оба тока),
- направити преграде што мање висине за заштиту од поткопавања што је дуже могуће корита бујичног тока
- доступност локације за извођење радова и примјену грађевинске механизације.

Информације о насипима и обалоутврдама на ријекама Неретва, Босна и Сана

Мјера бр.	Ријечни слив	Гугле имаге/тлоцрт /фотографија локалитета	Назив мјере	Кратак опис мјере
1.	Неретва		Санација десног одбрамбеног насипа на ријеци Крупи у насељу Вишићи. Л=4.000м	Радови се састоје од надоградње постојећег заштитног насипа на десној обали ријеке Крупе. Постојећи насип не може издржати нивое поплаве изазване климатским промјенама за ниво воде 1/100. Надоградња постојећег насипа ће се вршити на сухој страни насипа, на супротној страни од ријеке, као што је приказано на слици. Предложени радови на локалитету ријеке Крупе су изван мочварног подручја Хутово блато, на подручју које се тренутно користи за пољопривредну производњу.
2.	Неретва		Расподјела поплавних наслага и санација оштећених обала ријеке Неретве на Струге-Чапљина.	Уклањање прекомјерног плавног наноса из корита ријеке и заштита ријечних обала -лијева обала ријеке са облогом од природног камена,

ради спречавања даље ерозије. Није потребно додатно ископавање из корита ријеке. На критичним дијеловима, ископани нанос из корита ријеке ће се користити за затрпавање еродираних обала. Није потребно додатно ископавање еродираних обала.

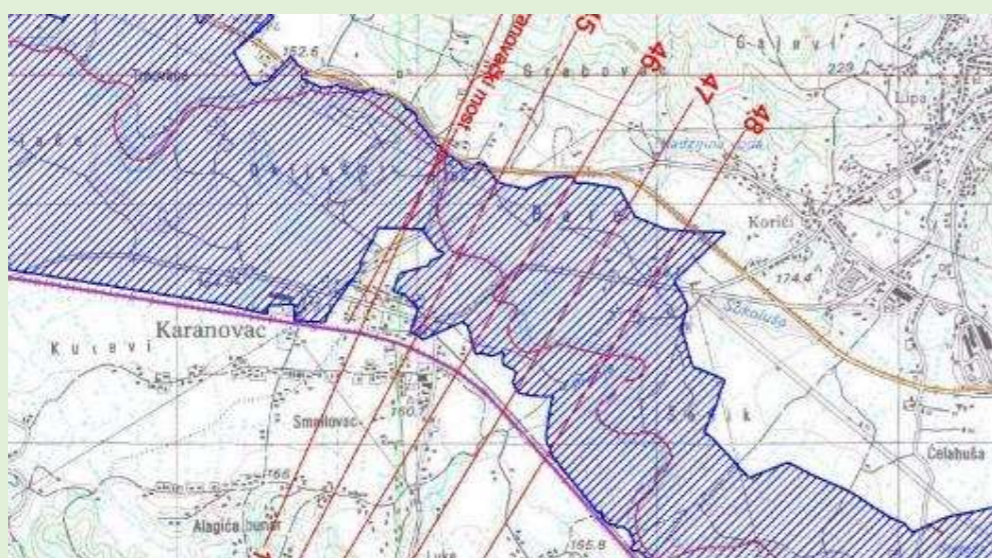
Број заштићених домаћинстава: 245

Становништво: 806

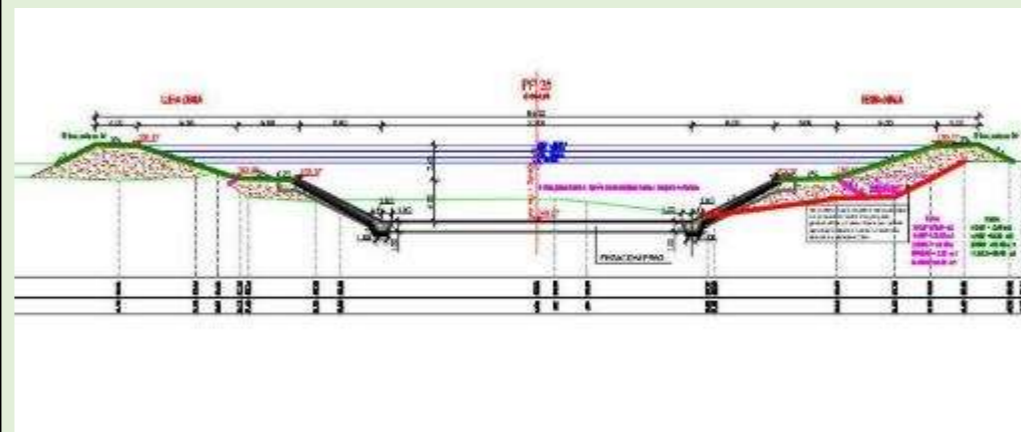
Нема хидрауличког прорачуна

3.

Босна

Завршетак линије заштите од поплава у урбаним подручјима (слив ријеке Босне)
- Грачаница
Ријека Спреча - међуентитетска ријеке.

Десна обала ријеке је у ФБиХ, а лијева у РС.
Укупна дужина санације: 2.500,00 м. Уклањање поплавног наноса, заштита обала природним каменом и подизање малих насипа како би се ниво воде од 1/100 воде задржало у кориту ријеке.

Комплетан материјал обезбијеђен из локалних каменолома.

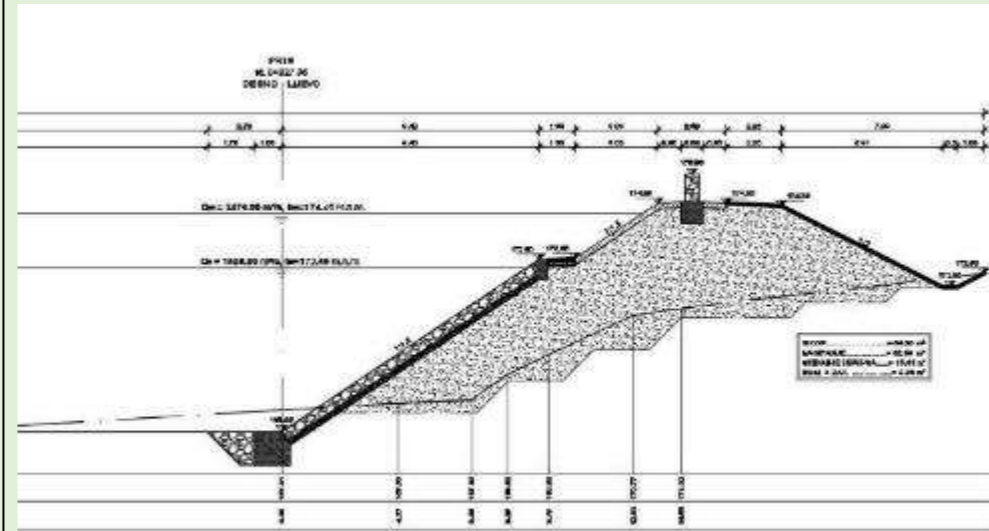
Q1/100 прије имплементације V=3.04 м/с
Q1/100 након што је мјера проведена: V=2.49 м/с

4.

Босна

Завршетак линије за заштиту од поплава у урбаним срединама (слив ријеке Босне) - Маглај

Мјера се састоји од профилисања десне обале ријеке Босне, уклањања поплавног наноса, заштите обала природним каменом у цементном малтеру и подизања мањих насипа како би се задржао ниво воде 1/100 у кориту ријеке. Камени насип је подигнут до висине водостаја у рангу 1/20 година, док је остатак насипа изграђен од земље и глине. Како би се одржала политика „живота са ријеком“, Агенција за воде је затражила изградњу степеништа од врха до дна насипа на сваких 100м обале ријеке. Такође, на врху насипа је уређена пјешачка стаза.

Камен обезбијеђен из локалног каменолома.

Укупна дужина 1,3 км.

Укупно домаћинстава: 581

Укупно становништво: 1.749

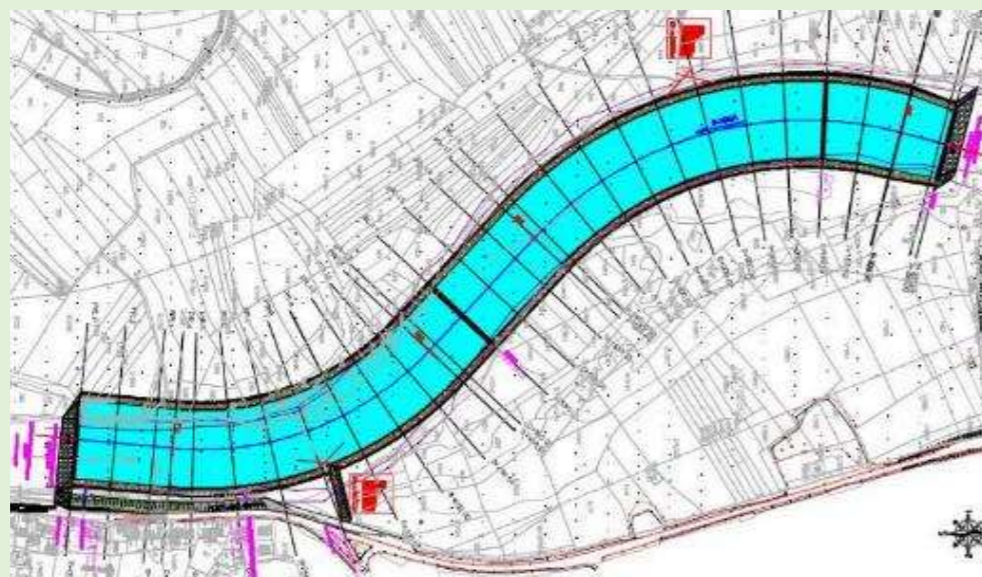
Q1/100 након што је мјера проведена:

: $V=2.98$ м/с

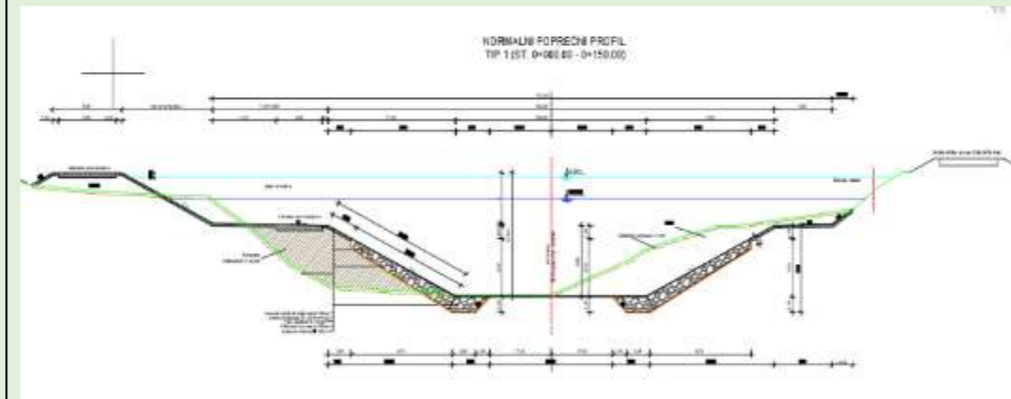
Q1/100 за садашње стање без мјере за $v=3.48$ м/с

5.

Босна

Изградња обалоутврде на лијевој обали почевши од Новог-Јапанског моста у Добоју низводно у дужини од цца 1,0 км.

Уклањање поплавног наноса, заштита обала природним каменом и подизање насипа како би се 1/100 воде задржало у кориту ријеке. Сав материјал из локалних каменолома.

Укупно домаћинстава: 388

Укупно становништво: 1103

Q1/100 након што је мјера проведена:

Мах брзина = 4,11 м/с

Мах тангенцијална сила = 54,76 Н/м²

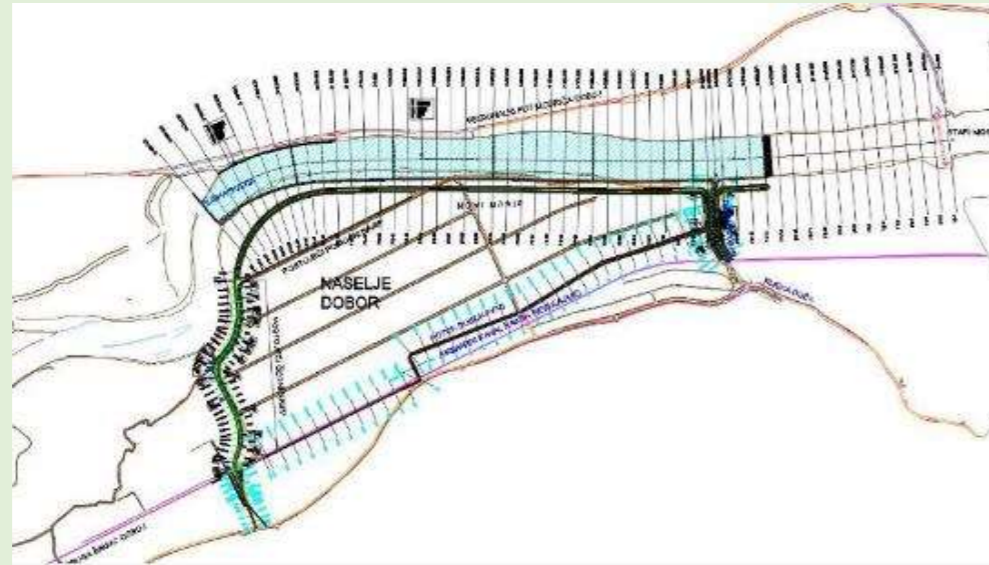
Q1/100 прије имплементације:

мах брзина = 4,67 м/с

Мах тангенцијална сила 167,11 Н/м²,

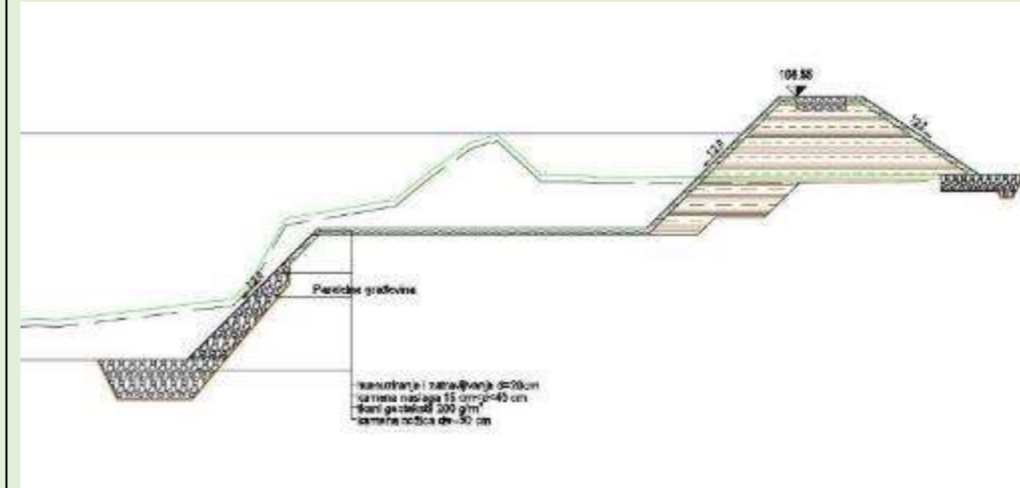
6.

Босна

Изградња заштитних објеката у насељу Добор:

- Регулација главног корита ријеке Босне у дужини од 2.000 м
- Изградња заштитног насипа уз ријеку Босну у дужини од 2.000 м
- Изградња насипа дуж ријеке Дусе у дужини од 250 м и конструкције на ушћу канала Дубоковац.

Уклањање поплавних наноса, заштита обала природним каменом и подизање насипа како би се 1/100 воде задржало у кориту ријеке. Сав материјал је набављен из локалних каменолома.

Укупно домаћинства: 392

Укупно становништво: 1109

Постојеће стање Q/100 за ријеку Босну у насељу Добор:

Брзина:

- Максимална брзина у основном (мањем) ријечном кориту 3,50 – 4,00 м/с

Мах тангенцијална сила = 82,56, Н/м²,

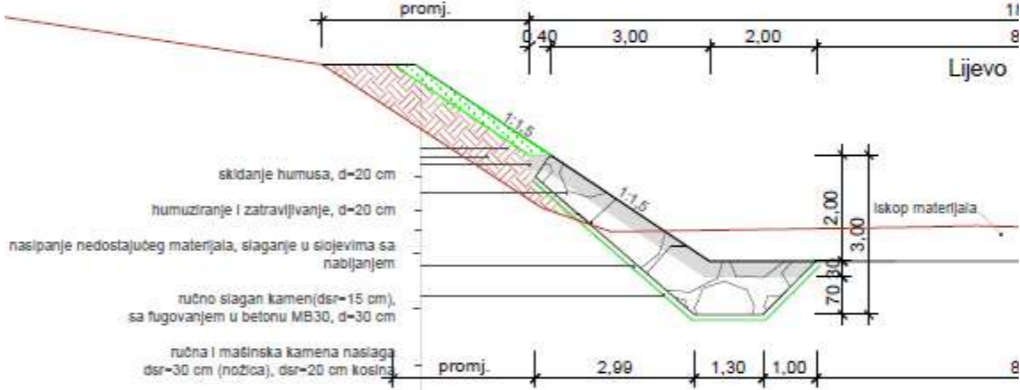
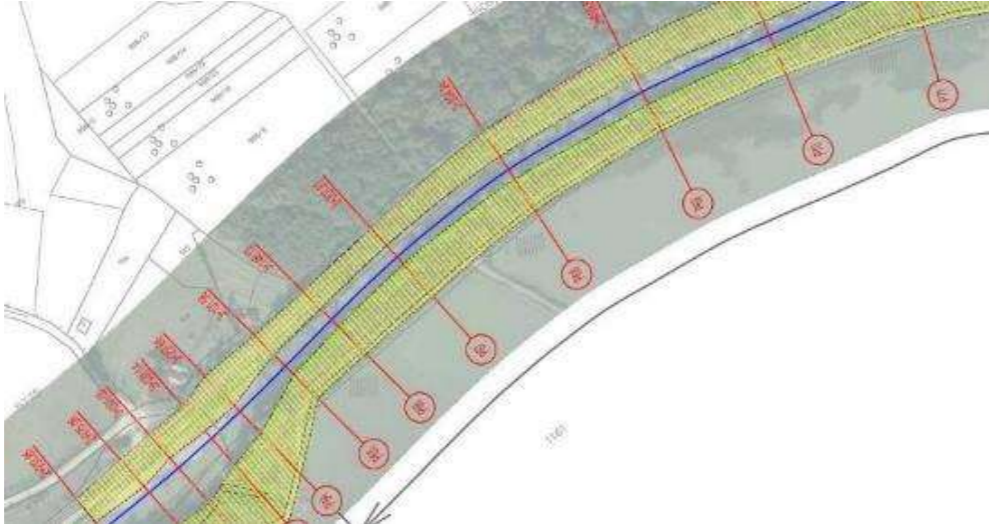

Израчунато стање након каменог насипа за ријеку Босну Q/100:

Брзина:

- Максимална брзина у основном ријечном кориту 2,60 – 2,80 м/с

Мах тангенцијална сила = 79,42 Н/м²

Главни разлог за спорију брзину је храпавост камена и проширење ријечног канала, што смањује тангенцијалне силе у кориту и насипу.

7.	Уна-Сана		Регулација канала ријеке Гомјенице на подручју Града Приједора од стјечишта са ријеком Саном и узводно у дужини од цца 4 км.	Кошење и подрезивање постојеће вегетације у плавном подручју, уклањање поплавних наслага, заштита обала природним каменом и подизање насипа како би се 1/100 воде задржало у кориту ријеке. Укупна дужина предложених радова је од ушћа ријеке Гомјенице узводно 3,0 км. Камен за критичне дијелове насипа ће бити обезбијеђен из локалног каменолома. Укупно заштићено домаћинства: 1.142 Укупно заштићено становништво: 3.289 Нема података из хидрауличког обрачуна.
8.	Босна		Завршетак линије заштите од поплава у урбаним срединама (ријека Спреча) – Лукавац Л=1200 м	Уклањање наноса од поплава, заштита обала природним каменом и подизање и насипа како би се 1/100 воде задржало у кориту ријеке. Сав материјал је набављен из локалних каменолома. -Уклањање/кошење вегетације са обала и унутар корита, Врх насипа је изнад 1/100 висине са додатним превјесом од 0,80м. Укупно заштићених домаћинства: 150 Укупно заштићено становништво: 500 Тренутно стање Q/100 за ријеку Босну у насељу Лукавац: Брзина:

ДОДАТАК 6

ДЕТАЉАН СКРИНИНГ НЕСТРУКТУРНИХ МЈЕРА ИЗ ПОДАКТИВНОСТИ 2.2.2

Потпројекти	Локалитети
1. Санација десног одбрамбеног насипа на ријеци Крупи у насељу Вишћи	Слив ријеке Неретве (насеље Вишћи)
2. Расподјела поплавних наслага и санација оштећених обала ријеке Неретве на дионици Струге-Чапљина	Слив ријеке Неретве (Опћина Чапљина)
3. Завршетак линије за заштиту од поплава у урбаним подручјима (слив ријеке Босне) – Грачаница (ријека Спреча - међуентитетска ријека)	Слив ријеке Босне (Опћина Грачаница)
4. Завршетак линије заштите од поплава у урбаним подручјима (слив ријеке Босне) – Маглај	Слив ријеке Босне (град Маглај)
5. Изградња обалоутврде на лијевој обали почевши од Новог-Јапанског моста у Добоју низводно у дужини од цца 1,0 км.	Слив ријеке Босне (Град Добој)
6. Изградња заштитних конструкција у насељу Добор: • Регулација главног корита ријеке Босне у дужини од 2.000 м• Изградња заштитног насипа уз ријеку Босну у дужини од 2.000 м• Изградња насипа дуж ријеке Дусе у дужини од 250 м и конструкције на ушћу канала Дубоковац.	Слив ријеке Босне (Град Модрича)
7. Регулација канала ријеке Гомјенице на подручју Града Приједора од стјечишта са ријеком Саном и узводно у дужини од цца 4 км.	Слив ријеке Сане (Град Приједор)
8. Завршетак линије заштите од поплава у урбаним срединама (ријека Спреча) – Лукавац	Слив ријеке Босне (Опћина Лукавац)

Питања из Додатка 1-пројектни стандарди	1	2	3	4	5	6	7	8

Стандард 1: Очување биодиверзитета и одрживо управљање природним ресурсима								
<i>Да ли би пројекат потенцијално укључивао или водио до:</i>								
1.1 штетних утицаја на станишта (нпр. модификована, природна и критична станишта) и/или екосистеме и услуге екосистема?	М	М	М	М	М	М	М	М
1.2 ,укључујући (али не ограничавајући се на) законом заштићена подручја (нпр. резерват природе, национални парк), подручја предложена за заштиту или призната као таква од стране ауторитативних извора и/или аутохтоне народе или локалне заједнице?	М	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
1.3 промјене у кориштењу земљишта и ресурса које могу имати негативан утицај на станишта, екосистеме и/или егзистенцију? (Напомена: ако би се примјењивала ограничења и/или рестрикције на приступ земљишту, види Стандард 5)	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
1.4 ризика за угрожене врсте (нпр. смањење, задирање у станиште)?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
1.5 погоршања илегалне трговине дивљим животињама?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
1.6 увођења инвазивних страних врста?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
1.7 штетних утицаја на земљиште?	М	М	М	М	М	М	М	М
1.8 сјече природних шума, развоја плантажа или рефорестације?	М	М	М	М	М	М	М	М
1.9 значајне пољопривредне производње?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
1.10 узгоја животиња или излова популација риба или других водених врста?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
1.11 значајног вађења, преусмјеравања или задржавања површинских или подземних вода? <i>На примјер, изградња брана, акумулација, уређење ријечног слива, вађење подземних вода</i>	М	М	М	М	М	М	М	М
1.12 руковања или кориштења генетски модифицираних организама/живих модифицираних организама?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
1.13 кориштења генетских ресурса? (нпр. сакупљање и/или жетва, комерцијални развој)	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не

1.14	негативних прекограничних или глобалних еколошких забринутости?	He	He	He	He	He	He	He	He
Стандард 2: Климатске промјене и ризици од катастрофа									
<i>Да ли би пројект потенцијално укључивао или довео до:</i>									
2.1	подручја изложених опасностима, као што су земљотреси, поплаве, клизишта, јаки вјетрови, олујни удари, цунами или вулканске ерупције?	М	М	М	М	М	М	М	М
2.2	резултата и исхода осјетљивих или рањивих на потенцијалне утицаје климатских промјена или катастрофе? <i>На примјер, кроз повећане падавине, сушу, температуру, салинитет, екстремне догађаје, земљотресе</i>	М	М	М	М	М	М	М	М
2.3	повећања рањивости на утицаје климатских промјена или ризика од катастрофе сада или у будућности (познато и као неприлагођене или негативне праксе суочавања)?	М	М	М	М	М	М	М	М
2.4	повећања емисија стакленичких плинова, емисија црног угљика или других покретача климатских промјена?	He	He	He	He	He	He	He	He
Стандард 3: Здравље, лична и јавна сигурност у заједници									
<i>Да ли би пројект потенцијално укључивао или довео до:</i>									
3.1	изградње и/или развоја инфраструктуре (нпр. путева, зграда, брана)? (Напомена: ГЕФ не финансира пројекте који би укључивали изградњу или санацију великих или сложених брана)	М	М	М	М	М	М	М	М
3.2	загађења ваздуха, буке, вибрација, саобраћаја, повреда, физичких опасности, лошег квалитета површинских вода усљед отјецања, ерозије, санитације?	М	М	М	М	М	М	М	М
3.3	штете или губитака због квара конструктивних елемената пројекта (нпр. урушавање зграда или инфраструктуре)?	He	He	He	He	He	He	He	He

3.4	ризика од болести које се преносе водом или других векторских болести (нпр. привремена станишта за размножавање), заразних и незаразних болести, поремећаја у исхрани, менталног здравља?	М	М	М	М	М	М	М	М
3.5	транспорта, складиштења и употребе и/или одлагања штетних или опасних материјала (нпр. експлозива, горива и других хемикалија током изградње и рада)?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
3.6	штетних утицаја на екосистеме и услуге екосистема релевантних за здравље заједница (нпр. храна, пречишћавање површинских вода, природна заштита од поплава)?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
3.7	прилива пројектних радника у пројектна подручја?	М	М	М	М	М	М	М	М
3.8	ангажирања особља обезбјеђења за заштиту објеката и имовине или за подршку пројектним активностима?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
Стандард 4: Културно наслеђе									
<i>Да ли би пројект потенцијално укључивао или довео до:</i>									
4.1	активности у близини или унутар локалитета културног наслеђа?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
4.2	значајних ископавања, рушења, помицања земље, поплава или других промјене животне средине?	М	М	М	М	М	М	М	М
4.3	штетних утицаја на локације, конструкције или објекте са историјским, културним, умјетничким, традиционалним или вјерским вриједностима или нематеријалне облике културе (нпр. знање, иновације, праксе)? (Напомена: пројекти намијењени заштити и очувању културног наслеђа могу имати и ненамјерне негативне утицаје)	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
4.4	промјене пејзажа и природних обиљежја од културног значаја?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
4.5	кориштења материјалних и/или нематеријалних облика (нпр. пракси, традиционалног знања) културног наслеђа у комерцијалне или друге сврхе?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
Стандард 5: Расељавање и пресељење									

<i>Да ли би пројект потенцијално укључивао или довео до:</i>								
5.1 привременог или трајног и потпуног или дјеломичног физичког расељавања (укључујући људе без законски признатог права на земљиште)?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
5.2 економског расељавања (нпр. губитак имовине или приступа ресурсима због стјецања земљишта или ограничења приступа – чак и у одсуству физичког пресељења)?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
5.3 ризика од присилног исељења? ³⁸	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
5.4 утицај или промјена у аранжманима посједовања земљишта и/или имовинским правима у заједници/обичајних права на земљиште, територије и/или ресурсе?	М	М	М	М	М	М	М	М
Стандард 6: Аутохтони народи								
<i>Да ли би пројект потенцијално укључивао или довео до:</i>								
6.1 подручја у којима су аутохтони народи присутни (укључујући подручје утицаја пројекта)?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
6.2 активности на земљиштима и територијама на које полажу право аутохтони народи?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
6.3 утицаје (позитивне или негативне) на људска права, земљиште, природна богатства, територије и традиционална средства за живот аутохтоних народа (без обзира на то да ли аутохтони народи посједују законска права на таква подручја, да ли се пројект налази унутар или изван земљишта и територије на којима живе погођени народи или да ли су аутохтони народи признати као аутохтони у датој земљи)? <i>Ако је одговор на скрининг питање 6.3 „да“, тада се потенцијални утицаји ризика сматрају значајним и пројект би се категоризирао као пројект значајног или високог ризика.</i>	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
6.4 непостојања културно примјерених консултација које се проводе у циљу постизања слободног, претходног и информисаног пристанка у вези с питањима која могу утјецати на	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не

³⁸ Prisilno iseljenje se ovdje definira kao trajno ili privremeno udaljenje protiv njihove volje osoba, porodica ili zajednica iz njihovog doma i/ili sa zemljišta u čijem su posjedu, bez pružanja i pristupa odgovarajućim oblicima pravne ili druge zaštite. Prisilna iseljenja predstavljaju grubo kršenje niza međunarodno priznatih ljudskih prava.

права и интересе, земљиште, ресурсе, територије и традиционалну егзистенцију аутохтоних народа?								
6.5 кориштења и/или комерцијалног развоја природних ресурса на земљишту и територијама на које полажу право аутохтони народи?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
6.6 присилног исељења или потпуног или дјеломичног физичког или економског расељавања аутохтоних народа, укључујући ограничење приступа земљишту, територијама и ресурсима? <i>Размотрити, и тамо гдје је прикладно, осигурати конзистентност са одговорима везаним за Стандард 5</i>	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
6.7 штетних утицаја на развојне приоритете аутохтоних народа како су их они дефинирали?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
6.8 ризика за физички и културни опстанак аутохтоних народа?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
6.9 утицаја на културну баштину аутохтоних народа, укључујући кроз комерцијализацију или употребу њиховог традиционалног знања и праксе? <i>Размотрити, и тамо гдје је прикладно, осигурати конзистентност са одговорима у оквиру Стандарда 4.</i>	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
Стандард 7: Рад и услови рада								
<i>Да ли би пројект потенцијално укључивао или довео до: (напомена: односи се на раднике на пројекту и извођаче радова)</i>								
7.1 услови рада који нису у складу с домаћим законима о раду и међународним обавезама?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
7.2 услови рада који могу ускратити слободу удруживања и колективног преговарања?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
7.3 кориштење дјечијег рада?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
7.4 кориштења принудног рада?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
7.5 Дискриминаторних услова рада и/или недостатка једнаких могућности?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не

7.6	опасности по здравље и сигурност на раду због физичких, хемијских, биолошких и психосоцијалних опасности (укључујући насиље и узнемиравање) током животног циклуса пројекта?	М	М	М	М	М	М	М	М
Стандард 8: Превенција загађења и ефикасност ресурса									
<i>Да ли би пројект потенцијално укључивао или довео до:</i>									
8.1	испуштања загађујућих материја у животну средину због рутинских или нерутинских околности са потенцијалом штетних локалних, регионалних и/или прекограничних утицаја ?	М	М	М	М	М	М	М	М
8.2	стварања отпада (опасног и неопасног)?	Л	Л	Л	Л	Л	Л	Л	Л
8.3	производње, трговине, ослобађања и/или употребе опасних материјала и/или хемикалија?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
8.4	употребе хемикалија или материјала који подлијежу међународним забранама или се постепено укидају?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
8.5	примјене пестицида који могу негативно утјецати на животну средину или здравље људи?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не
8.6	значајне потрошње сировина, енергије и/или воде?	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не	Не

ДОДАТАК 7

КРАТАК ОПИС ПРОЦЈЕНА И ПЛАНОВА СПЕЦИФИЧНИХ ЗА ЛОКАЛИТЕТЕ

Увод

Заштита животне средине у БиХ регулирана је законима на ентитетском нивоу. У складу са ентитетским законима о заштити животне средине³⁹ и накнадним прописима, грађевински радови у оквиру пројекта захтијеваће процјене локалитета у облику прелиминарних процјена утицаја на животну средину које ће се проводити упоредо са детаљном израдом предложених мјера и користити за оптимизацију дизајна пројекта.

Прелиминарна процјена утицаја на животну средину ће садржавати:

- Опис пројекта са подацима о локацији, намјени и величини радова
- Податке потребне за идентификацију и процјену основних утицаја на животну средину (Додатак ИИИ – види текст ниже)
- Опис мјера предвиђених за спречавање, смањење или, ако је могуће, санирање значајних штетних посљедица
- Опис алтернативних рјешења и изабране алтернативе
- Нетехнички сажетак

Прелиминарним процјенама утицаја на животну средину ће се размотрити обим и значај или потенцијалне штетни утицаји и прописати се одговарајуће мјере управљања и праћења. Ове мјере ће бити интегрисане у важећу грађевинску дозволу и водну дозволу за одређену локацију.

Важећи услови у оба ентитета

Главни прописи који се односе на грађевинске пројекте у Републици Српској⁴⁰

Регулаторни и институционални оквир

Процесом процјене утицаја на животну средину управља Федерално министарство туризма и околиша и кантонална министарства надлежна за животну средину. Надлежна тијела за издавање водних дозвола су Агенција за водно подручје ријеке Саве; и Агенција за водно подручје Јадранског мора која дјелују у оквиру Федералног министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства. У издавању водних дозвола учествују и кантонални или опћински органи.

Цијели процес се проводи на основу сљедећих закона и прописа:

- Закон о заштити животне средине
- Закон о заштити природе („Сл. новине ФБиХ“, бр. 66/13)

³⁹ Vidi: <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/zakon-o-zastiti-okolisa.html> i https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/zakon_o_zastiti_zivotne_sredine_rs.pdf

⁴⁰ Prema čl. 68, stav 13. Ustava Republike Srpske, Republika Srpska uređuje i obezbjeđuje zaštitu životne sredine. Vidi takođe čl. 35, 52, 59, 64, 102. Ustava.

- Правилник о погонима и постројењима који могу бити изграђени и пуштени у рад само ако имају околинску дозволу („Сл. новине ФБиХ“, бр. 19/04)
- Уредба о програму Натура 2000-Заштићена подручја у Европи („Сл. новине ФБиХ“, бр. 41/11)
- Закон о водама ФБиХ („Сл. новине ФБиХ“, бр. 70/06) (доступно на [хттп://www.вода.ба/закони/47хрв.пдф](http://www.вода.ба/закони/47хрв.пдф))
- Правилник о садржају, облику, условима, начину издавања и чувања водних аката. („Сл. новине ФБиХ“, бр. 31/15, 55/19, 41/20)

Процедура процјене утицаја на животну средину у ФБиХ је предуслов за издавање дозволе животне средине и без те дозволе не може се градити ниједан објекат. Сама процјена утицаја на животну средину је дио поступка за издавање дозволе животне средине и све еколошке процедуре осим издавања водних дозвола интегриране су у процедуру процјене утицаја на животну средину.

Кључне обавезе процјене које се односе на ГЦФ пројект

Захтјев за издавање дозволе животне средине мора садржавати прелиминарну процјену утицаја на животну средину. На основу прегледа ове документације, Федерално министарство туризма и околиша одлучује да ли је процјена утицаја на животну средину потребна (скрининг) и у којем обиму. Осим увида у документацију, Министарство утврђује да ли се предметни објекат налази на листи објеката који се не смију ставити у погон без дозволе животне средине. Ако се објекат налази на овој листи (види фусноту ив), процјена утицаја на животну средину је обавезна.

Прелиминарна процјена за издавање дозволе животне средине мора садржавати процјену утицаја на природу и биодиверзитет. Посебна уредба /правилник за оцјену биодиверзитета предвиђен је Законом о заштити природе у чл. 26 (6); чланом 26 (2) изричито је прописано да је процјена утицаја на биодиверзитет дио поступка процјене утицаја на животну средину.

Транспарентност и консултације с актерима

Прелиминарне процјене утицаја на животну средину ће бити доступне јавности у року од 30 дана за коментаре на веб страницама УНДП-а и Министарства околиша, а такође стављене на јавни увид у Министарству околиша, у канцеларији инвеститора и у најближој опћини. Поред тога, Министарство околиша ће заједно са инвеститором сачинити листу заинтересираних страна и поштом им доставити документацију о прелиминарној процјени утицаја на животну средину. Поред тога, јавна расправа ће се организирати на локацији која је најближа пројекту након његовог оглашавања у дневној штампи најмање 15 дана прије датума јавне расправе.

Основни законски прописи који се односе на грађевинске пројекте у Републици Српској⁴¹

Регулаторни и институционални оквир

Процесом процјене утицаја на животну средину управља Министарство за просторно планирање, грађевинарство и екологију. Процјена биодиверзитета је у потпуности интегрирана у процес процјене утицаја на животну средину и надгледа је Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђе (у даљем тексту: Завод). Надлежни орган за издавање водних дозвола су „Воде Српске“.

⁴¹ Prema čl. 68. stav. 13 Ustava Republike Srpske - Republika Srpska uređuje i obezbjeđuje zaštitu životne sredine. Vidi takođe čl. 35, 52, 59, 64, 102. Ustava.

Цијели процес се проводи у складу са сљедећим законима и другим прописима:

- Закон о заштити животне средине
- Закон о заштити природе (2014, у даљем тексту ЗЗП)
- Правилник о пројектима за које се спроводи процјена утицаја на животну средину и критеријумима за одлучивање о потреби спровођења и обиму процјене утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр. 28/13)
- Упутство о садржају Студије процјени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр. 108/13)
- Закон о водама Републике Српске („Сл. гласник РС“, бр. 50/06, 92/09, 121/12, у даљем тексту: ЗВ)

Кључне обавезе у погледу процјене које се односе на ГЦФ пројект

Прелиминарну процјену утицаја проводи консултант сертификован за израду процјене утицаја на животну средину. Прелиминарна процјена утицаја на животну средину се користи приликом одлучивања о обавези провођења потпуне процјене утицаја на животну средину. Уколико Министарство просторног уређења, грађевинарства и екологије на основу ових информација закључи да је потребна даља процјена, дефинира обим потпуне процјене утицаја на животну средину. Ако закључи да није потребна даља процјена, Министарство користи прелиминарну процјену утицаја на животну средину на основу које дефинира услове за формалну околишну дозволу за предложену активност.

Прелиминарна процјена мора садржавати опис флоре и фауне, природних подручја посебне вриједности (заштићених) ријетких и угрожених биљних и животињских врста и њихових станишта и вегетације, а процјена утицаја на биодиверзитет може се закључити тек након стручног мишљења Завода за културно-историјско и природно наслеђе.

Прелиминарна процјена утицаја на животну средину се не може извршити без мишљења посебног тијела (Воде Српске) које се бави било каквом измјеном физичких карактеристика површинских вода или промјенама у нивоу подземних вода.

Транспарентност и консултације с актерима

Према Закону, постоји обавеза објављивања свих извјештаја о прелиминарној процјени утицаја на животну средину и сродних одлука. Након подношења студије Министарству, прелиминарна процјена утицаја на животну средину (и све повезане еколошке дозволе) се похрањују електронски и стављају на располагање јавности. Архиву еколошких дозвола и извјештаје о процјени утицаја на животну средину објављује Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију. Министарство такође доставља прелиминарну процјену утицаја заинтересованим странама и одржава јавну расправу.

Садржај процјена за локалитете

Процјене за локалитете ће се проводити путем прелиминарних процјена утицаја на животну средину које су формално прописане ентитетским прописима. Садржаваће сљедеће информације:

А. Карактеристике пројекта

А1. Основне информације

А1.1. Назив пројекта

А1.2. Опис пројекта, укључујући информације о његовој намјени и величини

А1.3. Број извода из просторно-планског акта и надлежни орган издавања (Захтјеву треба приложити извод из просторно-планске документације)

A1.4. Врста захтјева

- - Нови пројект
- - Значајне измјене постојећег и/или одобреног пројекта
- - Престанак активности

A1.5. Уколико се ради о значајној промјени постојећег и/или одобреног пројекта, потребно описати планиране промјене

A1.6. Да ли пројекат има кумулативни утицај на већ постојеће и/или одобрене пројекте?

Ако ДА, описати на који начин.

A1.7. Власништво над земљиштем и/или објектом на којем се налази постојећи и/или планирани пројекат

A1.8. Да ли земљиште и/или зграда на којој се налази постојећи и/или планирани пројекат подлијеже уговору о закупу?

Ако да, навести број уговора и податке о уговорним странама.

A1.9. Име и презиме одговорне особе

A1.10. Контакт подаци одговорне особе (адреса, број телефона, е-маил)

A2. утицај пројекта на животну средину

A2.1. Детаљно описати животну средину у подручју на које пројект утиче

A2.2. Врста и количина основних и помоћних сировина, додатних материјала и других супстанци које ће се користити у свакој од фаза пројекта

- Припремна фаза пројекта
- Фаза изградње пројекта
- Фаза рада или експлоатације пројекта
- Фаза гашења

A2.3. Кориштење природних ресурса (посебно тла, земљишта, воде и биолошке разноликости) током припреме, изградње, рада или завршетка пројекта. Навести који је природни ресурс укључен и количину и начин његовог кориштења

A2.4. Врста и количина емисија узрокованих припремом, изградњом, радом или окончањем пројекта

- Производња отпада (опасан/неопасан)
- Емисије у ваздуху (све емисије)
- Емисије у воду (подземне/површинске воде)
- Емисије у канализацију
- Емисије у тло
- Бука
- Вибрације
- Нејонизирајуће зрачење

A2.5. Описати и дати кратак преглед алтернативних рјешења у погледу утицаја на животну средину

- Производња отпада (опасан/неопасан)
- Емисије у ваздуху (све емисије)
- Емисије у воду (подземне/површинске воде)
- Емисије у канализацију
- Емисије у тло
- Бука
- Вибрације
- Нејонизирајуће зрачење

A2.6. Да ли пројекат сноси ризик од великих несрећа и/или катастрофа релевантних за пројекат, укључујући оне изазване климатским промјенама, у складу са научним сазнањима?

Ако ДА, наведите ризике.

A2.7. Да ли пројекат представља ризик за људско здравље (на примјер, због загађења воде или ваздуха)?

Ако ДА, наведите ризике.

A2.8. Да ли ће пројекат узроковати свјетлосно загађење?

Ако ДА, наведите ризике.

Б. Локација пројекта и еколошка осјетљивост географских подручја на која ће вјероватно значајно утјецати пројекти

Б1.1. Навести постојећу и одобрену намјену земљишта

Б1.2. Описати релативну доступност, квалитет и регенеративни капацитет природних ресурса (укључујући тло, земљиште, воду и биодиверзитет) подручја и његове подземне површине

Б1.3. Описати способност апсорпције природног окружења, обрађајући посебну пажњу на сљедећа подручја:

а) мочварна подручја, обална подручја ријека и ријечна ушћа

б) обална подручја и морско окружење

ц) планинска, шумска и крашка подручја

д) заштићене природне вриједности проглашене у складу са Законом о заштити природе Федерације Босне и Херцеговине (национални паркови, строги природни резервати, споменици природе, заштићена подручја, паркови природе и др.)

е) појединачне природне вриједности

ф) подручја ријетких и угрожених биљних и животињских врста

г) подручја у којима стандарди квалитета животне средине који су релевантни за пројекат нису испуњени од раније или се сматра да нису испуњени

х) густо насељена подручја

и) пејзажи и подручја од историјског, културног или археолошког значаја.

Ц. Карактеристике потенцијалног утицаја на животну средину

Ц1.1. Навести величину и просторну покривеност географског подручја на које би пројекат могао утицати

(унијети тачне координате наведеног географског подручја)

Ц1.2. Навести број становника који би могли бити погођени пројектом

Ц1.3. Описати утицај пројекта на животну средину

Ц1.4. Да ли пројекат директно или индиректно утиче на животну средину?

Ц1.5. Означити факторе на које пројекат утиче:

а) људи, флора и фауна и гљиве

б) тло, вода, ваздух, клима и пејзаж

ц) материјална добра и културно наслијеђе

д) интеракција фактора од а) до ц)

Ц1.6. Да ли пројекат има прекогранични и/или међуентитетски утицај?

Ако ДА, навести које земље/ентитете/БД БиХ.

Ц1.5. Описати интензитет и сложеност утицаја пројекта на животну средину

Ц1.6. Описати вјероватноћу утицаја на животну средину

Ц1.7. Описати очекивану појаву, трајање, учесталост и реверзибилност утицаја (у временским интервалима)

Ц1.8. Да ли је могуће ефикасно смањити утицај?

Ако ДА, навести планиране активности ефективног смањења утицаја.

Д. Додатне информације

Означити одговор на сљедећа питања:

Д1.1. Пројект ће значајно користити природни ресурс или ће користити природни ресурс на начин који спречава кориштење или потенцијално кориштење тог ресурса у друге сврхе

Д1.2. Потенцијални трајни утицаји на животну средину су највјероватније мањи и могу се једноставно ублажити

Д1.3. Познати су тип пројекта, његов утицај на животну средину и мјере управљања тим утицајима

Д1.4. Постоји поуздан начин да се осигура да мјере управљања утицајем могу бити, и да ће бити, адекватно планиране и проведене

Д1.5. Пројекат ће раселити значајан број људи, породица и животних заједница

Д1.6. Пројекат се налази и утицај ће на еколошки осјетљива подручја

Д1.7. Пројекат ће довести до промјена:

- у власништву и кориштењу земљишта, и/или
- кориштењу воде наводњавањем, побољшањем одводње или промјенама у протоку воде изградњом брана, па све до промјена у риболовној пракси

Д1.8. Пројекат ће довести до:

- неповољних социоекономски утицаја;
- уништавања земљишта;
- загађења воде;
- загађења ваздуха;
- угрожавања биљног и животињског свијета и њихових станишта;
- стварања нуспроизвода, материјалних остатака и отпада којима је потребно руковање и одлагање на начин који није регулиран законом.

Д1.9. Пројекат ће имати утицај на јавност због потенцијалних негативних утицаја на животну средину

Д1.10. Након изградње, пројекат ће захтијевати додатне развојне активности које могу имати негативан утицај на животну средину

Е. Питања климатских промјена

Питања и утицаји релевантни за прелиминарну процјену утицаја на животну средину зависит ће од посебних околности и контекста сваког појединачног пројекта. Ово поглавље ће се заснивати на четири главна захтјева:

- рано идентифицирање кључних питања уз помоћ надлежних органа и заинтересираних субјеката;
- утврђивање да ли ће пројекат значајно промијенити емисије стакленичких плинова и дефинирање обима за потребе прелиминарне процјене емисије стакленичких плинова (питање ублажавања климатских промјена);
- свијест о кориштеним сценаријима климатских промјена који се користе у поступку прелиминарне процјене утицаја на животну средину и идентификацији кључних питања прилагођавања климатским промјенама и њихове интеракције са другим питањима процијењеним у поступку прелиминарне процјене утицаја на животну средину;
- идентифицирање кључних питања биодиверзитета и начина на који су они у интеракцији с другим питањима процијењеним у прелиминарној процјени утицаја на животну средину.

Директне емисије стакленичких плинова

- Да ли ће предложени пројекат емитирати угљични диоксид (CO₂), азотни оксид (N₂O) или метан (CH₄) или било који други стакленички гас који је дио УНФЦЦЦ?
- Да ли предложени пројекат садржи кориштење земљишта, промјену намјене земљишта и шумарске активности (нпр. дефорестацију) које могу довести до повећаних емисија?
- Индиректне емисије стакленичких плинова због повећане потражње за енергијом
- Да ли ће предложени пројекат значајно утицати на потражњу за енергијом?
- Да ли је могуће користити обновљиве изворе енергије?
- Индиректне емисије стакленичких плинова узроковане пратећим активностима или инфраструктурама које су директно повезане са имплементацијом предложеног пројекта
- Да ли ће предложени пројекат значајно повећати или смањити лична путовања?
- Да ли ће предложени пројекат значајно повећати или смањити теретни саобраћај?

Топлотни валови

- Да ли ће предложени пројекат ограничити циркулацију ваздуха или смањити отворене просторе?

- Да ли ће емитирати испарљива органска једињења (ВОЦ) и азотне оксиде (НОх) и допринијети стварању озона у тропосфери током сунчаних и топлих дана?
- Да ли ће на њега утјецати топлотни валови?
- Да ли ће се потребе за енергијом и расхладном водом повећати?
- Да ли ће апсорбирати или стварати топлину?
- Могу ли материјали који се користе током изградње издржати високе температуре (или ће доћи до, на примјер, замора материјала или деградације површине)?

Суше због дуготрајних промјена у количини падавина (такође размотрити могуће синергијске ефекте с активностима управљања поплавама које повећавају количину воде задржане у сливу)

- Да ли ће негативно утицати на водотоке?
- Да ли је предложени пројекат осјетљив на ниске ријечне токове или више температуре воде?
- Да ли ће то погоршати загађење воде – посебно током периода суше са смањеним стопама разређивања, повишеним температурама и замућеношћу?
- Да ли ће предложени пројекат повећати потражњу за водом?
- Да ли ће то промијенити рањивост пејзажа или шума на шумске пожаре?
- Да ли материјали који се користе током изградње могу издржати високе температуре? Екстремне кише, ријечне поплаве и бујице?
- Да ли ће предложени пројекат бити у опасности јер се налази у поплавној зони ријеке?
- Да ли ће то промијенити капацитет постојећих поплавних подручја за управљање природним поплавама?
- Да ли ће се промијенити капацитет слива воде?
- Да ли су насипи довољно стабилни да издрже поплаве?

Олује и вјетрови

- Да ли ће предложени пројекат бити у опасности од олуја и јаких вјетрова?
- Да ли могу на пројекат и његове активности утјецати објекти који падају (нпр. дрвеће) који се налазе у непосредној близини његове локације?
- Да ли је веза пројекта на енергетске, водоводне, транспортне и комуникационе мреже осигурана током великих олуја?

Клизишта

- Да ли се пројекат налази у подручју које би могло бити погођено јаким падавинама или клизиштима? Подизање нивоа мора?
- Да ли се предложени пројекат налази у подручјима која могу бити погођена порастом нивоа мора?
- Могу ли морски удари узроковани олујама утјецати на пројекат?
- Да ли се предложени пројекат налази у подручју које је у опасности од обалне ерозије? Да ли ће смањити или повећати ризик од обалне ерозије?
- Да ли се налази у подручјима која могу бити погођена продором слане воде?
- Да ли продор морске воде може довести до цурења загађујућих супстанци (нпр. из отпада)?

Хладно вријеме и снијег

- Да ли на предложени пројекат могу утјецати кратки периоди неуобичајено хладног времена, међаве или мраз?
- Да ли материјали који се користе током изградње могу издржати ниске температуре?
- Да ли лед може утицати на функционирање/дјеловање пројекта? Да ли је осигурана повезаност пројекта са енергетском, водном, транспортном и комуникацијском мрежом у хладним периодима?
- Да ли велики снијег може створити оптерећења која утичу на стабилност зграде?
- Оштећења од смрзавања и одмрзавања
- Да ли је предложени пројекат у опасности од штете од смрзавања и одмрзавања (нпр. кључни инфраструктурни пројекти)?
- Да ли на пројекат може утјецати отапање пермафроста?

Потребни приложити:

1. Нацрт пројекта (идејни пројект)
2. Извод из акта о просторном уређењу
3. Доказ о власништву над земљиштем и/или објектом
4. Уговор о закупу имовине и/или објекта, ако постоји
5. Уколико се ради о кумулацији са већ постојећим и/или одобреним пројектом истог инвеститора на истој локацији, приложити дозволе
6. Нетехнички сажетак информација из тачака А, Б. и Ц. овог прилога.
7. Информације о могућим потешкоћама са којима се подносила захтјева сусрео приликом прикупљања података
8. Референтну листу у којој су наведени извори кориштени за описе и процјене укључене у захтјев за прелиминарну процјену утицаја на животну средину.
9. Изјаву о истинитости, тачности и потпуности података садржаних у захтјеву (Прилог В)

Питање примјењивих захтјева УНДП СЕС-а и ГЦФ ЕСС-а

Поред горе наведених захтјева у одговарајућим системима БиХ, прелиминарним процјенама утицаја на животну средину ће се такође узети у обзир сљедећи социјални и еколошки стандарде УНДП-а (који транспонирају захтјеве ГЦФ ЕСС) који су релевантни за предложене неструктурне мјере:

УНДП Стандард 1: Очување биодиверзитета и одрживо управљање природним ресурсима	Питања везана за биодиверзитет локација су обрађена у прелиминарним одјелцима процјене утицаја на животну средину Б 1.2, 1.3 и Ц 1.3-1.8. Овим процјенама ће се такође прописно размотрити и бит ће у складу са важећим обавезама из УНДП СЕС-а 1 и осигурат ће да подржане интервенције: ▪ не нарушавају добро стање или добар еколошки потенцијал површинских и подземних вода, ▪ не утичу негативно на осјетљиве екосистеме, ендемске врсте или врсте ограничене распрострањености или миграторне врсте, ▪ станишта немају никакве мјерљиве штетне утицаје на критична станишта и нису штетна за статус заштите заштићених подручја ни заштићених подручја која су кандидати за стављање на попис (нпр. рамсарска мочвара Хутово блато, подручја Емералд (Смарагдне) мреже). ▪ уредно слиједе смјернице за стабилизацију корита ријека и приобалних подручја које ће бити израђене за ове пројекте.
Стандард 2: Климатске промјене и ризици од катастрофа	Питања прилагођавања климатским промјенама која су специфични за локацију бит ће обрађена у дијелу Е прелиминарне процјене утицаја на животну средину. Ове процјене ће такође бити у складу са примјењивим обавезама из УНДП СЕС-а 2 и њима ће се узети у обзир утицаји и атрибуте отпорности предложених неструктурних мјера за очекиване будуће варијабле ризика од поплава и суша према сценаријима ССП3-7.0 / ССП5-8.5. Такође ће се тим процјенама размотрити и осигурати да

		предложене интервенције не утјечу негативно на шире напоре прилагођавања ни отпорност ријечног екосистема.
Стандард 3: Здравље, лична и јавна сигурност у заједници		Питања везана за здравље и сигурност заједнице специфична за локацију ће бити обрађена у дијеловима прелиминарне процјене утицаја на животну средину А2.4-2.7. Ове процјене ће такође бити у складу са примјењивим обавезама из УНДП СЕС-а 3 и њима ће се осигурати да неструктурне мјере осмисле одговарајући квалифицирани и искусни стручњаци и да буду у складу са важећим нормама/стандардима земље и најбољим међународним праксама у одговарајућим областима.
Стандард 4: Културно наслеђе		Питања везана за културно наслеђе специфична за локацију ће бити обрађена у дијелу прелиминарне процјене утицаја на животну средину Ц1.5. Ове процјене ће такође бити у складу са примјењивим обавезама из УНДП СЕС-а 4 и осигурати да неструктурне мјере не доведу до значајне штете или уклањања културног наслеђа.
Стандард 5: Расељавање и пресељење		Питања расељавања која су специфична за локацију бит ће обрађена у дијеловима прелиминарне процјене утицаја на животну средину Д1.7 и Д1.8. Ове процјене ће такође бити у складу са примјењивим обавезама из УНДП СЕС-а 5 и осигурати да неструктурне мјере немају потенцијално значајне негативне утицаје нити да мијењају аранжмане посједа земљишта и/или имовинских права у заједници.
Стандард 8: Превенција загађења и ефикасност ресурса		Питања превенције загађења специфична за локацију ће бити обрађена у дијеловима прелиминарне процјене утицаја на животну средину А2.4-2.7. Ове процјене ће такође бити у складу са примјењивим обавезама из УНДП СЕС-а 8 и њима ће се осигурати да неструктурне мјере неће – чак ни привремено – повећати емисије загађивача у воду или земљиште изнад нивоа загађења дозвољеног у домаћим стандардима квалитета воде

Додатни аранжмани за објављивања информација и јавне консултације према захтјевима УНДП СЕС-а

Будући да УНДП-ов СЕС захтијева да актери пројекта имају приступ релевантним информацијама, УНДП ће такође осигурати приступ свим прелиминарним процјенама утицаја на животну средину и свим накнадним процјенама (ако су потребне) и дозволама животне средине за предложене пројекте како би сви потенцијално погођени актери пројекта разумјели евентуалне могућности и ризике повезане с пројектом.

Објављивање горе наведене документације ће се вршити на централном и локалном нивоу на основу горе наведених законских захтјева у БиХ. Прелиминарне процјене утицаја на животну средину ће бити доступне јавности за коментаре најмање 30 дана и бит ће предмет јавних расправа у насељима која су најближа локацијама пројекта. Они ће такође бити објављени на енглеском и локалним језицима на веб страници Уреда УНДП-а.

На крају, актери ће такође имати приступ механизму за рјешавање жалби, као и УНДП-овом механизму пружања одговора актерима, те Јединици за усклађеност са друштвеним и обавезама животне средине (СЕЦУ) коју могу користити ако су изразили забринутост путем стандардних канала за консултације са актерима и ангажирање и нису задовољни предложеним пројектима.

ДОДАТАК 8

АНАЛИЗА ОСЈЕТЉИВОСТИ НА СУКОБЕ

САДРЖАЈ

Садржај	2
Сажетак	10
Увод 12	
1.1 Основне информације	12
1.2 Преглед пројекта	13
1.2.1 Сажет приказ активности	13
1.3 Алтернативе пројекту	37
1.3.1 Не радити ништа	37
1.3.2 Алтернативне локације	37
Законски и институционални оквир за животну средину и друштвена питања	38
1.4 Законодавство, политике и прописи	38
1.4.1 Закони и други прописи о животној средини:	38
1.4.2 Закони који се односе на запошљавање:	39
1.4.3 Људска права	40
1.5 Процјена утицаја на животну средину у Босни и Херцеговини	41
1.6 Мултилатерални споразуми и протоколи о биодиверзитету	42
1.7 Принципи и стандарди УНДП-а	43
Опис постојећег стања животне средине	61
1.8 Клима	61
1.9 Геологија, топографија и земљиште	61
1.9.1 Геологија	61
1.9.2 Топографија	65
1.9.3 Тла	65
1.10 Површинске воде	66
1.10.1 Квалитет воде	69
1.10.2 Плављење	70
1.11 Подземне воде	72
1.12 Флора и фауна	72
1.12.1 Копнена флора и фауна	72
1.12.2 Водена флора и фауна	73
1.12.3 утицаји хидроенергетских схема	74

1.12.4	Заштићена подручја	74
1.12.5	Економски допринос екосистема	80
1.13	Квалитет ваздуха.....	80
1.14	Амбијентална бука	82
1.15	Социоекономска питања.....	82
1.15.1	Кориштење земљишта	82
1.15.2	Посјед земљишта	82
1.15.3	Становништво.....	83
1.15.4	Интерно расељене особе	83
1.15.5	Политичка питања / питања управљања	84
1.15.6	Запошљавање, рад и услови рада	84
1.15.7	Род.....	84
1.15.8	Археологија и културно наслеђе	86
1.15.9	Неексплодирана убојита средства	86
	Процјена ризика животне средине и друштвених ризика.....	88
1.16	УНДП-ов друштвени скрининг и скрининг животне средине	88
1.17	Методологија процјене утицаја ризика.....	88
1.18	Директни утицаји	106
1.19	Индиректни утицаји.....	107
1.20	Кумулативни утицаји.....	107
1.21	Прекогранични утицаји	107
1.22	Потенцијалне користи	107
	Мјере избјегавања и ублажавања	108
	Укључивање актера и учешће јавности	108
1.23	Јавне консултације и пружање информација о питањима животне средине и друштвеним питањима	108
1.24	Инструменти заштите који се односе на пројект	109
	Управљање ризицима животне средине и друштвеним ризицима	111
1.25	Сврха и циљеви Оквир управљања питањима животне средине и друштвеним питањима	111
1.26	Преглед институционалних аранжмана за Оквир управљања питањима животне средине и друштвеним питањима	111
1.26.1	Администрација	112
1.27	Реализација и рад	113
1.27.1	Структура и одговорност опће управе.....	113
1.27.2	Службеник за мјере заштите и службеници на терену	114
1.27.3	Улога и одговорност УНДП-а.....	114
1.28	Реализација пројекта и администрација	114

1.28.1	Реализација пројекта	114
1.28.2	Администрација Оквира за управљање питањима животне средине и друштвеним питањима	115
1.28.3	Процедуре, планови рада/инструкције специфичне за локацију и активности	115
1.28.4	Извјештавање о еколошком инциденту	115
1.28.5	Дневне и седмичне контролне листе надзора питањима животне средине инспекцијског надзора	115
1.28.6	Корективне мјере	116
1.28.7	Преглед и ревизија	116
1.29	Обука	116
Комуникација		116
1.30	Јавне консултације и пружање информација о питањима питањима животне средине и друштвеним питањима	116
1.31	Регистар притужби и механизам рјешавања жалби	117
1.31.1	Регистар притужби	118
1.31.2	Механизам за рјешавање жалби	119
Кључни показатељи животне средине и друштвени показатељи		123
1.32	Површинске воде	123
1.32.1	Критерији учинка	123
1.32.2	Мониторинг	123
1.32.3	Извјештавање	123
1.33	Ерозија, одводњавање и контрола седимента	126
1.33.1	Основне информације	126
1.33.2	Критерији учинка	126
1.33.3	Мониторинг	126
1.33.4	Извјештавање	126
1.34	Екологија	132
1.34.1	Критерији учинка	132
1.34.2	Мониторинг	132
1.34.3	Извјештавање	132
1.35	Квалитет ваздуха	135
1.35.1	Основне информације	135
1.35.2	Критерији учинка	135
1.35.3	Мониторинг	135
1.35.4	Извјештавање	135
1.36	Бука и вибрација	138
1.36.1	Основне информације	138
1.36.2	Критерији учинка	138
1.36.3	Мониторинг	138

1.36.4	Извјештавање	138
1.37	Управљање отпадом.....	142
1.37.1	Основне информације	142
1.37.2	Критерији учинка	142
1.37.3	Мониторинг	142
1.38	Друштвено управљање.....	145
1.38.1	Основне информације	145
1.38.2	Критерији учинка	145
1.38.3	Извјештавање	145
1.39	Археолошко и културно наслијеђе.....	149
1.39.1	Критерији учинка	149
1.39.2	Извјештавање	149
1.40	Неексплодирана убојита средства	151
1.40.1	Критерији учинка	151
1.40.2	Извјештавање	151
1.41	Мјере управљања ванредним ситуацијама	153
1.41.1	Критерији учинка	153
1.41.2	Мониторинг	153
1.41.3	Извјештавање	153
	Буџет за имплементацију ЕСМФ-а	1
	Додатак 1.....	2
	Скрининг пројекта помоћу УНДП СЕСП шаблона	2
	Додатак 2.....	3
	акциони план за превенцију сексуалног искориштавања, злостављања и узнемиравања (СЕАХ) 3	
	Додатак 3.....	9
	Процедура случајних налаза културног наслијеђа	9
	Процедура поступања са случајним налазима	10
	Увод.....	10
	Процедура поступања са случајним налазима	10
	Извјештавање	10
	Додатак 4.....	11
	План ангажмана актера и консултације с актерима	11
	Увод 13	
1.42	Преглед пројекта	13
а.	Сврха овог документа	13
	Прописи и захтјеви	14
1.43	Захтјеви УНДП-а.....	14

1.44	Захтјеви ГЦФ-а	15
б.	Објављивање информација	15
ц.	Ангажирање заинтересираних страна.....	16
д.	Механизми за рјешавање притужби (ГРМ)	16
1.45	Захтјеви владе БиХ за грађење	16
Сажет приказ претходних активности ангажмана актера.....		18
Актери пројекта.....		18
1.46	Анализа актера	18
е.	Регистар актера пројекта.....	22
Програм ангажмана актера		22
Ресурси и одговорности.....		31
2.	Преглед	33
3.	Иницијалне консултације са кључним домаћим актерима, мисија израде пројекта ГЦФ – БиХ 11-16. март 2018.	33
4.	Представљање Идеје – 24. јули 2018.....	43
5.	Састанак о прихватању Идеје – 27. септембар 2018.....	44
6.	Радионица за валидацију концептне ноте – 05. фебруар 2019.	45
7.	Састанак са контакт тачком за ГЦФ, министрицом Сребренком Голић – 06. фебруар 2019. 47	
8.	Валидацијска радионица за комплетан приједлог пројекта – 16. октобар 2019.....	47
9.	Консултације с представницима опћина/мјесних заједница у БиХ, 2019.....	49
а.	Општина Добој.....	49
б.	Општина Добој-Југ.....	50
ц.	Општина Модрича	50
д.	Град Бијељина	50
е.	Град Приједор.....	50
ф.	Град Градишка.....	51
г.	Општина Србац	51
х.	Општина Лакташи.....	51
и.	Град Бања Лука	52
ј.	Опћина Равно, Херцеговина	52
10.	Састанак са контакт тачком за ГЦФ, министрицом Сребренком Голић – 06. децембар 2019. 53	
11.	Састанци са контакт тачком за ГЦФ, министрицом Сребренком Голић – 2022.	53
12.	САСТАНЦИ СА АГЕНЦИЈОМ ЗА РАВНОПРАВНОСТ СПОЛОВА И ГЕНДЕР ЦЕНТРИМА.....	53
Додатак 5.....		54
Додатак 6.....		60
Додатак 7.....		67
Додатак 8.....		76

Увод	82
1.47	Основне информације о пројекту..... 82
1.48	Локалитети пројекта 82
1.49	Сукоб и осјетљивост на сукобе 82
а.	Шта је сукоб? 82
б.	Осјетљивост на сукобе 83
Методологија	85
1.50	Хисторијски контекст 85
1.51	Мапирање актера 85
1.52	Анализа покретача сукоба и несигурности 85
1.53	Разумијевање динамике сукоба..... 85
Подаци о сукобу	86
1.54	Хисторијски сукоб 86
1.55	Актери и динамика актера 88
ц.	Основне линије сукоба међу актерима 88
1.55.1	Дистрибуција основних етничких група 89
д.	Актери повезани с пројектом..... 90
1.56	Покретачи сукоба и несигурности..... 93
е.	Политички узроци сукоба..... 93
ф.	Економски извори сукоба..... 95
1.57	Недавни сукоби и тензије 99
г.	Сукоби у периоду 2009-2021. 99
х.	Сукоби у периоду октобар 2021-септембар 2022..... 111
и.	Динамика сукоба..... 114
Процјена елемената пројекта	114
1.58	Сажетак пројектних активности..... 114
1.59	процјена потенцијала пројектних активности да узрокују сукоб 117
Закључци	129
Препоруке	129
1.60	Препоручене мјере ублажавања сукоба 129
ј.	Ангажман актера 130
к.	Механизам за рјешавање притужби 130
л.	Заједнички приступ јачању сарадње 132
м.	Имплементација планова заштите 132
1.61	Мониторинг 132

1.47 ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ПРОЈЕКТУ

Босна и Херцеговина је посебно рањива на екстремне падавине и плављење ријечних сливова које резултира највећим штетама од свих природних опасности са којима се БиХ суочава. Појачани интензитет и варијабилност падавина због климатских промјена узрокују све чешће и интензивније поплаве на територији БиХ. Главни извори поплава у БиХ су флувијални, плувијални, бујични водотоци и подземне воде.

НДА и субјекти за воде Босне и Херцеговине, уз подршку УНДП-а, израђују пројект о прилагођавању утицајима климатских промјена повезаних са поплавама који ће се доставити ГЦФ-у. Пројектом ће се настојати побољшати отпорност рањивих заједница на утицаје климатских промјена проширењем управљања ризиком од поплава отпорног на климатске промјене у Босни и Херцеговини.

Пројектом ће се смањити рањивост на поплаве широм БиХ (плувијалне, флувијалне и бујичне поплаве) кроз побољшане климатске информације и успоставу система за прогнозирање поплава и раног упозоравања. Побољшано стварање и кориштење климатских информација омогућит ће доношење разумних одлука и улагања у мјере смањења ризика од поплава које су отпорне на климу.

Да би се то постигло, пројекат ће настојати постићи сљедеће резултате:

- Резултат 1: Системи раног упозоравања на бујичне поплаве (ФФЕWC) који се заснивају на информацијама о клими и повећана производња и кориштење климатских података смањују рањивост на катастрофе повезане с поплавама.
- Резултат 2: Проширено смањење ризика од поплава које је засновано на екосистему, неструктурно и отпорно на климу.
- Резултат 3: Улагања у заштиту од поплава отпорна на климу јачају капацитет прилагођавања и смањују изложеност поплавама изазваним климом.

Очекује се да ће пројект бити користан и за око 924.453 директна корисника.

1.48 ЛОКАЛИТЕТИ ПРОЈЕКТА

Пројекат ће смањити рањивост на поплаве широм Босне и Херцеговине кроз побољшане системе информирања, планирања и праћења с дометом који покрива читаву земљу, као и више локализованих физичких интервенција (активности 2.2 и 3.3). Локације физичких интервенција које ће се подузети у активностима 2.2 и 3.3 приказане су на Слика 15.

1.49 СУКОБ И ОСЈЕТЉИВОСТ НА СУКОБЕ

а. Шта је сукоб?

Сукоб је однос између двије или више страна (особа или група) које имају, или мисле да имају, неспојиве циљеве, вриједности, интересе или полагање права у погледу статуса, моћи или оскудних ресурса. Сукоби су животна чињеница, неизбјежни су и често креативни⁴². Постоје различите врсте сукоба:

- Сукоб може настати нагло и бити резултат једноставних неспоразума који се могу ријешити кроз побољшану комуникацију, односно површински сукоб.
- Отворени сукоб је врло видљив и често је дубоко укоријењен у друштву.
- Латентни сукоб је мање видљив и не може се ријешити док је још увијек испод површине.

⁴² Ambasada Švicarske u BiH (2020). Conflict Sensitive Programme Management – A Practitioner's Guide for the Swiss Cooperation Programme in BiH

Постоји много различитих узрока сукоба и они имају своју динамику. Могу се брзо мијењати из једне врсте у другу. Сукоби могу бити међуљудски, међу групама, међу заједницама, унутар земље и међу земљама.

Фактори који могу довести до сукоба:

- Неспоразум, стереотипи или различита мишљења о суштинским вриједностима: вјери, образовању, култури, традицији, начину живота или политици.
- Недостатак информација или знања који може довести до неразумијевања стварних интереса и потреба једног актера или погрешног тумачења његових/њених интереса.
- Промјена социјалне или економске ситуације због (немогућности) приступа ресурсима, укидања повластица или губитка моћи.
- Конкурентни економски, политички и/или друштвени интереси различитих актера.
- Асиметрични односи снага.

б. Осјетљивост на сукобе

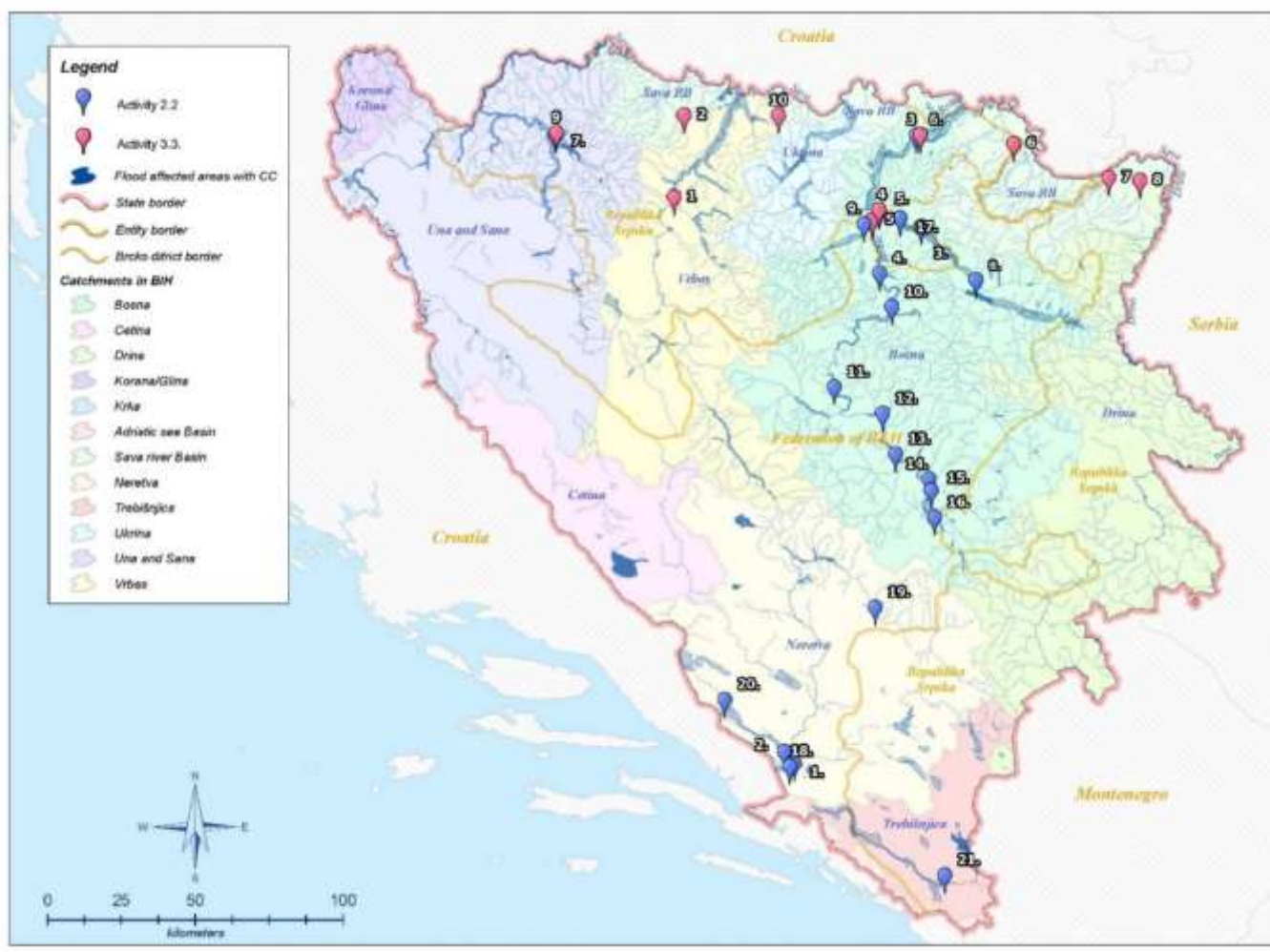
Осјетљивост на сукобе односи се на праксу разумијевања начина на који помоћ ступа у интеракцију са сукобом у одређеном контексту, како би се ублажили нежељени негативни ефекти и позитивно утицало на сукоб гдје год је то могуће, кроз хуманитарне, развојне и/или интервенције на изградњи мира.

Климатске промјене су у интеракцији с другим политичким, друштвеним и економским стресовима како би појачале постојеће тензије, које би могле ескалирати у насиље или пореметити крхке мировне процесе. Заузврат, насилни сукоби и политичка нестабилност ће оставити заједнице сиромашнијим, мање отпорним и неопремљеним да се носе с посљедицама климатских промјена.

Рањивост је недостатак моћи или капацитета за смањење ризика од катастрофе или насилног сукоба. Рјешавање климатских ризика и ризика од сукоба захтијева оснаживање и омогућавање људима да подузму акције које повећавају њихову моћ и способност да доведу и олакшају трансформацијске промјене. Осјетљивост на сукобе је критична компонента приступа како би се осигурало да промјене до којих долази ненамјерно не повећају ризик од сукоба.

Интервенције које не узму у обзир везе између климатских промјена, мира и развоја могу несвјесно погоршати динамику сукоба. На примјер, ако се напори да се помогне заједницама да се припреме за опасности питањима животне средине или климатске опасности или да им се прилагоде улажу без разумијевања основних фактора који могу допринијети сукобу, они могу ненамјерно допринијети локалним тензијама. Тензије могу повећати ризик од насиља и на крају подривати отпорност локалног становништва.

Стога је важно утврдити да ли пројект може допринијети превенцији тензија и сукоба или погоршати постојеће тензије и сукобе или чак створити нове.

Слика 15. Локације предложених физичких интервенција у склопу пројекта

МЕТОДОЛОГИЈА

Циљ анализе је да се боље разумије динамика сукоба са којом би се пројект могао суочити и утврдити да ли постоји значајан ризик.

Основна питања на која студија настоји одговорити су трострука:

- Које су потенцијалне реперкусије сукоба на пројектне активности?
- Да ли пројект може погоршати ризике за сигурност кроз ескалацију сукоба, криминала и насиља?
- Који су потенцијални правци рјешавања будућих сукоба ако се појаве?

Како би одговорила на ова питања, анализа се фокусира на сљедеће:

1.50 ХИСТОРИЈСКИ КОНТЕКСТ

Сматра се да историјски сукоб (прије >20 година) у Босни и Херцеговини, посебно рат од 1992. до 1995. године, пружа позадину и контекст. Историја такође пружа увид у потенцијалне изворе сукоба данас.

Новији сукоб је документиран и покривен динамиком сукоба (види дио 2.40).

1.51 МАПИРАЊЕ АКТЕРА

Мапирање најрелевантнијих актера, посебно највише погођених група, и разумијевање динамике између њих је важно. Важно је разумјети односе моћи између актера и интереса који покрећу њихово понашање. Мапа актера сликовито описује како актери утјечу једни на друге и како покретачи и динамика сукоба утјечу на интересе и циљеве групе.

1.52 АНАЛИЗА ПОКРЕТАЧА СУКОБА И НЕСИГУРНОСТИ

Крхкост и сукоби су увијек резултат сложених интеракција између различитих друштвених, политичких, економских, културних и еколошких покретача. Ови покретачи укључују изненадне шокове у систему, као што је нагли пораст цијена хране или екстремни временски догађај; притисци дугорочнијих трендова, као што су раст броја становника, кретања становништва или повећање економске неједнакости; и структурни или контекстуални фактори који леже у основи сукоба и крхкости, као што су маргинализација и притужбе, неједнак приступ природним ресурсима или нелегитимне или неефикасне владе.

Представљене су основне информације о покретачима напетости и сукоба. Међу њима су покретачи као што су политика, етничка припадност, економија и расељавање.

1.53 РАЗУМИЈЕВАЊЕ ДИНАМИКЕ СУКОБА

Динамика сукоба често је повезана са историјом искључености, маргинализације и неједнакости (стварне и перципиране) између различитих група. Разумијевање политичке економије сукоба и односа моћи између различитих актера кључно је за разумијевање онога што сукоб покреће и одржава.

Консултиране су доступне базе података о сукобима у Босни и Херцеговини како би се пружиле информације о недавним сукобима. Оне су пружиле информације о врстама сукоба, њиховој природи и потенцијалним узроцима недавног сукоба.

Коначно, извршена је процјена пројектних активности у смислу вјероватноће изазивања или погоршања сукоба кориштењем приступа заснованог на ризику.

1.54 ХИСТОРИЈСКИ СУКОБ

Да бисмо разумјели позадину тренутних тензија, важно је размотрити историју Босне и Херцеговине. Сљедеће је преузето из УЦДП-а.⁴³

Прије него што је стекла независност, Босна и Херцеговина је била једна од шест република у саставу Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Као последица Титове смрти, повећане етничке напетости и национализма, федерација је почела да се распада почетком 1990-их. Босна и Херцеговина је прогласила независност од Југославије почетком 1992. године. Независност Босне и Херцеговине је дошла убрзо након одцјељења Словеније и Хрватске, гдје су националистичке странке преузеле власт, што је убрзало потпуну подјелу Савезне Републике Југославије.

Хетерогени етнички састав Босне од отприлике 43% Бошњака (који су муслимани), 31% Срба и 17% Хрвата 1991. године довео је земљу у тешку ситуацију будући да је растао национализам у републикама које су тада чиниле Југославију. И Словенија и Хрватска биле су укључене у унутардржавне сукобе са централном владом када су прогласиле независност, а Срби у Хрватској су такође прогласили своју државу. Политичари у Босни – како националистички тако и умјеренији – нису успјели ублажити страхове и испунити захтјеве конститутивних народа у БиХ, а након стјецања независности избио је низ сукоба унутар државе. Између 1992. и 1995. године, Босна и Херцеговина је прошла кроз оружани сукоб великих размјера који је карактеризирао широко распрострањено и систематично кршење људских права грађанских заједница, често на етничкој основи.

Рат је довео до широко распрострањеног физичког уништења и смрти скоро 100.000 људи (од чега су, према процјенама, 40% били цивили), а отприлике 2,2 милиона људи је присилно расељено из својих домова. На Слика 16 је приказана распрострањена природу сукоба у цијелој земљи. Био је то и рат који је свједочио тешким кршењима Женевских конвенција, злодјелима великих размјера и безбројним злочинима против човјечности. Од посебног значаја за могућност насиља након насељавања је чињеница да је то био сукоб на основу идентитета дефиниран и вођен у име етничке припадности и религије.⁴⁴

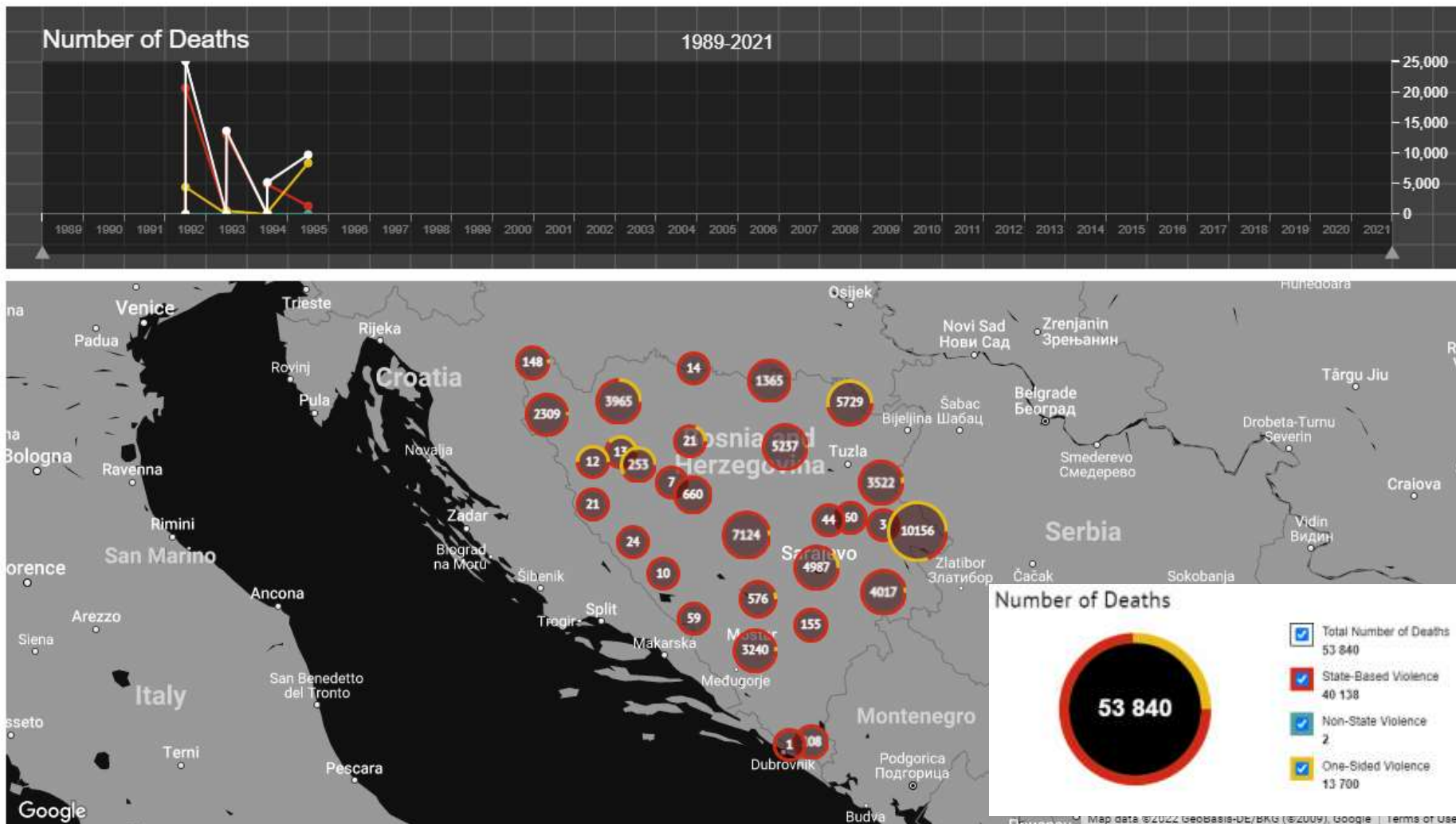
Дејтонски мировни споразум из 1995. године окончао је рат и успоставио привремени уставни оквир састављен од сложеног система институционализованих аранжмана подјеле власти које је у почетку надгледао међународни високи представник. Иако је овај систем успјешно извео Босну и Херцеговину из периода интензивног сукоба и подјеле на више нових држава, он се такође показао као изузетно изазовно окружење за развој ефикасних институција владавине права и одрживијих облика управљања у регији која је и даље растргана етничким и историјским подјелама.

Посебно, дубоко различити погледи Бошњака, Срба и Хрвата о томе како ријешити наслијеђе распрострањених кршења људских права током сукоба довели су до дубоке поларизације и успона десничарског ултранационалистичког политичког водства које игра протекционистичку, а не инклузивну улогу у бх. политици. Умјесто да помогне у унапређењу кохезије и окончању перцепције некажњивости, ова атмосфера је више погодувала даљњој фрагментацији, губитку повјерења у државу и тримој политици⁴⁵.

⁴³ <https://ucdp.uu.se/country/346>

⁴⁴ [https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/13851/3/Berdal%20Collantes%20Buzadzic%20-%20Final%20Accepted%20Version%20-%20CRO\(2\).pdf](https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/13851/3/Berdal%20Collantes%20Buzadzic%20-%20Final%20Accepted%20Version%20-%20CRO(2).pdf)

⁴⁵ UNDP (2022) Draft report: Rule of Law Support to Conflict Prevention and Sustaining Peace in Bosnia-Herzegovina (2015-2020).

Слика 16. Број погинулих у сукобу који показује размјере у току рата (<https://ucdp.uu.se/ucountry/346>)

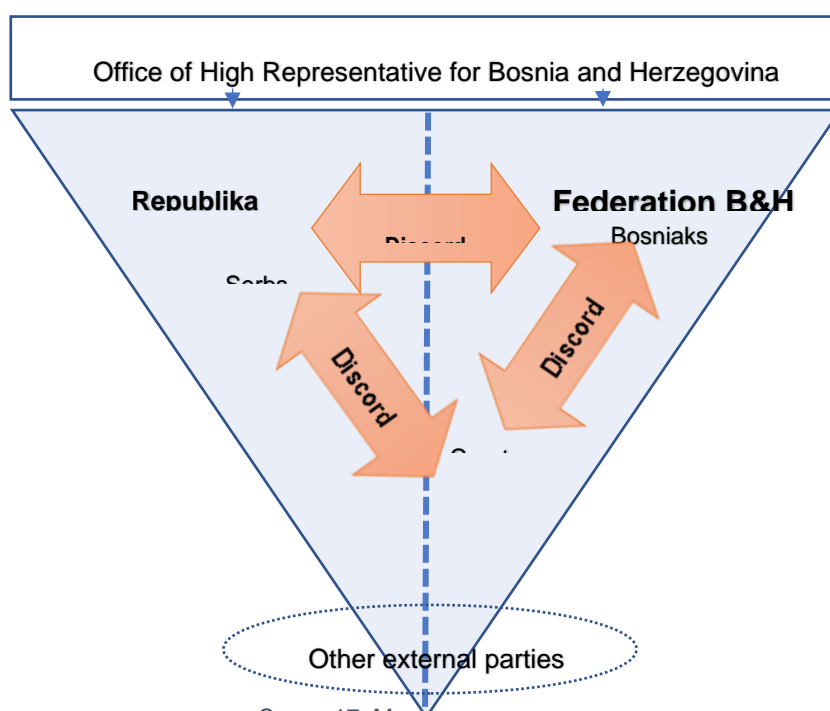
1.55 АКТЕРИ И ДИНАМИКА АКТЕРА

Босна и Херцеговина је домовина бројним етничким заједницама. Три највеће су Бошњаци, Срби и Хрвати. Дејтонским споразумом Босна и Херцеговина је успостављена као држава састављена од два високо аутономна ентитета: Република Српска и Федерација Босне и Херцеговине. Карактер Дејтонског споразума створио је тензије које постоје и данас.

Данас се Босна и Херцеговина састоји од два ентитета и једног дистрикта: Федерације Босне и Херцеговине (ФБиХ) и Републике Српске (РС) и Брчко дистрикта. Федерација Босне и Херцеговине је подијељена на 10 кантона. Одлуке се доносе на нивоу Вијећа министара, два ентитета и Брчко дистрикта.

Међународна заједница одржава снажно присуство у БиХ и још увијек игра значајну улогу у политичком животу, углавном преко Уреда високог представника (ОХР). ОХР је основан након рата, са мандатом за provedбу Дејтонског мировног споразума, и има широке овласти.

На Слика 17. су представљени главни актери и тензије међу њима.

Слика 17. Мапа актера

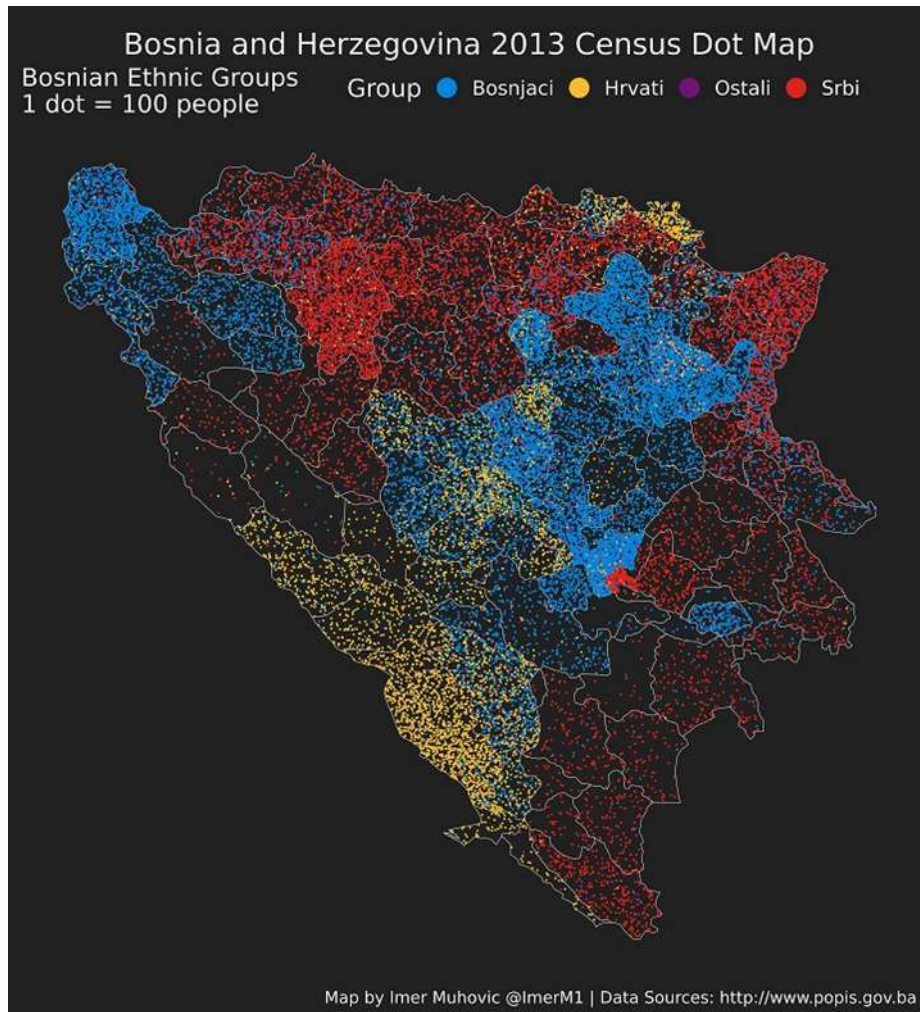
с. Основне линије сукоба међу актерима

Међу становништвом Босне и Херцеговине постоје различита мишљења о трајању и мандату међународног ангажмана и како то треба схватити у контексту локалног власништва и развоја капацитета у земљи. Националистичка регионална оданост такође игра важну улогу: док ЕУ подржава кохезију унутар БиХ, етничке групе траже подршку својим „домовинама“ (Хрватска, Србија) или новонасталим савезницима.

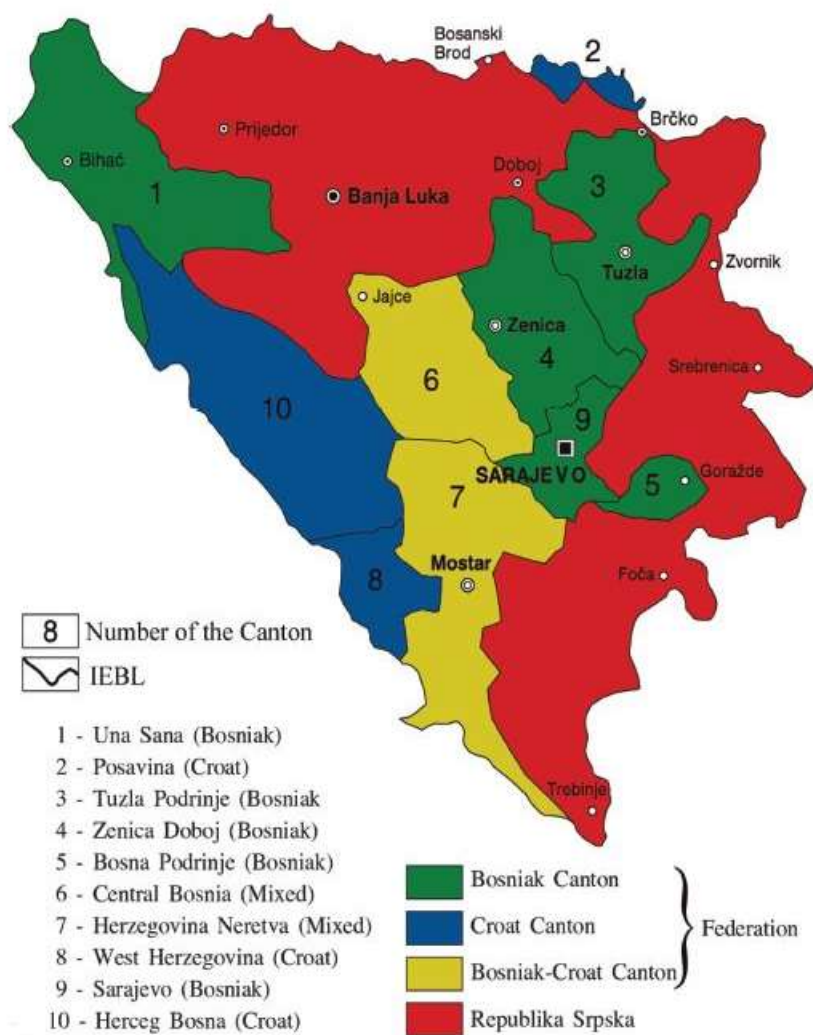
Ово доводи до другог конфликтног питања које се тиче тренутног уставног уређења и расподјеле надлежности. Генерално, бошњачко становништво подржава јачање централизованих структура над ентитетима, док посебно српско становништво жели повећати утицај и аутономна права ентитета са фокусом на РС. Неки Хрвати подржавају ову идеју, тражећи да се осим тога створи и посебан хрватски ентитет, чему се Бошњаци жестоко противе. Уочене неправде из прошлости играју значајну улогу у дискурсу.

1.55.1 Дистрибуција основних етничких група

Подаци из пописа се прикупљају у Босни и Херцеговини сваких 10 година, а последњи попис је проведен 2013. Слика 18. даје графички приказ података о етничкој припадности из пописа 2013.

Слика 18. Широка распрострањеност етничких група у Босни и Херцеговини на основу пописа 2013.

Source: <http://www.ohr.int>

Слика 19. Кантони и етнички састав

На Слика 19. је приказана доминантна етничка припадност сваког кантона.

d. Актери повезани с пројектом

Пројекат ће укључити актере са државног, ентитетског, кантоналног, опћинског и локалног нивоа, укључујући релевантне агенције, ОЦД и локалне заједнице. У табели 1. су приказане кључне владине агенције, истраживачке установе, невладине организације (НВО) и организације цивилног друштва и опћенито су описане њихове улоге, одговорности и тражено укључивање у пројект.

Табела 20. Кључни актери, њихове улоге, одговорности и укључивање у пројект

Актер	Улога у пројекту
Министарство вањске трговине и економских односа БиХ	○ Контакт тачка БиХ за ГЦФ и УНФЦЦЦ ○ Државни ниво ○ Одговорно за координацију политика и мјера у области животне средине, укључујући управљање водама ○ Координација, заговарање ○ Члан Пројектног одбора

Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију РС	○ Надлежно за еколошке политике и мјере у РС, укључујући мјере заштите животне средине које могу ублажити климатске промјене. Надлежно за интегративно планирање и просторно уређење у РС. ○ Члан Пројектног одбора
Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства	○ Ентитетски ниво ○ Надлежно за координацију политика и мјера у пољопривреди, водопривреди и шумарству ○ Члан Пројектног одбора
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС	○ Ентитетски ниво ○ Надлежно за координацију политика и мјера у кориштењу земљишта, шумарству и водним ресурсима ○ Члан Пројектног одбора
Федерално министарство околиша туризма	○ Надлежно за координацију политика и мјера на ентитетском нивоу у области животне средине (очување животне средине, припрема политика и стратегија за заштиту животне средине, праћење фактора питањима животне средине)
Министарство сигурности БиХ	○ Државни ниво ○ Надлежно за имплементацију међународних обавеза и сарадњу у питањима цивилне заштите, координацију активности ентитетских управа цивилне заштите у БиХ, те усаглашавање њихових планова за случајеве природних или других несрећа које погађају територију БиХ, као и доношење плана заштите и спашавање
Агенција за водно подручје ријеке Саве	○ Управљање сливом ријеке Саве (у ФБиХ), ○ Надлежна за прикупљање и дистрибуцију података, мониторинг вода (хидрологија и квалитет), израду водопривредних планова и планова за превенцију и смањење штетних утицаја (поплаве, суше, ерозија), припрему законодавства и политика и њихову имплементацију, реализацију пројеката, провођење мјера управљања ризиком од поплава
ЈУ Воде Српске	○ Управљање водним ресурсима у ентитету РС (слив ријеке Саве и слив Јадранског мора) ○ Надлежне за прикупљање и дистрибуцију података, мониторинг вода (хидрологија и квалитет), израду водопривредних планова и планова за превенцију и смањење штетних утицаја (поплаве, суше, ерозије), припрему законодавства и политика и њихову имплементацију, реализацију пројеката, провођење мјера управљања ризиком од поплава
Агенција за водно подручје Јадранског мора	○ Управљање водним подручјем Јадранског мора (у ФБиХ), ○ Надлежна за прикупљање и дистрибуцију података, мониторинг вода (хидрологија и квалитет), израду водопривредних планова и планова за превенцију и смањење штетних утицаја (поплаве, суше, ерозије), припрему законодавства и политика и њихову имплементацију, реализацију пројеката, провођење мјера управљања ризиком од поплава
Републички хидрометеоролошки завод РС	○ На нивоу ентитета ○ Прикупља климатске, метеоролошке и хидролошке податке неопходне за проучавање климатске варијабилности, за анализу трендова и за дугорочно моделирање. ○ Проводи моделирање и учествује у истраживачким програмима СМО.

Федерални хидрометеоролошки завод	○ На нивоу ентитета ○ Прикупља климатске метеоролошке и хидролошке податке неопходне за проучавање климатске варијабилности, за анализу трендова и за дугорочно моделирање. ○ Проводи моделирање и учествује у истраживачким програмима СМО.
Републичка управа цивилне заштите	○ На нивоу ентитета-РС ○ Координира и руководи радом јединица цивилне заштите ○ Израђује програм заштите и спашавања од природних и других несрећа ○ Организује и координира спровођење мјера заштите и спашавања, у вези са природним и другим несрећама ○ Праћење, извјештавање и узбуњивање о ванредним ситуацијама ○ Процјена рањивости ○ Обуке и изградња капацитета за цивилну заштиту
Федерална управа цивилне заштите	○ На нивоу ентитета-ФБиХ ○ Координира и руководи радом јединица цивилне заштите у ФБиХ ○ Израђује програм заштите и спашавања од природних и других несрећа ○ Организира и координира провођење мјера заштите и спашавања, у вези са природним и другим несрећама ○ Праћење, извјештавање и узбуњивање о ванредним ситуацијама ○ Процјена рањивости ○ Обуке и изградња капацитета за цивилну заштиту
Агенција за осигурање (на државном нивоу)	○ Агенција на државном нивоу ○ Осигурава јединствену примјену прописа о осигурању између ентитета
Агенције за осигурање (Агенција за осигурање РС, Агенција за надзор осигурања ФБиХ)	○ Агенције на ентитетском нивоу ○ Одобравају производе осигурања ○ Израђују прописе у области осигурања ○ Прати исплату средстава друштава за осигурање
ХЕ	○ Приватна и државна предузећа за производњу електричне енергије ○ Промјена хидролошког режима у подршци управљању ризицима од поплава ○ ХМ мониторинг-интеграција у националну мрежу ○ Уз техничку подршку ХЕ сектора омогућава рад отпорнији на климу
Удружења друштава за осигурање (једно у РС-у, једно у ФБиХ)	○ НВО ○ Јачају тржиште осигурања ○ Пружају професионалне услуге друштвима за осигурање ○ Промовирају и усклађују сарадњу између друштава за осигурање
Локалне управе	○ Опћински органи ○ Управљање јавним функцијама/активностима у оквиру локалних заједница ○ Припрема развојних планова и програма ○ Организација и управљање локалном цивилном заштитом ○ Просторно планирање ○ Локални економски развој ○ Имплементација локалних мјера управљања ризицима од поплава ○ Процјена губитака/штете на локалном нивоу ○ Пружање информације и знања на локалном нивоу ○ Осигуравање локалног учешћа

Савез општина и градова РС	○ НВО-РС ○ Заговарање и чврсто заступање општинских интереса ○ Координација рада општина и градова у РС ○ Промовирање локалног развоја и омогућавање имплементације пројеката/инвестиција ○ Подршка у консултативним законодавним процесима, ○ Промовирање заштите заједничких интереса и сарадња са домаћим и међународним удружењима, организацијама и институцијама власти.
Савез општина и градова ФБиХ	○ НВО-ФБиХ ○ Заговарање и чврсто заступање општинских интереса ○ Координација рада општина и градова у ФБиХ ○ Промовирање локалног развоја и омогућавање имплементације пројеката/инвестиција ○ Подршка у консултативним законодавним процесима, ○ Промовирање заштите заједничких интереса и сарадња са домаћим и међународним удружењима, организацијама и институцијама власти.
НВО (организације за заштиту животне средине, друштвену инклузију и заштиту-за повратнике и расељене, рањиве групе, мањине итд.)	○ НВО ○ Пружање информација, обука и подизање свијести ○ Осигуравање локалног учешћа и укључивања рањивих група
Мали пољопривредни произвођачи, повратници и расељене особе	○ Иноватори, одговорне стране
Приватни сектор/пољопривредна микро предузећа	○ Пружатељ финансијских услуга, ○ Провођење мјера прилагођавања ○ Корисници
Факултети природних наука/пољопривреде (Бања Лука и Сарајево)	○ Универзитети, истраживачке установе ○ Обуке, стручна подршка ○ Пружатељ података и техничких услуга

1.56 ПОКРЕТАЧИ СУКОБА И НЕСИГУРНОСТИ

Основни извори сукоба у Босни и Херцеговини могу се подијелити у два примарна кластера: политички и економски.

е. Политички узроци сукоба

Први кластер покретача сукоба о којем се расправља је политички. У наставку су описани кључни политички узроци сукоба у Босни и Херцеговини.

1.56.1.1 Спорови око устава

Уставни поредак Босне и Херцеговине и даље је комплициран и споран. Државом се управља на четири нивоа:

- највиши ниво – држава – може се сматрати нивоом конфедерације. Ово је ниво националне државе, само што је у Босни и Херцеговини ријеч „нација“ назив за етничке групе.
- На другом нивоу власти постоје два ентитета: Република Српска и Федерација Босне и Херцеговине. Разлог зашто се један ентитет зове Федерација је зато што се сматра да он представља двије главне етничке групе (националности како се зову у земљи): Бошњаци и Хрвати.

- Трећи ниво управљања односи се на покрајине у Федерацији. Овај ниво се назива кантоналним нивоом
- Четврти ниво у оба ентитета је ниво општина, односно јединица локалне самоуправе.

Босна и Херцеговина је држава са екстремним моделом федерализма, гдје је земља готово равноправно подијељена између два ентитета: Федерације, која обухвата 51% територије земље, и Републике Српске са 49%.

Главни извор напетости и даље је уставно неслагање међу етничким групама око темељних политичких принципа који се односе на облик државе, односно да ли треба и даље бити *цјеловита држава* са границама какве су данас или треба отворити врата територијалној сецесији ентитета и/или етничких група⁴⁶.

У фебруару 2014. године опће незадовољство властима прелило се у распрострањене протесте који су резултирали уништавањем многих владиних зграда и привременим замахом за реформу на нивоу цијеле земље, али тражене промјене још увијек нису остварене, а институционални капацитети далеко заостају за оним што захтијева ЕУ.

1.56.1.2 *Неспоразуми око индивидуалних и колективних права*

Дејтонски споразум даје предност колективу у односу на грађане појединачно, јер је политика често етнички уоквирена, односно већина политичких права у Босни и Херцеговини проистиче из припадности етничкој групи. Било је много извјештаја о перципираној и чињеничној доминацији једне етничке групе над другом (Кивимаки *et al*, 2012) и то може представљати велики проблем.

Уставно неслагање о правима појединих група и особа може се подијелити на два дијела:

- Особе траже права која би требали имати без обзира на етничко поријекло.
- Етничке групе се боре за своја колективна права изван оквира облика државе и подјеле власти између политичких институција.

1.56.1.3 *Вјерска припадност*

Босна и Херцеговина нема званичну вјеру у земљи и дозвољава вјерске слободе, међутим, постоји вјерска нетолеранција и дискриминација према вјерским мањинама. Нешто више од половине становништва практикује ислам, православци чине 31% становништва, а католичанство практикује 15% становништва. Све религије су мета дискриминације и то је проблем у готово свим заједницама.⁴⁷

Религија, политика и етничка припадност уско су испреплетени у БиХ. С обзиром на то да је религија велики дио етничког идентитета, а етничка подјела је у великој мјери институционализирана, религија није само приватна ствар. Бошњаци се углавном повезују са исламом, босански Хрвати са Римокатоличком црквом, а босански Срби са Српском православном црквом. Они који се не идентифицирају с једном од ове три „главне“ религије лако могу бити маргинализовани, с обзиром на то да је систем дефиниран око ових етничких/вјерских група.⁴⁸

1.56.1.4 *Потенцијалне антагонистичке етничке подјеле*

Антагонизам између етничких група дијелом је повезан с перцепцијама које групе имају једна о другој, а дијелом с некомпатибилним свјетоназорима. Чини се да се екстремна подјела врти око етно-национализма три највеће етничке заједнице.

Босна и Херцеговина је у прошлости била мултиетничка и мултиконфесионална република, али је рат радикализирао националистичке покрете и покренуо претјерану идентификацију са етничким групама. Осим тога, припадност етничкој групи често је повезана с вјерском припадности.

⁴⁶ Kivimaki, Kramer and Pasch (2012) The Dynamics of Conflict in the Multi-ethnic State of Bosnia and Herzegovina. Country Conflict-Analysis Study

⁴⁷ <https://worldpopulationreview.com/countries/bosnia-and-herzegovina-population>

⁴⁸ Nansen Dialogue Centre Sarajevo and SAFERWORLD (2012). Leaving the past behind - The perceptions of youth in Bosnia and Herzegovina

Посљедично, тим манипулирају политичари који, цитирајући Дејтонски споразум и његове одредбе о етничкој заступљености, инзистирају на повезаности етничке и вјерске припадности с једне стране, с националистичком политичком одређеношћу, с друге стране. Тиме се стварају тензије јер то јача етно-политику, која онемогућава сарадњу и стога свака од три групе постаје мањина на једном или другом дијелу територије Босне и Херцеговине.

1.56.1.5 Потенцијалне антагонистичке политичке подјеле

Поред очигледних подјела између различитих политичких странака у Босни и Херцеговини, постоје и политичке подјеле широм табора: унитаристи против сецесиониста.

Унитаристи су за то да Босна и Херцеговина остане у својим међународним границама какве јесу и подржавају моћ институција националне државе. Унитаристи могу припадати било којој етничкој групи. Унутар унитариста постоје различите подгрупе.

Сецесионисти су они који се залажу за распад Босне и Херцеговине, они пропагирају етно-национализам и не подржавају моћ институција националне државе. Дуги низ година Република Српска пријети одцјепљењем (иако то због законских ограничења није реалан исход). Република Српска се залаже за укидање већине (и, на крају, свих) веза са централном владом, постављајући темеље за независност или уједињење са сусједном Србијом. Српски члан Предсједништва БиХ Милорад Додик запријетио је 14. октобра 2021. да ће повући РС из државних институција, као и из Оружаних снага, и поново окупити српске снаге. Додик је поново, уочи избора у октобру 2022. године, упутио сличне пријетње, али насиље није онемогућило одржавање избора 2022. године.

Такође постоје разлике између оних који су за ОХР и међународно присуство у Босни и Херцеговини („интернационалисти“) и оних који нису („локалисти“).

Дизајн пројекта укључује јачање и државних и ентитетских институција. Пројект не утјече на међународне и унутрашње границе и не укључује ОХР.

f. Економски извори сукоба

Други кластер мотива за сукобе може се приписати економским факторима.

1.56.1.6 Економска ситуација

Међуетнички рат у Босни и Херцеговини довео је до пада производње за 80% од 1992. до 1995. и пораста незапослености, али је послеријатни период касних 1990-их доживио брзе економске промјене и раст док је земља радила на опоравку (Слика 20). Глобална економска криза 2008. године изазвала је пад економије. Од 2013. године Босна и Херцеговина биљежи позитиван економски раст, иако су тешке поплаве омеле опоравак у 2014. години.

Босна и Херцеговина има транзицијску економију са ограниченим тржишним реформама. Економија се у великој мјери ослања на извоз метала, енергије, текстила и намјештаја, као и на дознаке и страну помоћ. Лоша координација између различитих нивоа власти омета координацију економске политике и реформу, док претјерана бирократија и сегментирано тржиште обесхрабрују стране инвестиције. Економија спада међу најмање конкурентним економијама регије.

Босна и Херцеговина је чланица Вијећа Европе од априла 2002. године и оснивачки члан Медитеранске уније након што је успостављена у јулу 2008. године. Босна и Херцеговина је постала пуноправна чланица Средњоевропског споразума о слободној трговини у септембру 2007. године и потенцијални је кандидат за чланство у Европској унији.

Климатске промјене и поплаве изазване климом имају значајан утицај на најважније економске секторе, као што су пољопривреда, водопривреда и хидроенергетика, и ограничавају ионако низак капацитет прилагођавања земље.

Слика 20. Економски раст БиХ, 1995-2021. (www.macrotrends.net)

1.56.1.7 Незапосленост

Незапосленост може утицати на потенцијал сукоба тако што повећава осјећај безнађа, с тенденцијом снижавања прага насиља.

Незапосленост је била посебно висока на почетку послеријатног периода. У протеклих 20 година дошло је до укупног пада стопе незапослености у Босни и Херцеговини (Слика 21). Укупна стопа незапослености у Босни и Херцеговини за 2021. годину износила је 15,22%, што је пад од 0,05% у односу на 2020. годину.⁴⁹

49

<https://www.macrotrends.net/countries/BIH/bosnia/unemployment-rate#:~:text=Bosnia%20unemployment%20rate%20for%202021,a%202.71%25%20decline%20from%202018.>

Слика 21. Стопа незапослености у Босни и Херцеговини за период 2002-2021. (извор: www.мацротрендс.нет)

Незапосленост младих је историјски била велики проблем у Босни и Херцеговини. Посебно је акутно питање младића који су фрустрирани немогућношћу државе да омогући посао, јер се ови дојмљиви младићи често претварају у љуте и разочаране мушкарце с радикалним идејама и демонстративним понашањем које ствара друштвену стварност која занемарује мировни споразум (Кивимаки, Крамер и Пасцх 2012).

Међутим, у протеклих 20 година је стопа незапослености младих у Босни и Херцеговини пала са чак око 60% на садашњу стопу од око 33%. (Фигуре 22)

Фигуре 22. Стопе незапослености младих у Босни и Херцеговини у периоду 2002-2021. (извор: www.мацротрендс.нет)

1.56.1.8 Криминал и корупција

Када институције нису у стању да одрже владавину права у земљи, то води мобилизацији криминалаца и повећању корупције. Корупција кочи економски раст и на тај начин доприноси фрустрацији која води насиљу.

Статистика стопе криминала у Босни и Херцеговини показује опћи тренд пада у последњих 20 година.

Слика 23. Стопа криминалитета у БиХ и статистички подаци, 2001-2020. (<https://www.macrotrends.net/countries/BIH/bosnia/crime-rate-statistics>)

У 2020. години стопа убиства у Босни и Херцеговини износила је 1,3 случаја на 100.000⁵⁰, слична стопа је забиљежена у Румунији и Француској у истој години⁵¹.

1.56.1.9 Приступ ресурсима

Крајем 2021. године је, према процјенама, било око 92.000 интерно расељених особа⁵². Више од половине интерно расељених особа живи у Републици Српској, више од трећине у Федерацији Босне и Херцеговине и мањи број у Брчко дистрикту⁵³. Неки настављају да се боре да поврате своју имовину, док други нису у могућности или не желе да поврате своју имовину или да се врате. Интерно расељени Роми су посебно маргинализирани јер већина њих нема личне документе, због чега им је онемогућен приступ услугама и остваривање стамбених и имовинских права.

Иако су се многе расељене особе вратиле након завршетка рата, политичко рјешење према којем је територија етнички подијељена само је додатно учврстило подјеле и успорило рјешавање расељеништва и сродних питања.

Поплаве и суше погодиле су преко 489.000 људи од 2000. године (УНИСДР, март 2013; Влада БиХ, јули 2014). У 2014. години, највеће поплаве и клизишта до тада су озбиљно утицали на рад на рјешавању питања интерног расељеништва у току рата 1992-1995. Многе интерно расељене особе и повратници су поново расељени и изгубили су оно што су успели обновити⁵⁴.

1.57 НЕДАВНИ СУКОБИ И ТЕНЗИЈЕ

Док је Дејтонски мировни споразум из 1995. успјешно извео Босну и Херцеговину из периода интензивног сукоба и распада на више нових држава, њена сложена институционализирана рјешења подјеле власти такође су се показала као изузетно изазовно окружење за развој ефикасних институција владавине права и одрживих облика управљања. Етничка и политичка трвења су настављена у оквиру комплицираног државног система БиХ.

У фебруару 2014. године се опће незадовољство властима прелило у распрострањене протесте који су резултирали уништавањем многих владиних зграда и привременим замахом за реформу у цијелој земљи, али тражене промјене још увијек нису остварене, а институционални капацитети су далеко заостали за оним што захтијева ЕУ. До 2020. године Босна и Херцеговина је наставила своју силазну путању на глобалној ранг листи земаља пореданих по томе колико поштују владавину права, одражавајући стагнацију и назадовање институција и процеса владавине права у земљи.⁵⁵

Ипак, ниво сукоба је значајно смањен у односу на ратне године и данас, иако постоје изолирани случајеви, ризик од распрострањених сукоба је релативно низак.

г. Сукоби у периоду 2009-2021.

На Слика 24 су приказане локације сукоба од септембра 2009. а у Табела су сумиране информације о одговарајућим догађајима.

⁵⁰ <https://knoema.com/atlas/Bosnia-and-Herzegovina/Homicide-rate>

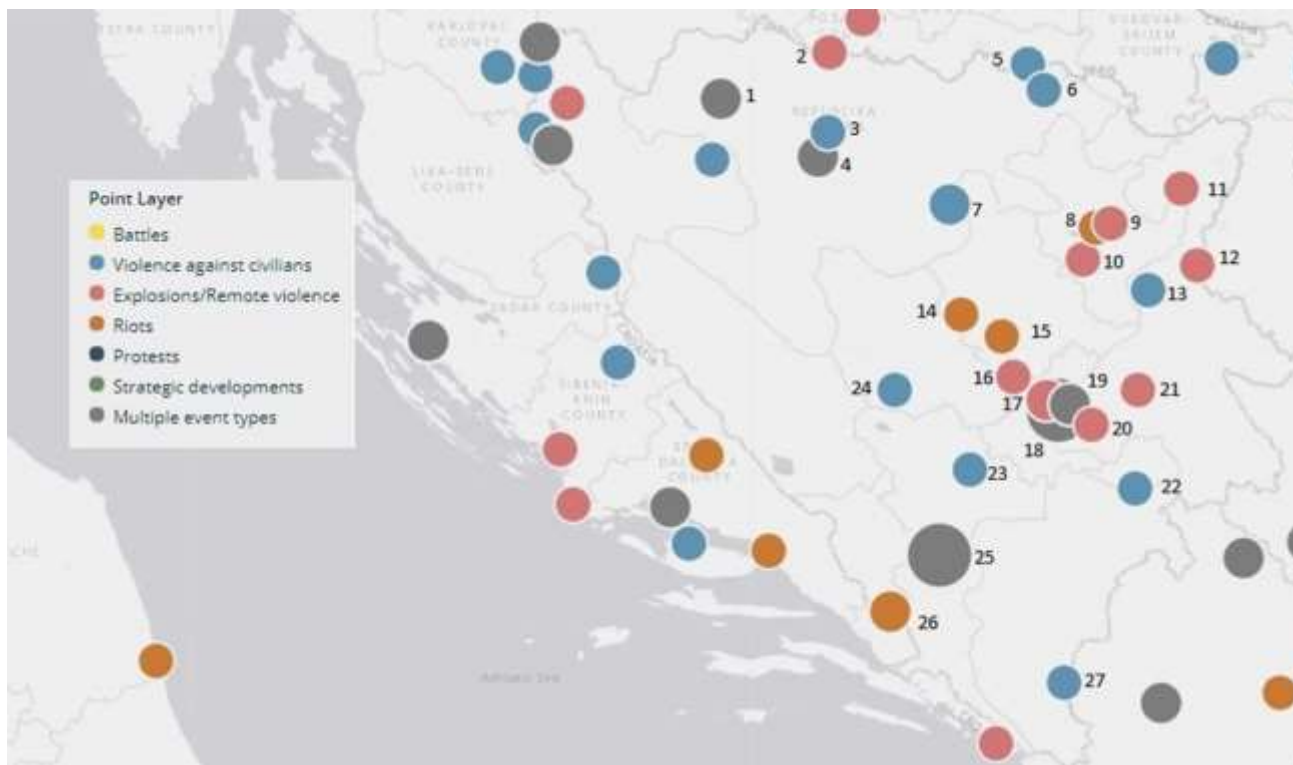
⁵¹ <https://www.statista.com/statistics/1268504/homicide-rate-europe-country/>

⁵² <https://www.internal-displacement.org/sites/default/files/figures-analysis-2021-bih.pdf>

⁵³ <https://www.internal-displacement.org/sites/default/files/2020-04/GRID%202020%20-%20Conflict%20Figure%20Analysis%20-%20BOSNIA%20AND%20HERZEGOVINA.pdf>

⁵⁴ <https://www.internal-displacement.org/publications/bosnia-and-herzegovina-ethno-political-agendas-still-prolonging-displacement>

⁵⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/COUNTRY_20_1793; У 2020. години, World Justice Projekt је извјестио да је БиХ поново пала на глобалној ранг листи земаља пореданих по томе колико поштују владавину права, што је налаз који је у складу са ширим процјенама стагнације и назадовања институција и процеса владавине права у земљи.

Слика 24. Локације сукоба у Босни и Херцеговини - период 30/9/09 - 31/8/21. (база података АЦЛЕД)

Табела 3. Евиденција сукоба у периоду 30/9/09 - 31/8/21. (АЦЛЕД матрица података) – * за локације сукоба види Слика 24

Локација*	Датум	Град/опћина	Категорија и актери	Смртни исход	
1	14/03/2019	Приједор	Нереди Групно насиље	0	Масовна туча између двије фракције СДС-а. Није било извјештаја о повријеђенима.
	11/03/2019	Приједор	Насиље над цивилима Напад	0	Србин је тучао и вербално пријетио Бошњаку и оштетио му је возило јер је на њему био грб Босне и Херцеговине. Починилац је ухапшен наредног дана.
2	06/06/2018	Градишка	Експлозије /насиље на даљину Експлозив активан даљински/мине/импровизиране направе Неидентифицирана оружана група	0	Бомба је експлодирала у близини куће Дарка Илића, начелника Сектора за организовани криминал МУП-а. Причињена је материјална штета.
3	22/04/2019	Гламочани	Насиље над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	1	У Гламочанима у Босни и Херцеговини непознати починиоци пуцали су и убили истакнутог бизнисмена који је критиковао Владу Републике Српске. Напад је наводно био политички.
4	19/09/2018	Бања Лука	Насиље над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	0	Мушкарац је физички напао Давора Драгичевића, оца Давида Драгичевића, младића због чије смрти су грађани мјесецима протестирали.

26/08/2018	Бања Лука	Насилје над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	0	Новинара регионалне телевизије БНТВ Владимира Ковачевића непознати починиоци претукли су металним шипкама, након чега је хоспитализован. Ковачевић је нападнут након што је послао извјештај са грађанских протеста у организацији групе „Правда за Давида“ који протестују због нерасвијетљене смрти младића Давида Драгичевића.
20/06/2019	Бања Лука	Насилје над цивилима Напад Полицијске снаге Босне и Херцеговине	0	Држављанин Шведске ухапшен је уз употребу силе у Бања Луци, БиХ, након разговора са активистом „Правде за Давида“ јер није имао потребне идентификационе документе. Он је хоспитализован због лакших повреда и наводно га је полиција претукла у полицијској станици.
24/10/2020	Бања Лука	Насилје над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	0	Активисту СНСД-а физички је напао отац кандидаткиње ривалске странке (ПДП) у Бањој Луци, БиХ, јер је наводно уништио њене предизборне плакате.
24/05/2018	Бања Лука	Експлозије /насилје на даљину Експлозив активиран даљински/мине/импровизиране направе Неидентифицирана оружана група	0	Експлозивна направа експлодирала је испод аутомобила паркираног испред стамбене зграде, при чему је оштећено укупно пет возила.
31/03/2018	Бања Лука	Експлозије /насилје на даљину Граната Неидентифицирана оружана група	0	Непознати починиоци испалили су ракету из Зоље М80 на зграду осигуравајућег друштва „Еурохерц“.
09/07/2019	Бања Лука	Експлозије /насилје на даљину	0	Експлозија и пожар догодили су се у адвокатској канцеларији у Бања Луци, Босна и Херцеговина. Још увијек се не зна које је средство тачно изазвало експлозију. Није пријављено да је било повријеђених.

			Експлозив активира даљински/мине/импровизиране направе Неидентифицирана оружана група		
5	30/08/2018	Горњи Свилај	Насилје над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	0	Борислав Ракић, начелник Општине Вукосавље, нападнут је када је непознати починилац почео да пуца на њега. Ракић је у изјави полицији тврдио да је свог нападача препознао и да је то био Амир Мехић, његов познаник.
6	12/10/2018	Оџак	Насилје над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	0	Физички је нападнут истакнути члан политичке странке СДП Босне и Херцеговине.
7	17/04/2019	Теслић	Насилје над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	0	Заступник у Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине и члан политичке странке СНСД претучен је и затражио је љекарску помоћ у Теслићу. У извјештају се наводи да је напад био планиран.
	02/07/2019	Теслић	Насилје над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	0	Активисту опозиционог СДС-а и начелника Цивилне заштите у Теслићу напала су и претукла двојица маскираних мушкараца док је био вани са својим сином.
8	03/03/2018	Шићки Брод	Нереди Насилне демонстрације Полицијске снаге Босне и Херцеговине	0	У Шићком Броду код Тузле, полицијске снаге су уклониле блокаду коју су поставили демонстранти, при чему је неколико њих повријеђено. Протесте су организирали бивши припадници Хрватског вијећа обране и Армије Републике Босне и Херцеговине. Ово је био дио низа демонстрација које су се у неколико градова широм земље одржавале у организацији бивших припадника Хрватског вијећа обране и Армије Републике Босне и Херцеговине, тражећи

					од Владе ФБиХ накнаде, јединствени регистар бранитеља и укидање финансирања борачких удружења.
9	20/07/2019	Тузла	Експлозије /насилје на даљину Експлозив активан даљински/мине/импровизиране направе Неидентифицирана оружана група	0	Бомба је активирана испред стамбене зграде у Тузли, Босна и Херцеговина. Нико није повријеђен.
10	17/02/2018	Бановићи	Експлозије /насилје на даљину Експлозив активан даљински/мине/импровизиране направе Неидентифицирана оружана група	0	Експлозивна направа активирана је у ноћном клубу „QM“ истакнутог политичара СДА у БиХ: Странке демократске акције.
11	09/07/2019	Угљевик	Експлозије /насилје на даљину Граната Неидентифицирана оружана група	0	Експлозивна направа бачена је на породицу полицајца у Угљевику, у Босни и Херцеговини. Извршилац или извршиоци још увијек нису познати. Нико није повријеђен.
12	25/07/2019	Зворник	Експлозије /насилје на даљину Експлозив активан даљински/мине/импровизиране направе Неидентифицирана оружана група	0	Експлозивна направа активирана је у кафићу у близини Зворника, у Босни и Херцеговини. Није пријављено да је било повријеђених.

13	1/06/2019	Шековићи	Насиље над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	0	Звиждача који је указао на мобинг у приватној фирми у власништву једног бизнисмена добро повезаног у политичким круговима претукла су четири неидентификована починиоца у Шековићима, у Босни и Херцеговини.
14	25/01/2018	Блатуша	Нереди Насилне демонстрације Демонстранти	0	Група радника Жељезаре Зеница блокирала је магистрални пут М-17 у Блатуши у Зеници, БиХ, након сукоба са полицијом, у којем је повријеђено 9 радника. Радници траже исплату плата и уплату доприноса у ПИО. Ово је био дио вишедневних демонстрација које су укључивале и штрајк глађу.
15	19/03/2018	Какањ	Нереди Насилне демонстрације Демонстранти	0	Група грађана демонстрирала је испред сједишта „Рудника угља Какањ“. Демонстранти су изразили незадовољство избором новозапослених радника Рудника угља. Током демонстрација, демонстранти су се сукобили са полицијом и радницима обезбеђења рудника угља.
16	02/07/2018	Високо	Експлозије /насиље на даљину Граната Неидентифицирана оружана група	0	Непознати починилац бацио је експлозив на кућу помоћника градоначелника Високог, при чему је причињена материјална штета. Градоначелница Амра Бабић рекла је да су она и њени сарадници били на удару откако су се одвојили од политичке странке СДА.
17	11/06/2018	Вогошћа	Експлозије /насиље на даљину Експлозив активан даљински/мине/импровизиране направе	0	Експлозивна направа је експлодирала причинивши материјалну штету на стамбеној згради.
	03/12/2018	Вогошћа	Експлозије /насиље на даљину Граната Неидентифицирана оружана група	0	Експлозивна направа бачена је у близини стамбене зграде.

	20/10/2019	Вогошћа	Експлозије /насилје на даљину Експлозив активан даљински/мине/импровизиране направе Неидентифицирана оружана група	0	У Вогошћи, у Босни и Херцеговини, активирана је експлозивна направа. Иако се у том подручју налазе и стамбени и пословни објекти, нико није повријеђен.
18	09/07/2021	Сарајево	Нереди Групно насилје Демонстранти	0	Двојица мушкараца и малољетни дјечак, сви Бошњаци, претукли су и повриједили малољетног дјечака из мјешовитог брака и совали му „мајку српску“ у Сарајеву, Босна и Херцеговина. [величина=3]
	04/12/2019	Сарајево	Нереди Групно насилје Демонстранти	0	Навијачи фудбалског клуба „Сарајево“ окупили су се у главном граду Босне и Херцеговине и протестирали против смјене тренера клуба. Изгредници су физички напали двојицу новинара. [величина=без извјештаја]
	18/06/2020	Сарајево	Експлозије /насилје на даљину Експлозив активан даљински/мине/импровизиране направе Неидентифицирана оружана група	0	Експлозивна направа активирана је на улици у Сарајеву-Нови Град. Повријеђених није било, али је причињена материјална штета.
	17/04/2018	Сарајево	Нереди Насилне демонстрације Демонстранти	0	Испред зграде Парламента ФБиХ, окупљање ратних ветерана, које је почело као миран протест, прерасло је у нереди када су ветерани покушали ући у зграду и притом се сукобили са полицијом.
	12/12/2018	Сарајево	Експлозије /насилје на даљину Експлозив активан даљински/мине/импровизиране направе	0	У насељу Кобиља Глава експлодирала је експлозивна направа у стамбеном насељу, при чему је настала материјална штета на оближњој аутомеханичарској радњи.

			Неидентифицирана оружана група		
	24/09/2018	Сарајево	Експлозије /насилје на даљину Граната Неидентифицирана оружана група	0	Непознати починиоци бацили су експлозивну нараву на кафић.
	07/10/2018	Сарајево	Нереди Групно насилје Демонстранти	0	Дошло је до туче међу мигрантима који тренутно бораве на главној сарајевској жељезничкој станици.
19	20/10/2018	Сарајево- Стари Град	Нереди Групно насилје Демонстранти	0	У Старом граду дошло је до масовне туче између миграната који тренутно бораве у Сарајеву. Једна особа је задобила тешке повреде.
	13/09/2018	Сарајево- Стари Град	Експлозије /насилје на даљину Граната Неидентифицирана оружана група	0	У сарајевском насељу Широкача непознати починиоци бацили су експлозивну нараву која је оштетила кућу и два возила.
	29/01/2018	Сарајево- Стари Град	Експлозије /насилје на даљину Граната Неидентифицирана оружана група	0	У Старом граду експлодирала ручна бомба. Према полицијским евиденцијама, мета је била приватна кућа.
20	24/07/2019	Пале	Експлозије /насилје на даљину Експлозив активан даљински/мине/импровизиране направе	0	Једна особа је повријеђена када је бомба активирана испод аутомобила. Према извјештајима, постоји могућност да је повријеђена особа активирала бомбу.

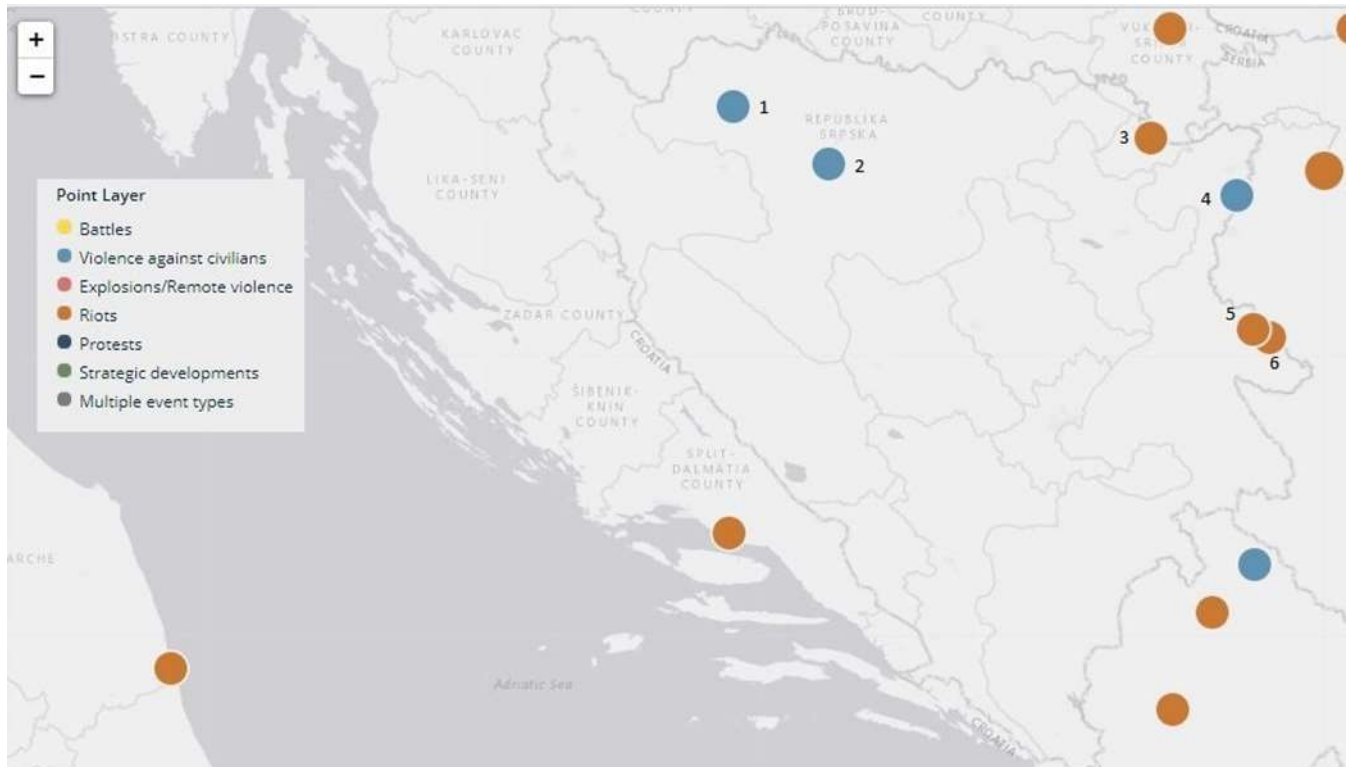
			Неидентифицирана оружана група		
21	26/06/2018	Соколац	Експлозије /насиље на даљину Експлозив активиран даљински/мине/импровизиране направе Неидентифицирана оружана група	0	Експлозивна направа оштетила је аутопраоницу, власништво супруга заступнице у Скупштини општине, из СНСД-а. Мотив је још увијек непознат, али постоје индиције да напад, који је причинио значајну материјалну штету, није био политички мотивиран.
22	29/04/2019	Устиколина	Насиље над цивилима Напад Полицијске снаге Босне и Херцеговине	0	Полицајци су напали америчког држављанина, наводно без разлога.
23	20/08/2018	Коњиц	Насиље над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	0	Група маскираних лица напала је новинаре јавног емitera БХРТ који су се налазили у свом комбију, при чему је возача повриједила и на комбију причинила материјалну штету.
24	10/05/2019	Горњи Вакуф-Ускопље	Насиље над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	0	Начелник општине је нападнут дрвеним оруђем.
25	12/09/2018	Мостар	Насиље над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	1	Мушкарац је преминуо од рана задобијених или ватреним оруђем или експлозивном направом, а свједокиња тврди да је чула детонацију. Полиција није потврдила ове тврдње.

15/02/2020	Мостар	Нереди Групно насиље Протестанти	0	Групу која је давала помен партизанима на гробљу у Мостару напала је група која их је гађала флашама и камењем. Графити са фашистичким симболима исписани су и по зидовима гробља. [величина=без извјештаја]
19/10/2018	Мостар	Насиље над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	0	Тројицу младића напала су три непозната починиоца. Медији незванично тврде да су нападнуте особе биле кадети судске полиције.
03/09/2018	Мостар	Експлозије /насиље на даљину Експлозив активиран даљински/мине/импровизиране направе Неидентифицирана оружана група	0	Паркирани аутомобил експлодирао је испред стамбене зграде.
13/03/2019	Мостар	Насиље над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	0	Непознати починиоци каменовали су возило са навијачима фудбалског клуба „Сарајево“ који се традиционално повезује са Бошњацима. „Сарајево“ је играло против фудбалског клуба „Зрињски“, који је традиционално повезан са Хрватима. У инциденту је настала мања штета на возилу, али повријеђених није било.
18/07/2019	Мостар	Експлозије /насиље на даљину Експлозив активиран даљински/мине/импровизиране направе Неидентифицирана оружана група	0	Експлозивна направа активирана је испод аутомобила у Мостару, у Босни и Херцеговини. Нико није повријеђен.
11/07/2019	Мостар	Нереди Насилне демонстрације	0	Више од хиљаду бивших радника предузећа „Алуминиј“, углавном етничких Хрвата, и њихових присталица демонстрирали су испред сједишта Хрватске демократске заједнице (ХДЗ) у

			Демонстранти		Мостару, у Босни и Херцеговини. Двије особе ухапшене су након што је предмет бачен на аутомобил предсједника ХДЗ-а. [величина=најмање 1000]
26	07/08/2018	Бијача	Нереди Насилне демонстрације Демонстранти	0	На граничном прелазу Бијача сукобили су се ратни ветерани са полицијом током њихових демонстрација.
	06/08/2018	Бијача	Нереди Насилне демонстрације Демонстранти	0	Група ратних ветерана одржала је демонстрације на граничном пријелазу Бијача, блокирајући путеве и захтијевајући од Владе ФБиХ накнаде, јединствени регистар борава и укидање финансирања борачког удружења. Демонстранти су се сукобили са возачима, незадовољни због блокаде пута.
27	19/06/2018	Билећа	Насилје над цивилима Напад Неидентифицирана оружана група	0	Предсједника Скупштине општине Билећа Срђана Рогана напала су два непозната починиоца. Дан прије Роган је открио да из ПДП-а прелази у СНСД.

h. Сукоби у периоду октобар 2021-септембар 2022.

На Слика 25 су приказане локације сукоба од краја септембра 2021. до краја септембра 2022. У Табела је дат сажетак догађаја.

Слика 25: Локације сукоба у Босни и Херцеговини - период 30/9/21 – 30/9/22 (АЦЛЕД база података)

Табела 4. Сукоби у Босни и Херцеговини - период 30/9/21 – 30/9/22. (АЦЛЕД база података) (*за локације сукоба види Слика 25)

Локација*	Дате	Град/опћина	Категорија и актери	Смртни исход	НАПОМЕНА
1	21/03/2022	Приједор Република Српска	Напад на цивилне – Напад Неидентифицирана оружана група	1	Начелника криминалистичке полиције Приједор убио је НН члан групе испред његове стамбене зграде прије рада у Приједору (Град Приједор). Починилац је побјегао са мјеста злочина
2	16/09/2022	Бања Лука	Напад на цивилне – Напад СНСД	0	Чланови и активисти физички су напали новинара БН телевизије у Бања Луци док је снимао непрописно паркирано возило са амблемом СНСД-а.
3	08/01/2022	Брчко	Нереди Групно насиље Демонстранти	0	У Брчком су се окупили демонстранти уочи празника босанских Срба који је у Босни и Херцеговини проглашен неуставним, носећи бакље и узвикујући српске националистичке пароле и нанијели штету локалној јавној имовини. [величина=без извјештаја]
4	06/01/2022	Јања	Напад на цивилне – Напад Неидентифицирана оружана група	0	Неидентификована особа у групи од неколико аутомобила пуцала је на џамију у Јањи непосредно у вријеме јутарње молитве. Нико није повријеђен или убијен. У земљи су високе тензије због покушаја већински српског ентитета Република Српска да се одцијепи од земље.
5	07/11/2021	Братунац	Нереди Групно насиље Демонстранти (БиХ)	0	Тројица мушкараца физички су напала и ранила изабраног начелника општине у Братунцу у БиХ. Они су ухапшени због напада, а жртва сматра да је политички мотивисан. [величина=3]

6	22/02/2022	Бјеловац	Нереди Групно насиље Демонстранти	0	Чамац са 15 миграната покушао је прећи границу у Бјеловцу (Братунац) и у том покушају повриједио једног граничног полицајца тако што није зауставио чамац по наређењу. Мигранти су након тога ухапшени. [величина=15]

i. Динамика сукоба

Као што се види из наведених информација, у последњих десет година забиљежени су опадајући трендови незапослености, криминала и укупних сукоба. Без обзира на то, сукоби и насиље се и даље дешавају и генерално се могу посматрати као политички/етнички засновани.

Пројект није посебно везан ни за једну политичку странку ни етничку групу. Постоје активности које покривају цијели земљу, као и активности у сваком од ентитета.

ПРОЦЈЕНА ЕЛЕМЕНАТА ПРОЈЕКТА

1.58 САЖЕТАК ПРОЈЕКТНИХ АКТИВНОСТИ

Предложени пројект ће имати сљедеће активности:

РЕЗУЛТАТ 1: СИСТЕМИ РАНОГ УПОЗОРАВАЊА НА БУЈИЧНЕ ПОПЛАВЕ (ФФЕWC) КОЈИ СЕ ЗАСНИВАЈУ НА ИНФОРМАЦИЈАМА О КЛИМИ И ПОВЕЋАНА ПРОИЗВОДЊА И КОРИШТЕЊЕ КЛИМАТСКИХ ПОДАТАКА РАДИ СМАЊЕЊА РАЊИВОСТИ НА КАТАСТРОФЕ ПОВЕЗАНЕ С ПОПЛАВАМА

Активност 1.1: Надоградити и проширити покривеност хидрометријске мреже за побољшано праћење климатских варијабли у сливним подручјима И. категорије. Активност 1.1 ће укључити сљедеће подактивности:

1.1.1: Израдити оптимизирану спецификацију хидрометријске мреже, израдити ИКТ стратегију и план за хидрометријску мрежу

1.1.2: Набавити и монтирати опрему за повећање густоће мреже хидрометеоролошких мотрења и проширити праћење на већи распон хидрометријских варијабли које климатске промјене доносе, а посебно:

Метеоролошка и хидролошка мрежа за побољшано праћење бујица

Интеграција хидрометријске мреже ХЕ у националну мрежу

Мрежа за праћење подземних вода за слив Јадранског мора (укључује развој методологија и протокола за праћење подземних вода)

Праћење седимента

1.1.3: Поставити одржив погон и одржавање мреже и,

1.1.4: Развити дугорочне механизме финансирања одржавања хидрометријске мреже

Активност 1.2: Унаприједити информације о опасностима од поплава узрокованих климатским промјенама, ризицима и рањивости за стратешко управљање и здраво доношење одлука о управљању поплавама узрокованим климатским промјенама. Активност 1.2 ће укључивати сљедеће подактивности:

1.2.1: Развити хидролошко моделирање за све главне сливове (ријеке И. категорије) како би се надопунили ЕУФД модели опасности и ризика WBIF пројекта

1.2.2: Развити комплетне хидрауличке моделе за сливове

1.2.3: Израдити мапе опасности, ризика и рањивости на бујице за цијелу земљу

1.2.4: Моделирање ХЕ за развој побољшаних погонских правила за хидроелектране (ХЕ).

Укључивање рада ХЕ у моделирање опасности и ризика од поплава

Активност 1.3: Развити интегрирани централизовани систем за прогнозирање и рано упозоравање на поплаве, на нивоу заједнице. Активност 1.3 ће укључити сљедеће подактивности:

1.3.1: Развити и имплементирати систем раног упозоравања на бујичне поплаве заснован на утицајима (централизован и на нивоу заједнице)

1.3.2: Имплементирати систем раног упозоравања у заједници у заједницама високог приоритета за које ће систем раног упозоравања бити подржан на основу сљедећих разматрања: релативно висок ризик, кратко вријеме реакције у случају екстремних догађаја, потенцијална техничка ограничења за централни систем да би дјелотворно опслужио заједници (нпр. због удаљене локације или проблема с везом)

1.3.3: Прегледати, идентифицирати и израдити производе система за рано упозоравање на бујичне поплаве, специфичне за секторе (на основу истраживања тржишта и анкета о спремности плаћања (WTP)). Ревидирати постојећи приступ и кориштење информација о клими и ризику од поплава у одређеним секторима (пољопривреда, хидроенергија/енергија)

1.3.4: Израдити и провести план развоја капацитета за уградњу приступа моделирању опасности и ризика од поплава и система раног упозоравања на бујичне поплаве у одговарајуће институције у БиХ (на основу извјештаја о институционалним капацитетима израђеног за Врбас).

Активност 1.4: Израдити и провести домаће протоколе и СОП-ове о генерирању података, управљању подацима и комуникацији за дјелотворан систем раног упозоравања на бујичне поплаве и управљање ризицима од поплава. Активност 1.4 ће укључити сљедеће подактивности:

1.4.1: Провести СОП-ове за систем упозоравања и дисеминације и комуникације „последње милје“. На основу дизајна за Врбас, наведени систем последње милје (укључујући технологије дисеминације и упозорења) ће бити имплементирам

1.4.2: Израдити националне протоколе и СОП-ове за генерирање података, управљање подацима за праћење ризика од поплава.

1.4.3: Израдити протоколе за размјену података и платформу за климатске податке у свим владиним институцијама у оба ентитета. Потребно је израдити/побољшати инфраструктуру просторних података како би се осигурао проток/размјена климатских података

РЕЗУЛТАТ 2: ПРОШИРЕНО СМАЊЕЊЕ РИЗИКА ОД ПОПЛАВА КОЈЕ ЈЕ БАЗИРАНО НА ЕКОСИСТЕМУ, НЕСТРУКТУРНО И ОТПОРНО НА КЛИМУ.

Активност 2.1: Интегрирати смањење ризика од поплава узрокованих климом у секторско планирање (пољопривреда, хидроенергија, критична инфраструктура, шумарство) и просторно планирање. Активност 2.1 ће укључити сљедеће подактивности:

2.1.1: Интегрирати смањење ризика од поплава узрокованих климом у секторске стратегије, планове и техничке смјернице за пољопривреду, хидроенергију и критичну инфраструктуру, шумарство и питањима животну средину.

2.1.2: Израдити националну политику и законодавство за зонирање плавних подручја, засновано на мапирању опасности, ризика и рањивости, прописе о грађењу отпорном на поплаве и интегрирање питања климатских промјена у стандарде пројектирања и изградње критичне инфраструктуре.

2.1.3: Ажурирати методологије и стандарде засноване на климатским ризицима за пројектирање инфраструктуре, грађевински материјал, кориштење и одржавање критичне инфраструктуре у БиХ

2.1.4: Пружити обуку и техничке савјете о пројектирању инфраструктуре отпорне на климатске промјене, приступима грађењу и раду и одржавању

Активност 2.2: Провести и интегрирати нове методе смањења ризика од поплава и прилагођавања климатским промјенама, засноване на екосистему. Активност 2.2 ће укључити сљедеће подактивности:

- 2.2.1:** Провести мјере управљања сливним подручјем ради смањења ерозије
- Смањење ерозије на бујичним водотоцима, нпр. габионски зидови, седиментне баријере итд.
 - Стабилизација прекомјерно еродираних ријечних обала вегетацијским покривачем и његовом коријенском мрежом
 - Садња шумских појасева на пољопривредном земљишту
 - Идентифицирати пољопривредну инфраструктуру која би могла одговорити на климатске пријетње, као што су системи наводњавања и резервоари те прикупљање кишнице у сваком циљном базену. Процијенити и идентифицирати ризике од поплава за пољопривредну инфраструктуру у циљаним сливовима, као и могућности управљања ризиком од поплава повезане с пољопривредном инфраструктуром под климатским промјенама и потенцијалном новом инфраструктуром, као што су ретенцијски базени за наводњавање који би такође могли послужити као ретенције за задржавање воде ради заштите од поплава;
 - Израдити схему агро-форестације за идентифицирану површину поплавног подручја равнице и проведбени план за схему.

Активност 2.3: Кодифицирати и интегрирати рјешења за „прилагођавање засновано на екосистему“ у политике и прописе и изградити свијест о концептима „стварања простора за воду“ и/или „живота с поплавама“ међу доносителјима одлука и у заједницама. Активност 2.3 ће укључити сљедеће подактивности:

2.3.1: Израдити смјернице најбоље праксе за неструктурне мјере:

- Израдити методологију и смјернице за провођење анализе локалних социоекономских, услова животне средине и институционалних услова ријечних сливова која би се користила приликом избора и пројектирања одговарајућих рјешења за прилагођавање засновано на екосистему за ријечне сливове.
- Израдити методологију за оцјену система како би се утврдиле постојеће врсте екосистема и абиотских процеса те идентифицирале могућности и ограничења за дјелотворно очување и обнову екосистема.
- Израдити методологију и смјернице за подузимање процјене ризика и оцјене мјера за прилагођавање засновано на екосистему кроз прилагођавање традиционалних метода процјене и оцјене ризика за рјешења заснована на природи, како би се укључио цијели низ користи које генерирају пројекти који се заснивају на природи

2.3.2: Израдити техничку спецификацију, стандарде и протоколе за пројектирање и провођење неструктурних мјера

- Прегледати постојеће међународне техничке спецификације, стандарде и протоколе за пројектирање и изградњу конструкција заснованих на природи те их прилагодити и израдити за БиХ.
- Развити портал знања и центар заједничких ресурса за прикупљање, упоређивање и размјену знања и попуњавање ових празнина како би се унаприједило прихватање рјешења заснованих на природи. Израда и примјена квантифицирајућих инжењерских протокола за екосистеме захтијеват ће блиску сарадњу између еколога или стручњака с добрим разумијевањем природних система и инжењера. Портал знања ове природе омогућује сарадњу и размјену знања

2.3.3: Преглед и provedба обуке потребне за нове неструктурне мјере

Активност 2.4: Преглед и јачање институционалних капацитета и израда дугорочних институционалних планова за управљање ризиком од поплава отпорним на климатске промјене. Активност 2.4 ће укључити сљедеће подактивности:

2.4.1: Уградити обуку на тему управљање ризиком од поплава у постојеће владине програме обуке за дугорочну обуку из управљања ризиком од поплава у БиХ.

2.4.2: Израдити план развоја институционалних капацитета с процјеном трошкова и приоритетима за рјешавање недостатака у техничким, функционалним и људским капацитетима утврђеним кроз процјену институционалних капацитета која је завршена

2.4.3: Провести обуку у заједници и иницијативе за подизање свијести на нивоу заједнице.

РЕЗУЛТАТ 3: УЛАГАЊА У ЗАШТИТУ ОД ПОПЛАВА ОТПОРНУ НА КЛИМУ ЈАЧАЈУ КАПАЦИТЕТ ПРИЛАГОЂАВАЊА И СМАЊУЈУ ИЗЛОЖЕНОСТ КЛИМАТСКИ ИЗАЗВАНИМ ПОПЛАВАМА

Активност 3.1: Израдити инвестицијски оквир за цијелу земљу за смањење ризика и управљање поплавама изазваних климом, укључујући одредбе за укључивање приватног сектора у финансирање климатских ризика. Активност 3.1 ће укључити сљедеће подактивности:

3.1.1: Израдити инвестицијски оквир за смањење ризика и управљање поплавама изазваних климом, укључујући одредбе за ангажман јавног и приватног/производног сектора у финансирању смањења климатских ризика;

3.1.2: Израдити механизме финансирања и пријеноса ризика на темељу детаљне социоекономске процјене ризика, штета и губитака;

3.1.3: Осмислити схему осигурања од природних катастрофа и истражити и идентифицирати друге производе и алате за финансирање смањења ризика и механизме пријеноса ризика.

3.1.4: Израдити алат за осмишљавање базиран на процјени за структурне и неструктурне мјере управљања ризиком од поплава, планирање улагања у управљање ризиком од поплава, механизме финансирања смањења климатских ризика и за осмишљавање и доношење одлука о опцијама управљања ризиком од поплава на основу процјене, на темељу приступа анализе трошкова и користи (ЦБА).

Активност 3.2: Формулирати и имплементирати вишегодишње опћинске инвестицијске планове отпорне на климатске промјене и родно одговорне планове спремности заједница у одабраним општинама и једном кантону у сливу Врбаса, Уне-Сане, Босне, Дрине, Неретве и Требишњице. Активност 3.2 ће укључити сљедеће подактивности:

3.2.1: Израдити опћински инвестицијски план за планирање управљања ризиком од поплава отпорног на климу за 10-12 заједница с највећим ризиком и 1 кантон

3.2.2: Израдити планове спремности за 10-12 најризичнијих заједница и 1 кантон на основу методологије Врбаса

Активност 3.3: Провести климатски отпорне структурне интервенције за смањење ризика од поплава и антиерозионе интервенције у сливовима ријека Врбас, Уна-Сана и Босна, Неретва и Требишњица. Активност 3.3 ће укључити сљедеће подактивности:

3.3.1: Финализовати детаљан дизајн структурних мјера за заштиту од поплава отпорних на климу, идентифицираних кориштењем метода анализе трошкова и користи и одабир опција вођено проценом за идентификацију и одређивање приоритета критичних структура за заштиту од поплава.

3.3.2: Имплементирати нову одбрану од поплава и санацију и надоградњу постојећих одбрана од поплава са заштитом од климатских промјена.

1.59 ПРОЦЈЕНА ПОТЕНЦИЈАЛА ПРОЈЕКТНИХ АКТИВНОСТИ ДА УЗРОКУЈУ СУКОБ

Могућности цијелог пројекта да на позитиван начин зближи различите групе са различитим интересима

И Република Српска и Федерација БиХ ће кроз пројектне активности радити заједно на смањењу ризика од поплава у својим ентитетима, примјењујући приступ управљања ријечним сливовима без обзира на међуентитетске сливове у БиХ; пројекат ће организирати заједничке тренинге и радионице о управљању ризицима од поплава са представницима различитих националности из оба ентитета, те ће радити са опћинама узводно и низводно са различитим погледима на проблем, на cjеловитијем приступу управљања водама.

Конкретно, институционалне компоненте пројекта – све активности резултата 1 и активности 2.1, 2.3, 2.4 и активности 3.2 – окупљају кључне релевантне органе задужене за политике управљања водама у Федерацији Босне и Херцеговине и Републици Српској, омогућавајући им да разговарају о својим приоритетним бригама, потенцијалним различитим интересима и да заједнички развију рјешења која су корисна за све или мјере без жаљења/ниског жаљења које повећавају ширу отпорност управљања ризиком од поплава у земљи. Другим ријечима, очекује се да пројект унаприједи друштвену кохезију у вези са питањима управљања поплавама у Босни и Херцеговини. Међутим, како би био потпуно сигуран да пројект случајно не ствара сукобе, УНДП ће помно пратити ове процесе сарадње и конструктивно ће интервенирати ако идентифицира било какве (чак и удаљене) сигнале да је оправдана забринутост потенцијално погођених ентитета или етничких група који би касније могли створити сукобе занемарена или одбачена.

Групе које би могле имати више користи од других од различитих пројектних активности и њиховог утицаја на ограничења на оскудне локалне ресурсе која могу утјецати на локалне сукобе и овисности

Кључне физичке интервенције имплементиране у оквиру пројекта које ће имати користи за одређене групе су планирани пројекти смањења ризика од поплава засновани на екосистему у оквиру активности 2.2 и структурно смањење ризика од поплава и антиерозионе интервенције у оквиру активности 3.3. Приликом утврђивања ових мјера, свеобухватне консултације са заинтересираним странама (документоване у Додатку 4) потврдиле су да су различити актери који представљају различите етничке групе у Босни и Херцеговини подржали пројект и да нису изнијели никакве примједбе на његове активности и ове предложене пројекте. Ово указује да пројект неће створити конфликт ни погоршати постојеће осјетљиве ситуације.

Кључни ресурс заштићен овим пројектом је вода. Приликом заштите, пројектне интервенције неће имати значајније штетне утицаје на кориштење вода – неће преусмјеравати, задржавати ни значајно утјецати на воде. Ипак, процјенама специфичним за локацију пројекта имплементираних у оквиру активности 2.2 и 3.3 ће се размотрити њихови потенцијални шири утицаји, укључујући утицаје на заједнице узводно и низводно (нпр. на токове воде и транспорт седимента) и ублажиће све потенцијалне утицаји ако се појаве (који тренутно се не очекује). Штовише, механизам за рјешавање жалби на нивоу пројекта који ће бити лако доступан за рјешавање свих потенцијалних будућих питања о потенцијално диференцираном приступу користима између група која су наше анализе можда изоставиле. Јавно и широко доступан механизам ће бити наш кључни инструмент за ублажавање овог ризика који може дјеловати брзо и потпуно транспарентно, ако се икада појави било какав ризик ове врсте.

Не постоје додатни оскудни локални ресурси и ограничења ресурса на пројектним локацијама која могу довести до сукоба међу различитим групама.

Потенцијални ризици према активностима

Не постоје ризици за рад пројекта и особље због постојећих или потенцијалних сукоба. Локалне друштвене средине које окружују пројекат тренутно су добро усклађене.

Процјена ризика од стварања или погоршања сукоба због пројектних активности направљена је узевши у разматрање уобичајене жаришне тачке сукоба и користећи низ питања као што је приказано у

Табела 21 Контролна листа за процјену осјетљивости пројектних активности на сукобе

Табела 21.

У Табела 22 је описан ризик повезан са сваком од пројектних активности на уобичајене жаришне тачке наведене у

Табела 21.

Табела 21 Контролна листа за процјену осјетљивости пројектних активности на сукобе (према Голдвун и Цхигас 2013⁵⁶)

Уобичајене критичне тачке	Питања
Циљање	Поклапају ли се критерији циљања са линијама подјеле одређене етничке, економске, вјерске или политичке групације? Које тензије постоје у погледу циљања?
Локација	Да ли се критерији циљања примјењују на одговарајући начин? Поклапају ли се географске границе нашег пројекта са линијама подјеле? Постоје ли перцепције пристраности у расподјели помоћи?
Власништво над земљиштем	Постоје ли начини на који се наш програм уплео у сукоб око потраживања земљишта? Да ли је потребно извршити набавку земљишта?
Одлучивање	Да ли они који су укључени у доношење одлука представљају заједнице? Да ли је моћ подијељена у доношењу одлука или су одређени актери доминирали доношењем одлука?
Изазови за културолошке норме	Које су културолошке норме доведене у питање интервенцијом? Ко подржава те промјене, а ко им се противи?
Особље и партнери	Ко су наше особље и партнери? Да ли ми/они представљамо неку одређену групу у сукобу? Каква је перцепција нашег особља и партнера?
Набавке	Од кога набављамо? Да ли они представљају неку одређену групу у сукобу? Како наше набавке утичу на локалну економију? Како то утиче на сукоб?

⁵⁶ Goldwyn, R. and Chigas, D. (2013) Monitoring and evaluating conflict sensitivity – Methodological challenges and practical solutions. Department for International Development

Табела 22. Ризик од сукоба за пројектне активности/анализа осјетљивости

Уобичајене критичне тачке							
Циљање	Локација	Власништво над земљиштем	Одлучивање	Културолошке норме	Особље и партнери	набавке	
РЕЗУЛТАТ 1: СИСТЕМИ РАНОГ УПОЗОРАВАЊА НА БУЈИЧНЕ ПОПЛАВЕ (ФФЕWS) КОЈИ СЕ ЗАСНИВАЈУ НА ИНФОРМАЦИЈАМА О КЛИМИ И ПОВЕЋАНА ПРОИЗВОДЊА И КОРИШТЕЊЕ КЛИМАТСКИХ ПОДАТАКА РАДИ СМАЊЕЊА РАЊИВОСТИ НА КАТАСТРОФЕ ПОВЕЗАНЕ С ПОПЛАВАМА							
Активност 1.1: Надоградити и проширити покривеност хидрометријске мреже за побољшано праћење климатских варијабли у сливним подручјима И. категорије.	Низак ризик. Циљање засновано на празнинама у постојећој мрежи како би се осигурала побољшана покривеност на нивоу земље	Низак ризик. Локације које се заснивају морају имати потпуну покривеност земље. Локације се не поклапају са етно-политичким границама.	Низак ризик Није потребна промјена власништва над земљиштем. Мали отисак инсталације опреме на земљишту у државном власништву	Низак ризик Водоводне и хидрометеоролошке установе и су аутономне у ентитетима.	Низак ризик Никаве културне норме се не оспоравају. Активност је проширење постојећих система	Низак ризик Партнери на више нивоа на државном и ентитетском нивоу	Низак ризик Добављачи стручњаци за набавку путем УНДП-ових протокола набавке.
Активност 1.2: Унаприједити информације о опасностима од поплава узрокованих климатским промјенама, ризицима и рањивости за стратешко управљање и здраво доношење одлука о управљању поплавама узрокованим климатским промјенама.	Низак ризик. Мапирање поплава засновано на ријечним системима, а не етно-политичким линијама разграничења	Низак ризик Платформа за управљање ризиком од поплава бит ће механизам за цијелу земљу	Низак до средњи ризик Није потребно земљиште, међутим мапе поплава ће јасно оцртати земљиште с ризиком од поплава, што би могло имати економске посљедице јер ће ове мапе	Низак ризик У институцијама су представници заједница. Резултат ће свим доносиоцима одлука пружити побољшане информације на којима ће заснивати одлуке везане за поплаве.	Низак ризик Ова активност не доводи у питање културолошке норме	Низак до средњи ризик И јавни и приватни сектор су партнери/корисници. Неки могу негативно гледати на укључивање ХЕ. У том циљу, консултацијама с актерима у овој активности промовират ће се	Низак ризик Нема већих активности набавке

			информирати будуће инвеститоре на овим земљиштима о потенцијалним губицима и штетама које могу настати као резултат поплавних догађаја. Мапе поплава ће бити представљене и о њима ће се разговарати са локалним заједницама како би се осигурало да могу имати користи од ових информација.			вишенамјенска употреба ХЕ и осигурати да циљеви производње енергије ових ХЕ не превладају или негативно утјечу на њихове функције заштите од поплава.	
Активност 1.3: Развити интегрирани централизовани систем за прогнозирање и рано упозоравање на поплаве (ФЕWC), на нивоу заједнице.	Низак ризик Одабир заснован на ризику од поплава, а не етно-политички	Системи раног упозоравања засновани на заједници ниског ризика ће се имплементирати у локалним заједницама	Низак ризик Није потребна промјена власништва над земљиштем	Низак ризик Опћинске службе цивилне заштите одговорне су за кориштење и одржавање и имају аутономију у својој опћини Засновано на заједници Локални огранци цивилне заштите, који укључују волонтере	Низак ризик Заједнице подносе поплаве, пројект ће пружити већу отпорност	Низак ризик Опћинске службе цивилне заштите су партнер	Низак ризик Нема већих активности набавке

Активност 1.4: Израдити и провести домаће протоколе и СОП-ове о генерирању података, управљању подацима и комуникацији за дјелотворан систем раног упозоравања на бујичне поплаве и управљање ризицима од поплава.	Низак ризик Покривеност цијеле земље Интегрирани секторски приступ	Низак ризик Покривеност цијеле земље	Низак Није потребна промјена власништва над земљиштем	Низак ризик Министарства на ентитетском нивоу. Вишесекторски приступ уз доприносе многих	Низак ризик Пројекат представља унапређење постојећих система упозорења	Низак ризик у Партнери ентитетским министарствима	Низак ризик – нема већих активности набавке
РЕЗУЛТАТ 2: ПРОШИРЕНО СМАЊЕЊЕ РИЗИКА ОД ПОПЛАВА КОЈЕ ЈЕ БАЗИРАНО НА ЕКОСИСТЕМУ, НЕСТРУКТУРНО И ОТПОРНО НА КЛИМУ							
Активност 2.1: Интегрирати смањење ризика од поплава узрокованих климом у секторско планирање (пољопривреда, хидроенергија, критична инфраструктура, шумарство) и просторно планирање.	Низак ризик На нивоу земље Интегрирани секторски приступ	Низак ризик На нивоу земље	Низак ризик Није потребно земљиште	Средњи ризик Оперативни планови организација клијената (нпр. ХЕ) могу се прилагодити како би се узеле у обзир климатске промјене Консултације с актерима у овој активности промовираће вишенамјенску употребу ХЕ и осигураће да циљеви производње енергије ових ХЕ не заобиђу или негативно утјечу на њихове функције заштите од поплава	Низак ризик Међусекторске могућности за сарадњу	Низак ризик у Партнери ентитетским министарствима	Низак ризик Набавка консултантских услуга. Процедуре набавке УНДП-а које треба примијенити

Активност 2.2: Провести и интегрирати нове методе смањења ризика од поплава и прилагођавања климатским промјенама, засноване на екосистему.	Низак до средњи ризик Одабран је један слив (близу Бања Луке) унутар једног ентитета – стјециште ријеке је међуентитетска ријека, тако да постоје користи изван једног ентитета.	Низак до средњи ризик Предложене мјере су на водотоцима који се налазе унутар опћинских и ентитетских граница	Низак ризик Јавно земљиште које ће се користити	Низак ризик Власници земљишта, односно надлежни државни органи, укључени у доношење одлука.	Низак ризик Од надлежних за воде се траже рјешења и управљање, стога се имплементација активности види као њихов мандат	Низак ризик Партнери су агенције за воде и ентитетска министарства водопривреде	Низак ризик - Локални извођачи преко јавног надметања. Процедуре набавке УНДП-а које треба примијенити
Активност 2.3: Кодифицирати и интегрирати рјешења за „прилагођавање засновано на екосистему“ у политике и прописе и изградити свијест о концептима „стварања простора за воду“ и/или „живота с поплавама“ међу доносителјима одлука и у заједницама.	Низак ризик Државни (ентитетски ниво) Интегрисани секторски приступ	Низак ризик Покривеност цијеле земље	Низак ризик Земљиште није потребно	Низак ризик Свака предложена промјена политике/регулације подлијеже консултацијама с властима/заједницом.	Низак до средњи ризик „Прављење мјеста за воду/живот с поплавама“ може неким бити нови концепт. Мале поплава ће бити представљене и о њима ће се разговарати са локалним заједницама како би се осигурало да могу имати користи од ових информација.	Низак ризик Партнери у ентитетским министарствима	Низак ризик Набавка консултантских услуга Примијенит ће се УНДП-ове процедуре набавке
Активност 2.4: Преглед и јачање институционалних капацитета и израда дугорочних институционалних планова за	Низак ризик Секторски/оба ентитета	Низак ризик Покривеност цијеле земље	Низак ризик Земљиште није потребно	Низак ризик Одлуке ће се заснивати на	Низак ризик Изградња капацитета је	Низак ризик	Низак ризик

управљање ризиком од поплава отпорним на климатске промјене.	Обука заснована на потребама институционалних капацитета			процјенама институционалних капацитета и потреба. Мултисекторска процјена	нормална активност	Партнери су ентитетска министарства	Набавка консултантских услуга Примијениће се УНДП-ове процедуре набавке
РЕЗУЛТАТ 3: УЛАГАЊА У ЗАШТИТУ ОД ПОПЛАВА ОТПОРНУ НА КЛИМУ ЈАЧАЈУ КАПАЦИТЕТ ПРИЛАГОЂАВАЊА И СМАЊУЈУ ИЗЛОЖЕНОСТ КЛИМАТСКИ ИЗАЗВАНИМ ПОПЛАВАМА							
Активност 3.1: Израдити инвестицијски оквир за цијелу земљу за смањење ризика и управљање поплавама изазваних климом, укључујући одредбе за укључивање приватног сектора у финансирање климатских ризика.	Низак ризик Покривеност цијеле земље Интегрисани секторски приступ	Низак ризик Покривеност цијеле земље	Низак ризик Земљиште није потребно	Низак ризик Широке консултације – покривеност цијеле земље Промијене политике/прописа захтијевају консултације	Низак ризик Културна норма је да се заједнице консултирају прије промијена политика/закона.	Низак ризик су Партнери ентитетска министарства	Низак ризик Набавка консултантских услуга Примијениће се УНДП-ове процедуре набавке
Активност 3.2: Формулирати и имплементирати вишегодишње опћинске инвестицијске планове отпорне на климатске промјене и родно одговорне планове спремности заједница у одабраним опћинама и једном кантону у сливу Врбаса, Уне-Сане, Босне, Дрине, Неретве и Требишњице	Низак ризик Одабрано је 10-12 опћина на основу ризика, унутар сливова у којима ће се подузмати друге пројектне интервенције.	Низак ризик Опћине унутар сливова које демонстрирају холистичко управљање сливом	Низак ризик Није потребно земљиште	Низак ризик Локални представници из опћина које су кандидати	Низак ризик	Низак ризик су Партнери ентитетска министарства	Низак – нема набавке у вези са пројектом.
Активност 3.3: Провести климатски отпорне структурне интервенције за смањење ризика од поплава и антиерозионе интервенције у сливовима ријека Врбас, Уна-Сана и Босна, Неретва и Требишњица	Низак ризик Покривени сви главни сливови	Низак до средњи ризик Предложене мјере се односе на водотоке који се налазе унутар опћинских и ентитетских граница.	Низак ризик Јавно земљиште у употреби Обје водне управе имплементирају.	Низак ризик Агенције за воде на основу процјене ризика од поплава.	Низак ризик Нема изазова за културолошке норме	Низак ризик су Партнери су агенције за воде и ентитетска министарства водопривреде	Низак ризик - Локални извођачи путем јавних набавки. Примијениће се УНДП-ове процедуре набавке

		Пројекте пројеката специфичних за локацију у оквиру активности 2.2 и 3.3 ће размотрити њихов утицај на кориштење земљишта.		Консултирана заједница током развоја интервенције.			

ЗАКЉУЧЦИ

Босна и Херцеговина (БиХ) се још увијек суочава са наслијеђем сукоба 1992-95. То је земља сложеног и вишеслојног политичког уређења. Након више од 25 година, етничке подјеле још увијек постоје, а сукобљени интереси политичких странака понекад превладавају над интересима грађана.

Данас Босна и Херцеговина представља врло низак ризик од повратка у врсту фаталних сукоба великих размјера из раних 1990-их. Међутим, иако земља није поново упала у сукоб, остала је дубоко подијељена и није успјела напредовати ка већем повјерењу између етничких група и између друштва и државе. Етно-политички сукоби и даље постоје, иако на релативно ниском нивоу.

Иако је глобални индекс мира у Босни и Херцеговини значајно осцилирао посљедњих година, имао је тенденцију раста кроз период од 2012. до 2021, достигавши 1,97 бодова, (најнижи = најбољи) у 2021.⁵⁷

Пројект је осмишљен како би се избјегла перцепција пристрасности. Ангажирани су сви кључни актери који су били блиско укључени у осмишљавање и израду пројекта.

Циљ пројекта је рјешавање све веће рањивости босанскохерцеговачких заједница и егзистенције на појачане хидрометеоролошке катастрофе узроковане поплавама (плувијалне, флувијалне, подземне и бујичне). Чешће и интензивније поплаве на подручју Босне и Херцеговине (БиХ) имају значајан утицај на људе, њихову имовину и критична инфраструктурна добра, при чему су угрожени најважнији привредни сектори као што су пољопривреда, водопривреда, хидроенергетика. Утицаји поплава, који представљају „климатски шок“, представљају већи ризик за изазивање сукоба него било која од активности које представља пројект због којих је опција „не учинити ништа“ неодржива.

Пројект се фокусира на рјешавање физичких посљедица природних опасних догађаја, догађаја који утјечу на све политичке, етничке и вјерске групе у земљи. Стога је мало вјероватно да ће пројекат изазвати нове или погоршати постојеће тензије. Пројект укључује активности унутар сваког ентитета, али и ствара могућности за заједничка рјешења која могу довести до веће сарадње међу главним актерима.

Пројект такође укључује план ангажирања актера и механизам за рјешавање притужби (ГРМ) који осигурава механизам за подношење притужби од стране актера у аполитичком окружењу (види текст ниже). Механизам ће помоћи у смањењу ризика од одмазде против појединаца и заједница (нпр. активисти људских права и заштите животне средине, подносиоци притужби) који могу покренути питања у вези са пројектним активностима.

Вјероватноћа да ће се сукоби појавити или погоршати због интервенција на пројекту је мала јер ће пројект укључивати најбоље праксе и лекције научене из прошлих интервенција прилагођавања.

ПРЕПОРУКЕ

1.60 ПРЕПОРУЧЕНЕ МЈЕРЕ УБЛАЖАВАЊА СУКОБА

У будућности, управљање пројектом ће подржати све напоре на ублажавању сукоба на макро нивоу који се подузимају на државном или савезном нивоу. Ови напори се обично односе на четири главне фазе изградње мира, односно деескалацију сукоба, изградњу визије, рјешавање притужби и одржавање мира.

⁵⁷ <https://knoema.com/data/bosnia-and-herzegovina+global-peace-index>

Пројектни тим би требао бити неутралан у смислу политичког савеза и бити спреман да понуди/пружи посредничку подршку како би помогао у деескалацији тензија које би могле утјецати на пројекат.

ј. Ангажман актера

Током развоја пројекта, било је значајних консултација са кључним актерима. Трајни механизми за ангажирање су:

- Радионице
- Састанци
- Документација за израду пројекта – Идеја, Концепт, Приједлог за финансирање
- Медијска покривеност
- Посјете локалитетима

На државном и ентитетском нивоу, министарства надлежна за водопривреду, агенције за воде, хидрометеоролошки заводи, контакт тачка за климатске промјене у Босни и Херцеговини (Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске) и друга министарства за околиш, као и друштва и удружења цивилне заштите и осигурања, позвани су да учествују у припреми пројекта. На ентитетском нивоу, политичке, оперативне и извршне надлежности за сектор вода припадају ресорним министарствима надлежним за воде. Организације цивилне заштите и представници опћинске власти активно су учествовали у припреми пројекта. Све конзултиране организације дале су податке и информације тражене током интервјуа, радионица и телефонских/е-маил консултација.

За пројект је припремљен План ангажмана актера како би се осигурала добра комуникација између пројекта и свих врста директних и индиректних корисника. План ангажирања актера ће помоћи да се осигура да све заинтересоване стране буду подједнако и благовремено информисане. План ангажирања актера осигурава механизам за транспарентну размјену информација, знања и пружање повратних информација.

к. Механизам за рјешавање притужби

Расте свијест о корисности механизма за рјешавање притужби у рјешавању сукоба између институција и заједнице. Снажни и поуздани механизми улагања и рјешавања жалби могу помоћи у рјешавању проблема проактивно како се појаве, прије него што наруше повјерење локалне заједнице или постану нерјешиви.

Пројект укључује механизам за рјешавање притужби у којем погођене стране могу ријешити конфликтна и друга питања без конфронтација са пројектним особљем на ефикасан, непристрасан, транспарентан, благовремен и исплатив начин. Механизам рјешавања притужби је детаљно описан у Извјештају о еколошкој и социјалној процјени пројекта и сажет је у наставку.

Механизам за рјешавање притужби је осмишљен тако да буде механизам за рјешавање проблема добровољно и у доброј вјери. Механизам за рјешавање притужби није замјена за правни поступак. Механизам за рјешавање притужби ће, колико је то изводљиво, покушати ријешити притужбе и/или притужбе под условима који су обострано прихватљиви за све стране.

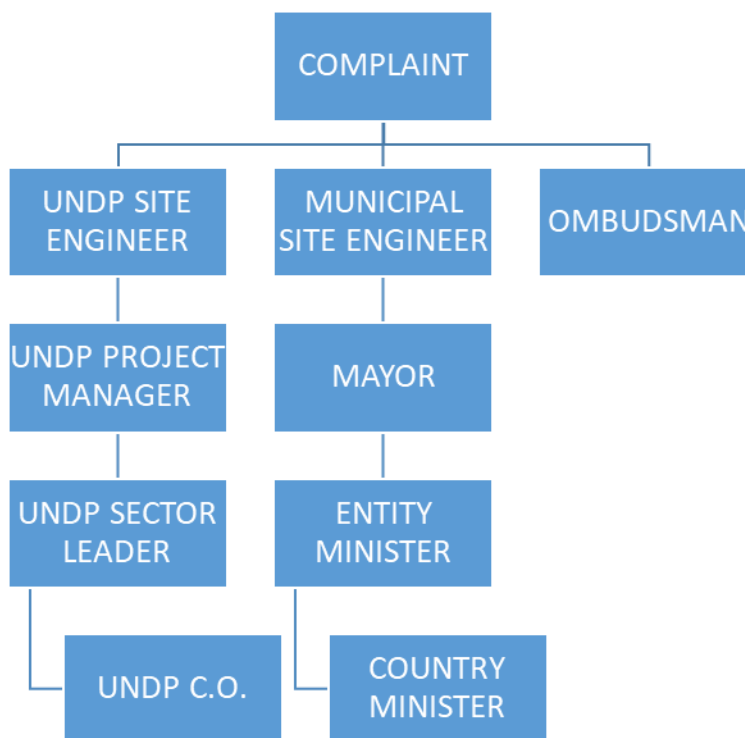
Развијена је вишеслојна структура механизма за рјешавање свих притужби и/или жалби у пројекту (Слика 26). Првостепени механизам укључује пријем жалбе и/или притужбе на локацији пројекта и/или на нивоу градоначелника/начелника. Именовани службеник за заштитне мјере у Јединици за управљање пројектом ће координирати активности на одговарајућем нивоу за рјешавање притужби и дјеловаће као контакт тачка у том погледу.

Уколико жалба не буде ријешена у овом року на задовољство подносиоца жалбе, притужба ће бити прослијеђена на сљедећи ниво механизма за рјешавање притужби. Комисија за рјешавање притужби формирана на ентитетском нивоу би рјешавала притужбе на другој инстанци.

Свака притужба која се односи на корупцију или било какву неетичку праксу треба одмах упутити Тужилаштву Босне и Херцеговине и Уреду за ревизију и истраге УНДП-а у New Yorkу.

Све жалбе и/или притужбе у вези са социјалним и еколошким питањима могу се запримити усмено (особље на терену), телефоном, ставити у кутију за жалбе или доставити писмено УНДП-у, надлежној Агенцији за воде или Извођачу радова. Кључни дио механизма за рјешавање жалби је захтјев да УНДП/Јединица за управљање пројектом и грађевински извођач воде регистар жалби и/или притужби запримљених у одговарајућим уредима на локацији пројекта. Са свим подносиоцима притужби ће се поступати с поштовањем, љубазно и са осјетљивошћу.

Подносиоци жалбе могу посебно контактирати службеника за заштитне мјере и затражити повјерљивост ако сумњају на могућност одмазде. У случајевима када се тражи повјерљивост (тј. не откривање идентитета подносиоца жалбе УНДП-у, Агенцији за воде и/или Извођачу радова). У овим случајевима, службеник за заштитне мјере (као контакт особа) ће размотрити притужбу и/или притужбу, разговарати о њој са подносиоцем жалбе и одредити како најбоље ангажирати субјекте који проводе пројект уз очување повјерљивости за подносиоца жалбе.

Слика 26. Вишеслојни механизам рјешавања притужби

Како би се спријечио или деескалирао потенцијални сукоб, важно је да се механизам рјешавања притужби проактивно имплементира, укључујући осигуравање да је јавност упозната с његовим постојањем, начином његове употребе и транспарентности процеса и исхода. Информације о механизму за рјешавање притужби и начину подношења притужбе и/или жалбе су кључна компонента Плана управљања актерима и такве информације ће бити постављене на истакнута мјеста за референцу кључним актерима.

Поред механизма за рјешавање притужби на нивоу пројекта и на домаћем нивоу, подносиоци притужби имају могућност приступа УНДП-овом механизму одговорности, с функцијама провјере усклађености и рјешавања жалби. Јединица за социјалну и еколошку усклађеност смјештена је у Уреду за ревизију и истраге. Преглед усклађености доступан је свакој заједници или појединцу који исказује забринутост у погледу утицаја програма или пројекта УНДП-а.

Механизам одговора актерима УНДП-а нуди локално погођеним људима прилику да раде са другим актерима на рјешавању забринутости, притужби и/или жалби у вези са друштвеним утицајима и утицајима животне средине УНДП пројекта. Механизам одговора актерима има за циљ да допуни проактивно ангажирање актера које се захтијева од УНДП-а и његових имплементационих партнера током читавог пројектног циклуса. Заједнице и појединци могу затражити процес механизма одговора актерима када су користили стандардне канале за управљање пројектом и осигурање квалитета и нису задовољни одговором (у овом случају механизам за рјешавање жалби на нивоу пројекта). Када се поднесе важећи захтјев механизму одговора актерима, фокусне тачке УНДП-а на нивоу земље, регије и сједишта ће радити са актерима и имплементационим партнерима на рјешавању проблема. Посјетите www.ундп.орг/сецу-срм за више детаља. Релевантни образац је приложен на крају ЕСМФ-а.

Поред екстерног УНДП-овог механизма за рјешавање притужби актера, подносиоци притужби такође могу користити ГЦФ-ов независни механизам за рјешавање притужби - [хттпс://irm.грееенцлимате.фунд](https://irm.грееенцлимате.фунд).

I. Заједнички приступ јачању сарадње

Гдје је то могуће, пројекат би требао настојати да подстакне сарадњу на оним активностима које имају потенцијал да укључе више субјеката. Таква сарадња се мора одвијати на бази равноправних основа и потпуне транспарентности. Резултате треба нашироко саопштавати како би се јавности представиле предности колаборативних приступа.

m. Имплементација планова заштите

За пројекат је припремљен пакет докумената о заштити, а током имплементације ће бити израђене додатне мјере заштите. Планови управљања заштитним мјерама играју важну улогу у смањењу утицаја пројекта, посебно настојећи осигурати да елементи попут људских права, родне равноправности, заштите животне средине и оснаживања заједнице буду побољшани кроз имплементацију. Кроз имплементацију различитих заштитних мјера пројекат ће смањити сваки ризик од сукоба у вези са пројектом.

Планови који су већ припремљени укључују:

- Извјештај о процјени животне средине и социјалној процјени
- Родну процјену и акциони план
- План ангажирања актера и механизам за рјешавање притужби

1.61 МОНИТОРИНГ

Праћење и евалуација интеракције између интервенције и контекста сукоба кључно је за рано идентифицирање могућих активности ескалације сукоба и њихово ревидирање како би се избјегло насиље и повећање тензија.

Током имплементације пројекта, пројектни тим ће пратити медије и друге изворе информација како би идентифицирао потенцијалне проблеме који би могли довести до сукоба и утјецати на пројект. У случају извјештаја о ескалирању сукоба у пројектним подручјима или близу њих, пројектни тим ће размотрити да ли би пријављени догађаји могли промијенити профиле ризика идентифициране у Табела 22 користећи контролну листу у Табела 21. Тамо гдје постоји промјена у профилу ризика, Јединица за управљање пројектом ће питање доставити Пројектном одбору, у супротном ће Јединица задржати информацију.

Тамо гдје постоје могућности, пројектни тим ће се залагати за посредовање у покушају деескалације сваког потенцијалног сукоба.

Препоручује се да евалуација осјетљивости на сукобе буде укључена у средњорочне и завршне прегледе како би се осигурала објективна процјена интеракције дизајна, имплементације и укупних резултата интервенција у контексту сукоба.

